

Evropská unie
Evropský sociální fond
Operační program Zaměstnanost

Rozvoj
Systému
Sociálních
Služeb

ANALÝZA DOPADU IMPLEMENTACE NÁVRHU ÚPRAVY PODMÍNEK PRO POSOUZENÍ NÁROKU NA POSKYTOVÁNÍ SOCIÁLNÍ SLUŽBY Z HLEDISKA VLIVU NA STÁTNÍ ROZPOČET A SOUVISEJÍCÍ LEGISLATIVU

29. prosince 2022

OBSAH

Základní údaje	2
1. Úvod	3
2. Představení návrhu řešení a vymezení předmětu analýzy	5
3. Výsledky šetření mezi klienty sociálních služeb	9
3.1 Metodologie dotazníkového šetření	9
3.1.1 Výběrový soubor.....	10
3.1.2 Metody sběru dat.....	13
3.2 Výsledky dotazníkového šetření	13
4. Metodické postupy	60
4.1 Vypracování doporučeného limitu ochrany finančního majetku	60
4.2 Návrh metodiky pro výpočet podílu využitelného příjmu okruhu osob povinných výživou	62
4.2.1 Variantní návrh č. 1 – Analogie ke stávající legislativní úpravě	65
4.2.2 Variantní návrh č. 2 – Inspirace vybranými principy v zahraničí	73
4.2.3 Shrnutí očekávaných dopadů obou uvedených variantních návrhů	79
4.2.4 Vstupy pro výpočet variantních návrhů	84
4.3 Pojednání o příjmech a finančním majetku.....	98
5. Výsledky šetření mezi pracovníky Úřadu práce	108
6. Komparativní analýza řešení se systémy v Německu a Rakousku	113
6.1 Příjmové a majetkové posuzování ve Spolkové republice Německo	114
6.2 Příjmové a majetkové posuzování v Rakouské republice	119
7. Vybrané judikáty a příklady řešení	123
7.1 Vybrané judikáty.....	123
7.1.1 Překlad vybraného judikátu ze Spolkové republiky Německo	124
7.1.2 Překlad vybraného judikátu z Rakouské republiky.....	134
7.2 Možné situace klientů a příklady řešení	137
7.2.1 Kazuistiky klientů účastnících se výzkumu	137
7.2.2 Situace, které se mohou stát předmětem sporů	146
8. Shrnutí výsledků analýzy	154
9. Závěr	157
10. Seznam zkratk	159
11. Seznamy tabulek a grafů	160
12. Přílohy	163
12.1 Příloha č. 1 – Dotazníkové šetření	164

ZÁKLADNÍ ÚDAJE

Název projektu: Analýza dopadu implementace návrhu úpravy podmínek pro posouzení nároku na poskytování sociální služby z hlediska vlivu na státní rozpočet a související legislativu (dále také „Analýza“)

Analýza je zpracována v rámci projektu „Rozvoj systému sociálních služeb“, registrační číslo: CZ.03.2.63/0.0/0.0/15_017/0003739, který je financován z Evropského sociálního fondu prostřednictvím Operačního programu Zaměstnanost a státního rozpočtu ČR.

Zadavatel:

Název: Česká republika – Ministerstvo práce a sociálních věcí (dále také „MPSV“)

Adresa: Na Poříčním právu 1/376
128 01 Praha 2

Zpracovatel:

Název: Moore Advisory CZ s.r.o. (dále také „Zpracovatel“)

Adresa: Karolinská 661/4
186 00 Praha 8

1. ÚVOD

Ministerstvo práce a sociálních věcí zadalo v rámci projektu „Rozvoj systému sociálních služeb“ s registračním číslem CZ.03.2.63/0.0/0.0/15_017/0003739 zpracování „**Analýzy dopadu implementace návrhu úpravy podmínek pro posouzení nároku na poskytování sociální služby z hlediska vlivu na státní rozpočet a související legislativu**“, která navazuje na dříve realizované výstupy, a to zejména na „Návrh řešení pro posouzení nároku na poskytování sociální služby – pro vybrané formy poskytování (pobytové)“ nebo na „Komparativní studii situace ve dvou oblastech poskytovaných sociálních služeb ve vybraných evropských zemích“, na kterou se tato Analýza v některých svých částech odkazuje.

Předmětem dále uvedených prací byla dopadová analýza cílové skupiny – **klientů sociálních služeb** v domovech pro seniory (dále také „DPS“), domovech se zvláštním režimem (dále také „DZR“) a domovech pro osoby se zdravotním postižením (dále také „DOZP“), **a to včetně okruhu osob povinných výživou** (dále také „OOPV“) **těchto klientů**. Analytické práce byly založeny primárně na vlastním a rozsáhlém dotazníkovém šetření, které bylo realizováno od 3. listopadu do 6. prosince 2022. Do tohoto zjišťování bylo zapojeno **celkem 1 000 klientů sociálních služeb**, včetně jejich OOPV, a to v předem stanovené struktuře (na základě vybraných kvótních znaků), která odpovídá aktuálnímu stavu těchto vybraných sociálních služeb v České republice. Celkem tak bylo do zjišťování zapojeno **24 zařízení se službou DPS, 16 zařízení se službou DZR a 10 zařízení se službou DOZP**. Tímto způsobem byli aktivizováni poskytovatelé sociálních služeb, resp. jejich klienti, celkem v deseti krajích. Současně byly ve skutečném poměru zastoupeny služby veřejné a neveřejné.

Dále byly předmětem zjišťování **relevantní zkušenosti pracovníků Úřadu práce ČR** (dále také „ÚP ČR“), kteří posuzují příjmy osob v hmotné nouzi, se kterými byla konzultována náročnost příjmového, popřípadě majetkového testování klientů a okruhu osob povinných výživou, a to zejména se zaměřením na identifikaci současných slepých míst a dalších procesních a organizačních skutečností, které je nutné ověřit před tím, než bude možné kvalifikovaně odhadnout časovou náročnost tohoto procesu. Do věcné diskuse, která byla realizována dne 1. prosince 2022 formou workshopu, byli zapojeni věcně odpovědní pracovníci ÚP ČR celkem

z dvanácti krajů. Zbylé analytické práce byly založeny zejména na rešerši a analýze sekundárních podkladů nebo na **komparativní analýze zpracované zejména ve vztahu k současným řešením využívaným ve Spolkové republice Německo (dále také „Německo“) a v Rakouské republice (dále také „Rakousko“).**

Výstupy výše uvedených analytických prací dopomohly k přípravě **dvou variantních návrhů metodického přístupu zaměřených na výpočet podílu využitelných příjmů osob povinných výživou** ve vztahu ke krytí části úhrad za základní činnosti v sociálních službách. Dále napomohly k **návrhu doporučeného limitu ochrany finančního majetku klientů sociálních služeb**, s ohledem na odůvodněnou úvahou vycházející ze zjištěných finančních poměrů klientů. V neposlední řadě přispěly k **vypracování výkladového pojednání o příjmech a druzích finančního majetku.**

V této souvislosti je nutné podotknout, že předmětem **zjišťování byly zejména majetkové a příjmové možnosti klientů sociálních služeb**, nikoli však reálné příjmové možnosti okruhu osob povinných výživou. V souladu se zadáním Analýzy byla zjišťována jejich ochota se finančně spolupodílet na úhradách za poskytované sociální služby. **Reálné příjmové možnosti OOPV jsou však klíčové ke zhodnocení očekávaných ekonomických dopadů a měly by být předmětem navazujících analytických prací.** Stejně tak je pro řádné zhodnocení nutné jednoznačně **nastavit procesní, organizační a technické parametry zjišťování příjmových a majetkových poměrů**, na jehož základě bude možné objektivně kvantifikovat časovou a související nákladovou náročnost procesu testování příjmů.

Analýza v souladu s uvedeným mapuje **příjmové a majetkové poměry klientů vybraných sociálních služeb**, stejně jako navrhuje možné cesty a parametry, na jejichž základě by byl systém konstruován. Jeho cílem by bylo zvýšení **finanční spoluúčasti klientů (na základě posuzování finančního majetku) a okruhů osob povinných výživou (na základě příjmového posuzování).** Současně Analýza identifikuje slepá místa a nutné legislativní změny, na jejichž základě bude možné zhodnotit, zda bude úspora plynoucí z vyšší finanční spoluúčasti klientů sociálních služeb a OOPV vyšší než náklady na posuzování, rozhodování a vymáhání úhrad od zainteresovaných cílových skupin.

2. PŘEDSTAVENÍ NÁVRHU ŘEŠENÍ A VYMEZENÍ PŘEDMĚTU ANALÝZY

V rámci této části je představen návrh řešení ve vztahu k podmínkám vstupu žadatele do sociálních služeb z hlediska příjmových a majetkových poměrů a okruhu společně posuzovaných osob (tj. ve vztahu k osobám, jejichž příjmy se při vyhodnocování nároku na získání sociální dávky posuzují spolu s příjmem žadatele). Ten byl formulován ze strany MPSV při vytvoření „*Návrhu řešení pro posouzení nároku na poskytování sociální služby – pro vybrané formy poskytování (pobytová)*“.

V této souvislosti výše uvedený návrh:

- Navrhuje **posuzovat příjmy a finanční majetek u osoby, již jsou sociální služby poskytovány.**
- Navrhuje **alimentační povinnost a k testování příjmů také příjmy okruhu osob povinných výživou** – manžela/manželky, registrovaného partnera / registrované partnerky a dětí (pouze příjmy, nikoli finanční či jiný majetek).
- Navrhuje **umožnit okruh osob povinných výživou rozšířit také o osobu, která k alimentální povinnosti přistoupí dobrovolně**, tj. úprava § 71 zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách (dále také „zákon o sociálních službách“). Toto ustanovení umožňuje dohodnout se na spoluúčasti na úhradě nákladů s dalšími osobami, než je osoba, již je sociální služba poskytována, avšak možnost je směřována k poskytovateli sociálních služeb, nikoli k osobě, již jsou služby poskytovány a jež by měla primárně být povinna zajistit úhradu za základní činnosti.

Návrh počítá s nutností dokládání příjmů klienta a okruhu osob povinných výživou. Nesplnění povinnosti doložit příjmy při změně by bylo správním deliktem a Úřad práce ČR by přistoupil k vyměření povinnosti doplatit zjištěný rozdíl a pokutu ve výši 0,5 % z dlužné částky Finanční správě ČR. Cyklus testování příjmů a finančního majetku by měl být navázán (s ohledem na výše uvedený návrh) na uzavření smlouvy o poskytování sociální služby a do 30. dne každého listopadu po dobu poskytování sociální služby na období dalšího roku a při každé oznámené nebo

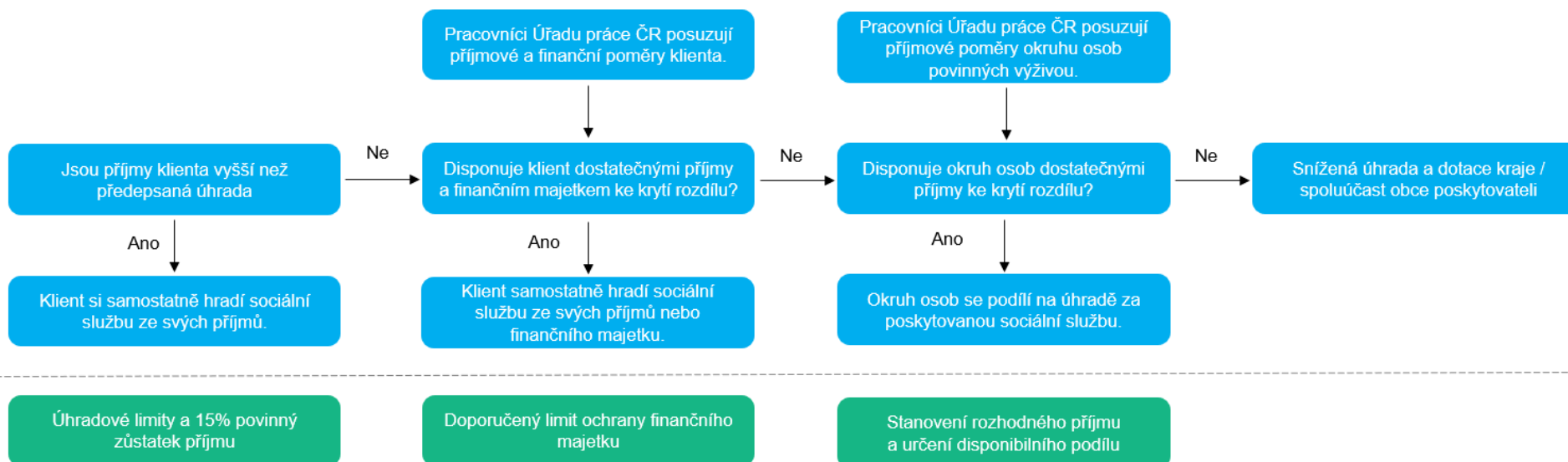
zjištěné změně příjmů a finančního majetku. S ohledem na administrativu je vhodné tuto změnu povinně nahlašovat s vybranou frekvencí, nezmění-li se příjmy či finanční majetek o stanovenou procentní výši (například nezvýší-li se o více než 10 %). Současně je nutné posuzovat příjmy v kontextu rostoucích cen. Z důvodu inflace i zvýšení nominálního příjmu může znamenat reálný pokles.

Návrh dále pracuje se současnou úrovní ochrany příjmů a povinného zůstatku z příjmů – tj. s ponecháním maximálních úhrad vymezených prováděcím předpisem na úrovni **15% povinného zůstatku příjmů klienta sociální služby**. Navrhovaná změna v sobě dále zahrnuje následující skutečnosti:

- Pakliže osoba nemá příjmy a finanční majetek na úhradu ve vyměřené výši, je povinna prioritně požádat o plnění vyživovací povinnosti vymezený okruh osob.
- Pakliže osoba a okruh osob povinných výživou společně nemohou ze svých příjmů a osoba (klient) také ze svého finančního majetku uhradit stanovenou úhradu za ubytování a stravování, požádá osoba ÚP ČR o posouzení příjmů a finančního majetku osoby a příjmů okruhu osob povinných výživou.
- Pakliže příjmy osoby a okruhu osob povinných výživou nejsou dostatečné na úhradu za ubytování a stravování, vystaví ÚP ČR potvrzení pro poskytovatele sociální služby, který sníží úhradu tak, aby osobě zůstal minimální zůstatek příjmů pro úhradu nezbytných výdajů nebo stanovený zákonem.
- Rozdíl mezi sazbou za ubytování a stravování stanovenou poskytovatelem a skutečnou úhradou klienta uplatňuje poskytovatel sociální služby v dotacích přerozdělovaných krajem (jako ve stávajícím režimu).
- Úřad práce ČR testuje příjmy a finanční majetek, aby osobě zůstal minimální zůstatek příjmů dostatečný pro úhradu nezbytných nákladů nebo stanovený zákonem.

V rámci následujícího schématu je přehledně vizualizován dříve popsany proces.

Z dříve uvedeného schématu je zřejmé, že uvažovaná úprava, kromě možného vyššího zapojení klientů a OOPV na úhradě za poskytované služby, v sobě zahrnuje i ochranné mechanismy, jejichž cílem je docílit toho, aby se osoby při vyšší účasti na financování sociálních služeb nedostaly do finančních problémů, a aby se v ideálním případě finanční spoluúčast negativně nepodepsala na životní úrovni zapojených osob a jejich rodin. Kromě ochranných limitů je však samozřejmé, že mechanismus bude muset vycházet ze skutečných poměrů osob, kterých by se tento mechanismus týkal a musí v sobě mj. obsahovat nástroje k odmítnutí vyživovací povinnosti (např. odmítnutí vyživovací povinnosti dítěte vůči rodiči v případě, že rodič dříve prokazatelně neplnil své vyživovací povinnosti vůči svým dětem). Je zřejmé, že **tato Analýza není a nemůže být posledním dokumentem zabývajícím se danou oblastí, kdy představené návrhy je nutné dále upravovat, revidovat a zpřesňovat** tak, aby zvažovaný návrh a související legislativní úpravy, které jsou vyžadovány, zapůsobily takovým způsobem, jakým je zamýšleno, a to s minimálními plošnými negativními dopady.

S návrhem, tak jak je koncipován, souvisí mimo jiné níže uvedené očekávané dopady:

- zvýšení příjmů z úhrad za ubytování a stravování od klientů sociálních služeb a okruhu osob povinných výživou;
- snížení objemu dotací přerozdělovaných kraji určených na krytí rozdílu mezi sazbou za základní činnosti stanovenou poskytovatelem a skutečnou úhradou klienta;
- zvýšení zájmu o soukromé penzijní připojištění (z důvodu nepřenášení vyživovací povinnosti na OOPV);
- zvýšení nákladů s ohledem na vyšší počet soudních řízení (lze očekávat, že řada klientů i osob náležících do okruhu osob povinných výživou se budou navrhovaným povinností bránit soudní cestou);
- zvýšení nákladů Úřadu práce ČR na zajištění odpovídajících kapacit na testování příjmů a finančních poměrů klientů sociálních služeb, resp. okruhu osob povinných výživou;
- změna kompetencí ÚP ČR (popř. jiných zapojených institucí) a významné související legislativní změny.

3. VÝSLEDKY ŠETŘENÍ MEZI KLIENTY SOCIÁLNÍCH SLUŽEB

V rámci této části jsou shrnuty výsledky dotazníkového šetření, které bylo realizováno mezi poskytovateli sociálních služeb, resp. mezi jejich klienty. Cílem šetření bylo v souladu se zadáním této Analýzy vyhodnotit očekávané dopady variantních návrhů na zvýšení využití soukromých zdrojů klientů ke krytí nákladů za poskytované sociální služby. V úvodu je shrnuta metodologie realizovaného zjišťování, a to včetně představení struktury respondentů (klientů sociálních služeb). Předmětem druhé kapitoly je pak samotné vyhodnocení dotazníkového šetření a interpretace zjištěných skutečností. Dotazníkové šetření bylo realizováno od 3. listopadu do 6. prosince 2022.

3.1 Metodologie dotazníkového šetření

Za účelem ověření tezí jednotlivých variant návrhů k posílení využití soukromých zdrojů pro úhradu za základní činnosti sociálních služeb s využitím stávajících možností zákona o sociálních službách či zavedením testování příjmů a finančního majetku s cílem snížit zátěž veřejných rozpočtů byly vybrány ze strany MPSV následující druhy sociálních služeb: **domov seniorů, domov se zvláštním režimem a domov pro osoby se zdravotním postižením**. Zjišťování bylo realizováno **anonymním způsobem** a v souladu se zásadami Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2016/679 ze dne 27. dubna 2016 o ochraně fyzických osob v souvislosti se zpracováním osobních údajů a o volném pohybu těchto údajů a o zrušení směrnice 95/46/ES (dále jen „Obecné nařízení o ochraně osobních údajů“, nebo „GDPR“). Zpracovatel pracoval pouze s daty, které byly získány **od poskytovatelů sociálních služeb, jejichž sociální pracovníci sběr fyzicky realizovali**. Sběr dat byl uskutečněn prostřednictvím následujících metod: studiem dokumentů klienta sociální služby, a osobními rozhovory s klienty, popřípadě osobami povinnými výživou, jejichž prostřednictvím byly zjišťovány odpovědi na otázky týkající se rodinných, majetkových, finančních a jiných poměrů. Současně při osobních rozhovorech byl respondent požádán o součinnost tak, aby bylo zajištěno, že bude zajištěno jeho zahrnutí do dotazníkového šetření na základě jeho svobodné vůle.

Dotazníkové šetření bylo, jak již bylo nastíněno, realizováno osobně, a to pracovníky jednotlivých zapojených poskytovatelů. V této souvislosti Zpracovatel připravil a nechal si ze strany MPSV schválit znění otázek. Samotný dotazník byl následně distribuován ve dvou formátech, a to pro fyzické (ve formátu PDF) a elektronické (ve formátu XLSX) vyplnění. Většina poskytovatelů upřednostnila elektronickou verzi. Výsledky dotazníkového šetření od těch poskytovatelů, kteří sběr realizovali prostřednictvím tištěných dotazníků, byly posléze Zpracovatelem převedeny do elektronické verze. Tímto způsobem bylo docíleno toho, že sběr dat za zapojené poskytovatele nebyl administrativně náročný (s ohledem na časové kapacity poskytovatelů sociálních služeb). Poskytovatelům byla rovněž po celou dobu šetření poskytnuta metodická telefonická podpora. Výše uvedené principy měly za úkol nepřetěžování zapojených poskytovatelů, resp. jejich pracovníků.

Seznam zapojených klientů a poskytovatelů sociálních služeb musel splňovat specifické kvótní znaky (více viz dále), které byly definovány při zadání Analýzy. V tomto kontextu došlo na úvod projektu ze strany Zpracovatele k předběžnému oslovení poskytovatelů sociálních služeb se žádostí o součinnost. Tento seznam, obsahoval i náhradníky, kteří měli být aktivizováni v případě odmítnutí některého ze zamýšlených poskytovatelů k oslovení, byl následně schválen ze strany MPSV. Seznam však musel být několikrát aktualizován, doplňován a opětovně schvalován ze strany MPSV. Řada poskytovatelů sociálních služeb odmítla předjednanou spolupráci, a to zejména z kapacitních důvodů, např. vlivem nemocí, nebo vlivem nespolupráce klientů, kteří se šetřením nesouhlasili. Tyto skutečnosti byly ze strany Zpracovatele plně respektovány.

3.1.1 Výběrový soubor

V rámci této podkapitoly jsou představeny základní charakteristiky výběrového souboru pro cílovou skupinu poskytovatelů sociálních služeb, resp. osob, kterým je sociální služba poskytována a jejichž příjmy mohou být potenciálně testovány (klienti a okruh osob povinných výživou). Stanovený rozsah výběrového souboru byl **1 000 klientů** sociálních služeb, a to celkem v **50 zařízeních** druhu domov pro seniory, domov se zvláštním režimem, domov pro osoby se zdravotním postižením. V tomto kontextu bylo k zařízením přistupováno z pohledu druhu sociální služby,

kdy počet poskytovatelů z důvodu, že poskytují více služeb současně, byl mírně nižší (bylo zapojeno 36 poskytovatelů).

Z hlediska zařízení měly dle zadání Analýzy **domovy pro seniory** tvořit celkem 48 %, a to ve vztahu k podílovému zastoupení druhu sociální služby ve vymezené skupině. To odpovídá celkem **24 zařízením**. Celkem je v České republice registrováno na 524 domovů pro seniory¹, které vytváří celkovou kapacitu o 36 765 lůžkách (vychází ze zadání Analýzy). Podíl zastoupení druhu sociální služby ve vymezené cílové skupině z hlediska podílu klientů odpovídá 52 %. Požadavek počtu klientů na zastoupení ve zkoumaném vzorku tak činil **520 osob**.

Služba **domov se zvláštním režimem** je v České republice reprezentována 367² registrovanými službami o celkové kapacitě 22 192 lůžek. V tomto kontextu bylo požadavkem oslovit **16 zařízení**, která by do šetření zapojila celkem **320 klientů**. Podílové zastoupení na cílové skupině tak představuje 33 % ve vztahu k registrovaným službám a 32 % vůči klientům ve vymezené cílové skupině.

Poslední službou, která byla do zjišťování zahrnuta, jsou domovy pro osoby se zdravotním postižením. Těch je v České republice registrováno 208 s celkovou kapacitou 11 763 lůžek. Ve vztahu k odpovídajícímu zastoupení na výběrovém soboru tak mělo být z této cílové skupiny zařazeno do šetření **10 zařízení o 160 klientech**. Podílové zastoupení na cílové skupině tak představuje 19 % ve vztahu k registrovaným službám a 16 % vůči klientům ve vymezené cílové skupině.

Ve vztahu k zadání Analýzy se musely zástupné sociální služby, resp. jejich klienti, nacházet na území celkem sedmi krajů, přičemž povinně musely být zastoupeny následující kraje: **Moravskoslezský, Ústecký a Hlavní město Praha**. Podílové zastoupení poskytovatelů sociálních služeb s ohledem na jejich prostorovou distribuci nebylo stanoveno, jen povinné zastoupení krajů. K výběru jednotlivých poskytovatelů tak Zpracovatel využil svých kontaktů na sektor sociálních služeb

¹ Ministerstvo práce a sociálních věcí (2021). *Statistická ročenka z oblastí práce a sociálních věcí* [online]. Dostupné

z: https://www.mpsv.cz/documents/20142/975025/Statisticka_rocenka_z_oblasti_prace_a_socialni_ch_veci_2020+%282%29.pdf/e3f61e52-d276-80c4-2f5b-c6ab8beb16a4

² Dtto.

a realizoval oslovení s ohledem na uvedené kvótní znaky tak, aby jim bylo plně vyhověno.

Dalším kvótním znakem bylo to, zda se jedná o **veřejnou nebo neveřejnou sociální službu**. Za veřejné byly považovány organizace poskytovatelů sociálních služeb zřízené státem, krajem nebo obcí. Za neveřejné byly považovány organizace soukromé, církevní a neziskové. Povinný požadavek na zastoupení veřejných služeb byl 65 % v případě domovů pro seniory, 56 % u domovů se zvláštním režimem a 85 % u domovů pro osoby se zdravotním postižením.

Veškeré výše uvedené skutečnosti týkající se požadovaného výběrového souboru jsou přehledně shrnuty v následujících tabulkách. Veškeré dříve definované kvótní znaky a požadavky na rozsah a strukturu byly dodrženy.

Tabulka 1 Rozsah a struktura výběrového souboru

Druh služby	Počet registrovaných služeb v ČR	Zastoupení služby v rámci šetření	Počet lůžek v registrovaných službách	Zastoupení lůžek v rámci šetření
DPS	524	24	36 765	520
DZR	367	16	22 192	320
DOZP	208	10	11 763	160
Celkem	1 099	50	70 720	1 000

Zdroj: Ministerstvo práce a sociálních věcí

V rámci následující tabulky je pak představeno rozložení výběrového souboru s ohledem na zastoupení veřejných a neveřejných poskytovatelů sociálních služeb.

Tabulka 2 Rozsah a struktura výběrového souboru

Druh služby	Počet registrovaných služeb v ČR	Počet veřejných služeb	Počet neveřejných služeb	Zastoupení veřejných služeb v rámci šetření
DPS	524	342	182	16
DZR	367	204	163	9
DOZP	208	176	85	9
Celkem	1 099	722	377	34

Zdroj: Ministerstvo práce a sociálních věcí

Součástí této analýzy je rozsáhlé dotazníkové šetření realizované mezi poskytovateli sociálních služeb, resp. mezi jejich klienty. Šetření se týká domovů pro seniory, domovů se zvláštním režimem a domovů pro osoby se zdravotním postižením. Předmětem zjišťování jsou zejména otázky cílené na majetkové poměry a strukturu výdajů jednotlivých klientů.

3.1.2 Metody sběru dat

Jak již bylo uvedeno, k šetření bylo využito dvou metod, a to metody CAPI (z anglického „*Computer Assisted Personal Interviewing*“) a PAPI (z anglického „*Pen and Paper Interviewing*“). **Metoda CAPI**, která naprosto dominovala (využili ji všichni poskytovatelé s výjimkou tří), představuje kvantitativní metodu sběru dat, při které tazatel (v tomto případě sociální pracovník) s respondentem (klientem) prochází standardizovaný dotazník a odpovědi zaznamenává přímo do elektronické formy. Tento způsob dotazování mimo jiné umožňuje využití filtrů a automatickou kontrolu správnosti zadávaných údajů, což výrazně eliminuje možnost tazatelské chyby. Kontrolní mechanismy byly nastaveny (např. byly kontrolovány nestandardní hodnoty lišící se řádově od průměrných hodnot). **Metoda PAPI** je základní kvantitativní metodou sběru dat, při které tazatel vyplňuje s respondentem vytištěný standardizovaný dotazník (pro záznam odpovědí Zpracovatel vytvořil záznamový arch ke snadnějšímu zaznamenávání odpovědí). Tato varianta byla zvolena jako sekundární metoda, a to zejména s ohledem na rozdílné materiální a technické vybavení poskytovatelů sociálních služeb. Vyplněné dotazníky byly následně Zpracovatelem **přepsány do elektronické podoby** s ohledem na jejich vyhodnocení.

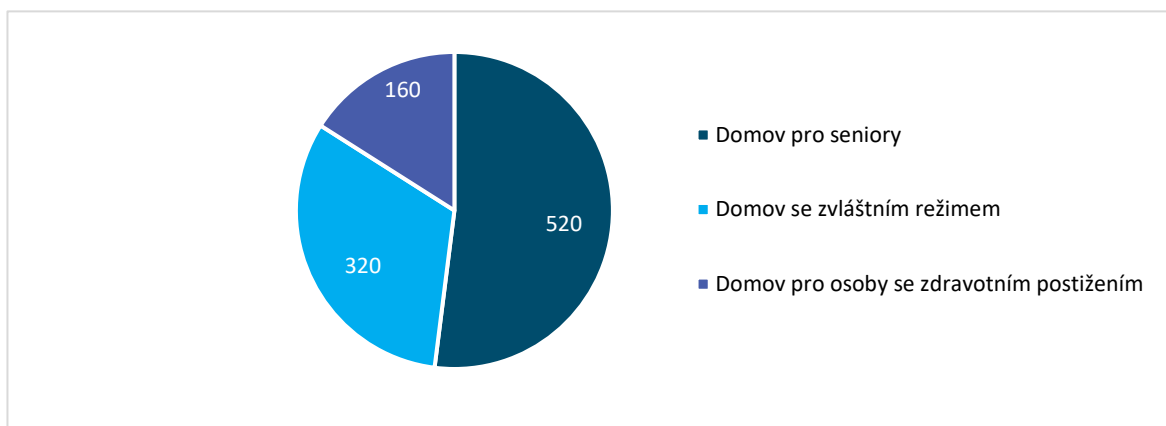
3.2 Výsledky dotazníkového šetření

V rámci této podkapitoly jsou uvedeny výstupy z klíčové části dopadové analýzy, a to z realizovaného dotazníkového šetření mezi klienty domovů pro seniory, domovů se zvláštním režimem a domovů pro osoby se zdravotním postižením. Podoba dotazníkového šetření a kompletní jednotlivé výsledky zjišťování tvoří přílohy č. 1 a 2 tohoto dokumentu.

Struktura dotazovaných klientů dle sociálních služeb

První otázka: „Za klienta, jaké sociální služby je dotazníkové šetření vyplňováno?“ byla identifikační a kontrolní tak, aby bylo zajištěno odpovídající zastoupení kvótních znaků ve výběrovém souboru. Sociální pracovníci v rámci této otázky uváděli, za klienta, o jaký druh sociální služby v rámci šetření šlo. Jedná se o klíčový kvótní znak, který umožňuje šetření vyhodnotit v členění dle jednotlivých druhů pobytových služeb sociální péče (např. s ohledem na difference v oblasti předepsaných – plných, a snížených úhrad). V souladu se zadáním Analýzy byla struktura respondentů (klientů) následující: 520 klientů sociální služby domov pro seniory, 320 klientů sociální služby domov se zvláštním režimem a 160 klientů sociální služby domov pro osoby se zdravotním postižením. Odpovědi Zpracovatel získal v rámci zjišťování více (přesně 1 017³). Cílem Zpracovatele v tomto kontextu bylo vyhovět struktuře poskytovaných služeb a jejich klientů, která byla definována ze strany MPSV, a jež odpovídá skutečným reáliím situace v České republice (z tohoto důvodu nebyly využity odpovědi, které byly získány nad rámec zadání).

Graf 1 Struktura dotazovaných klientů dle druhů sociálních služeb

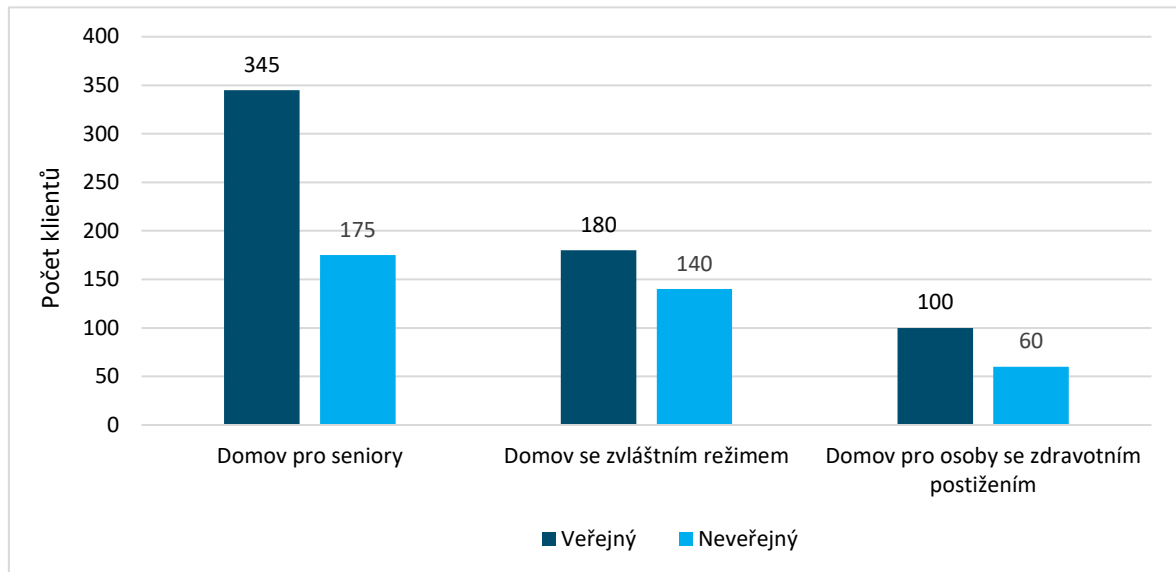
Zdroj: Vlastní šetření; N = 1 000

Požadavkem MPSV (viz dříve) bylo zapojit do zjišťování jak veřejné, tak neveřejné poskytovatele. Následující grafické znázornění prezentuje strukturu klientů zapojených do dotazníkového šetření s ohledem na tento kvótní znak.

³ Všechny odpovědi jsou součástí přílohy č. 2 tohoto dokumentu. Hodnocení bylo realizováno za 1 000 respondentů (nikoli 1 017), a to s ohledem na zadání Analýzy.

Graf 2 Struktura dotazovaných klientů dle veřejných/neveřejných poskytovatelů

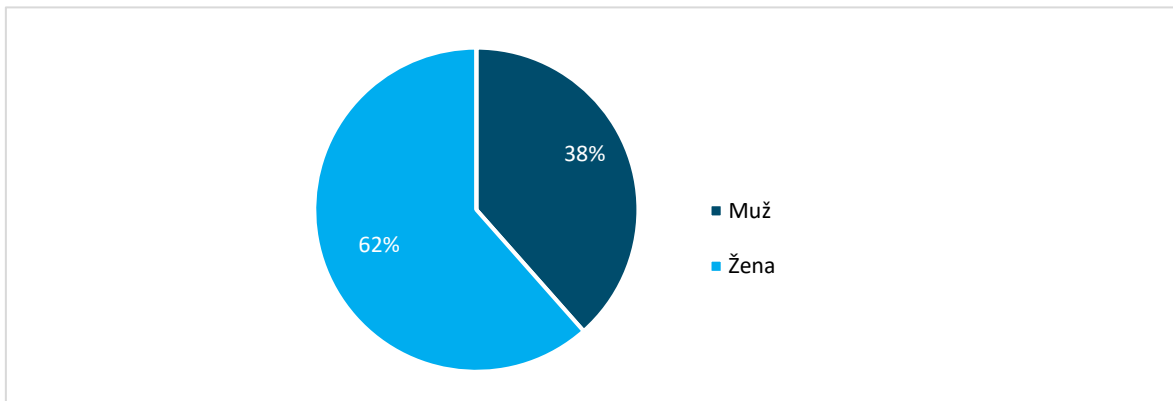
Zdroj: Vlastní šetření; N = 1 000

Struktura dotazovaných klientů dle pohlaví

Druhá otázka plnila opět identifikační roli, kdy na základě zjištěných okolností lze výběrový soubor rozdělit na muže a ženy a jednotlivé odpovědi analyzovat s ohledem na tento kvótní znak. Z níže uvedeného grafického znázornění je zřejmé, že z celkového počtu tvořili 38,2 % muži a zbylých 61,8 % představovaly ženy. V této souvislosti je nutné podotknout, že pohlaví nebylo zvoleno ze strany MPSV jako kvótní znak se stanovenými poměry, které by bylo nutné při konstrukci výběrového souboru dodržet. To, jakého klienta se sociální pracovník dotazoval, bylo ponecháno v plné režii osoby, která dotazování realizovala (s ohledem na soulad s jinými kvótními znaky). Z toho důvodu je možné pozorovat jistou diferenci mezi strukturou klientů zařazených do dotazníkového šetření a celkovou strukturou klientů sociálních služeb v České republice. Ze Statistické ročenky z oblasti práce a sociálních věcí 2021 vyplývá, že v domovech pro seniory jsou spíše ženy (ty představují i s ohledem na průměrný vyšší věk dožití 74,3 % klientů), stejně tak jako v domovech se zvláštním režimem (ve kterých tvoří 71,5 %). Naopak o něco více mužů je v domovech pro osoby se zdravotním postižením (muži tvoří 54,5 % klientů). Rozdílnost ve výběrovém souboru je mj. dána vyšší participací mužů na dotazníkovém šetření. V rámci této otázky sociální pracovníci, resp. klienti sociálních služeb, zodpovídali otázku: „Uveďte pohlaví klienta.“

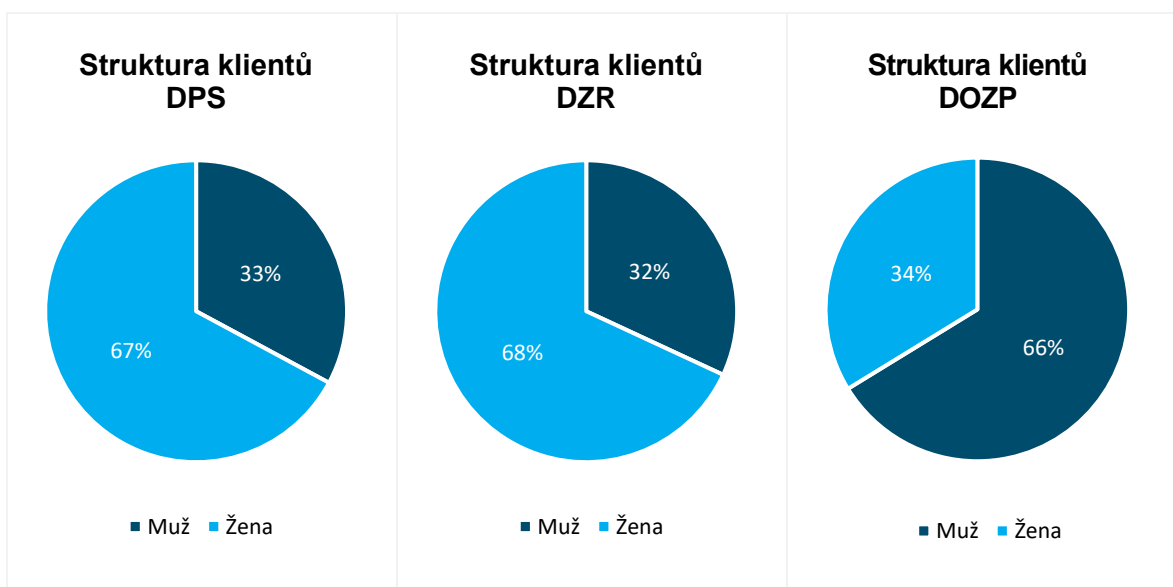
Graf 3 Struktura dotazovaných klientů dle pohlaví

Zdroj: Vlastní šetření; N = 1 000

V rámci následujících grafů je pohlaví respondentů členěno dle jednotlivých sociálních služeb, které byly předmětem zjišťování. Z uvedeného je zřejmé, že s ohledem na pohlaví klientů je v případě domovů pro seniory a domovů se zvláštním režimem o 4 až 7 procentních bodů více mužů, než odpovídá struktuře klientů za celou Českou republiku. Naopak v případě domovů pro osoby se zdravotním postižením je podíl mužů na celkovém počtu klientů mírně vyšší v porovnání s celkovými čísly za Českou republiku k 31. 12. 2021.

Graf 4 Struktura dotazovaných klientů dle pohlaví a druhů sociálních služeb

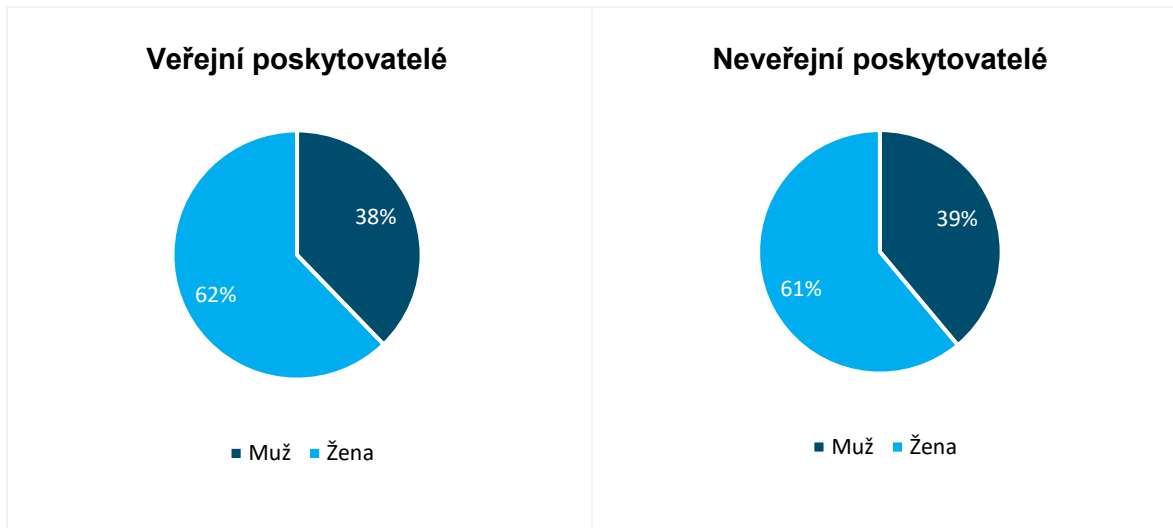
Zdroj: Vlastní šetření; N = 1 000

V rámci následujícího grafického znázornění je prezentována struktura klientů zapojených do dotazníkového šetření dle pohlaví, a to s ohledem na to, zda se nachází klient ve veřejném či neveřejném zařízení. Je zřejmé, že struktura klientů

zařazených do dotazníkového šetření s ohledem na tento kvótní znak je velmi podobná.

Graf 5 Struktura dotazovaných klientů dle pohlaví a veřejných/neveřejných poskytovatelů

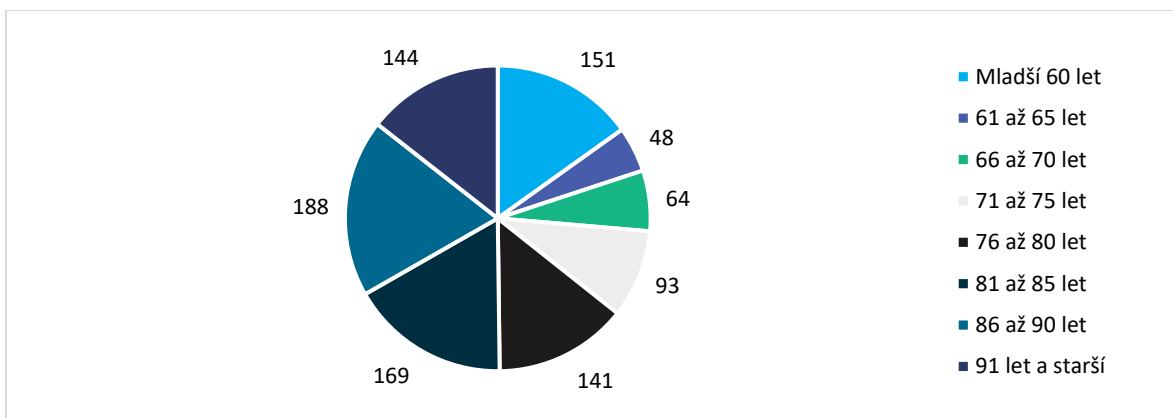

Zdroj: Vlastní šetření; N = 1 000

Struktura dotazovaných klientů dle věku

Poslední identifikační otázkou, byl věk klienta zjišťovaný k datu šetření. Průměrnému respondentovi šetření bylo v době k datu šetření 76,3 let. Znění otázky bylo: „Uvedte věk klienta.“ Nejvíce respondentů představovali lidé ve věku 76 až 90 let (představovali 49,9 %). Významný podíl osob zapojených do dotazníkového šetření tvoří klienti starší 91 let (14,4 %). Pro skupinu klientů z domovů pro seniory byl průměrný věk 82,8 let. Pro skupinu klientů z domovů pro osoby se zvláštním režimem 77,1 let a pro skupinu z domovů pro osoby se zdravotním postižením 53,4 let.

Graf 6 Struktura dotazovaných klientů dle věku

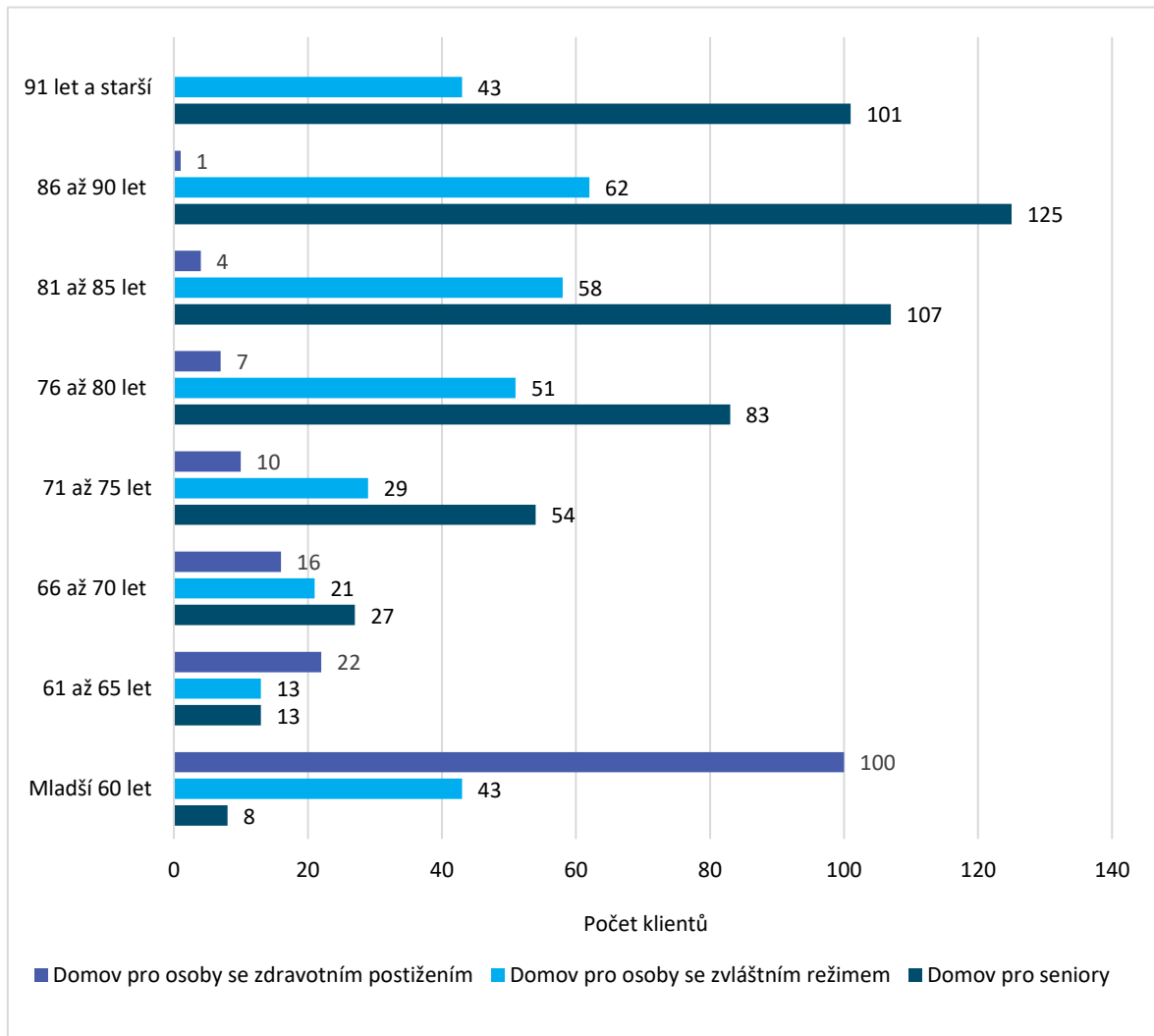

Zdroj: Vlastní šetření; N = 998

Z grafického znázornění níže je zřejmá struktura dotazovaných klientů, a to v členění dle věku a druhu sociální služby. Z grafu je zřejmé rozdílné věkové složení jednotlivých věkových kategorií ve zkoumaných sociálních službách. Zatímco v domovech pro seniory převládají klienti ve věkové kategorii od 86 do 90 let, v domovech pro osoby se zdravotním postižením dominují lidé mladší 60 let.

Graf 7 Struktura dotazovaných klientů dle věku a druhů sociálních služeb

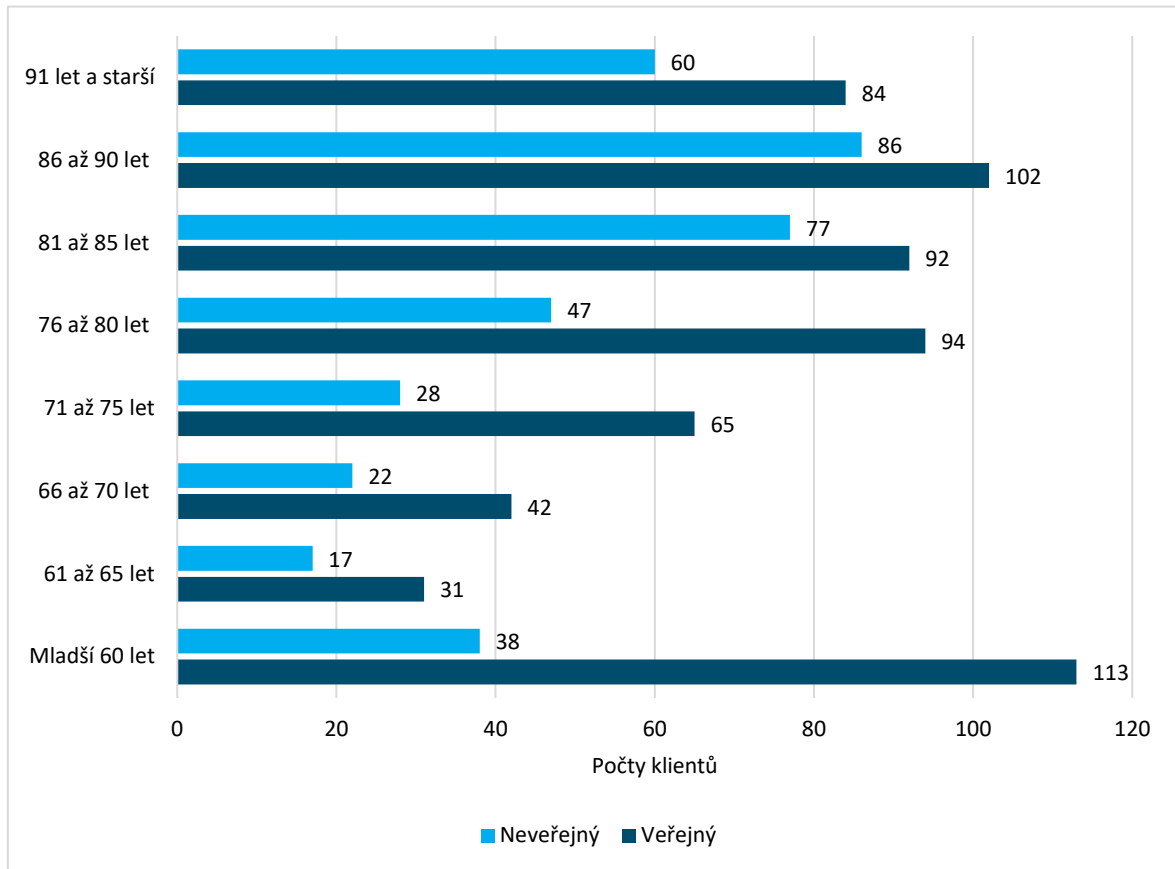

Zdroj: Vlastní šetření; N = 998

Dále je zobrazena struktura klientů dle věku a toho, zda je osoba klientem služby veřejného či neveřejného poskytovatele. Věkový průměr klientů využívajících služeb veřejných poskytovatelů sociálních služeb byl dle dotazníkového šetření 74,6 let. V případě služeb poskytovaných neveřejnými poskytovateli pak 79,0 let.

Graf 8 Struktura dotazovaných klientů dle věku a veřejných/neveřejných poskytovatelů

Zdroj: Vlastní šetření; N = 998

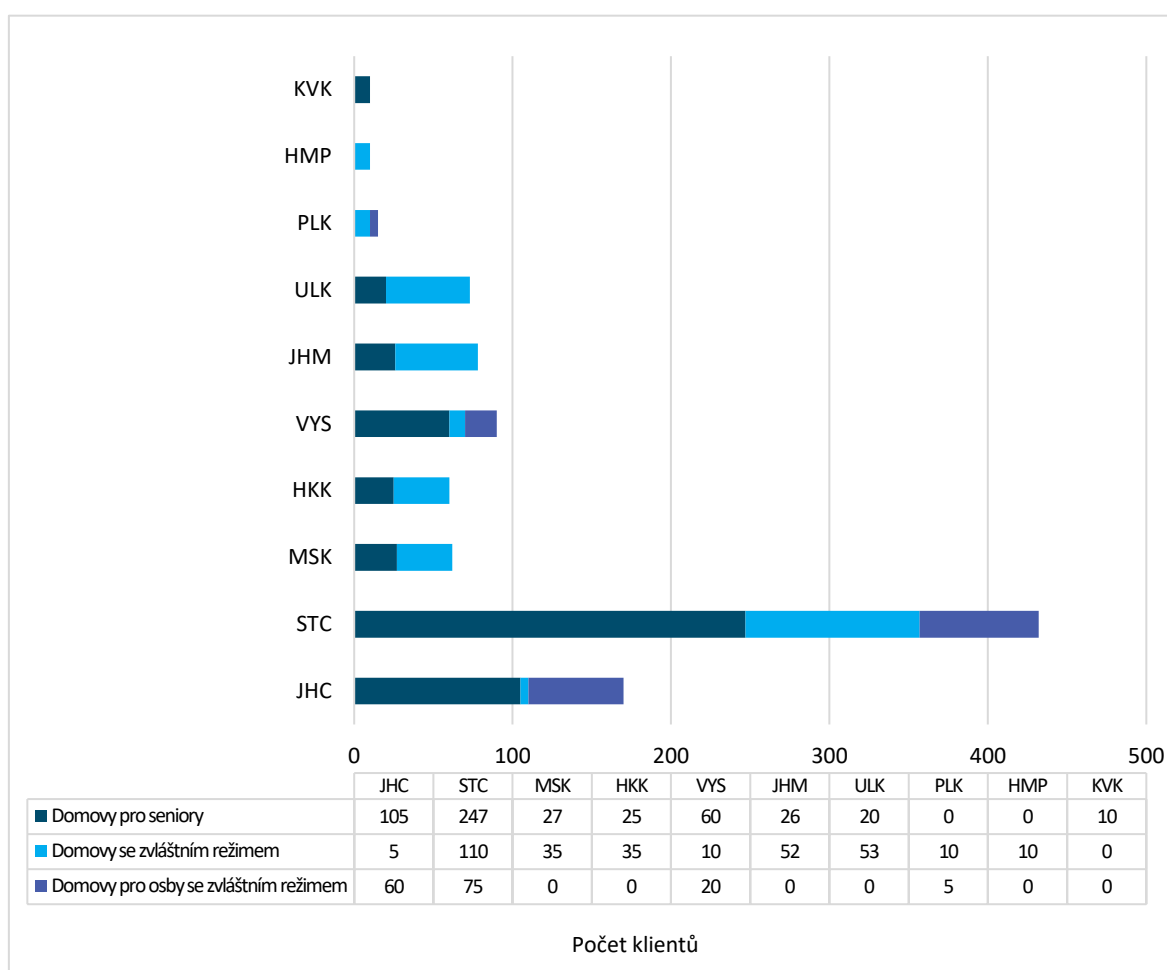
Struktura dotazovaných klientů dle krajské příslušnosti

Jak již bylo uvedeno, zkoumané sociální služby a jejich klienti museli pocházet alespoň ze sedmi krajů České republiky, přičemž povinně musel být zastoupen kraj Moravskoslezský, Ústecký a Hlavní město Praha. Obdobně musely být ve skutečném poměru zastoupeny služby veřejné i neveřejné (komerční i ziskové). Za veřejné jsou považovány organizace poskytovatelů sociálních služeb zřízené státem, krajem nebo obcí. Za neveřejné pak organizace soukromé, církevní a neziskové. Z uvedeného je zřejmé, že nebyl definován kvótní znak pro zastoupení poskytovatelů, resp. klientů v krajích. V tomto kontextu se na dotazníkovém šetření podílelo celkem 50 zařízení, která jsou lokalizována v deseti krajích. Struktura respondentů v členění dle jednotlivých krajů je znázorněna v následujících grafech. Je zřejmé že dotazováni byli poskytovatelé, resp. klienti sociálních služeb, ve všech povinně zastoupených krajích. Nejvíce zapojených klientů pocházelo ze

Středočeského a Jihočeského kraje. Struktura oslovených zařízení předcházela schválení ze strany MPSV. Míra zapojení v jednotlivých krajích byla ovlivněna součinností ze strany poskytovatelů sociálních služeb (zejména s ohledem na jejich lidské zdroje). Struktura klientů (z hlediska místa poskytování služby) neodpovídá skutečnému zastoupení klientů v jednotlivých krajích v České republice.

Graf 9 Struktura dotazovaných klientů dle krajské příslušnosti a druhů sociálních služeb

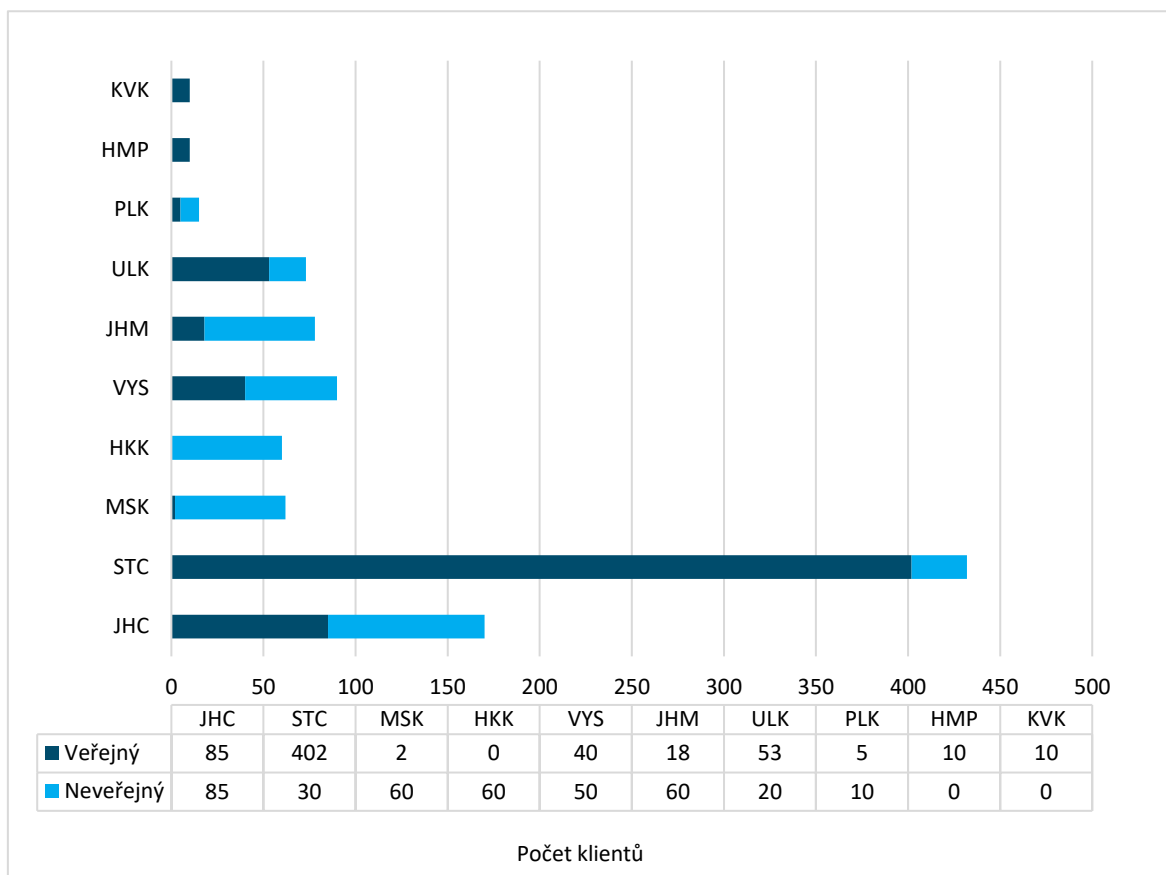

Zdroj: Vlastní šetření; N = 1 000

Následující graf prezentuje strukturu dotazovaných klientů sociálních služeb v členění dle kraje a toho, zda byla dotazovaná osoba klientem veřejného či neveřejného poskytovatele sociálních služeb.

Graf 10 Struktura dotazovaných klientů dle krajské příslušnosti a veřejných/neveřejných poskytovatelů

Zdroj: Vlastní šetření; N = 1 000

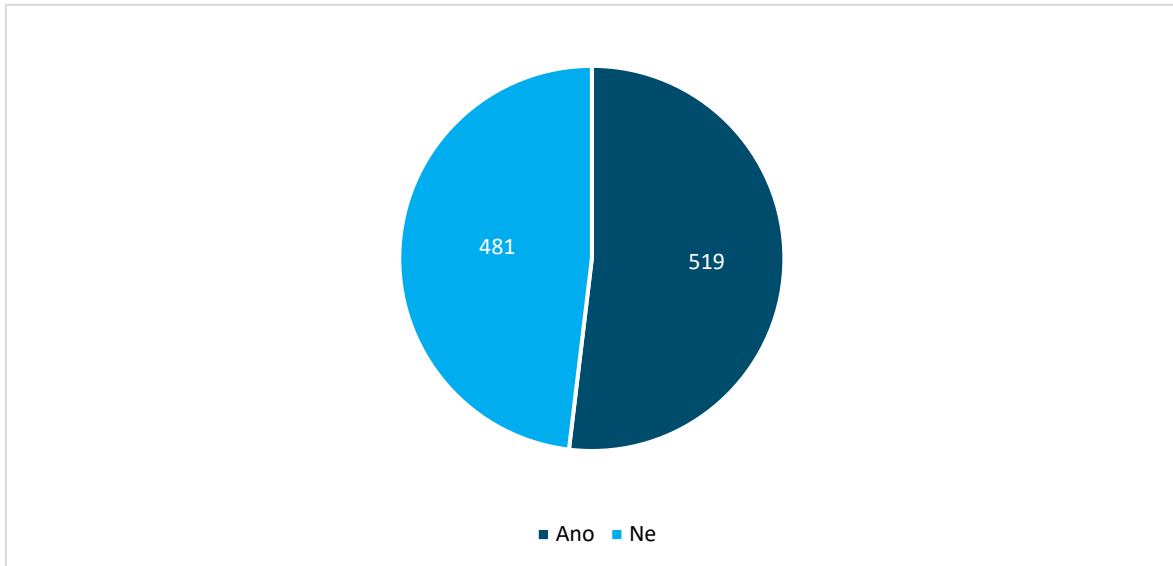
Okruh osob povinných výživou

V rámci této části zjišťovali sociální pracovníci odpovědi na následující otázku: „Disponuje klient okruhem osob s vyživovací povinností vůči klientovi dle zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku (například dětmi, manželem/manželkou, vnoučaty)?“ Cílem této otázky nebylo zjistit, zda okruh osob povinných výživou plní svou povinnost, ale zda těmito osobami vůbec disponuje. Jelikož v České republice není v některých zařízeních standardem, že by například rodinní příslušníci hradili část úhrady za klienta (finančně se spolupodíleli), tak v rámci této otázky Zpracovatel v řadě případů poskytoval sociálním pracovníkům metodickou pomoc. Současně je nutné podotknout (týká se i ostatních otázek, které byly zjišťovány od klientů), že odpovědi mohou být do jisté míry zkresleny v případě, že klient například nedokázal uvést veškeré osoby, na které by vyživovací povinnost dopadala. Z uvedeného je zřejmé, že 51,9 % klientů uvedlo alespoň jednu osobu, která má

vůči klientovi sociální služby vyživovací povinnost. Neznamená to však, že je tato povinnost uplatňována.

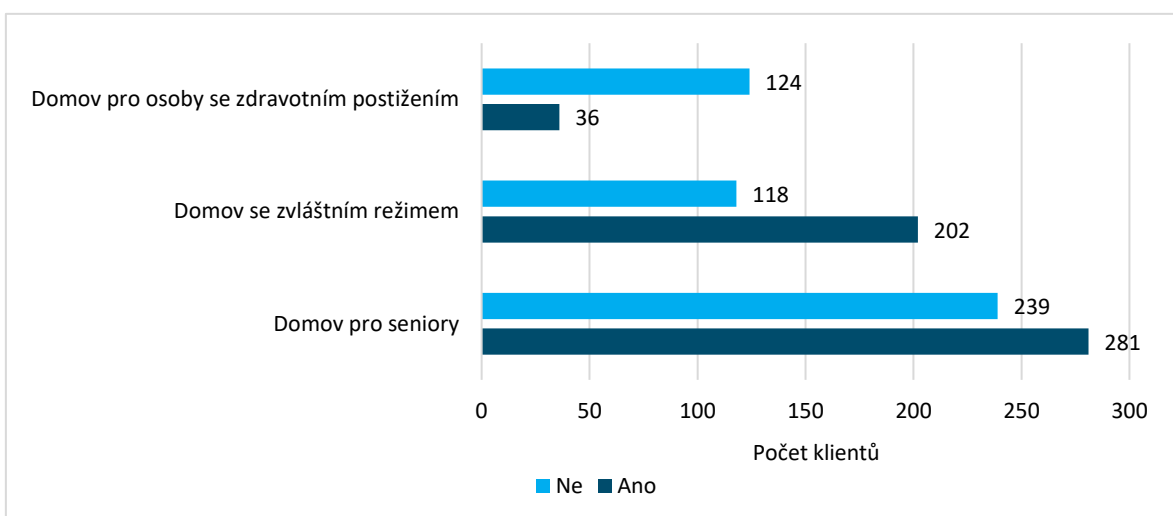
Graf 11 Přítomnost okruhu osob povinných výživou

Zdroj: Vlastní šetření; N = 1 000

Z grafického znázornění níže je zřejmé rozložení odpovědí dle jednotlivých sociálních služeb (DPS, DZR, DOZP). U osob ze skupiny DOZP většina respondentů uvedla, že nemá nikoho, kdo má vůči klientovi vyživovací povinnost (77,5 %). U skupiny klientů DPS a DZR je situace opačná. Většina respondentů uvedla, že ve svém okolí mají alespoň jednu takovou osobu.

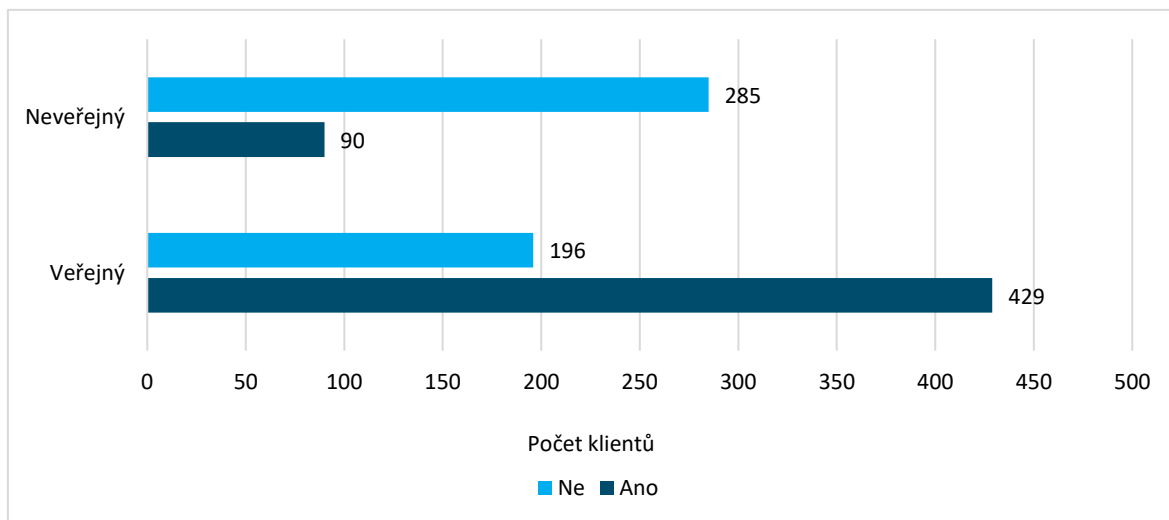
Graf 12 Přítomnost okruhu osob povinných výživou dle druhů sociálních služeb

Zdroj: Vlastní šetření; N = 1 000

Nadcházející graf prezentuje shodné skutečnosti, ale ve struktuře odpovědí členěné na veřejné a neveřejné poskytovatele sociálních služeb. Zde je patrná výrazná diference mezi komparovanými skupinami. Zatímco v případě klientů veřejných poskytovatelů dotazovaní klienti v 68,6 % uváděli, že disponují okruhem osob povinných výživou, v případě neveřejných poskytovatelů byl tento poměr zcela jiný – pouze 24,0 % klientů zapojených do šetření disponovalo OOPV.

Graf 13 Přítomnost okruhu osob povinných výživou dle veřejných/neveřejných poskytovatelů

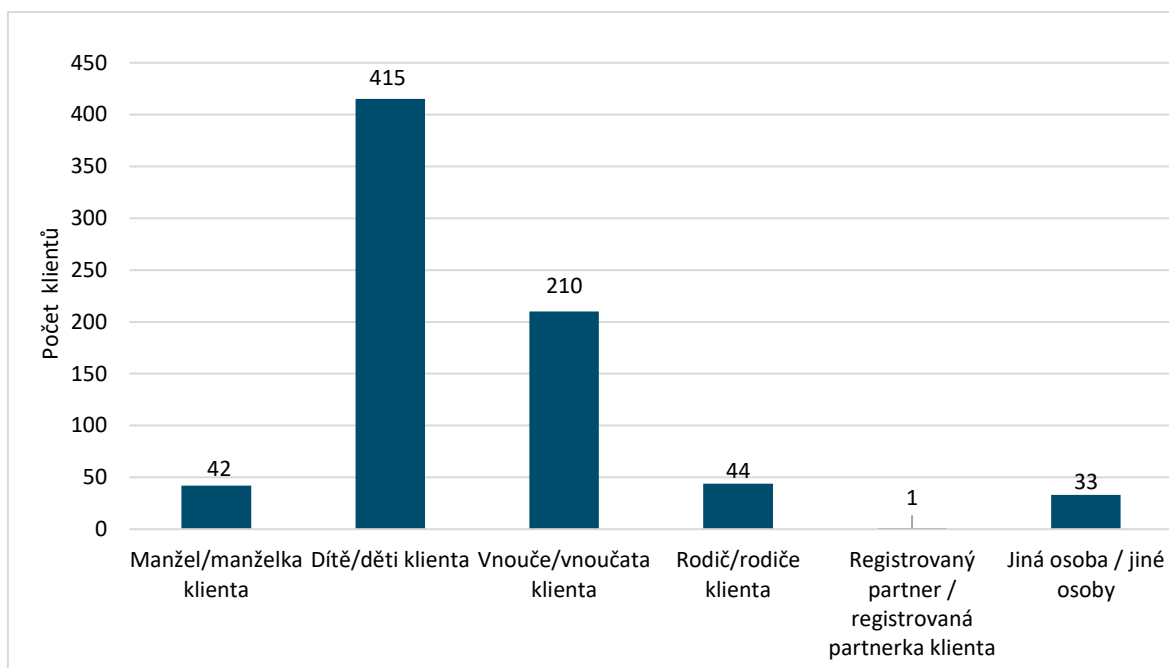

Zdroj: Vlastní šetření; N = 1 000

Prostřednictvím navazující otázky byli klienti požádáni o upřesnění toho, kdo je onou osobou s vyživovací povinností. V rámci této podotázky bylo možné zvolit jednu, nebo více možností, a to s možností uvést i vlastní odpověď (jednalo se tak o polootevřenou otázku). Z uvedeného je zřejmé, že okruh osob povinných výživou je z převážné části tvořen dítětem/děťmi klienta. Tuto osobu označila za tu, která by měla vykonávat vyživovací povinnost, 41,5 % respondentů. Za zmínku stojí i skutečnost, že s ohledem na druhy služeb, které byly zařazeny do dotazníkového šetření, by vyživovací povinnost spadala i na rodiče klientů, a to zejména v případě domovů se zvláštním režimem nebo domovů pro osoby se zdravotním postižením. V rámci této podotázky byly zjišťovány odpovědi na následující větu: „Upřesněte ve spolupráci s klientem, kdo patří k 31. 10. 2022 do okruhu osob s vyživovací povinností vůči klientovi.“

Graf 14 Určení osob s vyživovací povinností

Zdroj: Vlastní šetření; N = 519

Je nutné podotknout, že se jednalo o seznam OOPV vytvářený výlučně ze strany klienta (respondenta), který byl ohledně toho, kdo náleží do okruhu osob povinných výživou v souladu se zákonem č. 89/2012 Sb., občanským zákoníkem, informován. Informace uvedené klientem nebyly žádným způsobem validovány. Je však pravděpodobné, že výsledky v rámci této otázky jsou zkresleny možným nepochopením ze strany klientů⁴. Pokud by bylo kalkulováno s tím, že průměrný věk matky se v letech 1960 až 1995 pohyboval mezi 24,6 a 25,8 lety s tím, že průměrná úhrnná plodnost (představuje počet dětí, které se živě narodily každé ženě během celého jejího reprodukčního věku) dosahovala úrovně 2,02 dítěte⁵, lze očekávat, že minimálně v rámci DPS by mělo řádově 80 % klientů disponovat dětmi k datu šetření (připadalo v průměru více než 1 dítě na klienta sociální služby, nicméně je nutné zvážit jistý podíl zemřelých). V rámci klientů této pobytové sociální služby však dítě/děti uvedlo jako osobu odpovědnou výživou jen 49,6 % z dotazovaných. Data za celou Českou republiku, a to i historicky, jsou přehledně

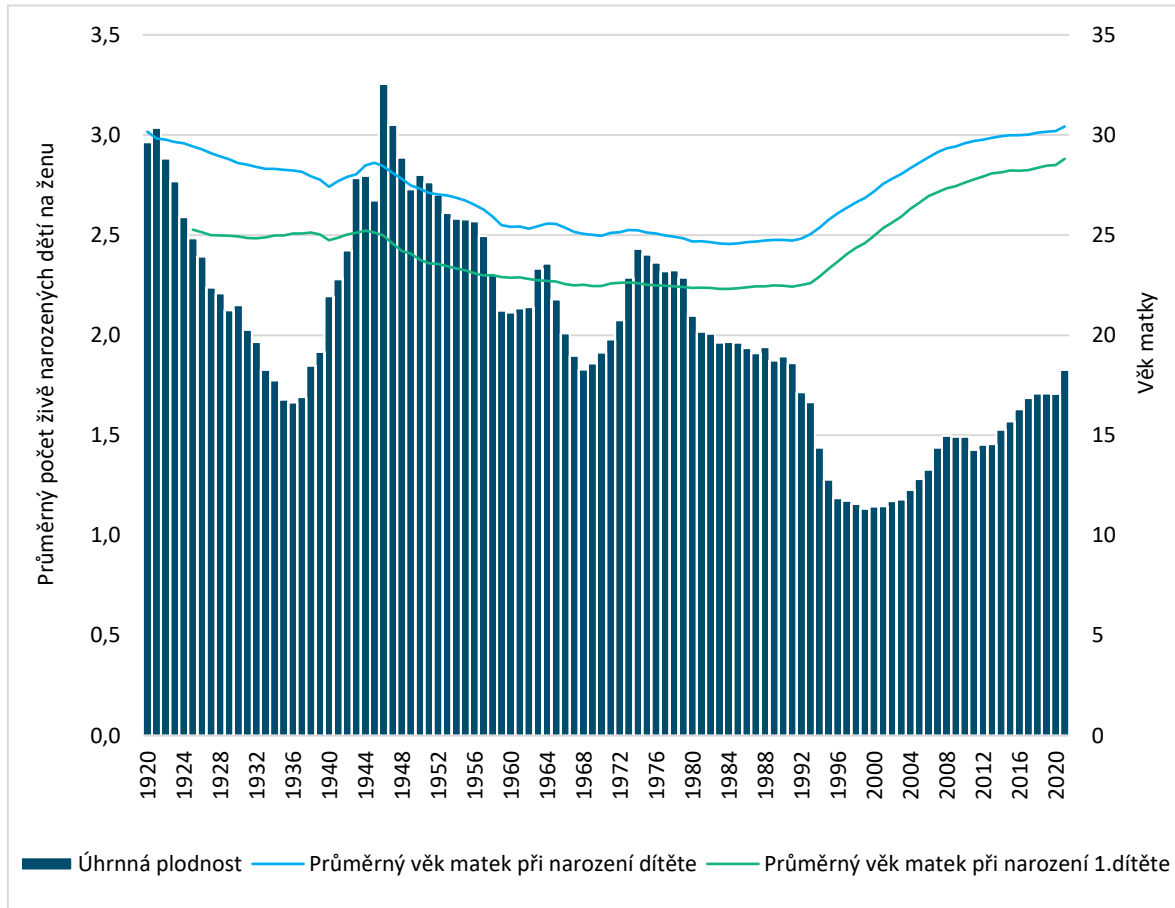
⁴ Šetření muselo být dle zadání MPSV realizováno výlučně zaměstnanci poskytovatelů sociálních služeb, a to za metodické podpory zpracovatele. Po celou dobu šetření byla poskytovatelům sociálních služeb k dispozici telefonická a e-mailová podpora.

⁵ Český statistický úřad. *Obyvatelstvo – roční časové řady* [online]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/czso/obyvatelstvo_hu

znázorněna na následujícím grafickém znázornění, které vychází z informací a dat Českého statistického úřadu.⁶

Graf 15 Úhrnná plodnost a průměrný věk matek, 1920–2021

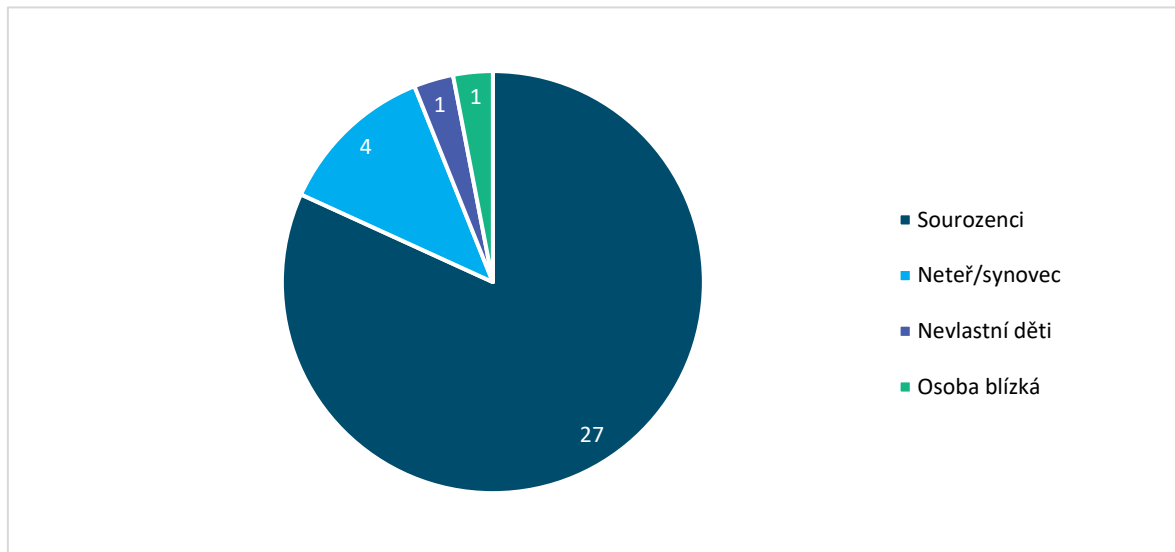

Zdroj: Český statistický úřad (2022)

Následující grafické znázornění zobrazuje, že pokud respondent uvedl možnost „jiná osoba/jiné osoby“, tak nejčastěji se jednalo o sourozence klienta (81,8 %). Dalšími uvedenými možnostmi byly neteř/synovec, nevlastní děti nebo jiná osoba blízká (je zřejmé, že dle současného nastavení ne všechny uváděné osoby spadají do okruhu osob povinných výživou).

⁶ S ohledem na požadovanou anonymitu dat nebylo ze strany zpracovatele možné ověřit uvedené skutečnosti.

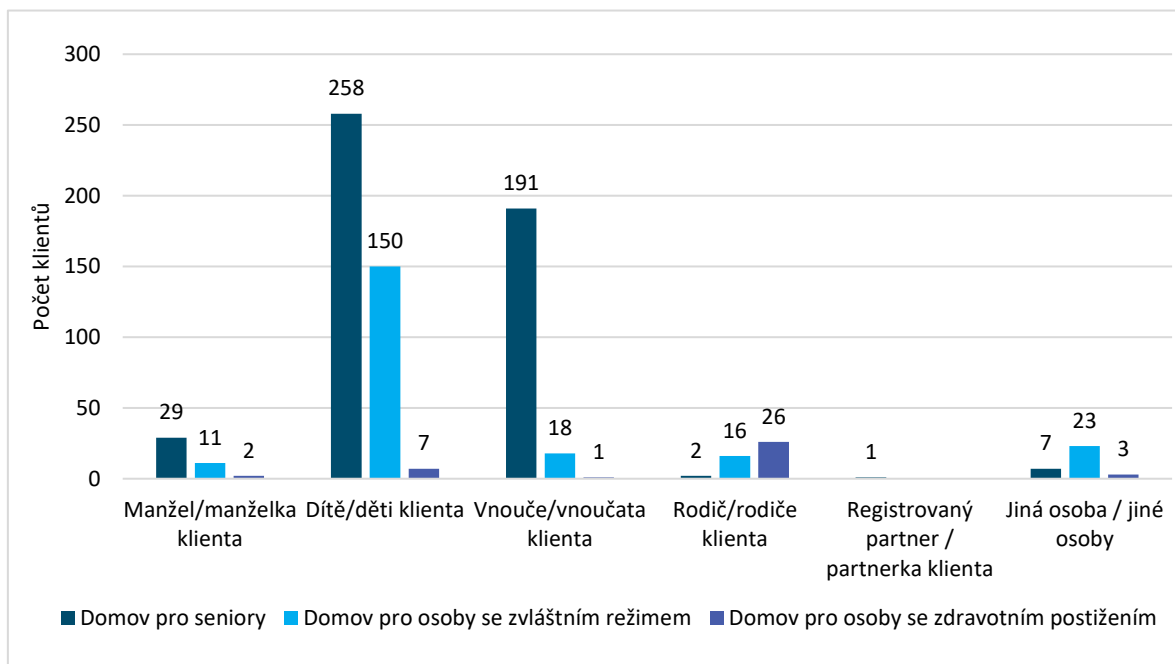
Graf 16 Určení jiné osoby s vyživovací povinností

Zdroj: Vlastní šetření; N = 33

Z grafického znázornění níže vyplývá, že struktura osob s vyživovací povinností vůči klientovi se lišila v závislosti na typu sociální služby. U klientů DPS nejčastěji vyživovací povinnost zastávaly děti (49,6 %) nebo vnoučata (36,7 %). Klienti DZR nejčastěji uváděli děti (tuto možnost uvedlo 47,2 % klientů této sociální služby) a pro klienty DOZP nejčastější zvolenou možností byli rodiče, které uvedlo 26 ze 160 dotázaných respondentů v rámci této sociální služby.

Graf 17 Určení osoby/osob s vyživovací povinností dle druhu sociální služby

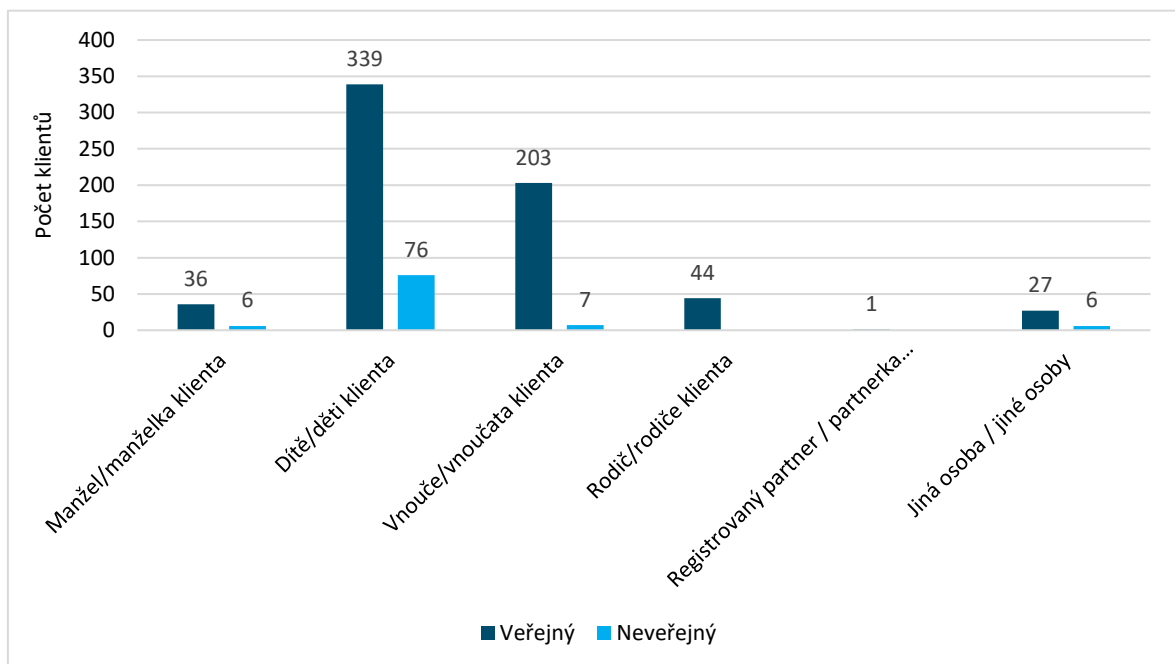

Zdroj: Vlastní šetření; N = 519

Další grafické znázornění interpretuje shodná data, ale v členění na veřejné a neveřejné poskytovatele sociálních služeb. V případě obou komparovaných skupin nejčastěji zastávají vyživovací povinnost děti. Děti klientů tvořily okruh osob s vyživovací povinností v 52,2 % v případě veřejných poskytovatelů sociálních služeb, resp. v 80,0 % v zařízeních neveřejných poskytovatelů sociálních služeb.

Graf 18 Určení osoby/osob s vyživovací povinností dle veřejných/neveřejných poskytovatelů

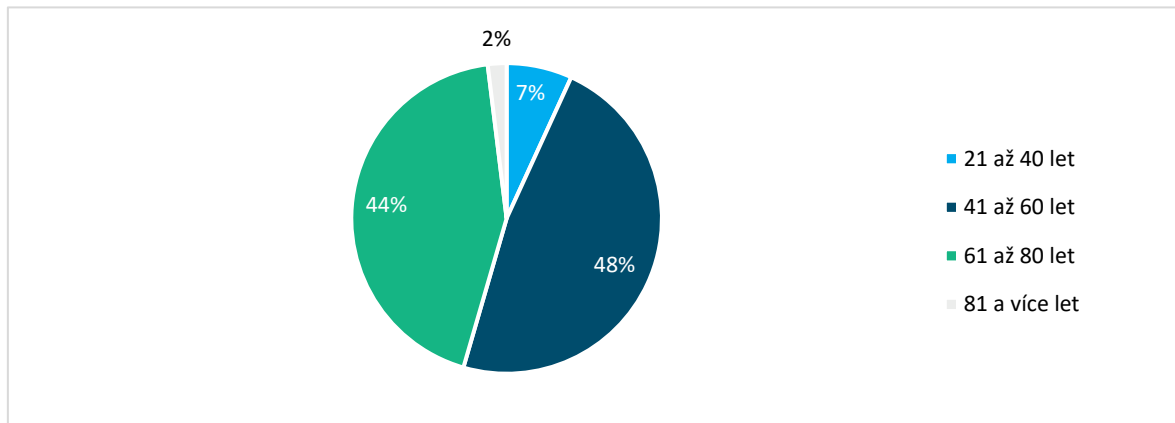

Zdroj: Vlastní šetření; N = 519

Následující podotázka je rovněž vázána na okruh osob povinných výživou, přičemž cílem zjišťování byl věk osoby s hlavní vyživovací povinností vůči klientovi. V rámci tohoto zjišťování nebyl s ohledem na přehlednost a délku dotazování analyzován celý okruh osob povinných výživou. Sociální pracovník na základě informací od klienta a zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, určil osobu, která plní hlavní vyživovací povinnost (zejména dítě/děti klienta) a dotazoval se na věk. Z uvedeného je zřejmé, že nejvíce osob, které mají vyživovací povinnost vůči klientovi sociální služby, je v intervalu od 41 do 60 let (47,7 %), resp. 61 až 80 let (43,6 %). Z výše uvedeného vyplývá, že převážnou část okruhu osob povinných výživou tvoří lidé, kteří jsou, nebo brzy budou sami v důchodovém věku. Sociální pracovníci zjišťovali odpovědi na následující větu: „Uveďte (popř. odhadněte) ve spolupráci s klientem věk osoby s hlavní vyživovací povinností.“

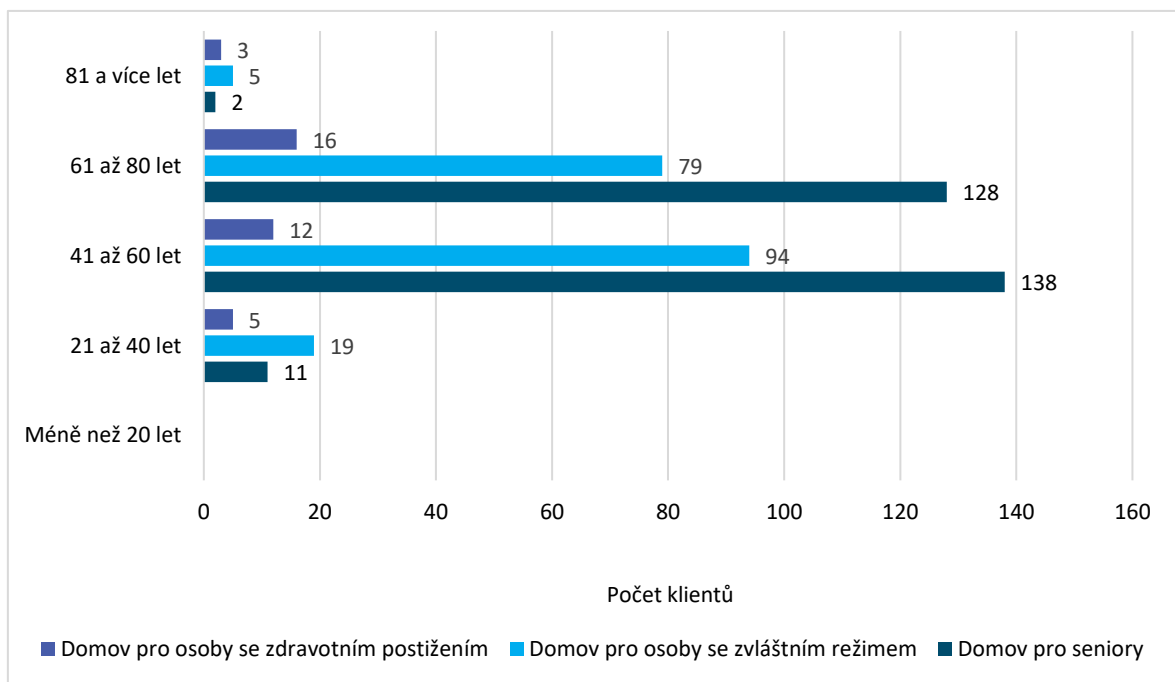
Graf 19 Věk osoby s hlavní vyživovací povinností

Zdroj: Vlastní šetření; N = 512

Z následujícího grafu je zřejmé, že nejvíce osob, které mají vyživovací povinnost vůči klientovi z DPS, je ve věkovém rozmezí od 41 do 60 let (49,5 %), následováno věkovým rozmezím od 61 do 80 let (45,9 %). U osob s vyživovací povinností vůči klientovi z DZR stejně jako v případě domovů pro seniory jsou nejvíce zastoupeny osoby povinné výživou ve věku 41 až 60 let (47,7 %). V případě domovů pro osoby se zdravotním postižením je okruh osob povinný výživou spíše starší, kdy největší část těchto osob představují lidé ve věku 61 až 80 let (44,4 %). To je dáno tím, že zde ve větším zastoupení participují rodiče klientů (nikoli děti).

Graf 20 Věk osoby s hlavní vyživovací povinností dle druhu sociální služby

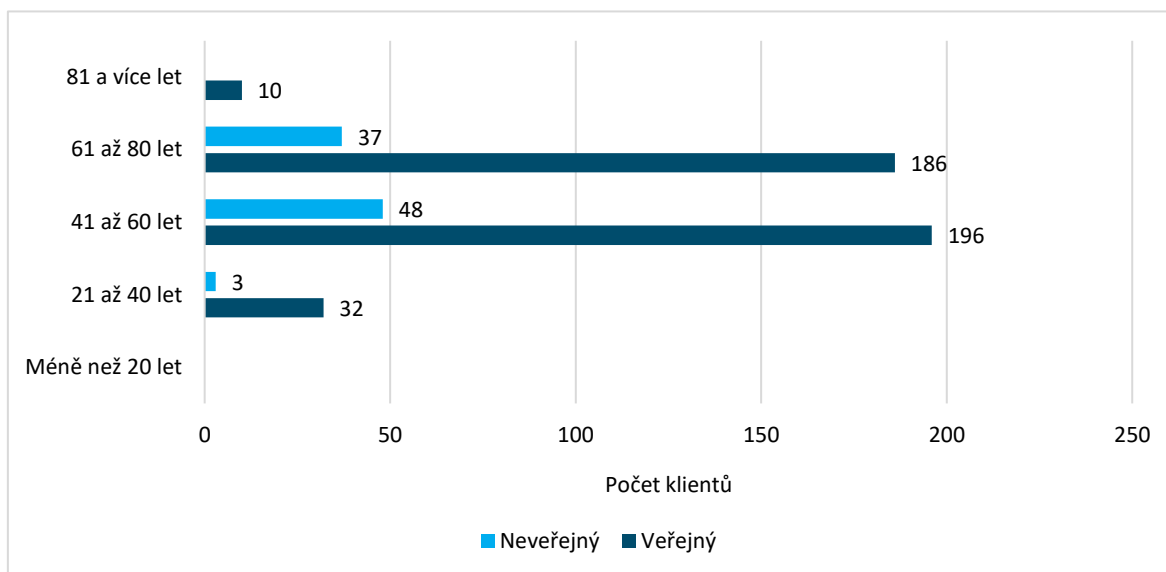

Zdroj: Vlastní šetření; N = 512

Následující grafické znázornění interpretuje shodná data v členění na veřejné a neveřejné poskytovatele sociálních služeb. Je zřejmé, že klienti veřejných poskytovatelů disponují spíše mladšími osobami s hlavní vyživovací povinností v porovnání s neveřejnými poskytovateli sociálních služeb.

Graf 21 Věk osoby s hlavní vyživovací povinností dle veřejných/neveřejných poskytovatelů

Zdroj: Vlastní šetření; N = 512

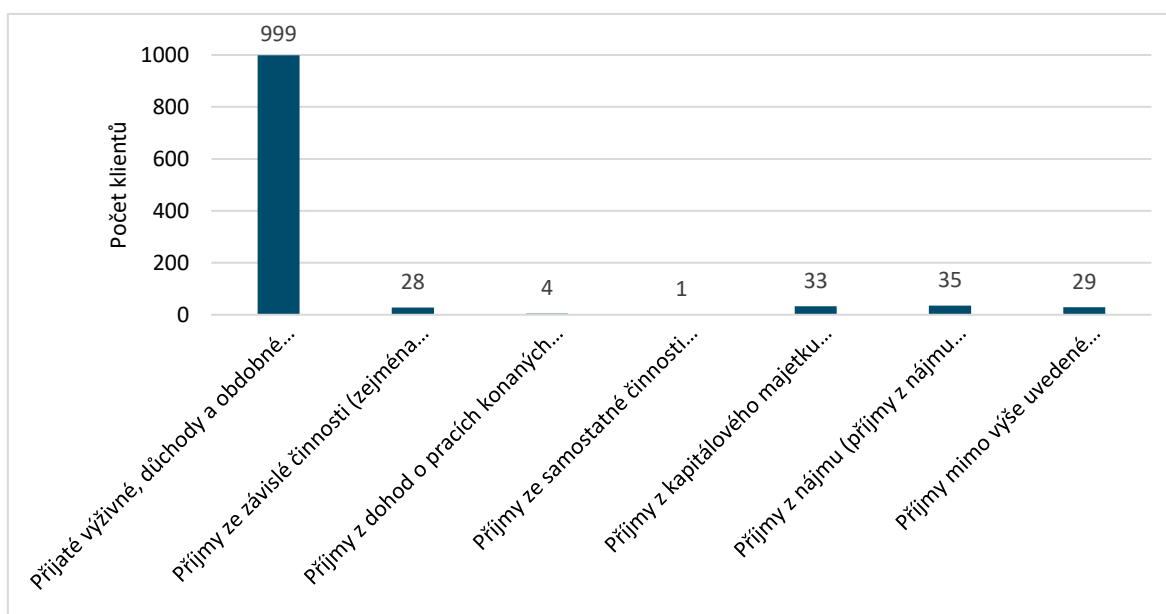
Druhy příjmů klientů sociálních služeb

Předmětem zjišťování dále bylo zjištění struktury příjmů klientů sociálních služeb, kdy sociální pracovníci spolu s klienty odpovídali na otázku: „Uvedte druhy příjmů dle zákona č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, které klient pobíral k 31. říjnu 2022.“ Zpracovatel tak, aby respondentům usnadnil vyplnění, některé druhy příjmů rozdělil do většího detailu (kategorií), aby došlo k přesnějšímu určení příjmů – například z ostatních příjmů bylo vyčleněno „přijaté výživné, důchody a obdobné opakující se příjmy (včetně výsluhových nároků)“. Zpracovatel se domníval, že tato odpověď bude dominovat (což se potvrdilo). Současně takto zvolená kategorie umožnila oddělení této klíčové složky od ostatních příjmů. Zároveň je nutné podotknout, že Zpracovatel se striktně držel zadání Analýzy, kdy respondenti měli uvádět příjmy ve struktuře definované zákonem č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů. S ohledem na vyšší přesnost by bylo možné jednotlivé kategorie příjmů rozdělit, což by však znamenalo vysoký nárůst možností a zvyšující se riziko neúmyslné záměny druhů příjmů. Klient mohl uvést, že disponuje jedním nebo více příjmy. Z uvedeného je

zřejmé, že z hlediska struktury příjmů s ohledem na cílovou skupinu naprosto dominují ostatní příjmy, resp. již zmiňované přijaté výživné, důchody a obdobné opakující se příjmy (včetně výsluhových nároků). Tuto možnost zvolilo 99,9 % respondentů (tuto možnost nezvolil jeden respondent – s ohledem na anonymitu této osoby Zpracovatel nemohl zpětně ověřit, zda se nejednalo o chybu). Tato odpověď současně tvořila 88,5 % ze všech získaných odpovědí. Pojednání o druzích příjmů je vypracováno dále v tomto dokumentu.

Graf 22 Druhy příjmů klientů sociálních služeb

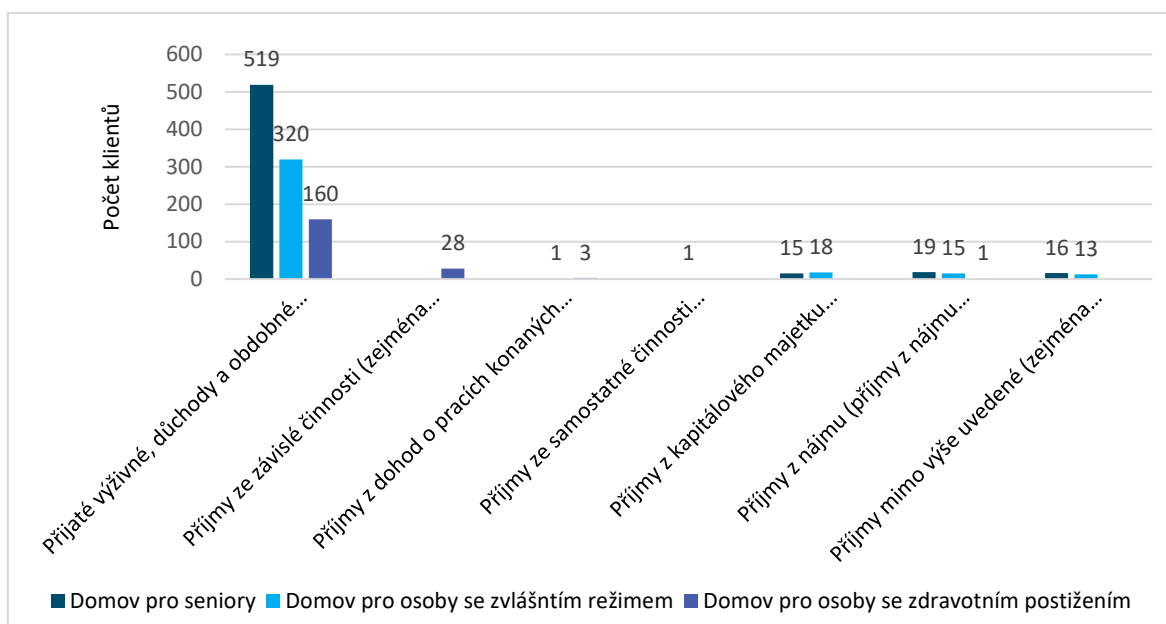

Zdroj: Vlastní šetření; N = 1 000

Z následujícího grafického znázornění vyplývá, že z hlediska struktury příjmů je situace u klientů všech třech typů sociálních služeb velmi podobná a dominuje možnost „přijaté výživné, důchody a obdobné opakující se příjmy“. Tuto možnost zvolilo 91,2 % klientů DPS, 86,9 % klientů DZR a 83,3 % klientů DOZP, a to ze všech uvedených odpovědí.

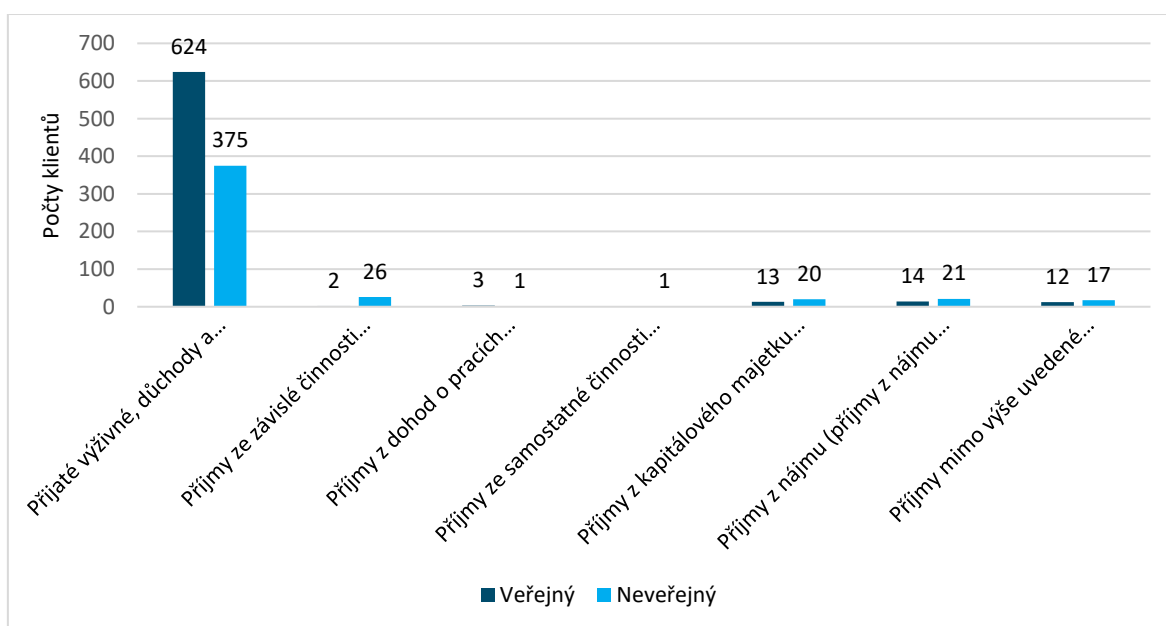
Graf 23 Druhy příjmů klienta dle druhu sociální služby

Zdroj: Vlastní šetření; N = 1 000

Následující grafické znázornění porovnává shodné informace s ohledem na jiný kvótní znak – zda je respondent klientem sociální služby veřejného či neveřejného poskytovatele. V tomto členění je zřejmé (klientů veřejných poskytovatelů sociálních služeb bylo v rámci dotazování více), že klienti neveřejných poskytovatelů sociálních služeb mají mnohem častěji (kromě důchodů a jiných opakujících se příjmů) příjmy ze závislé činnosti, z kapitálového majetku nebo z nájmu.

Graf 24 Druhy příjmů klienta dle veřejných/neveřejných poskytovatelů

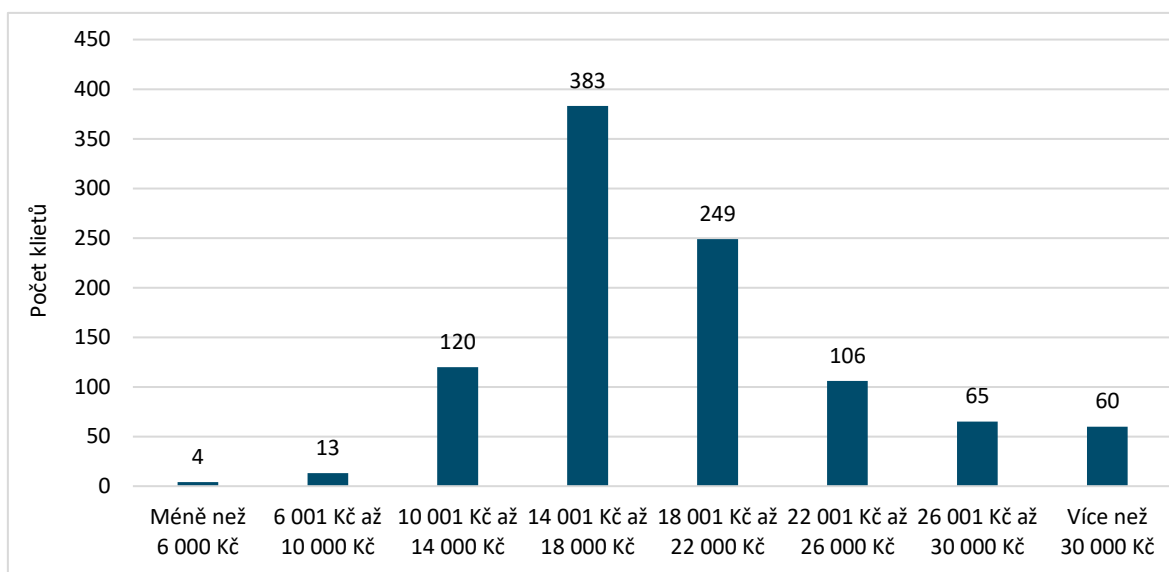
Zdroj: Vlastní šetření; N = 1 000

Výše příjmů klientů sociálních služeb

V rámci následující otázky klienti zodpovídali: „*Jaká je průměrná měsíční výše všech příjmů (včetně důchodu a jiných opakujících se příjmů) klienta za šest předchozích měsíců?*“. Tato otázka se vztahovala na všechny druhy příjmů, které klienti pobírali k 31. říjnu roku 2022 (viz předcházející otázka). Z uvedeného je zřejmé, že největší podíl (38,3 %) z dotazovaných klientů pobíral průměrné měsíční příjmy v rozmezí 14 001 a 18 000 Kč.

Graf 25 Výše příjmů klientů sociálních služeb

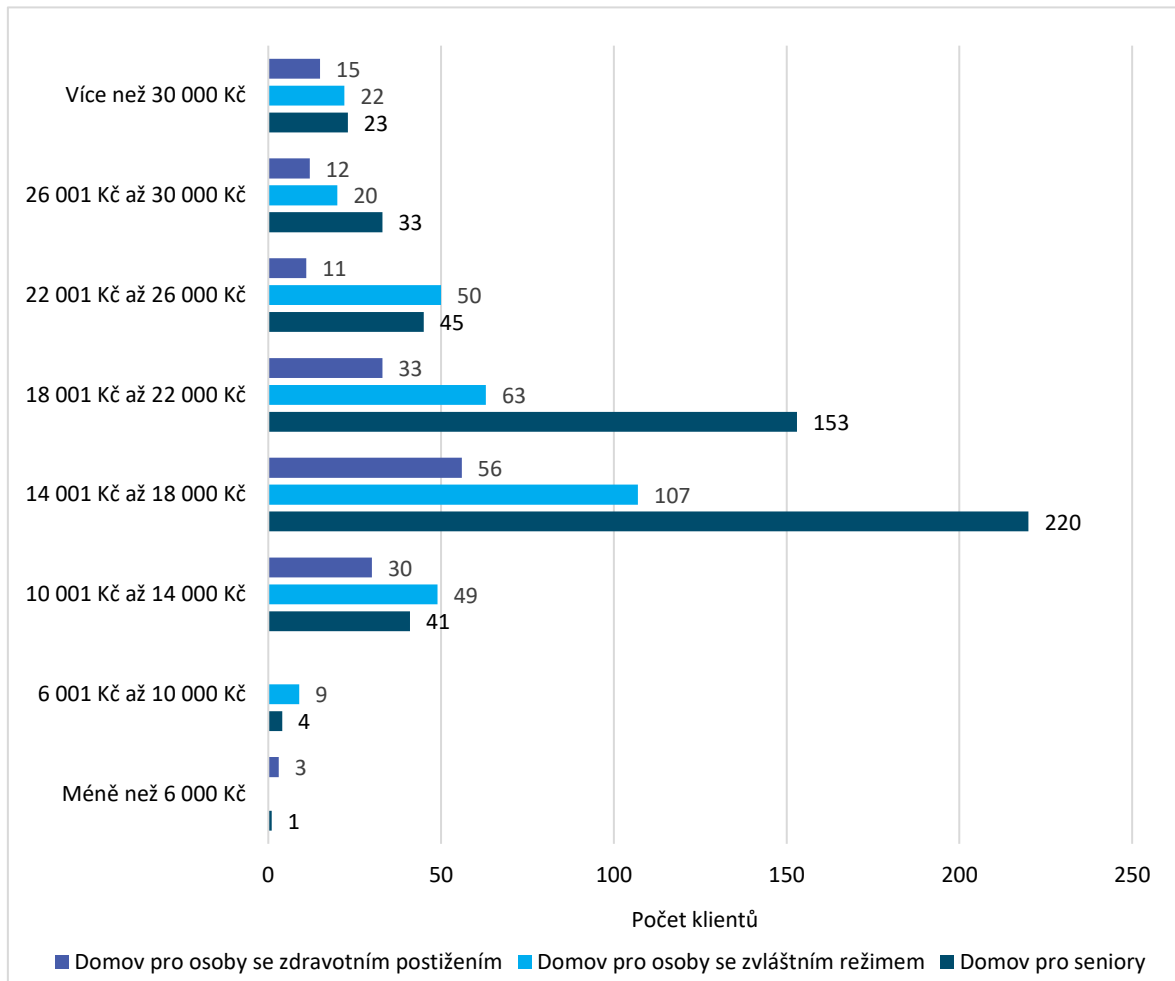

Zdroj: Vlastní šetření; N = 1 000

Z grafického znázornění níže je zřejmé, že z hlediska výše příjmů klientů je situace u všech 3 typů sociálních služeb velmi podobná a dominují příjmy v rozmezí 14 001 a 18 000 Kč. U jednotlivých skupin je podíl těchto příjmů na úrovni 42,3 % (DSP), 33,4 % (DZR) a 35,0 % (DOZP). Uvedené skutečnosti jsou v souladu se současnou statistikou za celou Českou republiku. Tabulka dále znázorňuje strukturu vyplácených sólo starobních důchodů a starobních důchodů vyplácených v souběhu s pozůstalostními důchody k 31. březnu 2022. Z uvedeného vyplývá, že největší podíl seniorů pobírá důchod v intervalu mezi 16 000 a 17 999 Kč. Z tabulky je zřejmý i vývoj starobních důchodů v letech 2019 až 2021. Nejsou zahrnuty ostatní příjmy, které jsou však pro většinou klientů sociálních služeb marginální (pokud existují – viz dříve).

Graf 26 Výše příjmů klientů dle druhů sociálních služeb

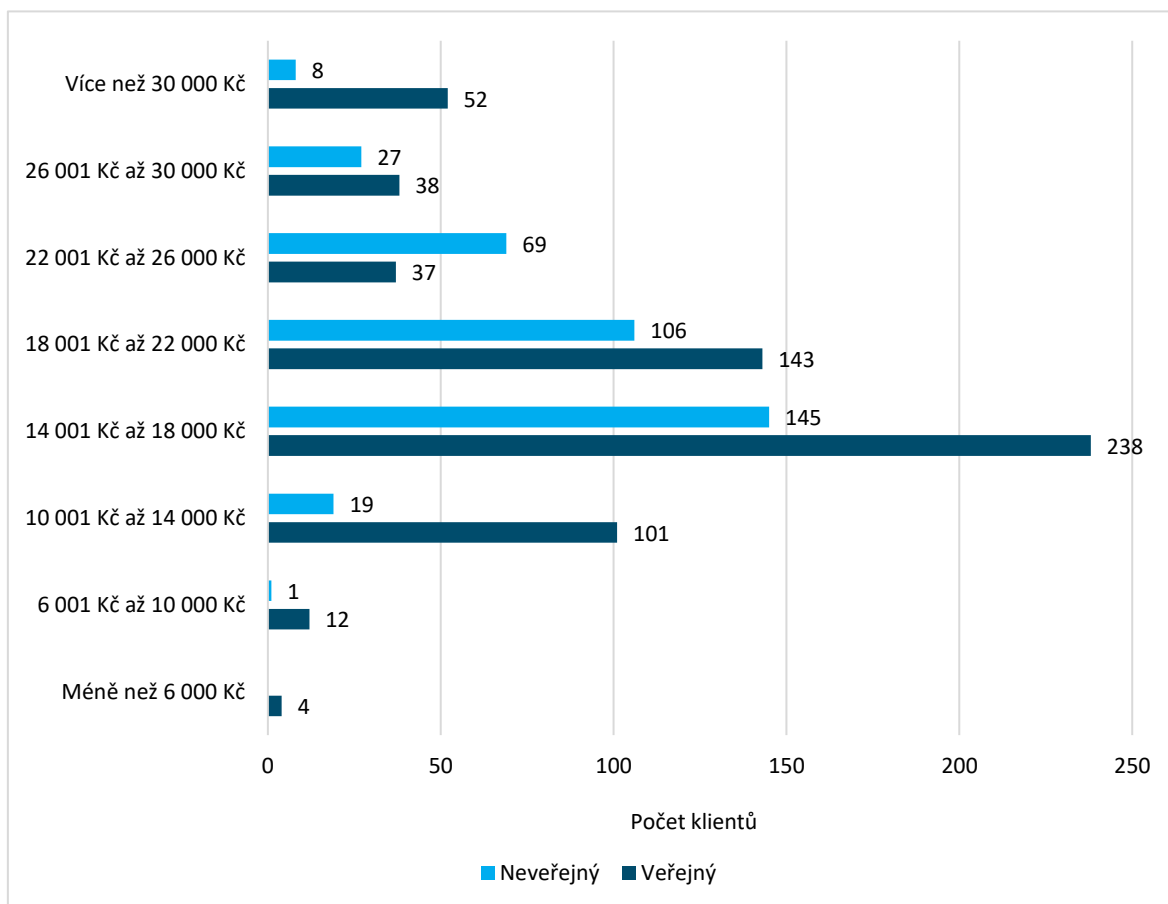

Zdroj: Vlastní šetření; N = 1 000

Z následujícího grafického znázornění, které se nachází níže a prezentuje data dle jiného kvótního znaku (zda je respondent klientem sociální služby veřejného či neveřejného poskytovatele), je patrné, že situace klientů z hlediska výše příjmů je u obou komparovaných skupin podobná, kdy dominují příjmy v rozmezí 14 001 a 18 000 Kč. Tyto příjmy uvedlo 38,1 % respondentů veřejných, resp. 38,7 % v případě neveřejných poskytovatelů. Rovněž z výsledků šetření vyplývá, že klienti neveřejných služeb vytváří mírně větší podíly v případě středních příjmových intervalů. V případě veřejných poskytovatelů je zde významně vyšší zastoupení respondentů s nízkými (pod 14 000 Kč), ale i s vysokými (nad 30 000 Kč) příjmy.

Graf 27 Výše příjmů klientů dle veřejných/neveřejných poskytovatelů

Zdroj: Vlastní šetření; N = 1 000

Níže je uvedena tabulka znázorňující strukturu vyplácených sólo starobních důchodů a starobních důchodů vyplácených v souběhu s pozůstalostními důchody k 31. březnu 2022.

Tabulka 3 Vyplácené sólo starobní důchody a starobní důchody vyplácené v souběhu s pozůstalostním důchodem⁷

Měsíční výše důchodu (v Kč měsíčně)	Podílové zastoupení k 31. 3. 2022	Počet seniorů s důchody k datu			
		k 31. 12. 2019	k 31. 12. 2020	k 31. 12. 2021	k 31. 3. 2022
1–4 999	0,7 %	17 643	15 155	14 203	10 378
5 000–5 999	0,4 %	9 072	7 573	7 150	7 046
6 000–6 999	0,6 %	13 387	10 371	9 228	7 061

⁷ K 30. 9. 2022 dosahoval celkový úhrn počtu seniorů, kterým byl důchod vyplácen, úrovně 2 367 780 osob. Průměrná výše sólo důchodu se oproti hodnotě k 31. 3. 2022 významně zvýšila na 18 033 Kč.

Měsíční výše důchodu (v Kč měsíčně)	Podílové zastoupení k 31. 3. 2022	Počet seniorů s důchody k datu			
		k 31. 12. 2019	k 31. 12. 2020	k 31. 12. 2021	k 31. 3. 2022
7 000–7 999	0,9 %	21 196	16 064	13 081	9 905
8 000–8 999	1,6 %	38 698	24 676	19 421	14 857
9 000–9 999	3,5 %	85 670	47 073	31 086	21 226
10 000–10 999	6,7 %	161 969	95 726	59 550	35 580
11 000–11 999	10,3 %	247 731	167 269	109 313	69 145
12 000–12 999	13,3 %	321 017	237 426	169 710	119 079
13 000–13 999	15,8 %	381 376	304 538	230 863	179 309
14 000–14 999	15,5 %	375 314	354 926	286 211	239 005
15 000–15 999	12,1 %	293 129	350 276	323 528	288 103
16 000–16 999	7,8 %	189 341	282 658	321 363	319 669
17 000–17 999	4,8 %	116 513	193 692	265 369	308 199
18 000–18 999	2,3 %	55 720	123 738	191 639	250 611
19 000–19 999	1,2 %	29 360	64 258	116 407	176 393
20 000–20 999	0,7 %	17 247	34 871	83 865	120 425
21 000–21 999	0,4 %	10 528	20 685	40 587	66 550
22 000–22 999	0,3 %	7 159	12 712	24 500	38 537
23 000–23 999	0,2 %	5 238	8 612	15 485	23 479
24 000–24 999	0,2 %	3 876	6 234	10 298	14 759
25 000–25 999	0,1 %	2 874	4 682	7 349	10 024
26 000–26 999	0,1 %	2 245	3 494	5 571	7 265
27 000–27 999	0,1 %	1 704	2 731	4 332	5 530
28 000–28 999	0,1 %	1 487	2 150	3 237	4 324
29 000–29 999	0,0 %	1 190	1 779	2 666	3 209
30 000–39 999	0,2 %	3 803	6 543	10 798	13 362
40 000–49 999	0,0 %	255	453	821	1 170
50 000–59 999	0,0 %	53	87	142	176
60 000–69 999	0,0 %	13	19	33	36

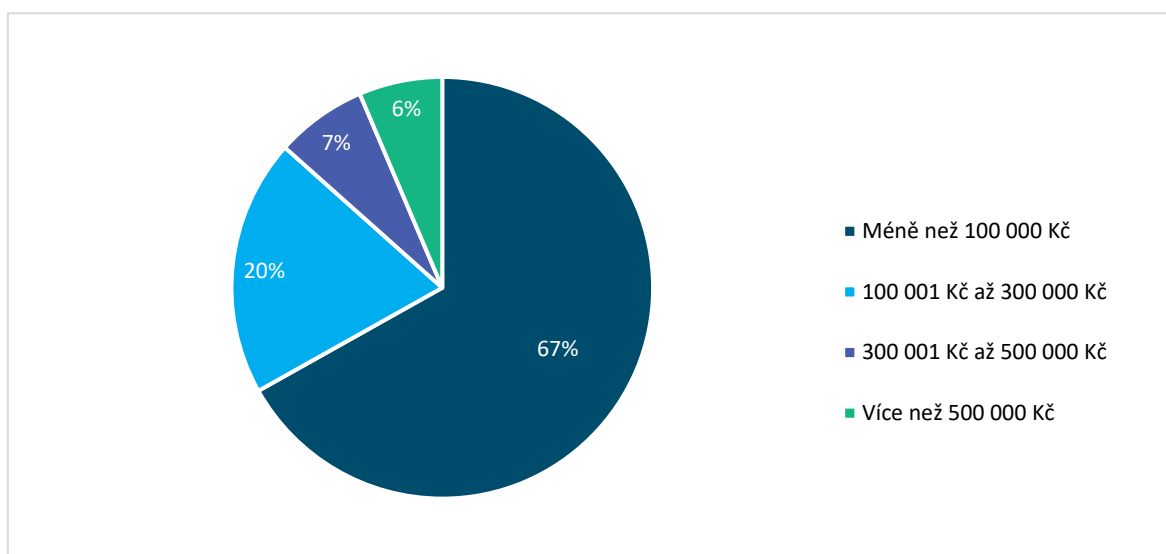
Měsíční výše důchodu (v Kč měsíčně)	Podílové zastoupení k 31. 3. 2022	Počet seniorů s důchody k datu			
		k 31. 12. 2019	k 31. 12. 2020	k 31. 12. 2021	k 31. 3. 2022
70 000+	0,0 %	6	8	14	17
Úhrn	100 %	2 414 814	2 400 479	2 377 820	2 364 429
Průměrná výše sólo důchodů (Kč)	-	13 468 Kč	14 479 Kč	15 425 Kč	16 249 Kč

Zdroj: Česká správa sociálního zabezpečení (2022)

Finanční majetek klienta

Další otázka byla směřována na určení výše finančního majetku klienta (pojednání o finančním majetku je vypracováno dále v Analýze), přičemž znění věty, na kterou byly poskytovány odpovědi, je následující: „*Odhadněte nebo uveďte ve spolupráci s klientem výši finančního majetku (hotovost a prostředky na běžných a spořicíh účtech), kterou má klient k dispozici k 31. říjnu 2022.*“ Z uvedeného vyplývá, že největší část klientů sociálních služeb (66,9 %) disponovala k 31. 10. 2022 finančním majetkem nižším než 100 000 Kč. Celkem pak 132 z 1 000 klientů zapojených do šetření uvedlo, že jejich finanční majetek přesahuje k datu šetření 300 000 Kč. Tyto informace jsou klíčové z hlediska nastavení doporučeného limitu ochrany finančního majetku (více viz dále).

Graf 28 Výše finančního majetku klientů sociálních služeb

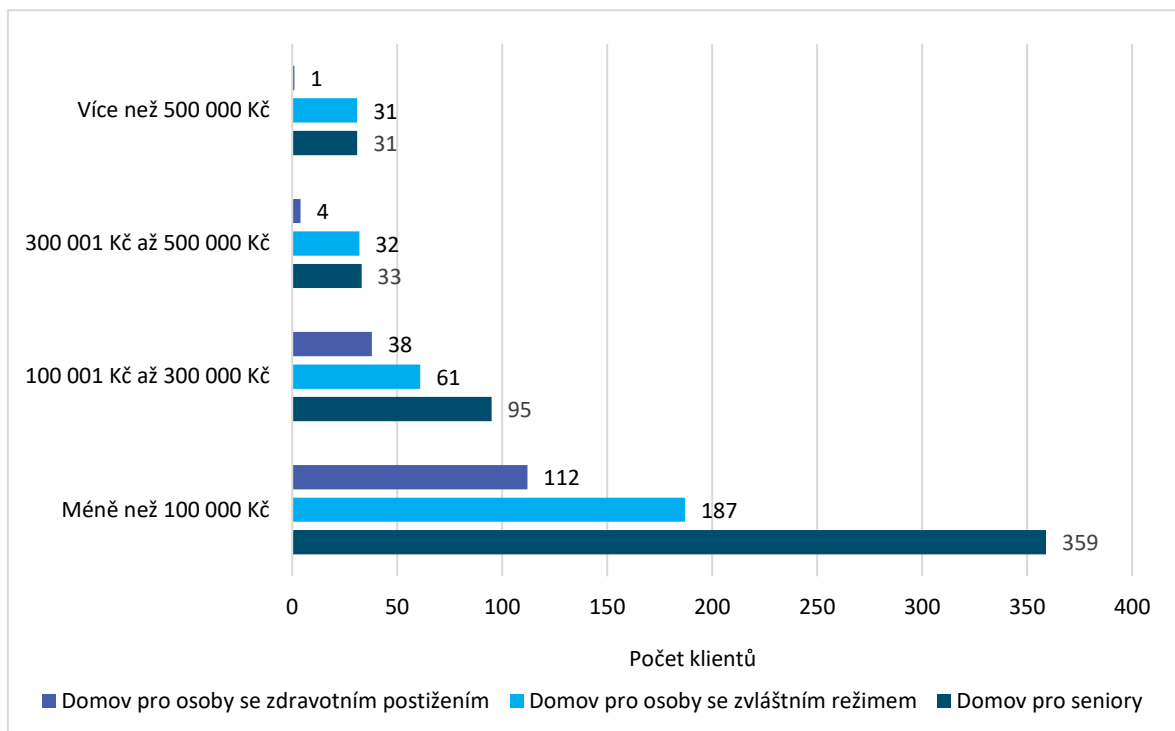

Zdroj: Vlastní šetření; N = 984

Z grafu níže je zřejmé, že z hlediska struktury finančního majetku je situace u klientů všech třech typů sociálních služeb velmi podobná, kdy významná část uživatelů vybraných pobytových sociálních služeb nedisponuje majetkem vyšším než 100 000 Kč.

Graf 29 Výše finančního majetku klientů dle druhů sociálních služeb

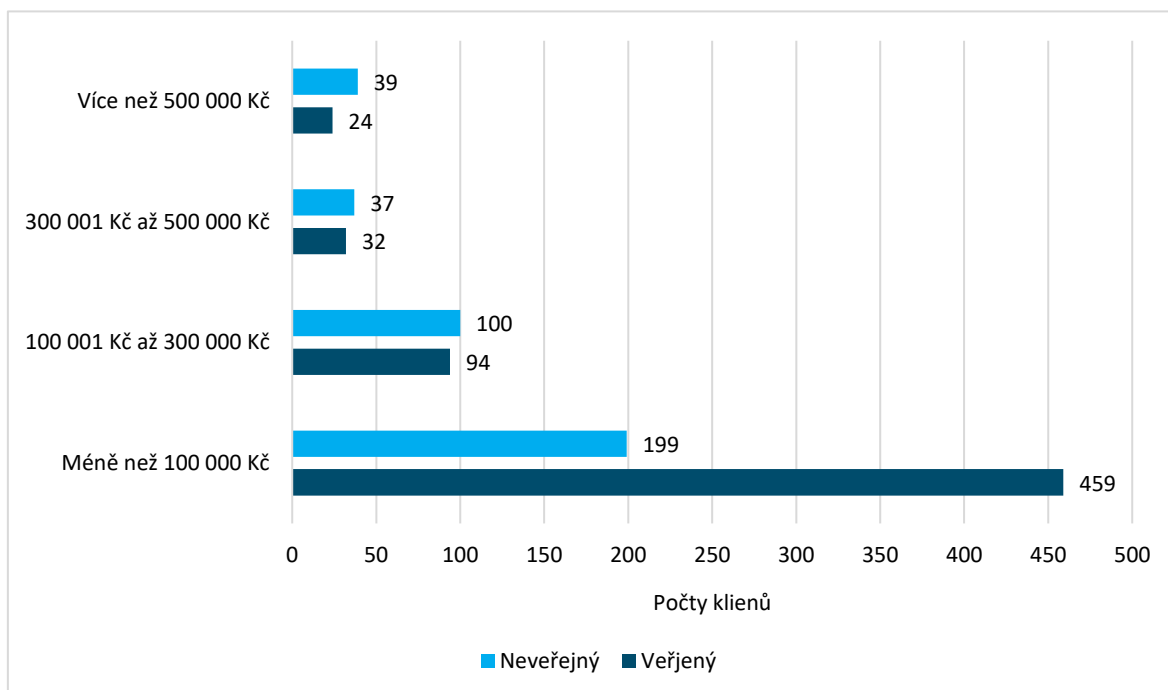

Zdroj: Vlastní šetření; N = 984

Grafické zobrazení níže udává prezentuje shodné okolnosti, ale ve struktuře dle klientů veřejných a neveřejných poskytovatelů sociálních služeb. V obou případech významná část klientů vybraných pobytových sociálních služeb nedisponuje majetkem přesahujícím 100 000 Kč. Konkrétně se jedná o 74,4 % a 53,1 % v případě klientů veřejných, resp. neveřejných poskytovatelů sociálních služeb. Současně z grafu vyplývá, že vyšší finanční majetky mají častěji klienti neveřejných sociálních služeb, neboť dosahují vyšších absolutních hodnot, a to i přes to, že jich bylo do zjišťování zapojeno méně.

Graf 30 Výše finančního majetku klientů dle veřejných/neveřejných poskytovatelů

Zdroj: Vlastní šetření; N = 984

Výše úhrad klienta sociální služby

V rámci následujících otázek sociální pracovníci, zejména na základě vlastního šetření dokumentů klienta, doplňovali informace ohledně výše úhrad. První otázka směřovala na určení skutečné výše měsíční úhrady, načež sociální pracovníci odpovídali na následující: „Uveďte skutečnou výši měsíční úhrady klienta v Kč za základní činnosti (vč. ubytování) a stravování v sociální službě k 31. říjnu 2022.“ Průměrná skutečná úhrada za základní služby k říjnu roku 2022 dosahovala úroveň 14 467,9 Kč měsíčně. Základními činnostmi se rozumí v souladu s § 35 zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách:

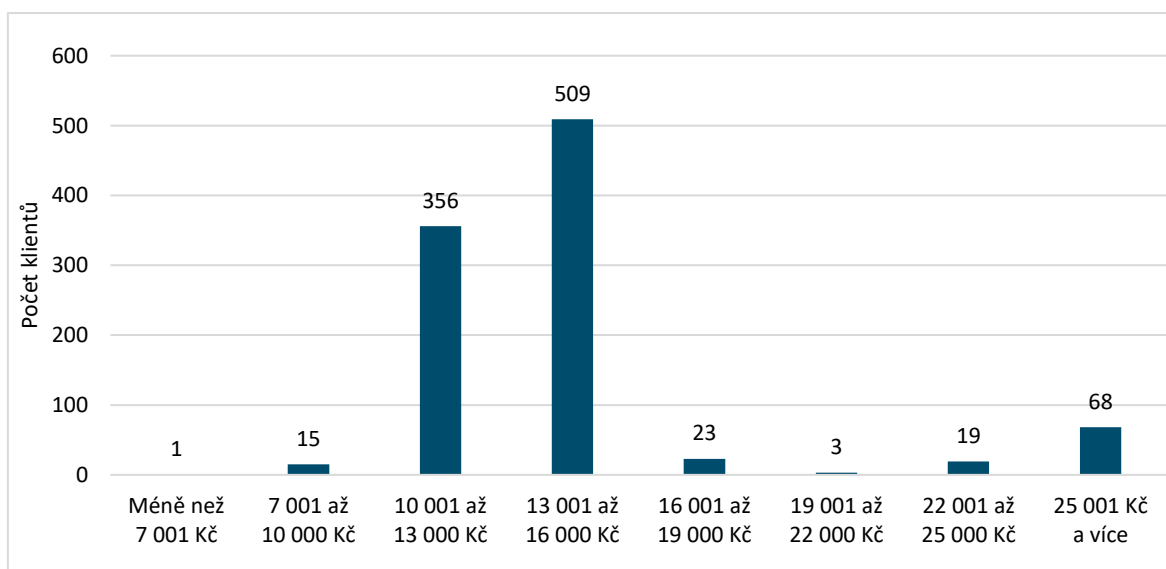
- a) pomoc při zvládnání běžných úkonů péče o vlastní osobu;
- b) pomoc při osobní hygieně nebo poskytnutí podmínek pro osobní hygienu;
- c) poskytnutí stravy nebo pomoc při zajištění stravy;
- d) poskytnutí ubytování, popřípadě přenocování;
- e) pomoc při zajištění chodu domácnosti;
- f) výchovné, vzdělávací a aktivizační činnosti;
- g) základní sociální poradenství;

- h) zprostředkování kontaktu se společenským prostředím;
- i) sociálně terapeutické činnosti;
- j) pomoc při uplatňování práv, oprávněných zájmů a při obstarávání osobních záležitostí;
- k) telefonická krizová pomoc;
- l) nácvik dovedností pro zvládnání péče o vlastní osobu, soběstačnosti a dalších činností vedoucích k sociálnímu začlenění;
- m) podpora vytváření a zdokonalování základních pracovních návyků a dovedností.

V následujícím grafu je pak znázorněna distribuce úhrad za základní služby dle ex post vytvořených intervalů. Z dále uvedeného je zřejmé, že výše skutečné úhrady klientů za základní činnosti a stravování v sociální službě nejčastěji dosahovala hodnoty v rozmezí od 13 001 až 16 000 Kč (51,2 %).

Graf 31 Úhrady klientů za základní činnosti a stravování v sociální službě

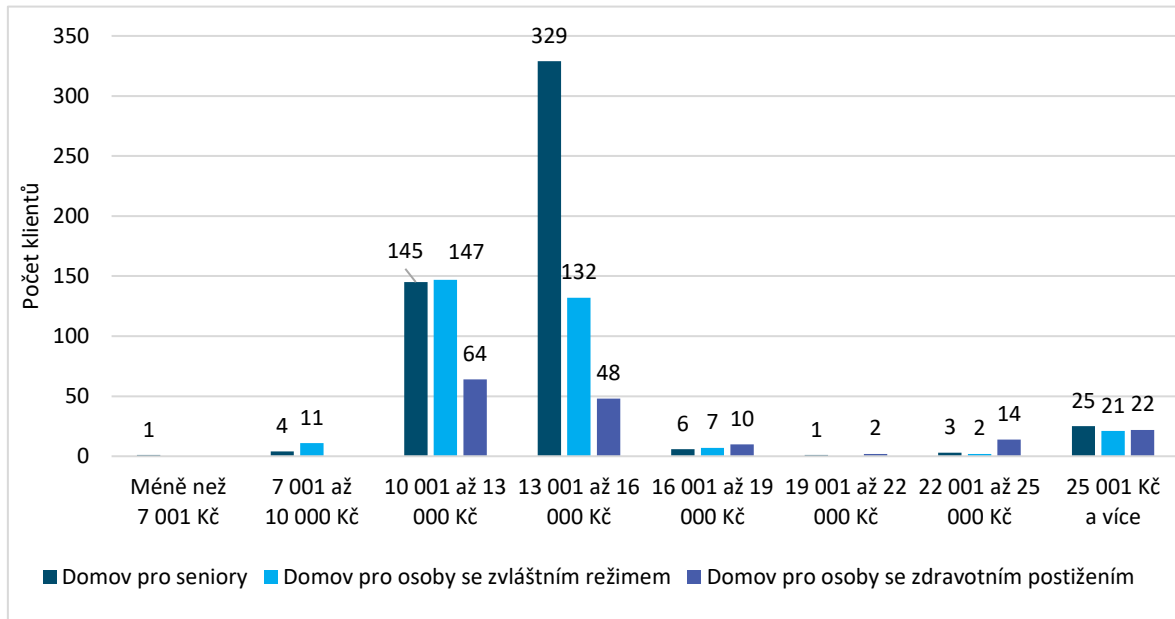

Zdroj: Vlastní šetření; N = 994

Z následujícího grafu je zřejmé, že úhrady klientů za základní činnosti a stravování se mezi jednotlivými sociálními službami výrazně neodlišují. Ve všech 3 typech pobytových sociálních služeb se odpověď většiny respondentů pohybovala v rozmezí od 10 001 do 16 000 Kč měsíčně.

Graf 32 Skutečné úhrady klientů za základní činnosti dle druhů sociálních služeb

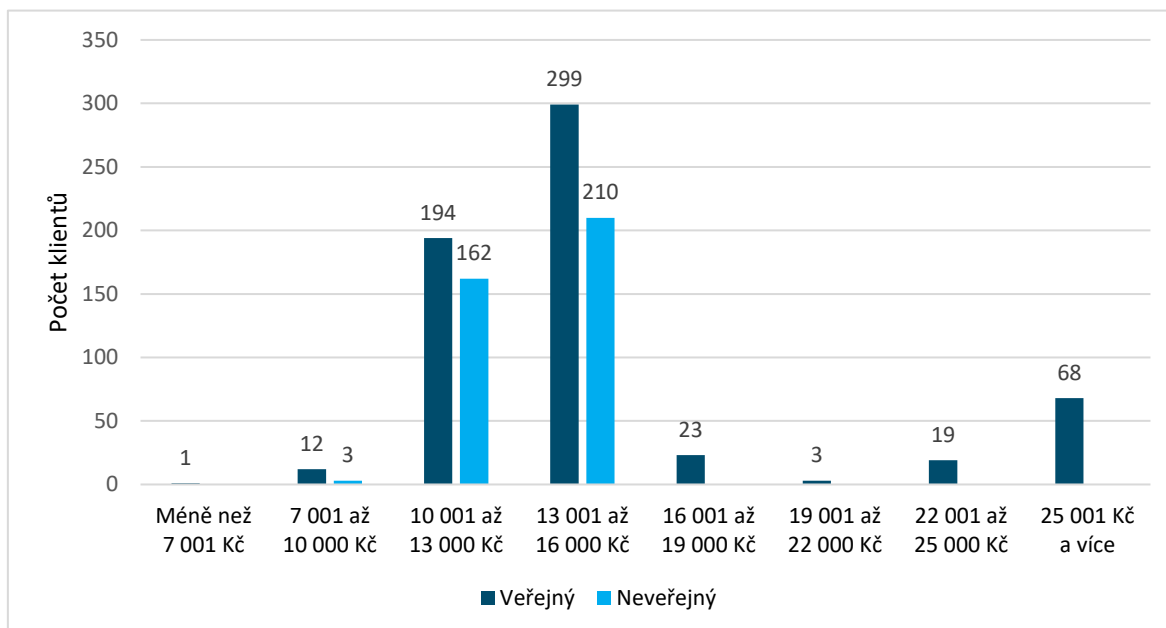

Zdroj: Vlastní šetření; N = 994

Nadcházející grafické znázornění prezentuje shodná data v členění na klienty veřejných a neveřejných poskytovatelů sociálních služeb. Je patrné, že úhrady klientů za základní činnosti a stravování se mezi veřejnými a neveřejnými poskytovateli sociálních služeb výrazně neodlišují. V obou případech se odpověď většiny respondentů pohybovala v rozmezí od 10 001 do 16 000 Kč měsíčně. Je však zřejmé, že veškerí klienti s vyšší úhradou (and jmenovanou hranicí) jsou dle dotazníkového šetření klienty veřejných poskytovatelů sociálních služeb.

Graf 33 Skutečné úhrady klientů za základní činnosti dle veřejných/ neveřejných poskytovatelů

Zdroj: Vlastní šetření; N = 994

V tomto kontextu je vhodné zmínit rovněž statistiku přiznaných příspěvků na péči u daného klienta za základní činnosti sociální služby ke krytí úhrady za základní činnosti. Příspěvek na péči je poskytován osobám, které jsou z důvodu dlouhodobě nepříznivého zdravotního stavu závislé na pomoci. Tímto příspěvkem se stát podílí na zajištění pomoci. Při kalkulaci rozdílu mezi celkovou úhradou za základní činnosti a ubytování a stravování je možné vycházet z předpokladu úhrady za ubytování a stravování v pobytových službách ve výši maximálních úhrad k datu šetření zakotvených v prováděcím předpisu zákona - 250 Kč denně za ubytování (včetně souvisejících úkonů – úklid, praní a drobné opravy ložního a osobního prádla a ošacení, žehlení) a 205 Kč denně za celodenní stravu. Z komunikace s poskytovateli pak vyplynulo, že v současném nastavení převážná část z nich vyžaduje po svých klientech úhradu za ubytování a stravování ve výši úhradovému limitu, popř. v jeho těsné blízkosti.⁸

Výše příspěvku pro osoby starší 18 let činí pro rok 2022 za kalendářní měsíc:

⁸ Dle novelizované vyhlášky č. 505, a to v souladu s Doporučeným postupem 6/2022, který novelizované znění vysvětluje a metodicky usměrňuje při aplikaci vyhlášky dotčenými subjekty, účinné od 1. ledna 2023, se úhrady za stravu a ubytování zvyšují v pobytových sociálních službách na 235 Kč, resp. 280 Kč.

- 880 Kč, jde-li o stupeň I (lehká závislost);
- 4 400 Kč, jde-li o stupeň II (středně těžká závislost);
- 12 800 Kč, jde-li o stupeň III (těžká závislost);
- 19 200 Kč, jde-li o stupeň IV (úplná závislost).

V tabulce níže jsou uvedeny počty a podíly osob s přiznanými příspěvky na péči k prosinci 2021. Z uvedené statistiky je zřejmé, že **naprostá většina dotazovaných klientů připadala I. či II. stupni závislosti**⁹, což bylo dáno i jejich ochotou, resp. možnostmi participovat na daném zjišťování.¹⁰

Tabulka 4 Počet a podíl příjemců příspěvku na péči podle formy poskytování péče za prosinec 2021

Počet a podíl příjemců příspěvku na péči podle formy poskytování péče za prosinec 2021							
Pobytová forma		Ambulantní forma		Terénní forma		Žádný poskytovatel	
7 790	10,8%	4 334	33,1%	5 486	32,7%	80 602	31,3%
15 969	22,1%	4 393	33,5%	5 362	32,0%	87 470	34,0%
24 167	33,5%	2 981	22,7%	3 967	23,7%	62 073	24,1%
24 320	33,7%	1 400	10,7%	1 951	11,6%	27 339	10,6%
72 246	100,0%	13 108	100,0%	16 766	100,0%	257 484	100,0%

Zdroj: Ministerstvo pro místní rozvoj

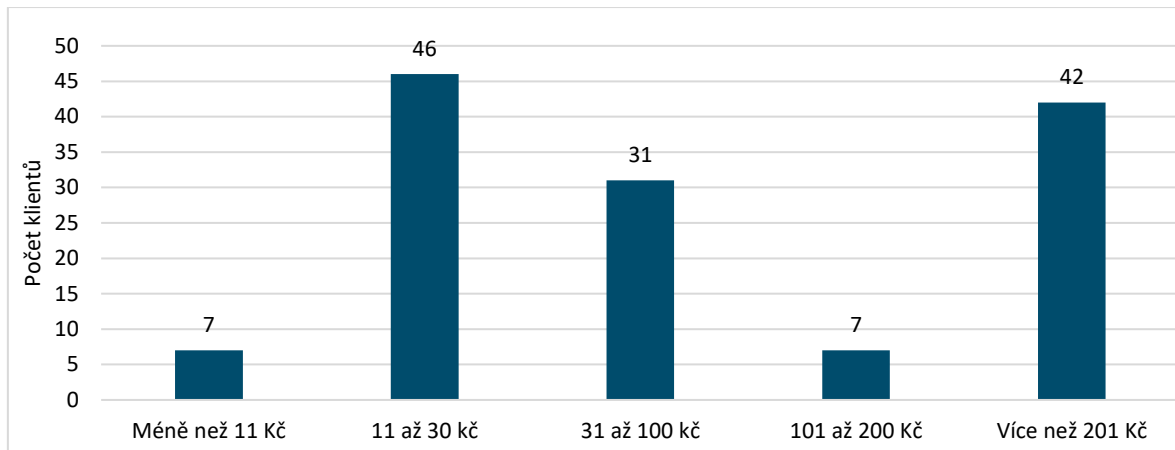
Další podotázka byla směřována na fakultativní služby, při níž sociální pracovníci zodpovídali na následující větu: „Uvedte skutečnou výši měsíční úhrady klienta v Kč za fakultativní služby v sociální službě k 31. říjnu 2022.“ Stejně jako v případě předchozí otázky bylo vycházeno zejména z interních dokumentů klientů zapojených do šetření. Průměrná výše úhrady za fakultativní služby dosáhla k 31. říjnu roku 2022 průměrné úrovně 145,4 Kč měsíčně (počítáno pouze z těch, kteří fakultativní služby poskytují). V následujícím grafu je pak znázorněna distribuce úhrad dle ex post vytvořených intervalů.

⁹ Nebylo předmětem zjišťování.

¹⁰ Zpracovatel nestanovoval pracovníkům sociálních služeb, jací klienti, resp. v jakém stupni závislosti mají být předmětem zjišťování, neboť se nejednalo o kvótní znak.

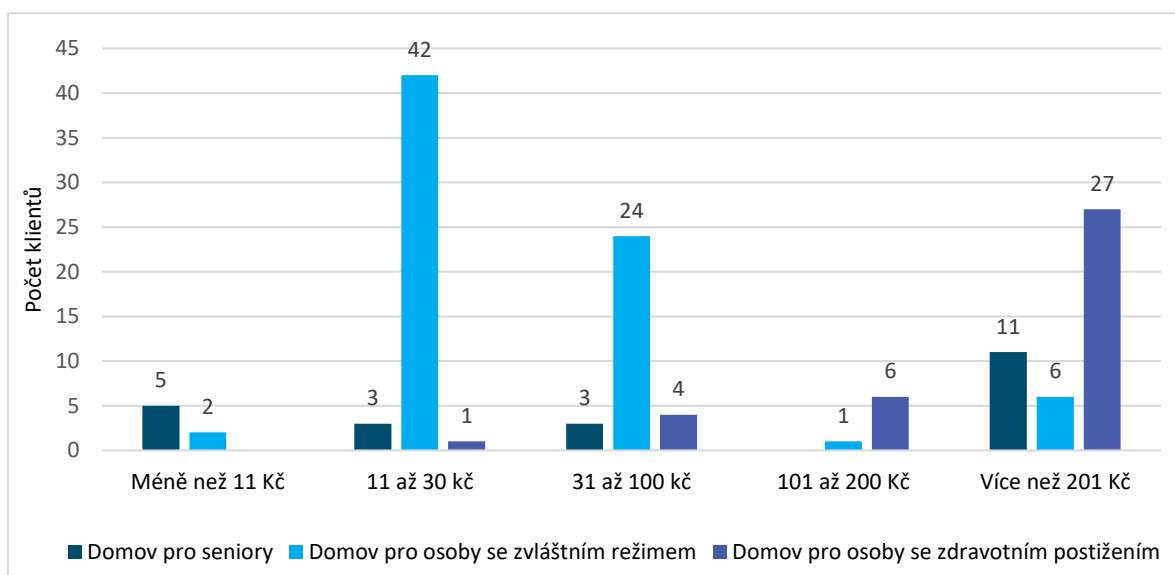
Graf 34 Skutečné úhrady klientů za fakultativní služby

Zdroj: Vlastní šetření; N = 113

V následujícím grafickém znázornění jsou výše uvedené výsledky analyzovány ve struktuře jednotlivých druhů sociálních služeb (DPS, DZR a DOZP). Z uvedeného je zřejmé, že nejvíce fakultativních služeb poskytují DPS a DOZP. Služby evidované v domovech pro osoby se zdravotním postižením patří k těm nákladnějším.

Graf 35 Skutečné úhrady klientů za fakultativní služby dle druhů sociálních služeb

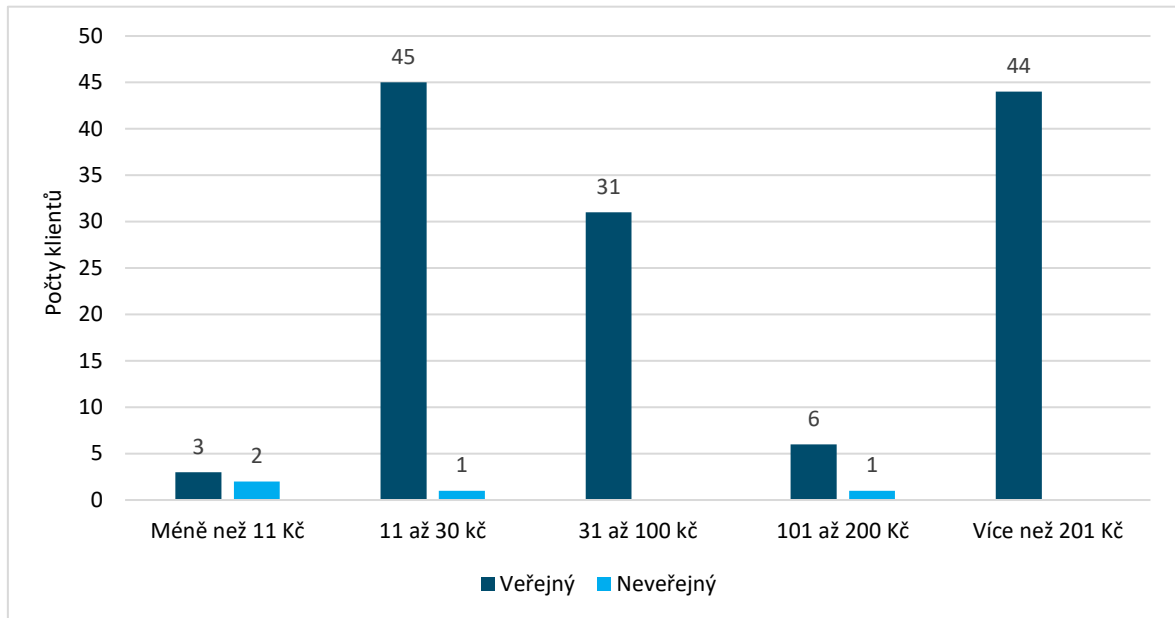
Zdroj: Vlastní šetření; N = 113

Z následujícího grafu je patrné, že vyšší úhrady za fakultativní služby jsou dle dotazníkového šetření evidovány v rámci veřejných poskytovatelů sociálních služeb, neboť právě tyto poskytovatele mnohem častěji poskytují fakultativní služby.

Pouze čtyři klienti neveřejných poskytovatelů sociálních služeb uvedli, že vynakládají finanční prostředky za fakultativní služby.

Graf 36 Skutečné úhrady klientů za fakultativní služby dle veřejných/ neveřejných poskytovatelů

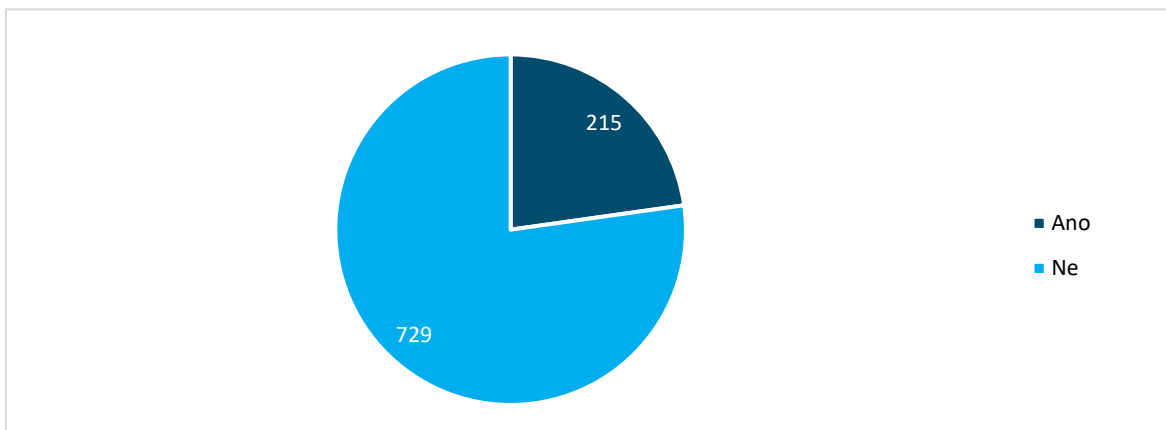
Zdroj: Vlastní šetření; N = 113

V rámci následující otázky sociální pracovníci specifikovali, zda „se jedná o klienta se sníženou úhradou za základní činnosti (vč. ubytování) a stravování v sociální službě?“ z uvedeného je zřejmé, že 22,8 % osob zapojených do zjišťování představuje klienty se sníženou úhradou za základní činnosti. Tato otázka je klíčová pro určení počtu osob, na které by potenciální povinnost požádat o plnění vyživovací povinnosti vymezený okruh osob při nedostatečných příjmech a rozsahu finančního majetku spadala. V tomto kontextu bylo k 31. 12. 2021 v České republice celkem 10 621 klientů sociální služby domov pro osoby se zdravotním postižením (5 808 mužů a 4 852 žen), 33 750 klientů sociální služby domov pro seniory (8 663 mužů a 25 087 žen) a 18 876 klientů sociální služby domov se zvláštním režimem (6 004 mužů a 15 081 žen). Data vychází ze Statistické ročenky z oblasti práce a sociálních věcí 2021, jejímž zpracovatelem je MPSV.

V tomto kontextu bez ohledu na ochranný limit finančního majetku (viz dále), by se uvažovaná povinnost týkala až 14 420 klientů (22,8 % z 63 247 klientů vybraných pobytových služeb).

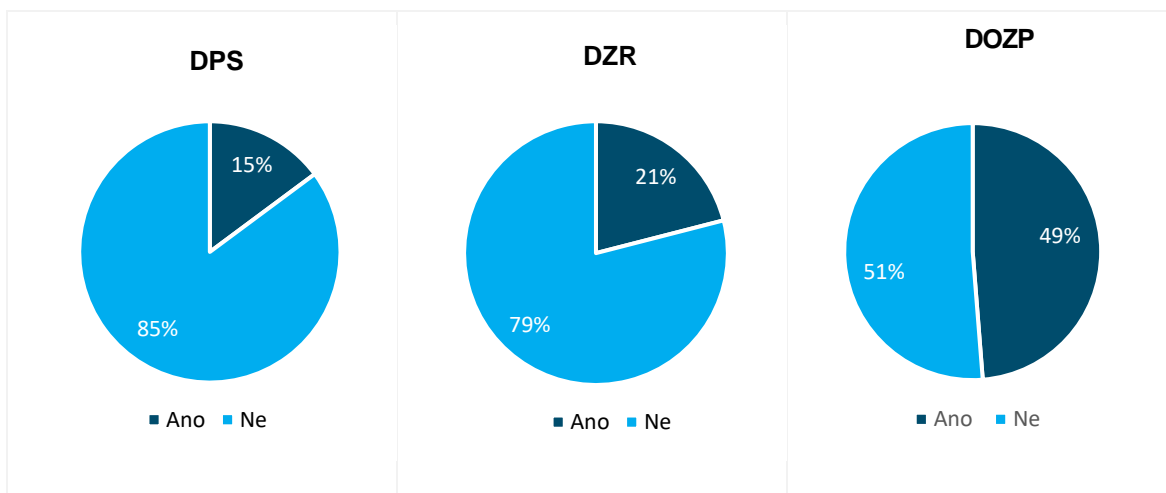
Graf 37 Klienti se sníženou úhradou za základní činnosti

Zdroj: Vlastní šetření; N = 944

Graf níže znázorňuje rozdíly mezi jednotlivými druhy pobytových sociálních služeb, a to s ohledem na podíl klientů se sníženou úhradou. V DPS a DZR je klientů se sníženou úhradou menšina 14,8 %, resp. 21,3 %. V případě klientů DOZP byl poměr klientů se sníženou úhradou dramaticky odlišný od zbylých služeb, které byly předmětem šetření. Sníženou úhradu v případě domovů pro osoby se zdravotním postižením uvedlo 48,8 % dotazovaných.

Graf 38 Klienti se sníženou úhradou za základní činnosti dle druhů sociálních služeb

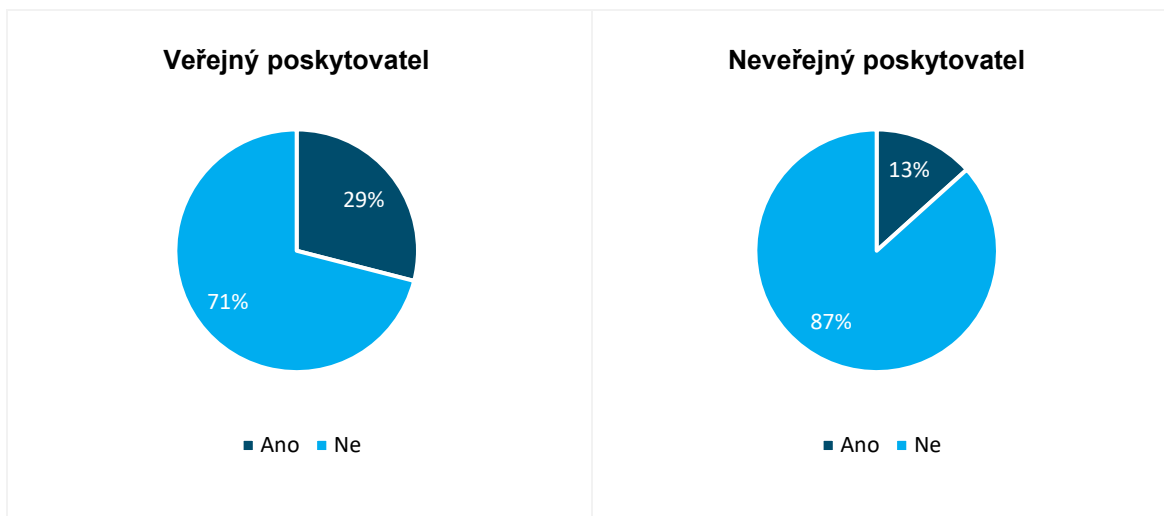

Zdroj: Vlastní šetření; N = 944

Z nadcházejícího grafického znázornění jsou zřejmé difference mezi klienty veřejných a neveřejných poskytovatelů sociálních služeb. Sníženou úhradu mají v tomto kontextu až o šestnáct procentních bodů častěji klienti veřejných poskytovatelů.

Graf 39 Klienti se sníženou úhradou za základní činnosti dle veřejných/ neveřejných poskytovatelů

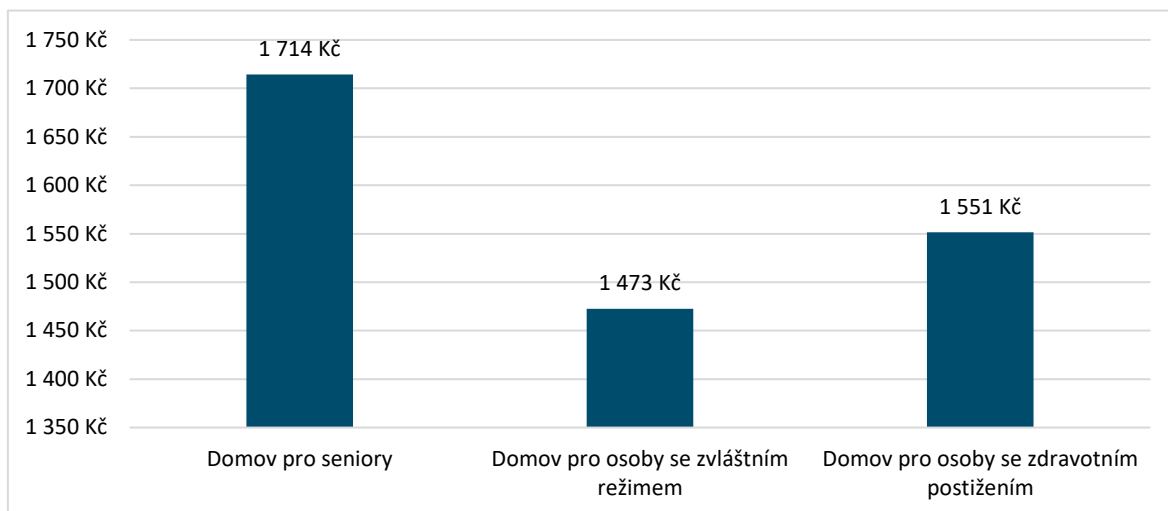

Zdroj: Vlastní šetření; N = 944

V rámci následující podotázky byl kalkulován rozdíl mezi plnou a sníženou úhradou, přičemž dotazování bylo realizováno na základě následující otázky: „Uvedte, jaký je v případě klienta rozdíl mezi předepsanou (plnou) a sníženou úhradou za základní poskytované činnosti (vč. ubytování) a stravování v sociální službě.“ Stejně jako předchozí otázka, tak i tyto informace jsou klíčové k určení toho, jaký by měla uvažovaná změna dopad s ohledem na potenciálně ušetřené prostředky z veřejných rozpočtů, resp. jaké dopady by měla navrhovaná změna na cílovou skupinu okruhu osob povinných výživou. Průměrný a mediánový rozdíl dosahoval částky ve výši 1 571,5 Kč, resp. 1 388,0 Kč měsíčně. Následující graf kvantifikuje zjištěné skutečnosti.

Průměrný rozdíl mezi sníženou a plnou (předepsanou) úhradou byl nejvyšší v DPS a jednalo se o 1714,3 Kč. Naopak nejnižší byl v případě DZR, ve kterých dosahoval úrovně 1481,3 Kč. V případě DOZP byl průměrný rozdíl mezi sníženou a plnou úhradou na úrovni 1551,3 Kč.

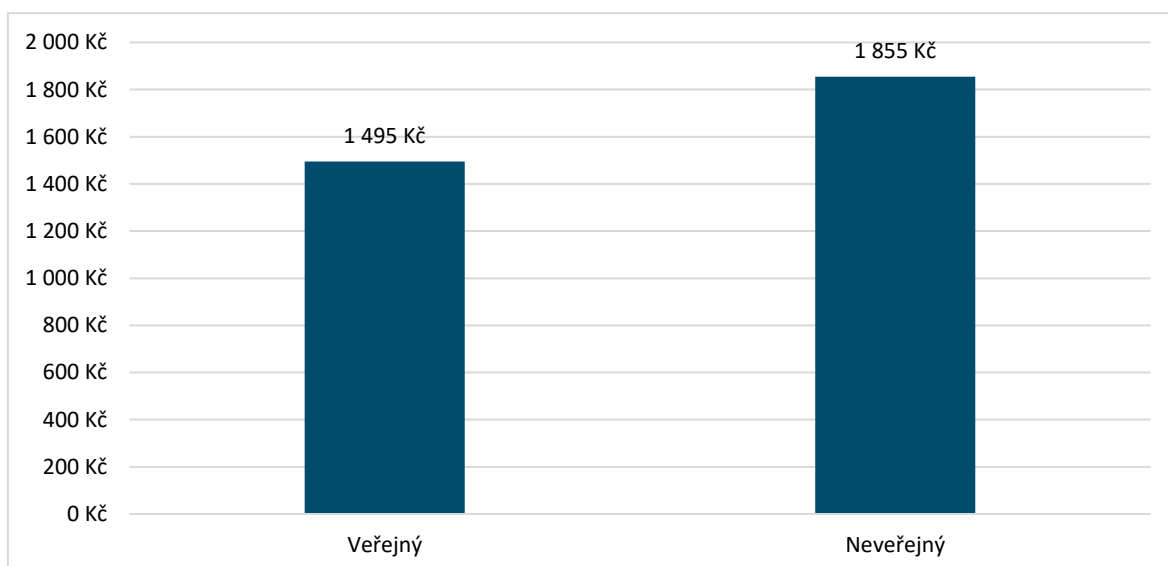
Graf 40 Průměrný rozdíl mezi sníženou a plnou (předepsanou) úhradou dle druhu sociální služby

Zdroj: Vlastní šetření; N = 213

Z následujícího grafu je patrný rozdíl mezi sníženou a plnou (předepsanou) úhradou v členění dle veřejných a neveřejných poskytovatelů. Z uvedeného je zřejmé, že větší průměrný rozdíl byl evidován v případě neveřejných poskytovatelů sociálních služeb.

Graf 41 Průměrný rozdíl mezi sníženou a plnou (předepsanou) úhradou dle veřejných/neveřejných poskytovatelů

Zdroj: Vlastní šetření; N = 213

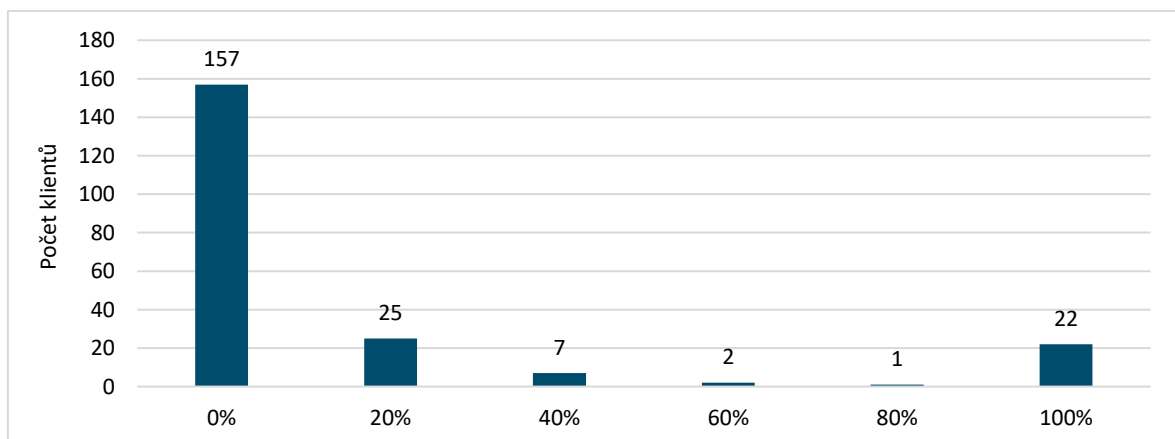

Spoluúčast okruhu osob povinných výživou

Předmětem zjišťování byla dále současná spoluúčast okruhu osob povinných výživou, kdy sociální pracovníci doplňovali informace k: „*Uvedte rámcovou výši spoluúčasti okruhu osob povinných výživou vůči klientovi (popř. jiných blízkých osob), kterou se tyto osoby podílí na krytí rozdílu mezi předepsanou a sníženou úhradou za základní poskytované činnosti (vč. ubytování) a stravování v sociální službě.*“ Tato otázka je rovněž zajímavá s ohledem na určení dopadů oproti současnému stavu, kdy řada osob povinných výživou tuto povinnost naplňuje i za současného nastavení. O tyto osoby je nutné očekávané dopady očistit.

Z uvedeného grafu je zřejmé, že největší podíl osob (73,4 %) uvedl, že na vyživovanou osobu nepřispívá¹¹, resp. nekryje rozdíl mezi plnou a sníženou úhradou. Ve vztahu k výsledkům dotazníkového šetření je zřejmé, že okruh osob povinných výživou aktuálně kryje 14,9 % z celkového rozdílu mezi předepsanou úhradou poskytovatele a skutečnou úhradou z vlastních příjmů klienta (mimo prostředky OOPV).

Graf 42 Spoluúčast okruhu osob povinných výživou

Zdroj: Vlastní šetření; N = 214

Výše uvedené skutečnosti současně přináší klíčovou odpověď na otázku, související s podílem osob v okruhu osob povinných výživou u osob, které na vyměřenou úhradu nedosáhnou, **jež jsou ochotny přispívat na úhradu nákladů**

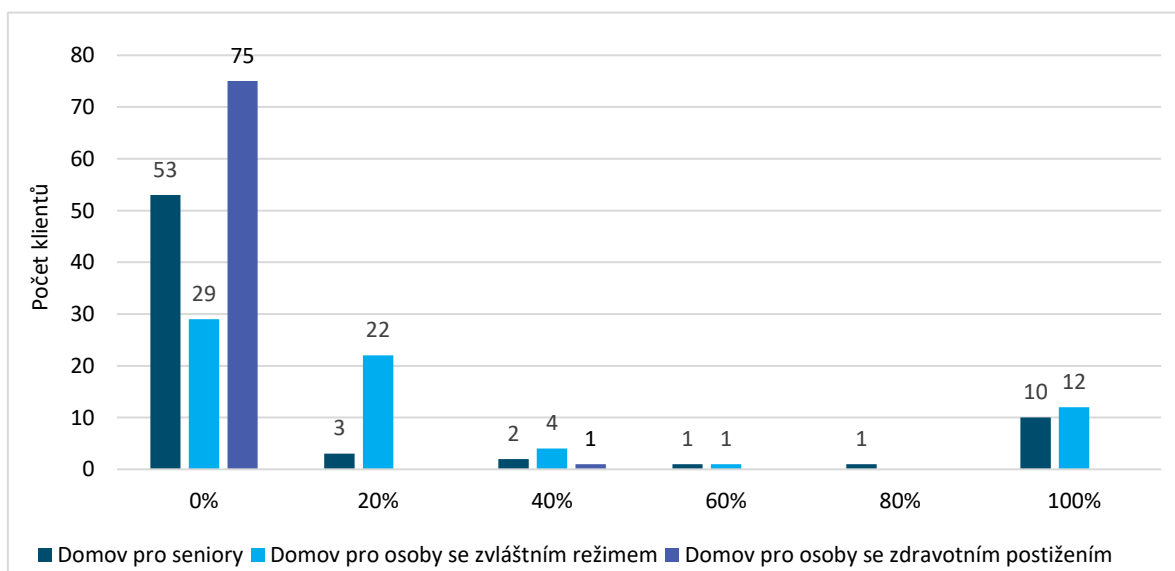
¹¹ Zde je nutné je podotknout, že tento podíl bude pravděpodobně mnohem vyšší, neboť za většinu respondentů byla tato otázka nevyplněna (lze se domnívat, že v takovém případě by taktéž odpověď byla 0% spoluúčast – Zpracovatel však z pochopitelných důvodů do výsledků šetření v tomto případě nezasahoval).

na ubytování a stravování, případně jakou procentuální část z neuhrazených nákladů, neboť současný systém povinného výživného je nastaven právě na ochotě okruhu osob povinných výživou přispívat na vyživované osoby. **Ochota dostát vyživovací povinnosti, a to s ohledem na současné majetkové poměry okruhu osob povinných výživou, je aktuálně na úrovni 26,6 %.** Pokud OOPV za současného stavu na vyživovanou osobu přispívá, **hradí v průměru 55,8 % neuhrazených nákladů.** Předmětem zjišťování nebyly majetkové poměry celého okruhu osob povinného výživou, stejně jako nebyla jednoznačně stanovena hranice, vůči které se mají příjmy posuzovat (to bude předmětem dalších prací). **Jak již bylo uvedeno dříve, v rámci dotazníkového šetření představovali klienti se sníženou úhradou za základní činnosti 22,8 %.**

Z grafického znázornění dále je patrné, že spoluúčast u všech tří druhů sociálních zařízení je nejčastěji na úrovni 0 % (žádné spoluúčasti okruhu osob povinných výživou). Procentuální podíl participace okruhu osob povinných výživou na financování sociální služby se však mezi jednotlivými pobytovými službami odlišuje. U klientů DPS nulovou spoluúčast uvedlo 75,7 % respondentů, u DZR 42,6 % a u DOZP 98,7 %.

Graf 43 Spoluúčast okruhu osob povinných výživou dle druhů sociálních služeb

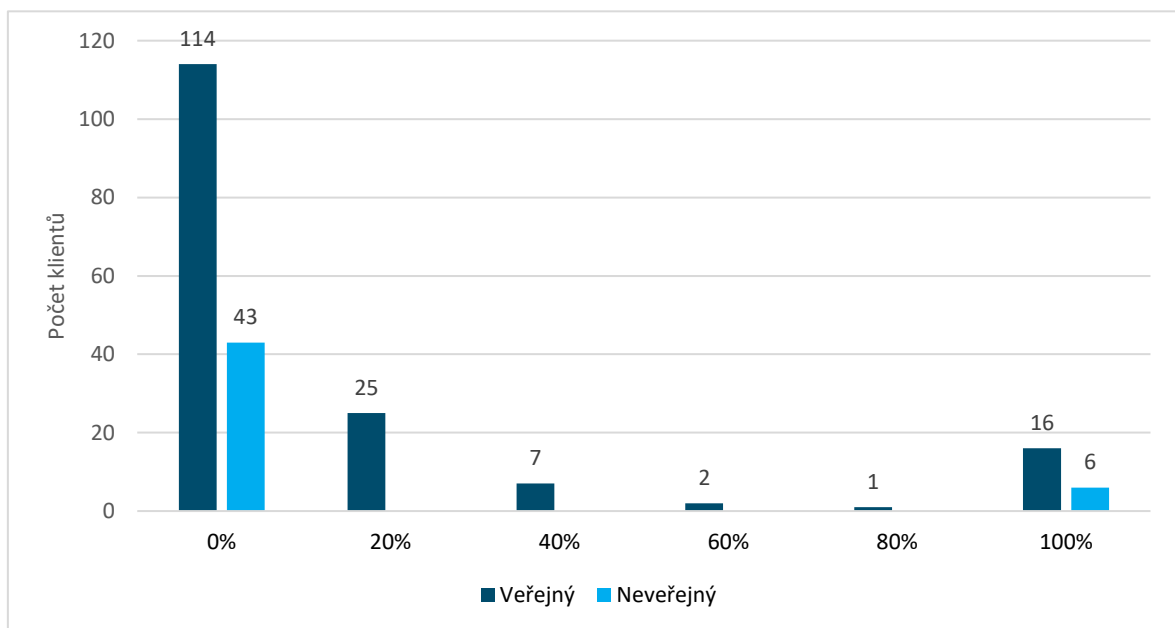
Zdroj: Vlastní šetření; N = 214

Z grafického znázornění níže je zřejmé, že spoluúčast jak u veřejných, tak neveřejných poskytovatelů je za aktuální situace nejčastěji na 0 %, což vypovídá

o ochotě OOPV se finančně spolupodílet na zajištění sociální služby). Procentuální podíl participace okruhu osob povinných výživou na financování sociální služby se však odlišuje. V případě veřejných poskytovatelů se finančně podílí OOPV v 21,9 % (bez ohledu na výši spoluúčasti), zatímco u klientů neveřejných poskytovatelů je tento podíl jen na úrovni 12,2 %.

Graf 44 Spoluúčast okruhu osob povinných výživou dle veřejných/neveřejných poskytovatelů

Zdroj: Vlastní šetření; N = 214

Struktura výdajů klientů sociálních služeb

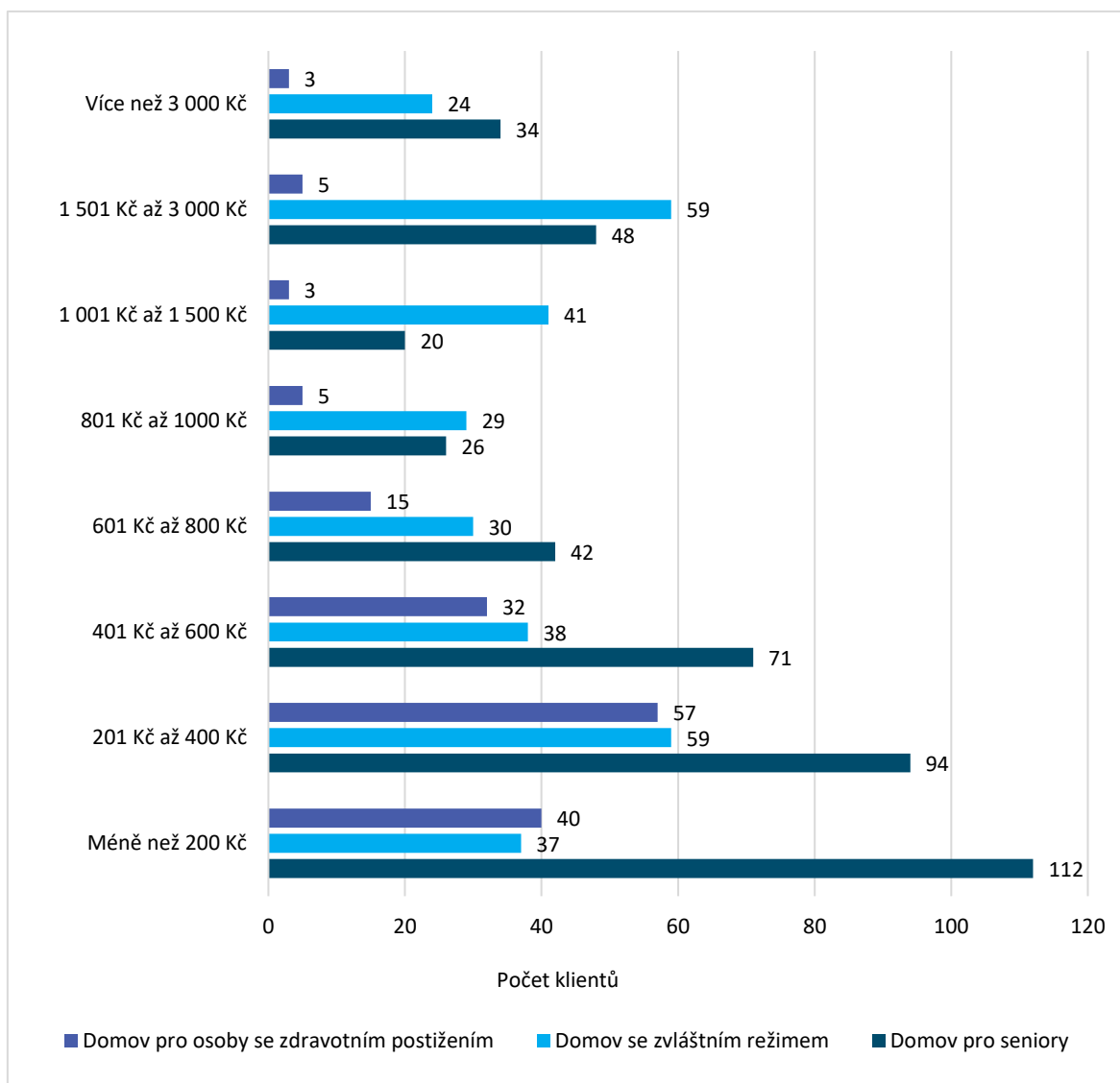
V rámci posledních čtyř otázek klienti uváděli, jaké jsou jejich průměrné měsíční výdaje za vybrané nakupované služby či zboží. Níže jsou uváděny informace, které byly předmětem zjišťování:

- „Odhadněte nebo uveďte průměrné měsíční výdaje klienta za léky za šest předchozích měsíců.“
- „Odhadněte nebo uveďte průměrné měsíční výdaje klienta za drogerii, ošacení, služby kadeřníka/holiče, pedikúru a nákup inkontinenčních pomůcek za šest předchozích měsíců.“
- „Odhadněte nebo uveďte průměrné měsíční výdaje klienta za všechny ostatní (dříve neuvedené) měsíční výdaje klienta za 6 předchozích měsíců.“

V rámci následujícího grafického znázornění je zřejmé, že nejvíce klientů utratilo za léky za předchozích 6 měsíců mezi 201 a 400 Kč, popřípadě méně nebo rovno 200 Kč. Konkrétně se jednalo o 22,7 %, resp. 20,5 % z celkového počtu respondentů. Z uvedeného je zřejmé, že zatímco v DPS zcela dominují výdaje nepřesahující 200 Kč za měsíc, například u DZR je relativně vysoký podíl respondentů, který vynakládá v průměru za léky 1 501 až 3 000 Kč měsíčně.

Graf 45 Průměrné měsíční výdaje klienta za léky za 6 předchozích měsíců dle duhu sociální služby

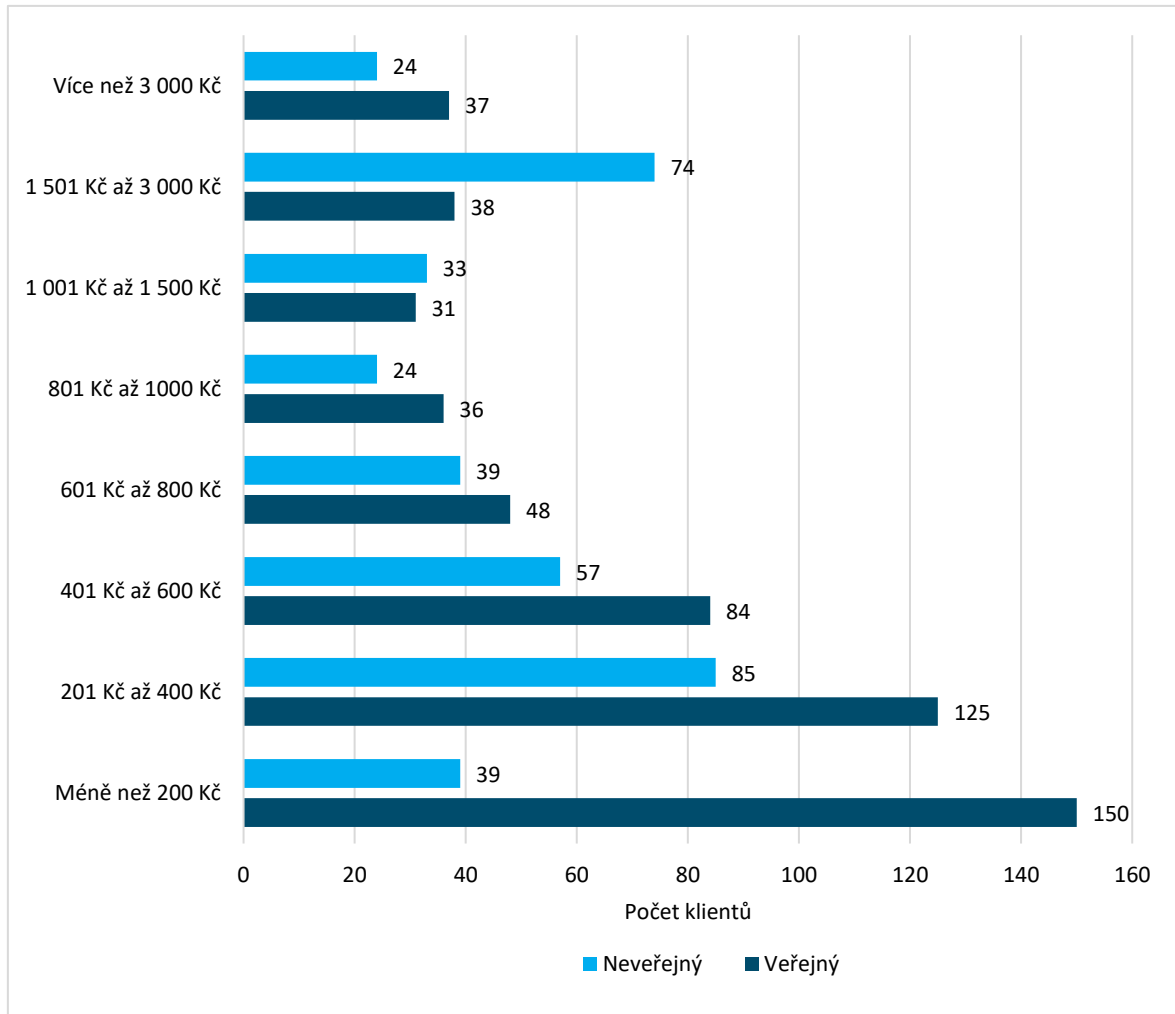
Zdroj: Vlastní šetření; N = 924

Následující grafické znázornění prezentuje též zjištění, ale ve struktuře odpovědí členěných na klienty veřejných a neveřejných poskytovatelů sociálních služeb. Je

zřejmé, že klienti neveřejných poskytovatelů sociálních služeb měli v posledních šesti měsících v porovnání s veřejnými poskytovateli v průměru vyšší výdaje za léky (více viz dále).

Graf 46 Průměrné měsíční výdaje klienta za léky za 6 předchozích měsíců dle veřejných/neveřejných poskytovatelů

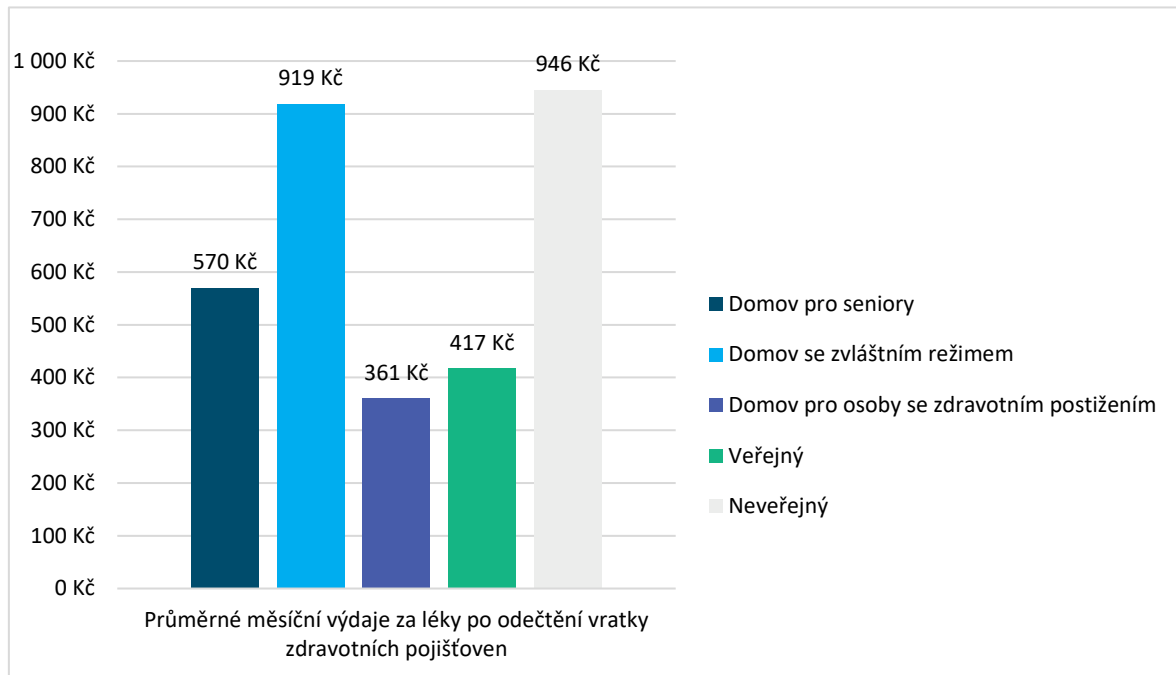
Zdroj: Vlastní šetření; N = 924

Dříve prezentované výsledky nejsou sníženy o vratku zdravotních pojišťoven (viz poslední otázka tohoto šetření). Následující graf očišťuje výdaje klienta sociální služby za léky (průměr za 6 předchozích měsíců) o vratku zdravotních pojišťoven. Průměrný klient dle dotazníkového šetření vynaložil za léky za posledních šest kalendářních měsíců 867 Kč. S ohledem na skutečnost, že respondenti uváděli tyto výdaje intervalem, zvolil zpracovatel k výpočtu vždy střední hodnotu tohoto

intervalu.¹² V tomto kontextu je zřejmé, že největší výdaje, a to i po odečtení vratky zdravotních pojišťoven, mají klienti sociální služby domov se zvláštním režimem (919 Kč v průměru). Současně ze šetření vyplývá, že vyšší výdaje za léky jsou evidovány u klientů v neveřejných zařízeních.

Graf 47 Průměrné měsíční výdaje klienta za léky za 6 předchozích měsíců očištěné o výši vratky zdravotních pojišťoven

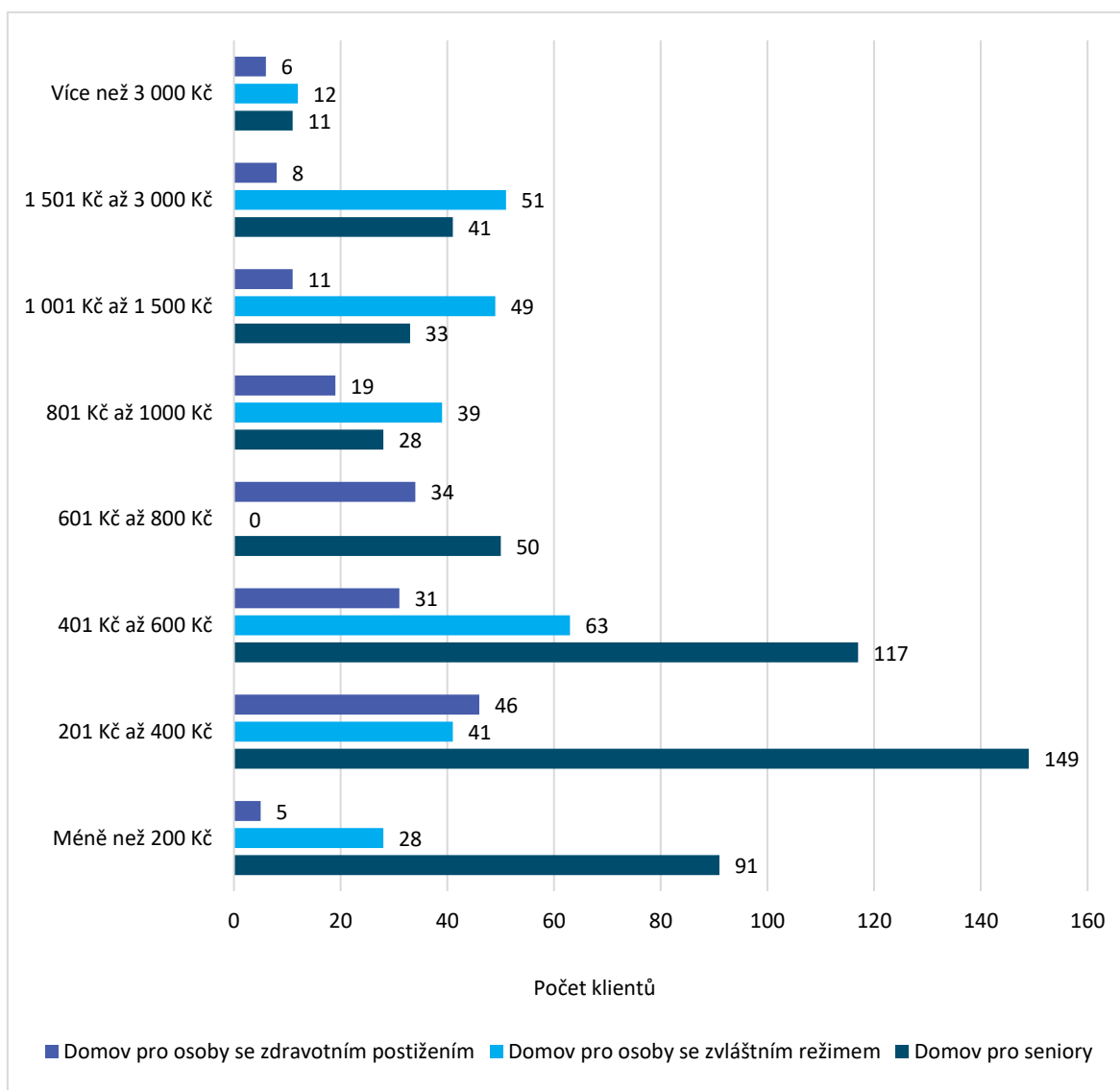
Zdroj: Vlastní šetření; N = 813

Následující graf zobrazuje průměrnou útratu klientů za drogerii, ošacení, služby kadeřníka/holiče, pedikúru a nákup inkontinenčních pomůcek za předchozích šest kalendářních měsíců. Největší část klientů vynakládá na tuto položku 201 až 400 Kč měsíčně (23,6 %). Druhou nejčastější odpovědí byla možnost s výdajovým intervalem v rozsahu 401 Kč až 600 Kč, kterou uvedlo 21,1 % respondentů. Opět jsou zřejmé odlišnosti ve vztahu k výši výdajů v rámci klientů, kteří využívají různých pobytových služeb (DPS, DZR a DOZP).

¹² V případě krajních intervalů bylo u odpovědi „méně než 200 Kč“ použita hodnota 100 Kč. V případě největších výdajů, přesahujících 3 000 Kč, zpracovatel použil hodnotu 3 500 Kč. V několika málo případech touto aproximací vycházel přeplatek (jedná se v takovém případě pravděpodobně o chybu). O tyto hodnoty bylo vyhodnocení očištěno.

Graf 48 Průměrné měsíční výdaje klienta za drogerii, ošacení, služby kadeřníka/holiče, pedikúru a nákup inkontinenčních pomůcek za 6 předchozích měsíců dle druhu sociálních služeb

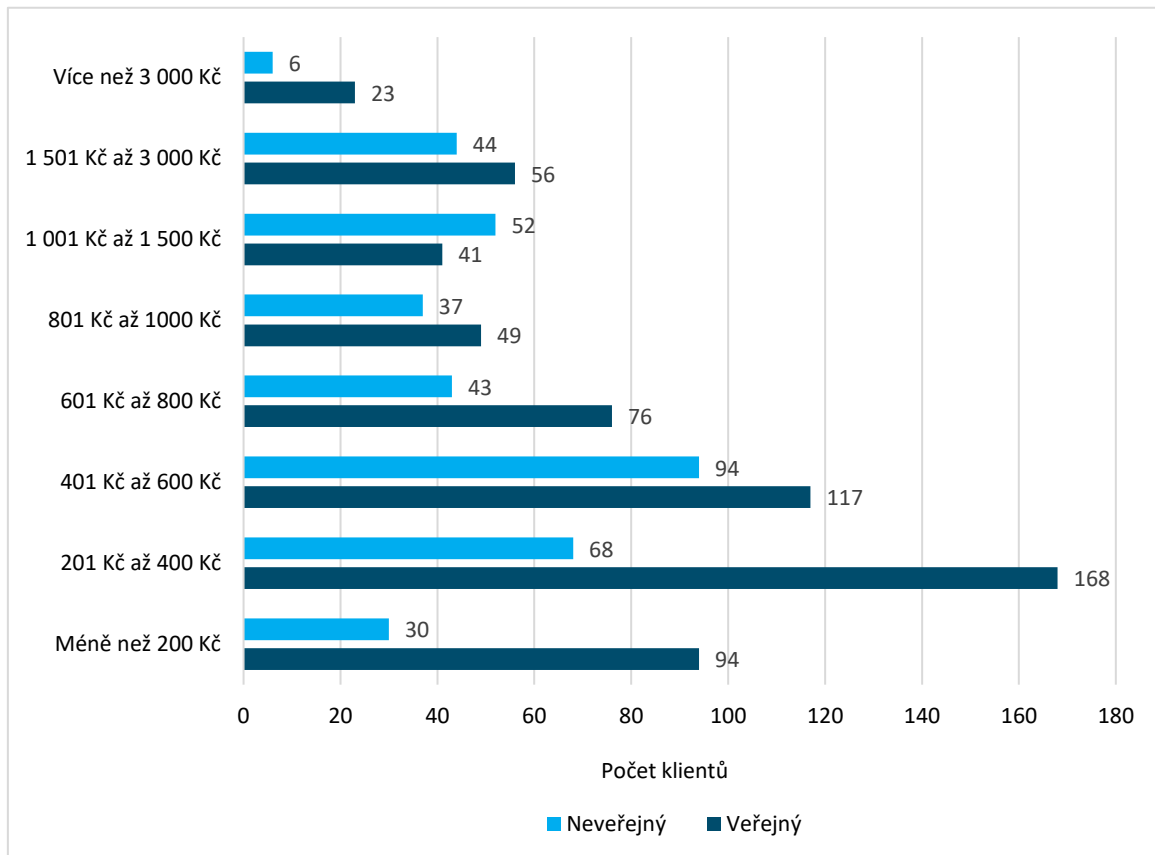

Zdroj: Vlastní šetření; N = 998

Následující graf zobrazuje odpovědi na stejnou otázku ve struktuře klientů veřejných a neveřejných poskytovatelů sociálních služeb. Z uvedeného je zřejmé, že klienti veřejných poskytovatelů nejčastěji vynakládali za drogerii, ošacení, služby kadeřníka/holiče, pedikúru a nákup inkontinenčních pomůcek v 6 předchozích měsících 201 až 400 Kč (26,9 %). Klienti neveřejných poskytovatelů nejčastěji vynakládali 401 Kč až 600 Kč (25,1 %), tj. cca o 200 Kč měsíčně více v porovnání s druhou komparovanou skupinou.

Graf 49 Průměrné měsíční výdaje klienta za drogerii, ošacení, služby kadeřníka/holiče, pedikúru a nákup inkontinenčních pomůcek za 6 předchozích měsíců dle veřejných/neveřejných poskytovatelů

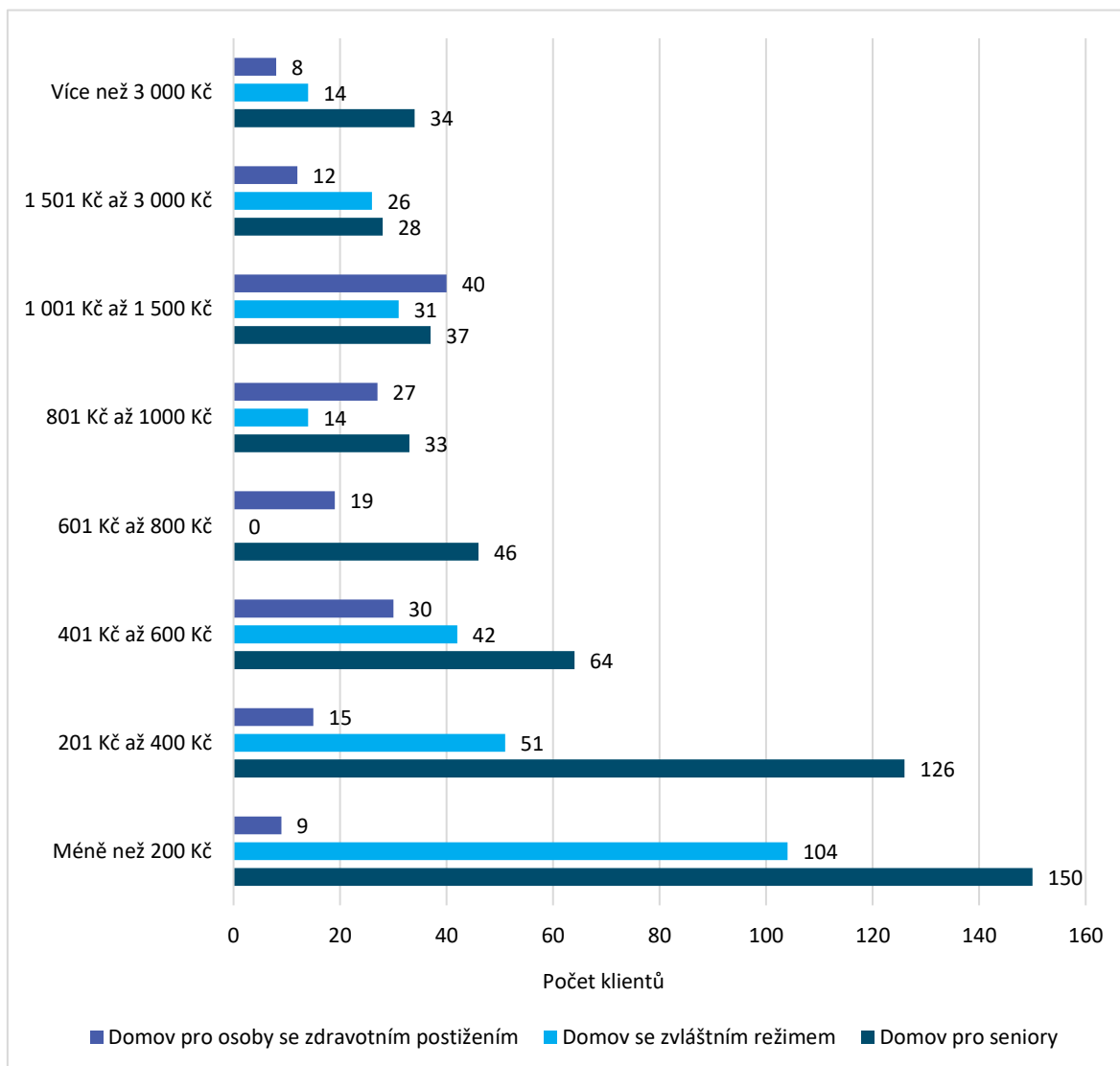

Zdroj: Vlastní šetření; N = 998

Dále jsou zobrazeny průměrné měsíční výdaje na ostatní, dříve neuvedené položky. U této otázky nejvíce klientů uvedlo, že utratilo méně než 200 Kč a jednalo se o 26,6 % ze všech respondentů. Druhou nejčastější zvolenou možností byl interval mezi 201 a 400 Kč (19,4 %). Z uvedeného je zřejmé významně vyšší podílové zastoupení klientů DPS, kteří vynakládají v porovnání s klienty DZR a DOZP v průměru nejnižší částky na ostatní nákupy zboží a služeb.

Graf 50 Průměrné měsíční výdaje klienta všechny ostatní (dříve neuvedené) měsíční výdaje klienta za 6 předchozích měsíců dle druhů sociálních služeb

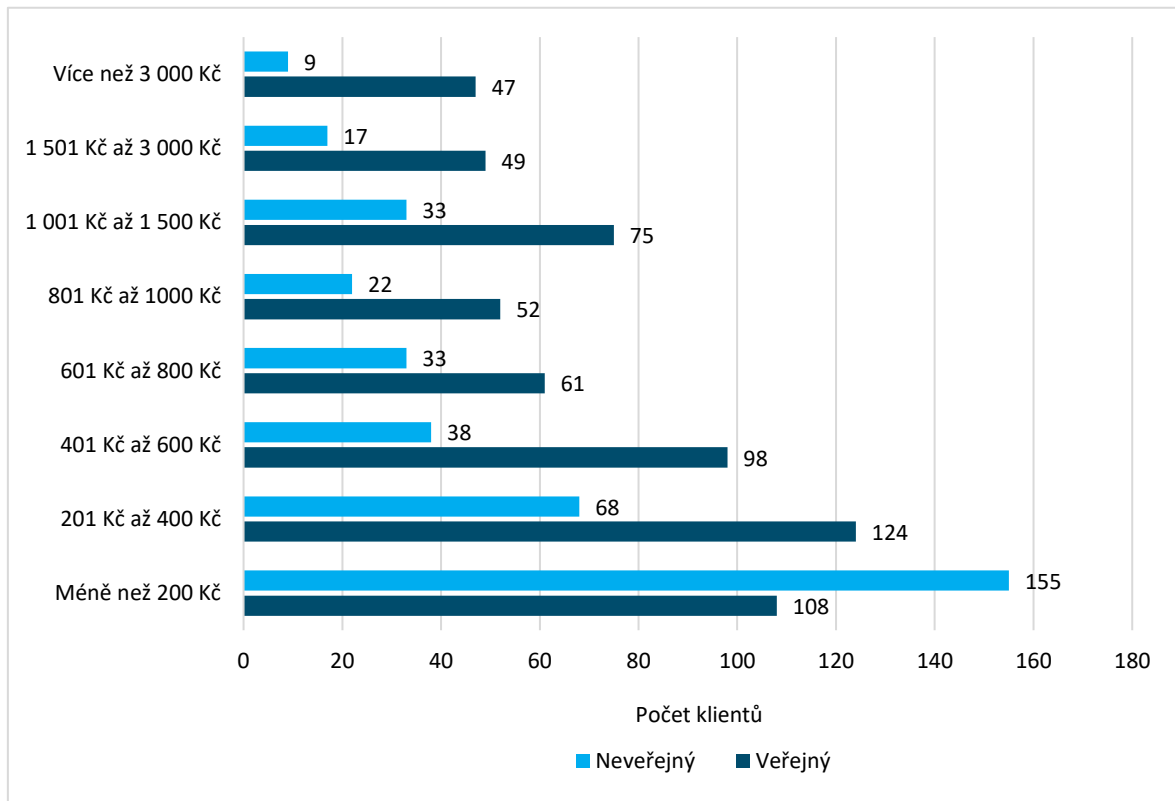

Zdroj: Vlastní šetření; N = 989

V následujícím grafickém zobrazení jsou zobrazeny průměrné měsíční výdaje na ostatní, dříve neuvedené položky, a to v členění dle klientů veřejných a neveřejných poskytovatelů sociálních služeb. Největší počet klientů sociálních služeb (v případě veřejných poskytovatelů) průměrně měsíčně utratilo za ostatní položky od 201 do 400 Kč (20,2 %). U klientů neveřejných poskytovatelů sociálních služeb bylo nejčastější odpovědí, že průměrně měsíčně utratí za ostatní (dříve nespecifikované položky) méně než 200 Kč (41,3 %).

Graf 51 Průměrné měsíční výdaje klienta všechny ostatní (dříve neuvedené) měsíční výdaje klienta za 6 předchozích měsíců dle veřejných/neveřejných poskytovatelů

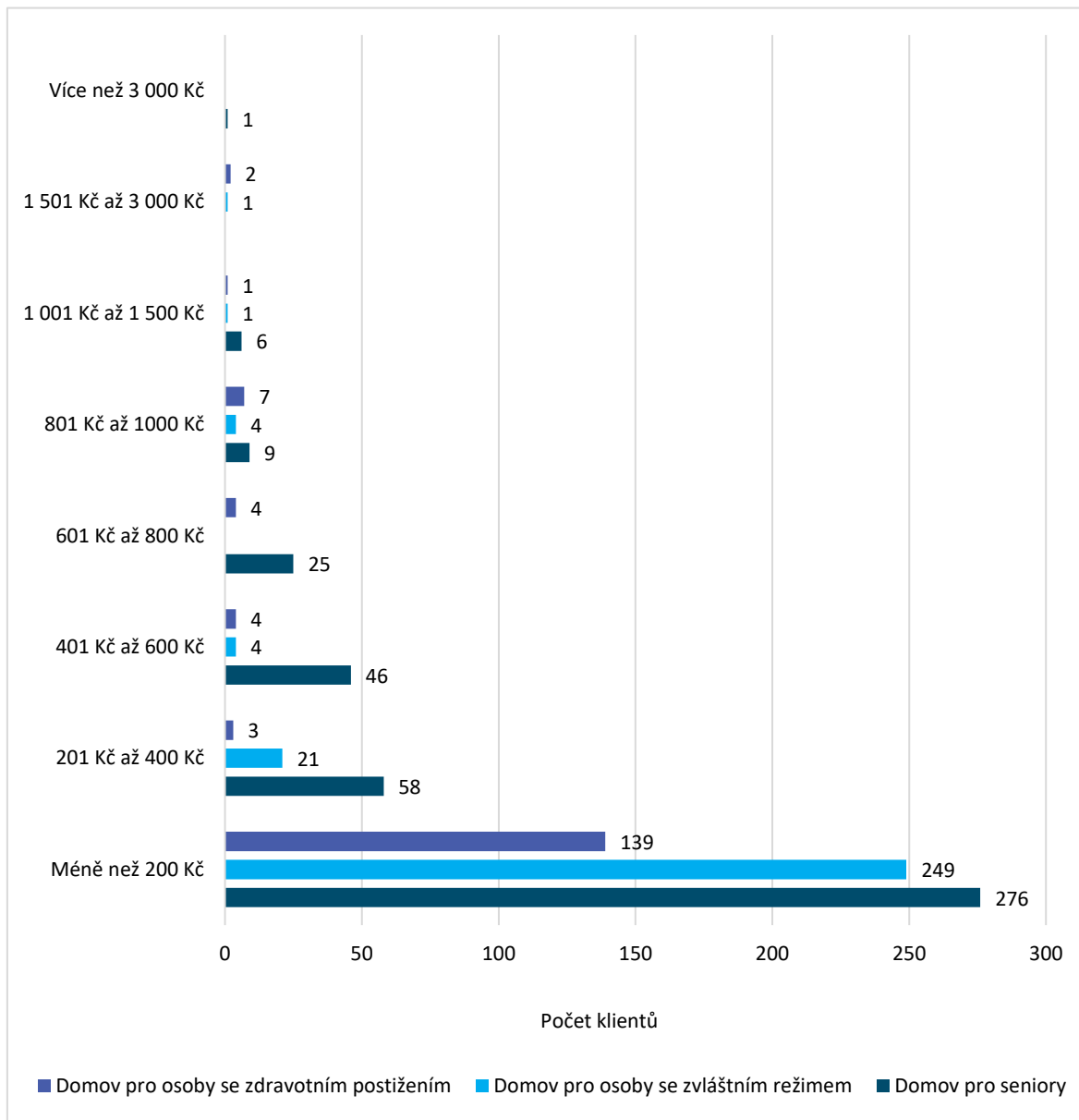
Zdroj: Vlastní šetření; N = 989

Vratka zdravotních pojišťoven

Poslední bod dotazníkového šetření se týkal vratky zdravotních pojišťoven za léky. Znění otázky bylo: „Uvedte průměrnou výši vratky zdravotních pojišťoven za léky za 6 předchozích měsíců.“ Z následujícího grafu je patrné, že většina respondentů (76,6 %) zvolila možnost méně než 200 Kč. Tuto možnost zvolilo 65,6 % klientů DPS, 88,9 % klientů DZR a 86,9 % klientů DOZP.

Pouze velmi malá část klientů uvedla, že průměrná výše vratky za léky ve sledovaném období přesáhla 1 000 Kč, konkrétně se jednalo o 12 respondentů z celkového počtu 1 000 oslovených.

Graf 52 Průměrná výše vratky zdravotních pojišťoven za léky za 6 předchozích měsíců dle druhu sociální služby

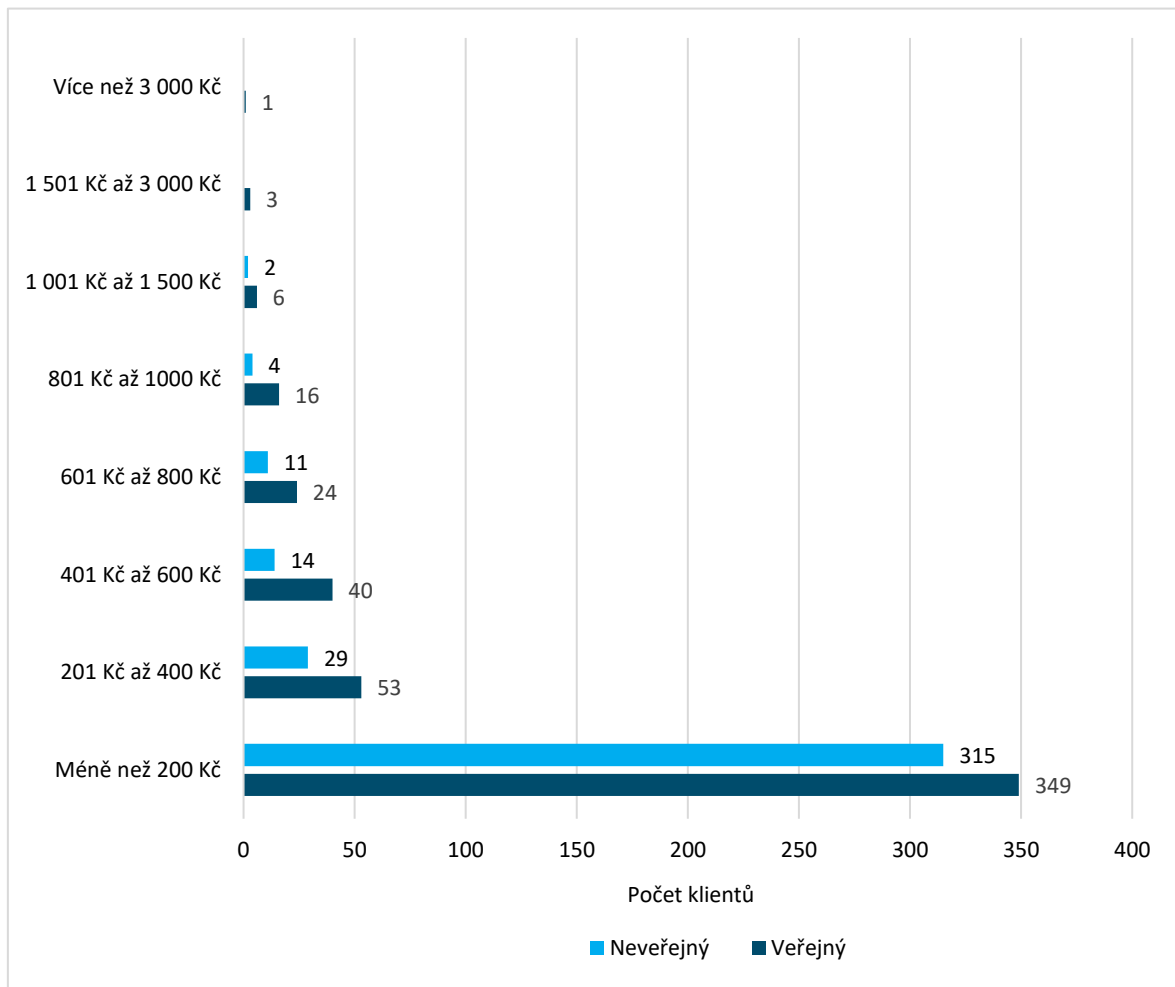

Zdroj: Vlastní šetření; N = 867

Z následujícího grafického znázornění je zřejmé, že u klientů obou cílových skupin (veřejných i neveřejných poskytovatelů sociálních služeb) byla průměrná výše vratky ve většině případů nižší než 200 Kč. Tuto možnost zvolilo 70,9 % a 84,0 % respondentů sociálních služeb s veřejným, resp. neveřejným poskytovatelem.

Graf 53 Průměrná výše vratky zdravotních pojišťoven za léky za 6 předchozích měsíců dle veřejných/neveřejných poskytovatelů

Zdroj: Vlastní šetření; N = 867

4. METODICKÉ POSTUPY

Předmětem této kapitoly jsou metodické postupy, a to ve vztahu k určení doporučeného limitu ochrany finančního majetku, výpočtu podílu příjmů okruhu osob povinných výživou k využití ke krytí rozdílu mezi využitelnými příjmy klienta a předepsanou (plnou) úhradou za základní činnosti a pojednání o příjmech a finančním majetku.

4.1 Vypracování doporučeného limitu ochrany finančního majetku

V rámci této podkapitoly je uveden návrh doporučeného limitu ochrany finančního majetku klienta sociální služby.¹³ Toto doporučení se žádným způsobem nedotýká a nemění současné úhradové limity, dle kterých nesmí úhrada klienta překročit úroveň 15% povinného zůstatku jeho příjmů. Z této zůstatkové částky klienti v řadě případů vynakládají další výdaje na léky, drogerii, ošacení, služby kadeřníka/holiče, pedikúru, inkontinenční pomůcky a jiné zboží a služby. Z dotazníkového šetření vyplývá, že klienti ve vybraných sociálních službách (mimo samotné úhrady za základní činnosti), mají průměrné následující výdaje (průměr za šest předchozích měsíců):

- Výdaje na léky = **923 Kč měsíčně**
- Výdaje na drogerii, ošacení, kadeřníka/holiče, pedikúru, inkontinenční pomůcky = **815 Kč měsíčně**
- Ostatní dříve neuvedené výdaje = **623 Kč měsíčně**

Současně z dotazníkového šetření vyplývá, že průměrná vratka zdravotních pojišťoven za léky dosahovala úrovně 247 Kč měsíčně. Z uvedeného plyne, že klient (včetně výdajů za fakultativní služby – průměrně 27 Kč měsíčně¹⁴), má kromě výdajů souvisejících s úhradou za základní činnosti i další výdaje, které dosahují průměrné úrovně **2 141 Kč měsíčně**. Při přepočtu na minimální výši důchodu, při kterém by částka ve výši 2 139 Kč odpovídala 15 % povinného zůstatku příjmů, je

¹³ Zpracovatel se s ohledem na zadání Analýzy nezabýval jinými formami majetku, nicméně je vhodné podotknout riziko, kdy bude-li posuzován pouze finanční majetek, vznikne motivace dotčených osob transferovat finanční majetek do jiných (tímto návrhem nedotčených) forem.

¹⁴ Tato úroveň je kalkulována i s ohledem na ty poskytovatele, kteří fakultativní služby neposkytují a v dotazníkovém šetření uvedli 0 Kč.

nutné, aby klient sociální služby disponoval důchodem v minimální výši 14 260 Kč. K 31. březnu 2022 bylo v České republice dle statistik České správy sociálního zabezpečení na 53,8 % klientů seniorů, jejichž starobní důchod nepřesahuje úroveň 13 999 Kč. Z uvedeného je zřejmé, že značná část klientů sociálních služeb je již za současného stavu nucena využívat svůj finanční majetek ke krytí běžných výdajů. Zpracovatel (ani MPSV) nedisponuje statistikou, ze které by vyplývala průměrná délka v měsících, po kterou klient pobývá v sociální službě¹⁵. Lze však očekávat, že se finanční majetek klienta bude v určitých případech snižovat úměrně s délkou pobytu v zařízení sociálních služeb. S ohledem na tento fakt je nutné, aby byl **finanční majetek opakovaně (např. s roční frekvencí) posuzován**. Současně je nutné podotknout, že v rámci analyzovaných pobytových služeb (v porovnání DPS a DOZP) je věková struktura klientů zcela odlišná, tedy i očekávaná délka pobytu klienta v sociální službě. **Pokud by měl ochranný limit vycházet z průměrné délky pobytu klienta v sociální službě a nezbytných výdajů, které musí klient dofinancovat, je nutné jej stanovit individuálně, a to pro každou z cílových skupin.**

Z provedeného šetření (viz dříve) vyplývá, že průměrné nezbytné dodatečné výdaje klienta dosahují výše 1 491 Kč (léky, ošacení, drogerie apod.). Pokud by bylo pracováno s tezí, že v průměru by měl finanční majetek pokrýt dodatečné výdaje na 3 roky v sociální službě, mělo by klientovi zůstat řádově 55 302 Kč (při 3% inflaci). Z pohledu Zpracovatele je klíčové, aby klientovi sociální služby zůstaly současně přiměřené finanční prostředky na krytí výdajů souvisejících s pohřbem, který bude důstojný a dle představ zesnulého. S ohledem na ceny souvisejících služeb je v této souvislosti nutné kalkulovat s tím, aby břemeno nebylo přenášeno na pozůstalé, že v optimálním případě by zesnulý měl disponovat finančním majetkem ve výši alespoň 100 000 Kč. Rámcové ceny souvisejících služeb jsou následující:

- smuteční rozloučení a uložení do hrobu – jednorázově 25 000 až 60 000 Kč;
- smuteční rozloučení a kremace - 25 000 až 40 000 Kč;
- kremace bez smutečního rozloučení - 15 000 až 22 000 Kč.

¹⁵ Bylo by vhodné realizovat zjišťování na danou problematiku.

Dále je nutné hradit pronájem hřbitovního místa, popřípadě další zboží a služby: výkop hrobu (4 500 až 12 000 Kč), výroba náhrobku (30 000 až 90 000 Kč), výroba rakve (3 000 až 63 000 Kč), úprava zesnulých (1 000 až 2 000 Kč), květiny (1 000 až 6 000 Kč aj.).¹⁶

Dle odůvodněné úvahy je zřejmé, že **chráněný finanční majetek by v žádném případě neměl být určen jen na pohřebné, ale měl by zahrnovat přiměřenou finanční rezervu např. ke krytí neočekávaných výdajů klienta. V tomto kontextu lze uvažovat o limitu ochrany finančního majetku ve výši 150 000 Kč.** Současně je nutné, aby byl tento limit v čase valorizován, a to o rostoucí ceny výše uvedených služeb. Stejně tak je zapotřebí, aby docházelo s jistotou (např. s roční frekvencí) k přehodnocování finančního majetku klienta. Dále je zde oprávněné riziko, bude-li návrh vztažen pouze na majetek finanční, že budou **dotčené osoby motivovány transferovat peněžní prostředky na jiné formy aktiv.**

4.2 Návrh metodiky pro výpočet podílu využitelného příjmu okruhu osob povinných výživou

V rámci této kapitoly jsou analyzovány dva návrhy metodických přístupů ve vztahu k výpočtu podílu příjmů okruhu osob povinných výživou k možnému využití za účelem krytí rozdílu mezi předepsanou (plnou) a sníženou úhradou za základní poskytované činnosti související s ubytováním a stravováním. V souladu se zadáním Analýzy je jedna varianta postavena analogicky ke stávající legislativě posuzování příjmů.

Na úvod je nutné zmínit, že varianty, a to s ohledem na zadání Analýzy, **počítají se stanovením úhrady za ubytování a stravování v pobytových službách ve výši maximálních úhrad zakotvených v prováděcím předpisu zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách.** V tomto kontextu bylo vycházeno z novely vyhlášky č. 505/2006 Sb., kterou se provádí některá ustanovení zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, která upravovala maximální výše úhrady za poskytování sociálních služeb. V souladu s novelou účinnou od 1. ledna 2023 dosahuje maximální výše úhrady za poskytování sociálních služeb v DPS, DZR a DOZP

¹⁶ Goodbye s.r.o. (2022). Kolik stojí pohřeb aneb velký přehled aktuálních cen [online]. Dostupné z: <https://goodbye.cz/poradna/prehled-cen-pohrbu/>.

celkem **280 Kč denně za ubytování** (včetně souvisejících úkonů – úklid, praní a drobné opravy ložního a osobního prádla a ošacení, žehlení) a **235 Kč denně za celodenní stravu**, resp. 105 Kč za oběd.

Dále ze zadání Analýzy jsou uvažovány varianty založené na testování příjmů a finančního majetku pracovníky Úřadu práce ČR. V tomto kontextu jsou navrhovány následující skutečnosti, na jejichž základě jsou variantně navrženy možné výpočty pro stanovení rozhodného příjmu okruhu osob povinných výživou a jeho využitelného podílu ve vztahu ke krytí nákladů na poskytovanou sociální službu. Varianty byly formulovány na základě následujících tezí:

- Pakliže osoba nemá příjmy ani finanční majetek na úhradu vyměřené výše, je **povinna prioritně požádat o plnění vyživovací povinnosti vymezený okruh osob povinný výživou.**
- Pakliže osoba a okruh osob povinných výživou společně nemohou ze svých příjmů a osoba také ze svého finančního majetku uhradit stanovenou úhradu za ubytování a stravování, **požádá osoba Úřad práce ČR o posouzení příjmů a finančního majetku osoby a příjmů okruhu osob povinných výživou.**
- Pakliže příjmy osoby a okruhu osob povinných výživou nejsou dostatečné na úhradu nákladů za ubytování a stravování, **vystaví Úřad práce ČR potvrzení pro poskytovatele sociální služby, který sníží úhradu tak, aby osobě zůstal minimální zůstatek příjmů** pro úhradu nezbytných výdajů nebo stanovený zákonem.
- **Rozdíl mezi sazbou za ubytování a stravování stanovenou poskytovatelem a skutečnou úhradou klienta uplatňuje poskytovatel v dotacích přerozdělovaných příslušným krajem** tak, jako je tomu ve stávajícím systému.
- Úřad práce ČR testuje příjmy a finanční majetek, aby osobě zůstal minimální zůstatek příjmů dostatečný pro úhradu nezbytných nákladů nebo zůstatek stanovený zákonem.

V souladu s výše uvedeným návrh řešení pro posouzení nároku na poskytování sociální služby kalkuluje s tím, že by docházelo k **posuzování příjmů a finančního**

majetku u osoby, které jsou sociální služby poskytovány. Dále se navrhuje, aby za účelem krytí nákladů na sociální službu byly v případě nedostatku finančního krytí na straně klienta **testovány příjmy manžela/manželky, registrovaného partnera / registrované partnerky nebo dětí** (jednalo by se pouze o testování příjmů, nikoli finančního majetku tak, jak je uvažováno v případě samotného klienta). V konečném důsledku je uvažováno **umožnit okruh osob povinných výživou rozšířit také o osobu, která k výše uvedené alimentární povinnosti přistoupí dobrovolně.** To umožňuje dohodnout se na spoluúčasti na úhradě nákladů s dalšími osobami (např. se širší rodinou). Tato možnost je však směřována k poskytovateli sociálních služeb, nikoli k osobě, které jsou služby poskytovány a jež by měla primárně být povinna zajistit úhradu ubytování a stravování.

V rámci následujících dvou podkapitol jsou pak navrženy dvě možné varianty pro výpočet podílu využitelného příjmu okruhu osob povinných výživou, které jsou **založeny na předpokladu ponechání maximálních úhrad vymezených v prováděcím předpisu**, tzv. úhradovým limitem, a to na úrovni 15% povinného zůstatku příjmů klienta. Současně je kalkulováno se stanovenými limity ochrany finančního majetku klienta (viz předchozí kapitola).

Z návrhu řešení pro posouzení nároku na poskytování sociální služby pak vyplývá, že **testování příjmů a majetku by mělo sloužit pro stanovení výše úhrady, nikoli jako vstupní kritérium ke vstupu do sociální služby.** „*Pakliže příjmy osoby a okruhu osob povinných výživou nejsou dostatečné na úhradu za ubytování a stravování, vystaví Úřad práce ČR potvrzení pro poskytovatele sociální služby, který sníží úhradu tak, aby osobě zůstal minimální zůstatek příjmů pro úhradu nezbytných výdajů nebo stanovený zákonem.*“¹⁷

Obecně je pak nutné do obou variantních návrhů zahrnout skutečnosti, při kterých je možné odmítnou vyživovací povinnost okruhu osob povinných výživou (např. při dřívějším neplnění vyživovací povinnosti směrem k potomkům, při dřívějším evidovaném sociálně patologickém chování vyživované osoby apod.).

¹⁷ MPSV (2022). *Návrh řešení pro posouzení nároku na poskytování sociální služby – pro vybrané formy poskytování (pobyťová).*

Ve vztahu k pozitivní motivaci okruhu osob povinných výživou participovat na výživném, je vhodné **nalézt takové organizačně administrativní řešení, které bude co nejméně zatěžující**. Jako možné řešení se jeví být povinné uvedení vyživovaných osob například v rámci daňového přiznání, k čemuž by byla osoba mj. pozitivně motivována například prostřednictvím odečitatelné položky. Tímto způsobem by mohl být motivován vyšší počet osob náležících do OOPV, a to i těch vzdálenějších (účastnících se výživného na bázi dobrovolnosti). Současně by tímto způsobem byla vytvářena, a to prostřednictvím již zaběhlého systému, adekvátní datová základna. Návrh by znamenal legislativní úpravu.

4.2.1 Variantní návrh č. 1 – Analogie ke stávající legislativní úpravě

Varianta č. 1 vychází z analogie vůči současnému posuzování příjmů ve vztahu k určování výživného u dětí. Tento způsob je založen na již fungujících principech, a tak lze očekávat v případě výběru této varianty, že dojde k jeho rychlé adaptaci v prostředí České republiky.

Zpracovatel využil této analogie, a to z toho důvodu, že tato situace je pravděpodobně nejbližší řešené problematice, resp. vychází i ze stejného právního předpisu, kdy dle § 910 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, „*předci a potomci mají vzájemnou vyživovací povinnost*“. V tomto kontextu v roce 2021 vypracovalo Ministerstvo spravedlnosti „*Analýzu využívání tzv. doporučující tabulky k určování výživného*“, na jejíž základě byl formulován „*Manuál pro práci s doporučenou tabulkou k určování výživného dětí*“. Uvažovaná varianta pracuje a transponuje parametry již zavedeného systému na oblast zájmu, tj. pro účel výpočtu podílu využitelného příjmu okruhu osob povinných výživou. Současně je vycházeno z toho, že pakliže osoba nemá příjmy ani finanční majetek na úhradu vyměřené výše, je povinna prioritně požádat o plnění vyživovací povinnosti vymezený okruh osob. Alternativně by bylo možné vycházet i z jiných právních předpisů, jako je zákon č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, nebo ze zákona č. 110/2006 Sb., o životním a existenčním minimu, které se však zaměřují zejména na stanovení rozhodných příjmů, nikoli na vymezení využitelného podílu příjmu. Zatímco dva naposled zmiňované právní předpisy formulují pravidla pro nárok na dávky a jejich výši, analogie vůči současnému posuzování příjmů ve vztahu k určování výživného u dětí **umožňuje využít pravidel pro stanovení vyživovací povinnosti a její výše**.

Významným rozdílem je však skutečnost, že variantní návrh č. 1 (a to i variantní návrh č. 2) se neopírá v první fázi o moc soudní, ale o moc výkonnou. Návrh by měl být při své implementaci nastaven jako automatický mechanismus, kdy příslušné soudy budou řešit pouze možné spory¹⁸ (např. v případě odmítnutí vyživovací povinnosti). **V tomto kontextu se variantní návrh č. 1 opírá pouze o způsob výpočtu, nikoli o způsob rozhodování o této povinnosti.**

Zpracovatel opírá návrh o analogii se soudní praxí v posuzování výživného na děti. Pro účely metodiky nelze tuto analogii využít, neboť je to praxe soudní, nikoli exekutiva. Toto řešení není využitelné pro posuzování příjmů, rovněž tak státy, které jsou posuzovány ve srovnávací analýze nevyužívají soudní praxi. Návrh varianty metodiky musí být situován na moc výkonnou, nikoli soudní.

Prvním a nutným krokem je tedy **určení a vymezení okruhu osob povinných výživou.** V tomto kontextu návrh, na jehož základě byla zpracována dopadová analýza, počítá s tím, že ve vztahu k vymezení okruhu osob povinných výživou by byly testovány **příjmy manžela/manželky, registrovaného partnera / registrované partnerky nebo dětí klienta sociální služby.** Tento výčet může být, a to i s ohledem na zahraniční praxi, nedostatečný, což mimo jiné potvrdilo i realizované dotazníkové šetření. Zejména v případě domovů pro osoby se zdravotním postižením nebo pro osoby se zvláštním režimem je vhodné rozšířit okruh osob i o další osoby. Lze tak **uvažovat o rozšíření okruhu osob povinných výživou zejména o rodiče nebo druha/družku.** Důvodem je skutečnost, že zejména v případě klientů DZR a DOZP mohou být v řadě případů rodiče klienta ekonomicky aktivní, kdy klienti těchto služeb jsou s ohledem na zaměření zpravidla (s ohledem na věkový průměr) mladší než v případě DPS. Analogicky k určování výživného je pak vhodné do úvah o okruhu osob zařadit také druha/družku. Obecně platí, že při stanovení výše výživného se přihlíží k příjmům a majetkovým poměrům partnera, a to za podmínky, že partner s osobou blízkou (náležící v tomto případě do okruhu osob s vyživovací povinností) žije ve společné domácnosti. Přestože se v případě druha/družky vztah ke klientovi sociální služby nezakládá na žádné příbuzenské vazbě, je vhodné příjmy této osoby zapojit do úvahy, neboť osoba náležící do

¹⁸ Riziko zvýšení počtu možných soudních sporů je zmíněno dále.

okruhu osob s vyživovací povinností nehradí v takovém případě sama náklady spojené s nájemným, energiemi, službami, jídlem apod., neboť se předpokládá, že druh/družka se podílí, nebo by se měl/a podílet, na společných nákladech domácnosti. V kontextu § 1636 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, by tak posuzování mohlo být vztaženo i na vybrané osoby z tzv. druhé třídy dědiců. Takto jsou označováni lidé, kteří *„žili se zůstavitelem nejméně po dobu jednoho roku před jeho smrtí ve společné domácnosti a kteří z tohoto důvodu pečovali o společnou domácnost nebo byli odkázáni výživou na zůstavitele“*. Analogicky by tak mohl být čas, po který spolu musí druh s družkou ve společné domácnosti žít, aby se osoba (druh/družka) zařadila do okruhu osob povinných výživou, stanoven na jeden kalendářní rok (ze společného bydlení by tak druhovi/družce plynuli nejen práva na dědictví, ale také případné povinnosti)¹⁹.

V tomto kontextu se jeví být vhodné nastavit transpoziční vztah, kdy by se postupně rozšiřoval počet osob, z okruhu osob povinných výživou, na které by tato povinnost dopadala. Tato skutečnost mj. souvisí s § 910 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, dle kterého mají předci a potomci vzájemnou vyživovací povinnost. **Vzdálenější příbuzní mají vyživovací povinnost jen tehdy, nemohou-li ji plnit příbuzní bližší.** Nejedná-li se o poměr rodičů a dítěte, předchází vyživovací povinnost potomků vyživovací povinnosti předků. V tomto kontextu je již za stávající právní úpravy možné do okruhu osob povinných výživou zařadit i vzdálenější příbuzné (např. vnoučata).

Současně je s ohledem na výše uvedené vhodné umožnit okruh vyživujících osob rozšířit také o osobu, která bude **dobrovolně přispívat** (např. blízcí přátelé bez žádného přímého příbuzenského vztahu). To umožňuje dohodnout se na spoluúčasti na úhradě nákladů i s dalšími osobami. V takovém případě by se však nejednalo o vyživovací povinnost, neboť by se osoba na úhradě nákladů souvisejících se sociální službou podílela dobrovolně. Ve variantě č. 1 by měla být logika uplatňované vyživovací povinnosti nastavena následujícím způsobem.

¹⁹ Úvaha o délce, po jakou dobu by měl druh/družka ve společné domácnosti žít, vychází z požadavku MPSV.

Partnerský vztah	<ul style="list-style-type: none">• Manžel/manželka• Registrovaný partner / registrovaná partnerka• Druh/družka
Nejblížeší rodina	<ul style="list-style-type: none">• Rodiče• Děti
Dobrovolně přispívající	<ul style="list-style-type: none">• Vnoučata a jiní příbuzní• Sourozenci• Ostatní

Rozšíření vyživovací povinnosti na vzdálenější příbuzné, nebudou-li mít vzdálenější příbuzní nebo jiní dobrovolně přispívající zájem účastnit se na povinném výživném, bude podmíněno testováním příjmů (viz dále). Výsledkem tohoto posuzování musí být v případě vyhnutí se vyživovací povinnosti závěr, že osoba povinná výživou se nemůže podílet na vyživovací povinnosti, a tak je nutné, aby byla tato vyživovací povinnost přenesena na další osoby náležící do OOPV. Přenesení povinnosti na vzdálenější osoby je možné i na základě dobrovolnosti vzdálenější osoby blízké podílet se na financování sociální služby poskytované klientovi.

Obecně je pak nutné vycházet ze současné právní úpravy, a to § 697 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, dle kterého mají manželé vzájemnou vyživovací povinnost v rozsahu, který oběma zajišťuje zásadně stejnou hmotnou a kulturní úroveň. Vyživovací povinnost mezi manžely předchází vyživovací povinnosti dítěte i rodičů. Pro vyživovací povinnost mezi manžely jinak platí obecná ustanovení o výživném. Ve vztahu k výživnému mezi rodiči, dětmi, předky a potomky je pak vycházeno z § 915 téhož zákona, dle kterého **životní úroveň dítěte má být v zásadě shodná s životní úrovní rodičů**. Toto hledisko předchází hledisku odůvodněných potřeb dítěte. **Dítě je povinno zajistit svým rodičům slušnou výživu.**

Neprokáže-li v řízení o vyživovací povinnosti osoba výživou povinná doložit své příjmy předložením všech listin a dalších podkladů pro zhodnocení majetkových poměrů, platí, že průměrný měsíční příjem této osoby činí pětadvacetinásobek částky životního minima jednotlivce podle jiného právního předpisu (je vycházeno z analogie vůči posuzování příjmů ve vztahu k určování výživného k potomkům).

Nesplnění povinnosti doložit příjmy při změně je správním deliktem a Úřad práce ČR vyměřuje povinnost doplatit zjištěný rozdíl.

Dalším krokem je určení rozhodného příjmu osoby, jejíž vyživovací povinnost má být vyčíslena. **Rozhodným příjmem se analogicky k současnému nastavení rozumí čistý příjem**, a to po odečtení záloh na daň z příjmů fyzických osob, pojistného na sociální zabezpečení, příspěvku na státní politiku zaměstnanosti a pojistného na veřejné zdravotní pojištění. Při kalkulaci je nutné zahrnout veškeré další příjmy (nejen příjmy ze závislé činnosti), které osobě povinné výživou mohou náležet z jiných zdrojů, jako jsou například výsluhy, příjmy z pronájmu, odměny z autorských práv a další zdanitelné příjmy. Taktéž se do příjmu započítávají vybrané sociální dávky (dávky nemocenského pojištění, rodičovský příspěvek, odměna placená pečující osobě z příspěvku na péči, starobní, sirotčí, vdovský, vdovecký a invalidní důchod apod.). Pojednání o příjmech a finančním majetku je předmětem podkapitoly 4.3.

Do čistého příjmu se zpravidla nezapočítávají cestovní náhrady – je však nutné zvážit to, jak velkou část příjmu tvoří a v jakém rozsahu mohou být spotřebovány ke svému účelu. Je současně běžnou praxí, že příjem během roku dosahuje řady výkyvů. Proto je vhodné k určení rozhodného příjmu využít období alespoň dvanácti předcházejících kalendářních měsíců, v jehož rámci dojde ke zprůměrování. V případě osob samostatně výdělečně činných není možné fakturované objemy ztotožňovat s čistým příjmem a je nutné provést zvláštní šetření, při kterém osoba kromě příjmů doloží veškeré výdaje související s poskytováním služeb vázaných na podnikatelskou aktivitu.

Dále je nutné vycházet z toho, že dle současné soudní judikatury je posuzování příjmů a majetkových poměrů osoby povinné výživou založeno na fakticitě. Z toho důvodu není vhodné posuzovat jen příjmy přímé osoby náležící do okruhu osob povinných výživou, ale **i například příjmy partnera žijícího ve společné domácnosti** (viz dříve), přičemž nezáleží na tom, zda se jedná o druhu/družku, manžela/manželku či jiného partnera. Je třeba posoudit celkovou životní úroveň osoby povinné výživou. Toto posouzení současně zabraňuje potenciálním manipulacím ve výši příjmu z důvodu umělého snižování čistých příjmů osoby povinné výživou převedením příjmů na partnera.

Současně je v odůvodněných případech vhodné pracovat s potenciálním příjmem, ke kterému se mimo jiné vyjadřuje stanovisko Nejvyššího soudu ČR spisové značky Cpjn 204/2012, ze dne 19. 10. 2016, které se váže k zjišťování možností, schopností a majetkových poměrů povinného v řízení o výživném pro nezletilé děti. V rozhodnutí se uvádí: *„Při určení výše potenciálního příjmu soud nevychází z vyššího příjmu, kterého povinný dříve dosahoval, ale z příjmu, kterého by s ohledem na své skutečné schopnosti a možnosti (popřípadě i majetkové), dané mimo jiné jeho fyzickým stavem, nadáním, vzděláním, pracovními zkušenostmi a nabídkou a poptávkou na rozumně regionálně určeném trhu práce mohl dosahovat.“* S ohledem na § 913 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, je nutné *„při hodnocení schopností, možností a majetkových poměrů povinného je třeba také zkoumat, zda se povinný nevzdal bez důležitého důvodu výhodnějšího zaměstnání či výdělečné činnosti nebo majetkového prospěchu, popřípadě zda nepodstupuje nepřiměřená majetková rizika. Dále je třeba přihlídnout k tomu, že povinný o oprávněného osobně pečuje, a k míře, v jaké tak činí; přihlídnou se popřípadě i k péči o rodinnou domácnost.“* Opět se jedná o kontrolní mechanismus, který zabraňuje manipulaci s výší rozhodného příjmu. Tyto případy je však nutné v případě sporů vždy rozhodnout soudní cestou a nelze nalézt jednotnou metodiku, která by byla univerzálně vhodnou.

Na rozdíl od alimentární problematiky v případě nezletilých dětí je v této problematice výpočet požadovaného příspěvku mnohem jednodušší, přičemž by měl odpovídat rozdílu mezi sníženou a předepsanou (plnou) úhradou. Průměrná velikost byla zjišťována v rámci dotazníkového šetření a odpovídá částce 1 575 Kč měsíčně (medián 1 388 Kč měsíčně).

Může se stát, že určená částka výživného (například při existenci dalších vyživovacích povinností) bude příliš vysoká ve vztahu k možnostem, respektive k životní úrovni osoby povinné výživou. Proto je vhodné zohledňovat tzv. kontrolní částku, která by povinnému měla zůstat (jednalo by se o analogii k limitu ochrany finančního majetku – viz dříve). Kontrolní částka se analogicky k současné legislativní praxi určuje **s využitím nezabavitelné částky**, která se jinak používá při výpočtu srážek z příjmu povinného v exekuci a oddlužení. Kontrolní částka je

využívána k ochraně osob povinných výživou s nízkými příjmy tak, aby nedošlo k ohrožení jejich vlastní životní situace.

Současně je však nutné zabránit v případě kumulace vyživovacích povinností k nadměrnému snižování životní úrovně osoby povinné výživou. K tomu by měla sloužit kontrolní částka definovaná coby **nepřekročitelný podíl z rozhodného příjmu**. Tento podíl by měl bránit příjmy zejména u osob s vyššími výdělky. Vymezené podíly jsou opět analogií k současnému stanovování doporučeného výživného ze strany Ministerstva spravedlnosti ve vztahu k dětem. Hodnota kontrolního podílu z rozhodného příjmu (v %) se vynásobí hodnotou průměrného čistého měsíčního příjmu děleného jedním stem. Tím se získá kontrolní částka. Pro osobu s vyživovací povinností se na základě uvedených přístupů vybere způsob kalkulace, který je pro osobu povinnou výživou příznivější.

V případě jedné vyživovací povinnosti by **osoba povinná výživou** (viz dále) **uhradila celý rozdíl mezi požadovanou (plnou) úhradou sociální služby a sníženou úhradou na straně klienta, pakliže by nepředstavoval více než 13 až 20 % z rozhodné částky** (v závislosti na velikosti obce, ve které osoba žije). Tato hranice odpovídá procentuálnímu podílu zůstatkových příjmů po odečtení mediánových výdajů domácnosti na živobytí, který je násoben koeficientem ve výši 60 %, a to z opatrnostních důvodů. Koeficient ve výši 60 % byl zvolen s ohledem na připodobnění (obdobnou základní výši) vyživovací povinnosti v případě alimentární povinnosti vůči dětem, tj. analogicky k současnému nastavení.

V rámci následující tabulky je uveden výpočet potenciálního disponibilního příjmu dle výše uvedené metodiky, a to s ohledem na skutečnosti, které jsou blíže analyzovány v podkapitole 4.2.4. Zůstatkové příjmy byly zvoleny jako referenční podíly pro případ jedné vyživovací povinnosti. Tyto podíly se jeví být jako nepřekročitelné.

Tabulka 5 Výpočet disponibilního příjmu

Parametr	Méně než 1 999 obyvatel	2 000 až 9 999 obyvatel	10 000 až 49 999 obyvatel	Více než 50 000 obyvatel
Mediánové příjmy domácnosti (Kč)	492 576 Kč	491 751 Kč	488 426 Kč	551 796 Kč
Mediánové výdaje domácnosti (Kč)	326 067 Kč	345 485 Kč	371 584 Kč	428 354 Kč

Parametr	Méně než 1 999 obyvatel	2 000 až 9 999 obyvatel	10 000 až 49 999 obyvatel	Více než 50 000 obyvatel
Zůstatkový příjem po odečtení výdajů (%)	33,8 %	29,7 %	23,9 %	22,4 %
Zůstatkový příjem násobený koeficientem (%)	20,3 %	17,8 %	14,4 %	13,4 %

Zdroj: Vlastní zpracování

V této souvislosti je vycházeno z analogie vůči současné doporučené praxi při vyživování dítěte. Matice však nezohledňuje věk, nýbrž velikost obce, ve které osoba povinná výživou žije, jež rámcově určuje její životní příjmy a výdaje, a tedy i výši disponibilního příjmu. V případě, že by rozdíl překročil kontrolní částku, došlo by k přenosu odpovídající části vyživovací povinnosti na jinou osobu z okruhu osob povinných výživou. Pokud by touto tranzicí nedošlo k vyrovnání rozdílu mezi sníženou a plnou úhradou, rozdíl mezi sazbou za ubytování a stravování stanovenou poskytovatelem a skutečnou úhradou klienta a okruhu osob povinných výživou by uplatňoval poskytovatel v dotacích přerozdělovaných krajem tak, jako to nastaveno ve stávajícím systému.

Tabulka 6 Doporučená výše výživného u varianty č. 1

Parametr	Jedna vyživovací povinnost	Dvě vyživovací povinnosti	Tři vyživovací povinnosti	Tři a více vyživovacích povinností
Osoba žije v obci s méně než 1 999 obyvateli	20 %	18 %	16 %	14 %
Osoba žije v obci s 2 000 až 9 999 obyvateli	18 %	16 %	14 %	12 %
Osoba žije v obci s 10 000 až 49 999 obyvateli	14 %	12 %	10 %	8 %
Osoba žije v obci s více než 50 000 obyvateli	13 %	11 %	9 %	7 %
Kontrolní částka	Pevná spodní hranice	68 % z příjmu nebo pevná spodní hranice	55 % z příjmu nebo pevná spodní hranice	52 % z příjmu nebo pevná spodní hranice

Zdroj: Vlastní zpracování

S ohledem na dosavadní praxi by byla posledním krokem korekce výživného pomocí kontrolní částky, kdy je nutné zkontrolovat, zda vypočtená výše výživného stanovená výše uvedeným postupem nepřekračuje přijatelnou hranici. Při korekci se pracuje s kontrolní částkou (vzešlou z výše popsaných přístupů). Odečtením kontrolní částky od částky průměrného čistého měsíčního příjmu se získá částka, kterou by výživné vůči vyživované osobě nemělo přesáhnout (může být však pochopitelně nižší).

V rámci varianty č. 1 bylo vycházeno v souladu se zadáním Analýzy analogicky ke stávající právní úpravě při posuzování příjmů, resp. způsobu výpočtu využitelného příjmu za účelem naplnění vyživovací povinnosti vůči klientovi sociální služby (vyživované osobě). Současně je však nutné podotknout, že v případě určení alimentární povinnosti vůči vyživovanému dítěti se dle aktuální právní **úpravy jedná pouze o doporučující vymezení, které má usnadnit soudní rozhodování**. Uvažované řešení, viz dříve, si osvojuje některé principy, nicméně ve svém návrhu dle zadání MPSV nahrazuje moc soudní moci výkonnou. Jak již bylo nastíněno, celá problematika je však velmi komplexnější, kdy je nutné do úvahy vzít celkové majetkové poměry osoby, resp. její domácnosti, na kterou by měla vyživovací povinnost dopadat. Proto je očekáváno, že v řadě případů bude muset být věc řešena soudní cestou (např. odmítne-li osoba s vyživovací povinností plnit tuto povinnost).

4.2.2 Variantní návrh č. 2 – Inspirace vybranými principy v zahraničí

Varianta č. 2 je postavena **na zahraniční praxi** výpočtu podílu využitelného příjmu okruhu osob povinných výživou. Na úvod je nutné konstatovat, že zjišťování příjmových poměrů rodinných příslušníků žadatelů o sociální službu (okruhu osob povinných výživou) není standardem.

Například v Rakouské republice, se kterou je Česká republika dále komparována, je od roku 2018 uplatňován tzv. „*Pflegeregresses*“, dle kterého nesmí být žádný majetek osob přijatých do zařízení ústavní péče, popřípadě jejich příbuzných, dědiců či dárců využíván k pokrytí nákladů na péči. Při žádosti o podporu (*Antrag auf Förderung für Wohnen und Pflege*) se však uvádí „*osobní údaje žadatele, typ současného bydlení, náklady na pronájem a provoz, jakož i případné dotace,*

požadující typ bydlení, příjem, výše příspěvku na péči, údaje o zastupující osobě, údaje o závislé osobě.“²⁰

V případě Spolkové republiky Německo, „pokud nemá pacient k dispozici žádné vlastní příjmy nebo příjmy příbuzných, může požádat Úřad sociálního zabezpečení (Sozialamt) o sociální pomoc dle §§ 61-66 SGB XII. Zde se ověřují vlastní příjmy a finanční situace ošetřovaného, stejně jako jeho rodinných příslušníků (zvažují se také neodděleně žijící partneři, rodiče, děti). (IhrHeimPlatz.de., 2018) Právo na sociální pomoc pro LTC vzniká pouze tehdy, když nemá senior dostatek finančních prostředků, a také, když se nemůžou podílet na úhradě nákladů příbuzní. Jak velkou část nákladů převezme Úřad sociálního zabezpečení, závisí na typu požadované péče (lůžková, ambulantní), rodinném stavu a určitém příjmovém limitu.“²¹

Míra odpovědnosti příbuzných není jednoznačně stanovena a je vždy předmětem vlastního zjišťování, v jehož rámci je mapován rodinný stav, příjmy rodinných příslušníků, výdaje na bydlení, věk odchodu do důchodu apod. „Zájmem státu není, aby se manžel/manželka či děti staly z důvodu hrazení nákladů na péči sociálně slabými. Existuje tak mnoho způsobilých výdajů – položek, které jsou v tzv. ochraně majetku a nesmí být dotčeny, jako například nemovitost klienta (podmínkou je, že byt nebo dům zůstane ve velikosti v přiměřeném rozsahu, pokud je nemovitost obývána manželkou/manželem, započítává se také do chráněného majetku), dále renovační práce na nemovitosti, zabezpečení na stáří jako je důchod do určitého příjmu, vkladní knížky, zlato a cenné papíry (jako penzijní fond), pronájem, kapitálové životní pojištění. Tento majetek a další výdaje snižují čistý měsíční příjem, který je základem pro výpočet dodatečné platby – výživného. Mezi tyto výdaje patří například výdaje na vzdělávání a studium dětí, hotovost do jisté částky, cestovní výdaje na pracoviště, cestovní náklady do pečovatelského domu, výdaje na péči o děti, zdravotní pojištění včetně spoluúčasti, splátky, výdaje na vlastní životní standard, náklady na záliby, na dovolenou, hudební nástroje, hudební

²⁰ Ministerstvo práce a sociálních věcí (2019). *Komparativní studie situace ve dvou oblastech poskytovaných sociálních služeb ve vybraných evropských zemích*. Dostupné z <http://rsss.mpsv.cz/wp-content/uploads/2019/04/Komparativn%C3%AD-studie-syst%C3%A9m%C5%AF-posouzen%C3%AD-opr%C3%A1vn%C4%9Bnosti-n%C3%A1roku-z%C3%A1jemce-pro-vstup-do-soci%C3%A1ln%C3%AD-slu%C5%BEby.pdf>.

²¹ Dtto.

*výchovu a jiné dle každého jednotlivce.*²² Uvedené má za následek, že čím vyšší jsou výdaje blízké rodiny (v přeneseném významu okruhu osob povinných výživou), tím se snižuje základ, z jehož by bylo počítáno výživné. Dále je nutné podotknout, že děti mohou vyživovací povinnost odmítnout, a to v případě, kdy jejich rodič (nyní potenciální vyživovaná osoba) v minulosti řádně neplnil svou vyživovací povinnost vůči dítěti.

Děti klientů sociálních služeb jsou povinni v Německu přispívat (neodmítnou-li vyživovací povinnost), na základě následující kalkulace. V první řadě je možné požádat o odpočitatelnou částku v rozsahu 1 800 EUR. V případě manželského páru je to pak 3 240 EUR. Tato částka se odečte od upraveného vyměřovacího základu, jehož princip výpočtu byl popsán výše. **Až 50 % zbývajících částky pak představuje částku, kterou musí děti přispívat svým rodičům ve vztahu k úhradě nákladů na sociální péči.** Dle tohoto systému může být motivací osob povinných výživou navyšovat své životní výdaje. Současně není zřejmé, na základě jakého klíče je určen právě 50% podíl zbývajících příjmů ke krytí rozdílu mezi příjmy klienta sociální služby a úhradou za péči.

V Polské republice je možné ke krytí výdajů na péči využít peněžní příjmy rodinných příslušníků, resp. prostředky **rodičů, dětí a vnoučat**. Vyživovací povinnost směrem k dalším příbuzným není stanovena. Participace výše uvedených rodinných příslušníků ke krytí úhrady na péči v domovech sociální péče (polsky „*Domy pomocy społecznej*“) není vyžadována v případě, že příjmy jednotlivce či rodiny nedosahují trojnásobku hranice nejnižšího příjmu. Výsledná výše participace je věcí dohody, kdy kromě celkové velikosti příjmů se zapojení rodinného příslušníka / rodinných příslušníků odvíjí také od počtu vyživovaných osob, výše nákladů na léky, poskytované péče dalším osobám apod. „*Některé obce, pokud rodina odmítá ve věci spolupracovat a neumožní prošetření své finanční situace, vydávají rozhodnutí o úhradě nákladů, které za daného klienta v zařízení vydaly ze svých zdrojů a tyto*

²² Ministerstvo práce a sociálních věcí (2019). *Komparativní studie situace ve dvou oblastech poskytovaných sociálních služeb ve vybraných evropských zemích*. Dostupné z <http://rsss.mpsv.cz/wp-content/uploads/2019/04/Komparativn%C3%AD-studie-syst%C3%A9m%C5%AF-posouzen%C3%AD-opr%C3%A1vn%C4%9Bnosti-n%C3%A1roku-z%C3%A1jemce-pro-vstup-do-soci%C3%A1ln%C3%AD-slu%C5%BEby.pdf>.

*náklady následně vymáhají.*²³ V polském sociálním systému za současného stavu neexistuje jednoznačný využitelný podíl příjmů OOPV.

Zajímavou alternativou je pak systém v Italské republice, ve které je využíván mj. indikátor ISEE (zkratka „*Indicatore della Situazione Economica Equivalente*“). Ten kromě příjmu a majetkových poměrů žadatele o sociální službu a jeho rodinných příslušníků zohledňuje i počet členů a kompozici okruhu osob povinných výživou. Kromě tohoto ukazatele se v této zemi používá i ukazatel ekonomické situace – ISE (zkratka z „*Indicatore della Situazione Economica*“). Ten je vytvářen součtem souhrnných příjmů – ISR (zkratka z „*il Reddito e la Situazione Reddittuale*“) a majetku (movitého i nemovitého) - ISP (zkratka z „*il Patrimonio e la Situazione Patrimoniale*“) rodinných příslušníků (kalkulováno vždy k 31. prosinci v roce předcházejícímu podání žádosti o vstup do sociální služby). Zajímavou myšlenkou těchto indikátorů je skutečnost, že jsou využívány k různým účelům, tedy nikoli pouze za účelem posouzení vyživovací povinnosti (např. při doložení informací o potvrzení příjmu při stipendiu). Hodnota ISEE se navyšuje o počty členů v rodině, počet dětí v rodině, počet dětí mladších tří let, počet postižených nebo nesoběstačných osob apod. Současně je zohledňováno, kolik je v rodině pracujících osob (např. zda je zde rodič samoživitel).

„Pro účely ISE/ISEE může být každá osoba členem pouze jedné rodinné skupiny; ukazatel ISEE je pak stanoven shodně pro všechny členy této referenční jednotky. Uživatelský komfort zvyšuje skutečnost, že žadatel podává pouze jedno prohlášení o příjmových a majetkových poměrech (...). Ukazatel ISE je využíván v zásadě jen pro posouzení vzniku nároku na obecní přídavek rodinné skupině (Assegno per il nucleo familiare dei comuni) a obecní přídavek v mateřství (Assegno di maternità a carico dei comuni). Nárok na vznik ostatních testovaných dávek či čerpání veřejných služeb je posuzován za využití indikátoru ISEE. Na místní úrovni však dosud neexistuje příslušný prováděcí předpis, některé obce proto stále tyto indikátory nevyužívají. Prozatím se tedy nejedná o zcela univerzální prostředek

²³ Dtto.

*k verifikaci příjmové a majetkové situace žadatele, byť vývoj tímto směrem směřuje.*²⁴

Z uvedených informací je zřejmé, že zahraniční praxe v oblasti posuzování příjmů osob povinných výživou existuje, nicméně obvykle je posuzování příjmů realizováno individuálně (mimo již uvedené je obdobný systém aplikován například ve Finské republice). **Metrika výpočtu vždy naráží na různá ekonomicko-sociální specifika a nelze ze zahraniční praxe říct, že by byl některý způsob všestranně a bez výjimek uplatnitelný.** Například v Italské republice byla v minulosti výše uvedená právní úprava předmětem kritiky, a to vzhledem „*k obligatornímu zohledňování veškerého majetku rodinné skupiny, která byla navíc definována značně extenzivně, zcela bez přihlídnutí k reálným vztahům v rodině či např. ke skutečnému soužití.*“²⁵ Na základě této kritiky byl posléze výpočet modifikován při změně váhy/zohlednění majetku rodinné skupiny.

Má-li být vycházeno ze zahraniční praxe při výpočtu podílu využitelného příjmu okruhu osob povinných výživou, nejjednoznačnější způsob kalkulace nabízí model v Německu, podle kterého by na základě kalkulace celkových příjmů a výdajů osoby povinné výživou (resp. ekonomické jednotky – rodiny) došlo ke stanovení rozhodného příjmu. Zpracovatel pro zjednodušení uplatňuje obdobnou logiku ve vztahu k vyživovací povinnosti, resp. vymezení okruhu osob povinných výživou, jako ve variantě č. 1. Tuto povinnost rozšiřuje také na další potomky v přímé linii (vnoučata), popř. sourozence.

²⁴ Ministerstvo práce a sociálních věcí (2019). *Komparativní studie situace ve dvou oblastech poskytovaných sociálních služeb ve vybraných evropských zemích*. Dostupné z <http://rsss.mpsv.cz/wp-content/uploads/2019/04/Komparativn%C3%AD-studie-syst%C3%A9m%C5%AF-posouzen%C3%AD-opr%C3%A1vn%C4%9Bnosti-n%C3%A1roku-z%C3%A1jemce-pro-vstup-do-soci%C3%A1ln%C3%AD-slu%C5%BEby.pdf>.

²⁵ Dtto.

Partnerský vztah	<ul style="list-style-type: none">• Manžel/manželka• Registrovaný partner / registrovaná partnerka
Nejbližší rodina	<ul style="list-style-type: none">• Rodiče• Děti
Vzdálenější rodina	<ul style="list-style-type: none">• Vnoučata a jiní příbuzní• Sourozenci
Dobrovolně přispívající	<ul style="list-style-type: none">• Ostatní

S ohledem na uvedené a příklad dobré praxe z Italské republiky, se jeví být vhodné nastavit různé podíly pro různé rodinné vztahy, popř. jiné blízké osoby, stejně jako při kalkulaci podílu zohlednit velikost a strukturu okruhu osob povinných výživou. Tu je opět vhodné upravit mj. s ohledem na to, kolik vyživovacích povinností rodina (ekonomická jednotka) eviduje. V tomto kontextu bylo nutné parametrizovat využitelné podíly s ohledem na počet vyživovacích povinností, k čemuž byl využit mediánový příjem českých domácností, mediánové životní náklady a rámcová výše výživného na úrovni 3 500 Kč. V tomto kontextu bylo vycházeno z následujících hodnot:

- Čistý peněžní příjem mediánové domácnosti: 465 226 Kč ročně
- Čisté výdaje na živobytí mediánové domácnosti: 349 286 Kč ročně
- Rozdíl v čistých peněžních příjmech a výdajích na živobytí: 115 940 Kč ročně
- Rozhodná částka (50 %) z rozdílu: 57 970 Kč ročně (až 4 830 Kč měsíčně)
- Snížení rozhodné částky o jednu vyživovací povinnost: 3 procentní body (rámcově odpovídá průměrnému výživnému)

Tabulka 7 Doporučená výše výživného u varianty č. 2

Parametr	Jedna vyživovací povinnost	Dvě vyživovací povinnosti	Tři vyživovací povinnosti	Více než tři vyživovací povinnosti
Využitelný podíl výdajů z rozhodné částky	50 %	47 %	44 %	41 %

Tato parametrizace umožňuje velmi snadno přidávat další vstupy, které by dále snižovaly (teoreticky by tyto parametry mohly i navyšovat) vyživovací povinnost (například s ohledem na věk dětí, počet postižených osob v rodině apod.). V této souvislosti je možné aplikovat některé parametry z italského modelu. To, jaké veškeré vstupy by měly ovlivňovat podíl využitelného příjmu okruhu osob povinných výživou (včetně jeho jednoznačného vymezení), by mělo být předmětem dalších analýz (rozhodne-li se MPSV pro tento model) a tak Zpracovatel předkládá pouze tu nejjednodušší variantu. V tomto kontextu je okruh osob povinných výživou inspirován zejména polským systémem, ve kterém je pracováno s přímou linií a nejbližšími příbuznými.

Pro úplnost je nutné konstatovat, že stejně jako v případě variantního návrhu č. 1, tak ani variantní návrh č. 2 se primárně **neopírá o moc soudní, ale o moc výkonnou**. Návrh by měl být při své implementaci nastaven jako **automatický mechanismus**, kdy příslušné soudy budou řešit pouze možné spory. Současně stejně jako u prvního variantního návrhu, tak i zde je návrh **koncipován vzhledem k mezím úhradových limitů**, dle kterých má být stanovena úhrada za ubytování a stravování v pobytových službách ve výši maximálních úhrad zakotvených v prováděcím předpisu zákona. **Příjmy okruhu osob povinných výživou by měly být v obou variantách testovány pracovníky ÚP ČR.**

4.2.3 Shrnutí očekávaných dopadů obou uvedených variantních návrhů

V rámci této podkapitoly jsou shrnuty vybrané očekávané dopady obou variantních návrhů. Variantní návrhy by v tomto kontextu měly představovat první krok v daném uvažování, kdy je nutné navrhované přístupy **dopracovat do vyššího detailu, a to včetně souvisejícího organizačního, technického i procesního zajištění**. Klíčové bude z hlediska Zpracovatele vypracování hodnocení dopadů regulace (RIA).

- Oba variantní návrhy mají potenciál **zvýšit příjmy z úhrad za základní činnosti sociálních služeb** (zejména ubytování a stravování), přičemž lze **dosáhnout maximální možné úspory ve výši 157,4 mil. ročně Kč²⁶ za kalkulace založené na stávajících úhradových limitech**, které však mají růst a s nimi i kalkulovaná úspora, viz dále v tomto odstavci. Jedná se o rámcový odhad, který vychází z dat vycházejících z dotazníkového šetření, ze kterého vyplývá, že 22,8 % klientů má sníženou úhradu, přičemž rozdíl mezi plnou a sníženou úhradou dosahuje 1 571,5 Kč měsíčně. Pokud se toto číslo aproximuje na celou cílovou skupinu (klienty DPS, DZR a DOZP), která k 31. 12. 2021 čítala 65 495 klientů (vychází ze Statistické ročenky z oblasti práce a sociálních věcí 2021), pak lze hovořit rámcově o 14 420 relevantních klientech, kterých by se navrhovaná úprava týkala. Z dotazníkového šetření dále vyplynulo, že 51,9 % respondentů disponuje alespoň jednou osobou z okruhu osob povinných výživou. Současně 161 klientů (z 1 000 zapojených), kteří nedisponují okruhem osob povinných výživou, nakládá s finančním majetkem ve výši přesahujícím 100 000 Kč (nebylo kalkulováno s doporučeným ochranným limitem na finanční majetek ve výši 150 000 Kč, neboť nelze na základě dotazníkového šetření jednoznačně určit podíl klientů sociálních služeb dosahující této hranice). Za současné situace pak v průměru okruh osob povinných výživou pokrývá cca 14,9 % rozdílu mezi skutečnou a plnou úhradou. O tento efekt byl odhad ponížěn. Výsledná úspora však bude reálně nižší, neboť lze očekávat, že v některých objektivních případech nebude možné rozdíl mezi skutečnou a plnou úhradou pokrýt z vlastních zdrojů klienta nebo OOPV. S ohledem na zadání Analýzy došlo ke zjišťování „*podílu osob v okruhu osob povinných výživou u osob, které na vyměřenou úhradu nedosáhnou, jež by byly ochotny přispívat na úhradu nákladů na ubytování a stravování, případně jakou část v % z neuhrazených nákladů.*“ **Dle ochoty přispívat však nelze odhadnout skutečné příjmové poměry okruhu osob povinných výživou, stejně jako situaci a kompozici rodiny.** Přesná kalkulace očekávaných příjmů tak musí

²⁶ Oproti tomu však budou vznikat náklady na posuzování, rozhodování a vymáhání, které nejsou kalkulovány. Výsledná úspora, bude-li realizována, tak bude významně nižší.

být předmětem následujících analytických prací. **Výše uvedená maximální možná úspora je úsporou potenciální, nikoli úsporou očekávanou a reálnou.** Současně je nutné podotknout, že od 1. 1. 2023 dojde ke zvýšení úhrady na úroveň 235 Kč za stravování a 280 Kč za ubytování. V případě ubytování pravděpodobně růst neodpovídá nárůstu nákladů v roce 2022, neboť se jedná o růst ve výši 12 %, zatímco inflace dosáhla k listopadu roku 2022 úrovně 16,2 % (dle ČSÚ). Růst o 60 Kč denně v součtu znamená očekávaný nárůst úhrady jednoho klienta o 21 900 Kč za rok (při 365 kalendářních dnech). Pokud by se o tuto částku navýšila kalkulace jen u osob se sníženou úhradou, lze hovořit při jinak nezměněných okolnostech o potenciální úspoře **ve výši 337,6 mil. Kč. Při nastavení úhradového limitu za ubytování, a to při jinak nezměněných okolnostech** (tj. při nesnížení ochoty OOPV se finančně spolupodílet na úhradě, shodném počtu klientů se sníženou úhradou apod.). Za předpokladu očekávaného nižšího podílu finančního krytí OOPV (při zvýšení rozdílu mezi plnou a sníženou úhradou), nárůstu úhradového limitu na úroveň, která odpovídá skutečným nákladům (s ohledem na výši inflace došlo i při zvýšení úhrady od 1. 1. 2023 k reálnému snížení podpory), vyššího počtu osob, kterých by se navrhovaná úprava týkala s ohledem na širší OOPV, popřípadě s ohledem na vyšší podíl osob s OOPV, je možné, že celková potenciální úspora může přesáhnout až 0,5 miliardy Kč ročně, a to v závislosti na konkrétním nastavení.

- S tím, jak se bude zvyšovat finanční spoluúčast klienta sociální služby (s ohledem na možnost využití disponibilního finančního majetku nad ochranný limit) a účast OOPV, která by se s ohledem na výpočet stala automatickou a vymahatelnou, bude docházet ke **snížení objemu dotací vyplácených krajem ke krytí rozdílu mezi skutečnou úhradou klientů a plnou (předepsanou) výší úhrady poskytovatele.** Tato úspora je stejně jako v případě bodu výše závislá na schopnosti okruhu osob povinných výživou dostat své vyživovací povinnosti, nikoli na ochotě těchto osob, na které je de facto založen současný systém.
- Lze očekávat, pokud by zajištění vlastních příjmů ke krytí výdajů na sociální službu přinášelo jistou formu zvýhodnění klientů při vstupu do sociální služby

(prioritou i nadále musí být zejména potřebnost sociální služby), že by toto nastavení bylo významným impulsem ke **zvýšení zájmu o důchodové pojištění**. Předpokladem je shodná potřebnost sociální služby (viz výše), rovný přístup k sociálním službám a dodržování zásad definovaných zákonem č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, v rámci kterých *„pomoc musí vycházet z individuálně určených potřeb osob, musí působit na osoby aktivně, podporovat rozvoj jejich samostatnosti, motivovat je k takovým činnostem, které nevedou k dlouhodobému setrávání nebo prohlubování nepříznivé sociální situace, a posilovat jejich sociální začleňování.“* Účast na pojištění by zvyšovala příjmové možnosti budoucích klientů sociálních služeb a tím by snižovala pravděpodobnost nutného zapojení finančního majetku za účelem krytí souvisejících nákladů, stejně jako zapojení disponibilních částí příjmů okruhu osob povinných výživou.

- **Možná zvyšující se diference služeb s ohledem na kvalitu a cenu²⁷.** Bude-li se potenciálně zvyšovat možný disponibilní příjem, lze očekávat rozevírání příjmových nůžek, což bude mít pravděpodobně vliv na kvalitu a cenu sociálních služeb poskytovaných jednotlivými poskytovateli. Opět je však nutné zabezpečit, že budou dodržovány veškeré zásady související se současným nastavením sociálního systému, a to ve vztahu k zachování odpovídající kvality péče, kdy v souladu se zákonem č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, kdy *„rozsah a forma pomoci a podpory poskytnuté prostřednictvím sociálních služeb musí zachovávat lidskou důstojnost osob.“*
- Očekávaným dopadem je rovněž **zvýšení nákladů Úřadu práce ČR na testování příjmů a finančního majetku**. Kvantifikace dopadu, a to zejména z hlediska zajištění odpovídajících personálních kapacit, musí být upřesněna na základě výběru varianty a jasně definovaného procesního, organizačního a technického zajištění, včetně vymezení souvisejících legislativních změn. Dle věcné diskuse s pracovníky Úřadu práce ČR nelze za současného stavu odhadnout časovou náročnost ani délku procesu (od žádosti po rozhodnutí), a tedy ani není možné určit, zda bude nutné (popř. v jakém rozsahu) posílení

²⁷ Tento zamýšlený dopad vychází mimo jiné z „Návrhu řešení pro posouzení nároku na poskytování sociální služby – pro vybrané formy poskytování (pobytová).“

lidských zdrojů Úřadu práce ČR. Nastavení (s ohledem na dále uvedené) nelze dle vyjádření věcně odpovědných pracovníků Úřadu práce ČR připodobnit k aktuálně vykonávaným činnostem. Oproti současné náplni práce pracovníků hmotné nouze, se v případě řešení hmotné nouze posuzuje okruh společně posuzovaných osob (např. žijících v jedné domácnosti), kdy žadatel za účelem identifikace předmětného okruhu a doložení předkládá například rodné listy (**je motivován k součinnosti**). Klíčovou otázkou, která bude mít zásadní vliv na časovou náročnost pracovníků Úřadu práce ČR je, zda to budou právě pracovníci Úřadu práce ČR, kteří budou dohledávat osoby náležící do okruhu osob povinných výživou. Časovou náročnost této části procesu nelze aktuálně odhadnout. S ohledem na uvedené je nutné realizovat **další analytické práce, jejichž cílem by mělo být zhodnotit, zda potenciální úspora na dotacích krajů nebude nižší, než náklady posuzování příjmových a finančních zdrojů a následný proces rozhodnutí a vymáhání** (s možným a očekávaným vyšším zapojením soudů). Dopady na pracovníky ÚP ČR byly předmětem samostatného zjišťování, jehož výsledky jsou shrnuty v 5. kapitole Analýzy.

- V případě, že dojde k testování příjmových a majetkových poměrů OOPV, resp. klientů sociálních služeb, bude muset dojít k významné úpravě kompetencí Úřadu práce ČR. Mezi vybrané uvažované a nutné změny v kompetencích lze zařadit (výčet není vyčerpávající):
 - Ukotvit celý proces testování příjmů a finančního majetku (včetně taxativního vymezení druhů testovaných příjmů a majetku) a vymezit odpovídající kompetence směrem k Úřadu práce ČR.
 - Zajištění přístupu odpovědných pracovníků Úřadu práce ČR do registru obyvatel za účelem zmapování okruhu osob povinných výživou.
 - Legislativně ukotvit součinnost s ostatními spolupracujícími subjekty (například krajské úřady, Policie ČR apod.), a to s ohledem na vymezené součinnosti a nové odpovědnosti.

- Zajištění přístupu k informacím o finančních majetcích a příjmových a výdajových peněžních tocích prověřovaných osob (okruhu osob povinného výživou a klientů sociálních služeb).
- Vyřešit otázky týkající se ochrany osobních údajů v souladu s Obecným nařízením o ochraně osobních údajů. Bude nutné zajistit to, aby věcně odpovědní pracovníci mohli nakládat s osobními údaji klientů a osob povinných výživou.
- Vyřešit otázky týkající se možné fikce doručení, tedy situace, kdy se posuzovaná osoba sice reálně s danou věcí neseznámí (vyhýbá se odpovědnosti), ale zákon vytvoří fiktivní předpoklad, že k obeznámení s danou věcí došlo.

4.2.4 Vstupy pro výpočet variantních návrhů

V rámci této podkapitoly jsou analyzovány základní informace, na jejichž základě byly validovány dříve představené metodické návrhy. S ohledem na zadání se staly předmětem analýzy **náklady na bydlení, náklady na živobytí nebo výživné vyplácené dalším osobám**. Při vývoji nákladů je nutné **zvažovat vlivy očekávané inflace (nastavení pravidelně valorizovat, a to s ohledem na změny reálných peněžních zůstatků)**, kdy inflační cíl České národní banky (dále také „ČNB“) jsou 2 %. Dle aktuální predikce ČNB by mělo být tohoto cíle dosaženo nejdříve v druhém čtvrtletí roku 2024.²⁸

Dále v rámci této podkapitoly došlo k výpočtu vybraných zbývajících částek příjmů OOPV po odečtení nepodkročitelných výdajů v kvantilovém vyjádření, a to ve vztahu k dříve prezentovaným metodickým návrhům, které na základě těchto hodnot staví.

Čisté příjmy dle kvantilového rozdělení

Za rok 2021 se v České republice dle statistik Českého statistického úřadu nacházelo na 4 496 126 domácností. S ohledem na počet obyvatel k 31. 12. 2021 (10 500 850 osob) je zřejmé, že průměrná domácnost je tvořena 2,33 osobami.

²⁸ Česká národní banka. *Prognóza ČNB – podzim 2022*. Dostupné z: <https://www.cnb.cz/cs/menova-politika/prognoza/>

S ohledem na kvantilové vyjádření dále uvedená tabulka prezentuje **horní hranice čistých peněžních příjmů (v Kč) na jednoho člena domácnosti**. Tabulka současně udává strukturu domácností v rámci daného příjmového kvantilu.

Z uvedeného je zřejmé, že v domácnostech s nejnižším kvantilem (dle čistého příjmu na osobu) žije nejvíce osob – v průměru 3,11 osoby na domácnost. V této rodině je v průměru 1,13 pracujících osob, 1,23 vyživovaného dítěte, 0,36 nepracujících důchodců a 0,15 nezaměstnaných. Je zřejmé, že čistý příjem domácnosti definovaný horní hranicí prvního nejnižšího kvantilu odpovídá 475 261 Kč za rok. V případě třetího kvantilu (kde se nachází i medián ve vztahu k čistému příjmu), dosahuje horní hranice čistého peněžního příjmu domácnosti úrovně 490 222 Kč za rok (to je dáno nižším počtem členů v domácnosti). Z uvedeného je zřejmé, že mediánový **čistý příjem domácnosti je přibližně na úrovni 465 226 Kč ročně²⁹**, a to v důsledku nižšího počtu členů a relativně vysokým rozdílem mezi horní hranicí druhého a třetího kvantilu. Průměrný příjem domácnosti v témže roce dosahoval 512 833 Kč.

Tabulka 8 Kvantilové rozložení domácností dle čistého peněžního příjmu na osobu (2021)

Domácnosti podle čistého peněžního příjmu na osobu						
Parametr	Celkem	První kvantil	Druhý kvantil	Třetí kvantil	Čtvrtý kvantil	Pátý kvantil
Počet domácností	4 496 126	898 698	899 111	900 129	899 255	898 933
Podíl domácností	100 %	20 %	20 %	20 %	20 %	20 %
Průměrný počet členů na domácnost	2,33	3,11	2,33	2,20	2,11	1,91
z toho pracujících	1,08	1,13	0,78	0,91	1,23	1,34
z toho vyživovaných dětí	0,54	1,23	0,55	0,40	0,30	0,21
z toho nezaměstnaných	0,06	0,15	0,05	0,03	0,03	0,04
z toho nepracujících důchodců	0,55	0,36	0,88	0,79	0,48	0,26

²⁹ Aproximováno na základě průměrných horních hranic čistých peněžních příjmů v případě druhého a třetího kvantilu.

Domácnosti podle čistého peněžního příjmu na osobu						
Parametr	Celkem	První kvantil	Druhý kvantil	Třetí kvantil	Čtvrtý kvantil	Pátý kvantil
z toho ostatních členů	0,10	0,24	0,07	0,07	0,07	0,06
Horní hranice čistých peněžních příjmů (v Kč)	-	152 817	187 968	222 828	293 916	-
z toho úplné čisté rodiny	48,3 %	50,8 %	51,5 %	50,3 %	41,9 %	46,8 %
z toho úplné smíšené rodiny	11,1 %	12,7 %	10,4 %	9,8 %	14,5 %	8,2 %
z toho neúplné čisté rodiny	6,0 %	15,0 %	5,8 %	2,7 %	3,4 %	3,1 %
z toho neúplné smíšené rodiny	4,3 %	8,1 %	1,9 %	5,3 %	2,8 %	3,6 %
z nerodinné domácnosti	1,6 %	1,3 %	1,4 %	1,6 %	2,5 %	1,1 %
z jednočlenné domácnosti – muži	8,1 %	2,3 %	3,6 %	7,2 %	10,0 %	17,3 %
z jednočlenné domácnosti – ženy	20,6 %	9,8 %	25,4 %	23,2 %	24,8 %	19,8 %

Zdroj: Český statistický úřad (2022)

Dříve uvedené údaje popisují základní informace týkající se příjmové situace domácností – případného okruhu osob povinných výživou. V této souvislosti lze konstatovat, že mediánová hodnota čistého příjmu **domácnosti o 2,27 členech** dosahuje konzervativní a opatrnostní úrovně **465 226 Kč ročně**. Při zohlednění aktuálního růstu mezd (je možné vycházet pouze z hodnot za 2. uzavřený kvartál roku 2022) by bylo možné uvažovat při navýšení o 4,4 % s čistým mediánovým příjmem domácnosti na úrovni **485 696 Kč ročně (pro rok 2022)**. Tento výpočet je však velmi zjednodušený, neboť příjmy domácnosti se samozřejmě neskládají pouze z mezd, současně však nebyla veškerá potřebná data v době zpracování Analýzy za rok 2022 dostupná. V následujících částech je pak znázorněna výdajová strana tak, aby bylo zřejmé, z jakého nepodkročitelného příjmu byly dříve uvedené varianty počítány.

Jak se dále v této podkapitole prokáže, příjmy i výdaje domácnosti jsou mj. závislé na velikosti obce, ve které domácnost je lokalizována. Z toho důvodu došlo v rámci této části ještě k analýze založené na členění čistých měsíčních příjmů na člena domácnosti, a to s ohledem velikosti obce. Z uvedeného vyplývá, že s velikostí obce

se zvyšuje čistý roční příjem a zmenšuje se domácnost vyjádřená počty členů. V rámci tabulky jsou započítány domácnosti s i bez pracujících členů.

Tabulka 9 Domácnosti podle pracovní aktivity a velikosti obce (2021)

Domácnosti podle pracovní aktivity a velikosti obce						
Parametr	Méně než 999 obyv.	1 000 až 4 999 obyv.	5 000 až 9 999 obyv.	10 000 až 49 999 obyv.	50 000 až 99 999 obyv.	Více než 100 000 obyv.
Počet domácností	692 121	929 761	431 388	988 943	383 067	1 070 846
Podíl domácností	15,4 %	20,7 %	9,6 %	22,0 %	8,5 %	23,8 %
Počet členů na domácnost	2,59	2,48	2,36	2,23	2,25	2,15
z toho pracujících	1,20	1,17	1,07	0,99	1,02	1,03
z toho vyživovaných dětí	0,62	0,57	0,54	0,50	0,55	0,49
z toho nezaměstnaných	0,05	0,06	0,05	0,06	0,06	0,06
z toho nepracujících důchodců	0,63	0,59	0,56	0,57	0,53	0,46
z toho pracujících ostatních členů	0,10	0,08	0,13	0,10	0,09	0,12
Hrubé příjmy na osobu (Kč)	237 632	237 628	237 976	235 707	241 601	303 366
z toho ze závislé činnosti (Kč)	118 065	134 602	133 174	133 228	142 138	178 251
z toho z podnikání (Kč)	41 609	24 173	24 254	19 959	22 275	43 055
z toho sociální (Kč)	71 502	72 768	73 917	76 546	70 839	70 173
- z toho důchody (Kč)	62 189	63 190	64 071	65 132	59 111	58 843
- z toho dávky státní soc. podpory (Kč)	3 257	3 166	4 340	4 667	5 102	5 658
z toho ostatní příjmy (Kč)	6 456	6 085	6 630	5 974	6 348	11 886
Čisté peněžní příjmy na osobu (Kč)	204 586	203 865	204 302	202 637	206 079	252 628
Neutrální příjmy (Kč)	7 374	6 987	6 950	6 988	6 787	8 151
Celkové čisté příjmy (Kč)	211 960	210 852	211 252	209 625	212 866	260 779

Zdroj: Český statistický úřad (2022)

Náklady na bydlení

Pro zpracování obvyklých nákladů na bydlení byly využívány **normativní náklady na bydlení**, které MPSV naposledy stanovovalo k 1. říjnu roku 2022. Normativní náklady na bydlení jsou stanovovány jako průměrné celkové náklady na bydlení podle velikosti obce a počtu členů domácnosti. Jsou stanoveny z průměrného nájemného a u vlastníků (družstevníků) pak z tzv. srovnatelných nákladů cen služeb a energií. Současně jsou přepočítávány s ohledem na průměrnou spotřebu služeb a energií a přiměřenou velikost bytů pro daný počet osob v nich žijících. V následující tabulce jsou uváděny normativní náklady na bydlení pro byty užívané na základě nájemní smlouvy.

Tabulka 10 Měsíční náklady na bydlení na základě nájemní smlouvy (10/2022)

Měsíční náklady na bydlení podle členů domácnosti a počtu obyvatel obce					
Počet členů domácnosti	Praha	Více než 100 000 obyvatel	50 000 až 99 999 obyvatel	10 000 až 49 999 obyvatel	Méně než 9 999 obyvatel
Jedna osoba	14 621 Kč	12 771 Kč	12 435 Kč	11 429 Kč	11 246 Kč
Dvě osoby	18 129 Kč	15 597 Kč	15 137 Kč	13 761 Kč	13 510 Kč
Tři osoby	20 812 Kč	17 500 Kč	16 899 Kč	15 099 Kč	14 771 Kč
Čtyři a více	24 995 Kč	21 002 Kč	20 277 Kč	18 106 Kč	17 711 Kč

Zdroj: Ministerstvo práce a sociálních věcí (2022)

V následující tabulce jsou uváděny normativní náklady na bydlení pro družstevní byty a byty vlastníků.

Tabulka 11 Měsíční náklady na bydlení v družstevních bytech a bytech vlastníků dle počtu členů v domácnosti (10/2022)

Jedna osoba	Dvě osoby	Tři osoby	Čtyři a více osob
8 732 Kč	10 932 Kč	13 561 Kč	16 368 Kč

Zdroj: Ministerstvo práce a sociálních věcí (2022)

Náklady na bydlení tvoří nájemné v případě nájemních bytů. U družstevních bytů a bytů vlastníků pak srovnatelné náklady. Dalšími náklady vstupujícími do výše uvedených kalkulací, a to u všech druhů bytů, jsou náklady za energie - plyn, elektřinu apod. a náklady za plnění poskytované s užíváním bytu, kterými se rozumí

zejména: „náklady za dodávku tepla (dálkové vytápění) a centralizované poskytování teplé vody, dodávku vody z vodovodů a vodáren a odvádění odpadních vod, provoz výtahu, osvětlení společných prostor v domě, úklid společných prostor v domě, odvoz odpadních vod a čištění jímek, vybavení bytu společnou televizní a rozhlasovou anténou a odvoz komunálního odpadu, případně náklady za pevná paliva.“³⁰

Na úvod je nutné říci, že meziroční výdaje na bydlení se v roce 2022 oproti roku 2021 mimořádně zvýšily. Z uvedeného je zřejmé, že vycházet z cen a výdajů domácností pro rok 2021 není aktuálně vhodné (avšak nejsou k dispozici veškeré údaje za doposud neuzavřený kalendářní rok) 2022. Za rok 2021 byly normativní náklady na bydlení stanoveny následovně.

Tabulka 12 Měsíční náklady na bydlení na základě nájemní smlouvy (2021)

Měsíční náklady na bydlení podle členů domácnosti a počtu obyvatel obce					
Počet členů domácnosti	Praha	Více než 100 000 obyvatel	50 000 až 99 999 obyvatel	10 000 až 49 999 obyvatel	Méně než 9 999 obyvatel
Jedna osoba	8 775 Kč	6 965 Kč	6 637 Kč	5 653 Kč	5 476 Kč
Dvě osoby	12 205 Kč	9 729 Kč	9 279 Kč	7 934 Kč	7 689 Kč
Tři osoby	16 337 Kč	13 099 Kč	12 511 Kč	10 752 Kč	10 432 Kč
Čtyři a více	20 077 Kč	16 172 Kč	15 463 Kč	13 341 Kč	12 955 Kč

Zdroj: Ministerstvo práce a sociálních věcí (2022)

Obdobný meziroční rozdíl je možné sledovat i u družstevních bytů a bytů vlastníků (viz následující tabulka).

Tabulka 13 Měsíční náklady na bydlení v družstevních bytech a bytech vlastníků dle počtu členů v domácnosti (2021)

Jedna osoba	Dvě osoby	Tři osoby	Čtyři a více osob
4 932 Kč	7 045 Kč	9 605 Kč	11 944 Kč

Zdroj: Ministerstvo práce a sociálních věcí (2022)

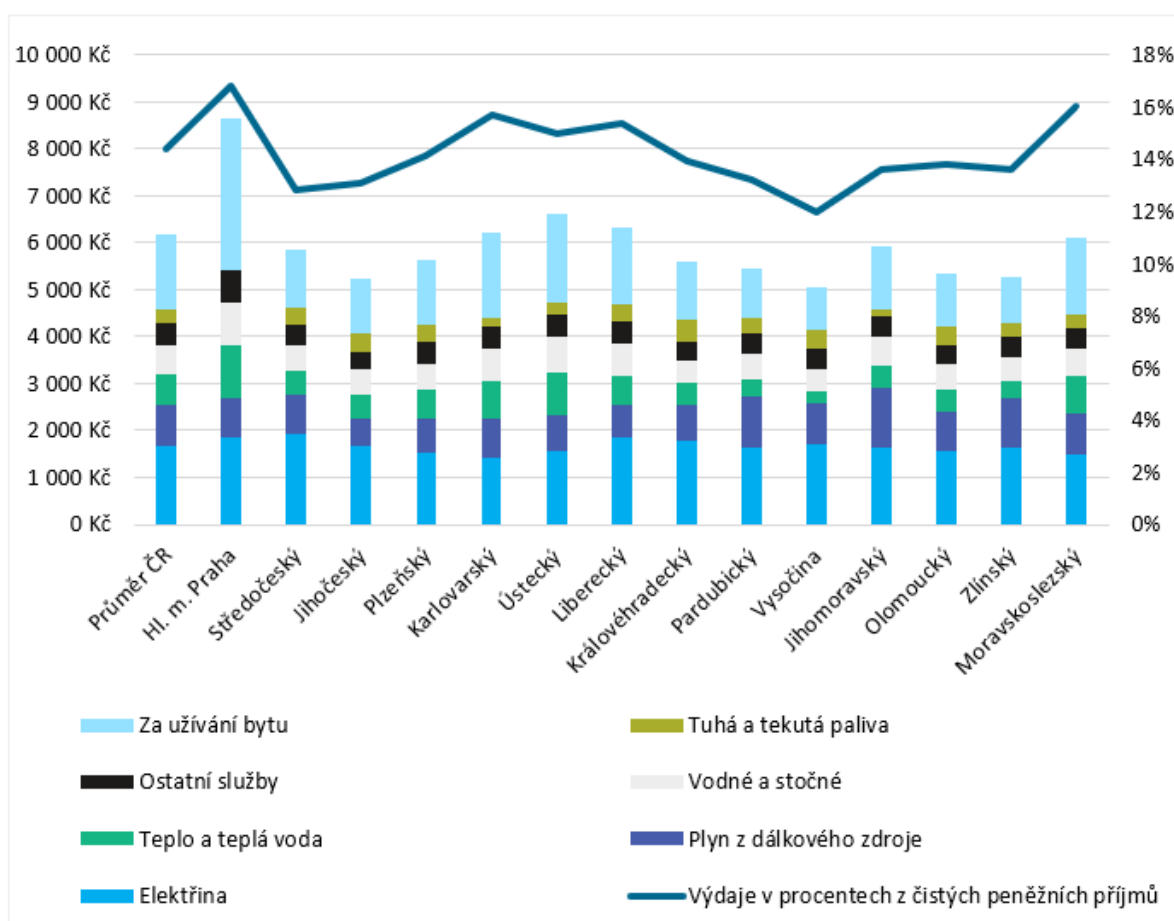
S ohledem na uvedené, je vhodné **zohledňovat, kromě počtu členů domácnosti,**

³⁰ Ministerstvo práce a sociálních věcí (2022). Náklady na bydlení [online]. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/-/prispevek-na-bydleni>.

rovněž velikost obce, ve které je domácnost, která by měla být testována s ohledem na příjmy okruhu osob povinných výživou, lokalizována. Důvodem jsou rozdílné náklady na bydlení. Tyto skutečnosti by měly **podléhat pravidelné valorizaci s ohledem na růst nákladů na bydlení** tak, jako je tomu například v případě posuzování nároku na příspěvek na bydlení. V rámci následujícího grafu je znázorněna struktura výdajů domácností na zajištění bydlení v roce 2021. Je zřejmé, že domácnosti na zajištění bydlení v průměru vydávali mezi 12 až 17 % ze svých čistých příjmů. Největší absolutní částka (8 643 Kč), a to i ve vztahu k vynakládanému podílu z čistých peněžních příjmů, byla v hlavním městě Praze. Naopak nejméně výdajů na bydlení (absolutně i relativně) lidé vynakládají ze svých příjmů v Kraji Vysočina. Data vychází z Českého statistického úřadu³¹.

Graf 54 Výdaje domácností vynakládané na bydlení (2021)

Zdroj: Český statistický úřad

³¹ Český statistický úřad (2022). Příjmy a životní podmínky domácností – 2021 [online]. Dostupné z <https://www.czso.cz/csu/czso/prijmy-a-zivotni-podminky-domacnosti-r4hlvpcwox>

Výdaje na živobytí

Z hlediska kalkulace výdajů na živobytí je možné vycházet pouze z dat za rok 2021, a to z databáze Českého statistického úřadu, který každoročně zpracovává statistiku rodinných účtů. Níže jsou uvedeny spotřební výdaje jednoho člena domácnosti, a to podle velikosti obce, ve které daná osoba žije. Z uvedeného vyplývá, že výdaje jednoho člena domácnosti rostou s velikostí obce (stejně jako v případě již dříve analyzovaného bydlení³²).

Tabulka 14 Roční spotřební výdaje jednoho člena domácnosti dle velikosti obce (2021)

Struktura výdajů na osobu dle velikosti obce					
Položka	Celkem	Méně než 1 999 obyvatel	2 000 až 9 999 obyvatel	10 000 až 49 999 obyvatel	Více než 50 000 obyvatel
Spotřební výdaje celkem	159 036 Kč	139 943 Kč	148 277 Kč	159 478 Kč	183 843 Kč
z toho potraviny a nealkoholické nápoje	32 990 Kč	31 501 Kč	32 759 Kč	32 415 Kč	34 899 Kč
z toho alkoholické nápoje a tabák	5 681 Kč	5 371 Kč	5 570 Kč	5 744 Kč	5 999 Kč
z toho odívání a obuv	6 796 Kč	5 976 Kč	6 120 Kč	7 176 Kč	7 771 Kč
z toho bydlení a související náklady	37 855 Kč	30 943 Kč	33 379 Kč	40 770 Kč	45 384 Kč
z toho zařízení domácnosti, opravy	12 708 Kč	12 532 Kč	12 397 Kč	10 607 Kč	14 522 Kč
z toho zdraví (např. léčiva)	5 280 Kč	3 685 Kč	4 507 Kč	4 789 Kč	7 622 Kč
z toho doprava	15 723 Kč	14 686 Kč	15 779 Kč	16 889 Kč	15 832 Kč
z toho pošta/telekomunikace	6 951 Kč	6 388 Kč	6 580 Kč	6 662 Kč	7 928 Kč
z toho rekreace a kultura	14 120 Kč	11 188 Kč	12 758 Kč	13 709 Kč	18 045 Kč
z toho vzdělávání	1 093 Kč	512 Kč	1 407 Kč	1 123 Kč	1 373 Kč
z toho stravování a ubytování	8 545 Kč	6 859 Kč	6 703 Kč	8 161 Kč	11 669 Kč

³² Diference mezi náklady na bydlení je způsobena z důvodu rozdílných datových zdrojů. V rámci této části analýzy byla využívána statistika rodinných účtů, která je sestavována Českým statistickým úřadem.

Struktura výdajů na osobu dle velikosti obce					
Položka	Celkem	Méně než 1 999 obyvatel	2 000 až 9 999 obyvatel	10 000 až 49 999 obyvatel	Více než 50 000 obyvatel
z toho ostatní zboží a služby	11 292 Kč	10 302 Kč	10 319 Kč	11 434 Kč	12 799 Kč
Struktura výdajů v procentech					
z toho potraviny a nealkoholické nápoje	20,7 %	22,5 %	22,1 %	20,3 %	19,0 %
z toho alkoholické nápoje a tabák	3,6 %	3,8 %	3,8 %	3,6 %	3,3 %
z toho odívání a obuv	4,3 %	4,3 %	4,1 %	4,5 %	4,2 %
z toho bydlení a související náklady	23,8 %	22,1 %	22,5 %	25,6 %	24,7 %
z toho zařízení domácnosti, opravy	8,0 %	9,0 %	8,4 %	6,7 %	7,9 %
z toho zdraví (např. léčiva)	3,3 %	2,6 %	3,0 %	3,0 %	4,1 %
z toho doprava	9,9 %	10,5 %	10,6 %	10,6 %	8,6 %
z toho pošta/telekomunikace	4,4 %	4,6 %	4,4 %	4,2 %	4,3 %
z toho rekreace a kultura	8,9 %	8,0 %	8,6 %	8,6 %	9,8 %
z toho vzdělávání	0,7 %	0,4 %	0,9 %	0,7 %	0,7 %
z toho stravování a ubytování	5,4 %	4,9 %	4,5 %	5,1 %	6,3 %
z toho ostatní zboží a služby	7,1 %	7,4 %	7,0 %	7,2 %	7,0 %

Zdroj: Ministerstvo práce a sociálních věcí (2022)

Z uvedeného je zřejmé, že průměrná domácnost o 2,33 členech dosahovala k roku 2021 celkových ročních nákladů na živobyty 370 554 Kč. Mediánová domácnost by pak při nákladech na jednoho člena ve výši 149 908 Kč za kalendářní rok měla průměrné náklady odpovídající 349 286 Kč. Přesná statistika však není k dispozici, a tak toto číslo vychází coby průměr z druhého a třetího kvantilu. Zpracovatel v této souvislosti nebude určovat míru životní nezbytnosti v případě jednotlivých nákladových položek, nicméně je zřejmé, že vybrané položky – např. alkoholické

produkty nebo tabák, mohou být v určitých ohledech brány jako postradatelné komodity.

V následující části je uvedena týž statistika, nicméně v členění dle jednotlivých příjmových skupin. Z uvedeného je zřejmé, že výdaje na jednoho člena domácnosti rostou s velikostí průměrného příjmu člena domácnosti. Rovněž z uvedeného vyplývá, že se mění i celková skladba spotřebního koše.

Tabulka 15 Roční spotřební výdaje jednoho člena domácnosti dle výše příjmu (2021)

Struktura výdajů na osobu dle příjmových skupin						
Položka	Celkem	První kvantil	Druhý kvantil	Třetí kvantil	Čtvrtý kvantil	Pátý kvantil
Spotřební výdaje celkem	159 036 Kč	110 537 Kč	138 928 Kč	160 888 Kč	180 685 Kč	236 429 Kč
z toho potraviny a nealkoholické nápoje	32 990 Kč	26 253 Kč	30 947 Kč	33 468 Kč	37 263 Kč	41 175 Kč
z toho alkoholické nápoje a tabák	5 681 Kč	3 912 Kč	5 166 Kč	5 426 Kč	7 134 Kč	7 874 Kč
z toho odívání a obuv	6 796 Kč	5 326 Kč	5 785 Kč	5 763 Kč	7 017 Kč	11 365 Kč
z toho bydlení a související náklady	37 855 Kč	27 729 Kč	34 855 Kč	35 677 Kč	44 299 Kč	53 377 Kč
z toho zařízení domácnosti, opravy	12 708 Kč	7 942 Kč	11 606 Kč	12 415 Kč	14 767 Kč	19 870 Kč
z toho zdraví (např. léčiva)	5 280 Kč	3 040 Kč	4 777 Kč	6 333 Kč	5 490 Kč	8 096 Kč
z toho doprava	15 723 Kč	8 523 Kč	11 426 Kč	21 608 Kč	16 486 Kč	25 068 Kč
z toho pošta, telekomunikace	6 951 Kč	5 484 Kč	6 275 Kč	6 787 Kč	7 869 Kč	9 339 Kč
z toho rekreace a kultura	14 120 Kč	8 174 Kč	11 205 Kč	13 653 Kč	17 116 Kč	24 580 Kč
z toho vzdělávání	1 093 Kč	1 146 Kč	1 473 Kč	838 Kč	1 121 Kč	806 Kč
z toho stravování a ubytování	8 545 Kč	5 412 Kč	6 693 Kč	7 201 Kč	9 361 Kč	16 545 Kč
z toho ostatní zboží a služby	11 292 Kč	7 596 Kč	8 719 Kč	11 717 Kč	12 762 Kč	18 333 Kč
Struktura výdajů v procentech						
z toho potraviny a nealkoholické nápoje	20,7 %	23,8 %	22,3 %	20,8 %	20,6 %	17,4 %

Struktura výdajů na osobu dle příjmových skupin						
Položka	Celkem	První kvantil	Druhý kvantil	Třetí kvantil	Čtvrtý kvantil	Pátý kvantil
z toho alkoholické nápoje a tabák	3,6 %	3,5 %	3,7 %	3,4 %	3,9 %	3,3 %
z toho odívání a obuv	4,3 %	4,8 %	4,2 %	3,6 %	3,9 %	4,8 %
z toho bydlení a související náklady	23,8 %	25,1 %	25,1 %	22,2 %	24,5 %	22,6 %
z toho zařízení domácnosti, opravy	8,0 %	7,2 %	8,4 %	7,7 %	8,2 %	8,4 %
z toho zdraví (např. léčiva)	3,3 %	2,8 %	3,4 %	3,9 %	3,0 %	3,4 %
z toho doprava	9,9 %	7,7 %	8,2 %	13,4 %	9,1 %	10,6 %
z toho pošta, telekomunikace	4,4 %	5,0 %	4,5 %	4,2 %	4,4 %	4,0 %
z toho rekreace a kultura	8,9 %	7,4 %	8,1 %	8,5 %	9,5 %	10,4 %
z toho vzdělávání	0,7 %	1,0 %	1,1 %	0,5 %	0,6 %	0,3 %
z toho stravování a ubytování	5,4 %	4,9 %	4,8 %	4,5 %	5,2 %	7,0 %
z toho ostatní zboží a služby	7,1 %	6,9 %	6,3 %	7,3 %	7,1 %	7,8 %

Zdroj: Ministerstvo práce a sociálních věcí (2022)

Výživné dalším osobám

Jak již bylo uvedeno dříve, v průměrné domácnosti (o 2,33 členech), je **0,54 vyživovaného dítěte**. Výdaje související s výživným jiným osobám byly zahrnuty v části, která se zabývala strukturou a celkovými výdaji na živobytí, kdy jednotlivé náklady byly rozpočítány v jednotlivých položkách. Současně ve skupině ostatní zboží a služby je mimo jiné započítána sociální péče.

Ministerstvo spravedlnosti pak a v roce 2021 zpracovalo „Analýzu využívání tzv. doporučující tabulky k určování výživného“, dle které došlo k úpravě doporučeného výživného za účelem sjednocení rozhodovací praxe soudů v otázkách výživného na nezaopatřené děti. Doporučené výživné je stanoveno následovně.

Tabulka 16 Doporučující tabulka pro stanovení výživného (2022)

Doporučující tabulka pro stanovení výživného				
Věk dítěte	Jedna vyživovací povinnost	Dvě vyživovací povinnosti	Tři vyživovací povinnosti	Více než tři vyživovací povinnosti
Dítě ve věku 0 až 5 let	14 %	12 %	10 %	8 %
Dítě ve věku 6 až 10 let	16 %	14 %	12 %	10 %
Dítě ve věku 11 až 15 let	18 %	16 %	14 %	12 %
Dítě ve věku 16 a více let	20 %	18 %	16 %	14 %
Kontrolní částka	Pevná spodní hranice	66 % z příjmu nebo pevná spodní hranice	55 % z příjmu nebo pevná spodní hranice	50 % z příjmu nebo pevná spodní hranice

Zdroj: Ministerstvo spravedlnosti

Níže je pak uvedena základní statistika skutečné výše výživného za rok 2020.³³ Z uvedeného je zřejmé, že výživné se pohybuje nejčastěji řádově mezi 2,5 tis. a 4 tis. Kč měsíčně, přičemž z hlediska vývoje v letech je relativně stabilní. Je zřejmé, že nová doporučující tabulka navrhuje spíše vyšší podíly z čistých příjmů, než bylo v roce 2020 uplatňováno. Je však nutné připustit skutečnost, že aby rodič povinný výživou mohl výživné platit, musí to jeho poměry dovolovat.

Tabulka 17 Rozhodování o výši výživného (2020)

Doporučující tabulka pro stanovení výživného				
Průměrná výše / podíl určeného výživného	Matce	Otci	Oběma rodičům	Jiné osobě
Dítě ve věku 0 až 5 let	1 174 Kč	3 008 Kč	2 531 Kč	800 Kč
	9,7 %	12,3 %	9,3 %	-
Dítě ve věku 6 až 10 let	1 678 Kč	3 661 Kč	3 113 Kč	-
	9,8 %	12,7 %	9,1 %	-
Dítě ve věku 11 až 14 let	2 145 Kč	4 276 Kč	3 656 Kč	-
	11,3 %	13,9 %	9,5 %	-

³³ Statistika za rok 2021 nebyla v době zpracování Analýzy k dispozici.

Doporučující tabulka pro stanovení výživného

Průměrná výše / podíl určeného výživného	Matce	Otci	Oběma rodičům	Jiné osobě
Dítě ve věku 15 až 18 let	2 580 Kč	4 714 Kč	3 756 Kč	-
	12,8 %	15,5 %	10,6 %	-

Zdroj: Ministerstvo spravedlnosti (2021)

Z praxe je běžné (nebylo předmětem zjišťování), že více je okruh osob povinných výživou zpravidla motivovaný účastnit se na spolufinancování sociální služby u těch zařízení nebo těch lůžek, která nejsou zařazena do krajských sítí poskytovatelů sociálních služeb.

Z dotazníkového šetření pak vyplynulo, že na krytí rozdílu mezi předepsanou a sníženou úhradou za poskytované sociální služby se podílí OOPV v 26,5 %. Finanční krytí však ve většině případů nedosahuje 100 %, přičemž za současné situace v průměru okruh osob povinných výživou pokrývá cca 14,9 % rozdílu mezi skutečnou a plnou úhradou.

Disponibilní příjem

S ohledem na skutečnost, že rok 2022 není uzavřený, tak příjmy, resp. jeho podíl využitelný ke krytí nákladů na zajištění sociální služby skrze finanční spoluúčast okruhu osob povinných výživou je definován k roku 2021. Je však nutné podotknout, což bylo zmíněno již na stránkách dříve, že rok 2022 významně zhoršil poměry domácností. Přestože dle Českého statistického úřadu nominální mzda vzrostla o 4,4 %, reálná mzda po zahrnutí inflace v druhém čtvrtletí meziročně poklesla o 9,8 %. Z tohoto důvodu byly z opatrnostního hlediska výdaje domácností navýšeny právě o tuto hodnotu.

Jak již bylo uvedeno, **mediánový čistý příjem domácnosti k roku 2021 dosahoval úrovně 465 226 Kč ročně**. Za stejné období Český statistický úřad evidoval celkové výdaje domácnosti o průměrné velikosti na úrovni 349 286 Kč. S ohledem na meziroční významnou výši inflace, která zvýšila náklady domácností, je z obezřetnostního hlediska kalkulováno **s výdaji mediánové domácnosti ve výši 383 516 Kč**. S ohledem na uvedené bylo kalkulováno, že průměrný využitelný podíl, který by neměl ohrozit běžný chod průměrné domácnosti (snížil by míru

vytvářených úspor), **dosahuje až úrovně 17,6 %**. Tento podíl je z hlediska Zpracovatele nepřekročitelný, přičemž je vždy nutné zvážit specifické příjmové a majetkové podmínky každé domácnosti, jejíž členové by se měly podílet na spolufinancování sociální služby.

V rámci následující tabulky jsou tyto skutečnosti kalkulovány v členění dle velikosti obce, ve které se domácnost nachází. Jelikož příjmové skutečnosti jsou zjišťovány pro jiné intervaly počtu obyvatel žijících v obci, byly tyto intervaly odpovídajícím způsobem průměrovány.³⁴ S ohledem na uvedené je zřejmé, že největší rozdíl mezi čistými příjmy domácnosti a jejími výdaji (navýšeny o 9,8 %) je v případě obcí, ve kterých žije méně než 1 999 obyvatel. Zde rozdíl, resp. disponibilní příjem (úspory), dosahuje úrovně 24,8 %. Naopak nejmenší rozdíl je v kategorii obcí, ve kterých žije více než 50 000 obyvatel (12,0 %). Z uvedeného je zřejmé, že je nutné důsledně pracovat s tím, v jak velké obci je domácnost, který by se měla podílet na povinném výživném, lokalizována, neboť s velikostí obce se významně mění životní výdaje, a i počet členů jedné domácnosti.

Tabulka 18 Disponibilní příjem dle velikosti obce, ve které se domácnost nachází

Doporučující tabulka pro stanovení výživného				
Parametr	Méně než 1 999 obyvatel	2 000 až 9 999 obyvatel	10 000 až 49 999 obyvatel	Více než 50 000 obyvatel
Průměrný počet členů v domácnosti	2,54	2,42	2,23	2,20
Čistý peněžní příjem na člena domácnosti (2021)	204 226 Kč	204 084 Kč	202 637 Kč	229 354 Kč
Čistý peněžní příjem na domácnost (2021)	518 734 Kč	493 883 Kč	451 881 Kč	504 579 Kč
Spotřební výdaje na člena domácnosti (2021)	139 943 Kč	148 277 Kč	159 478 Kč	183 843 Kč
Spotřební výdaje na domácnost (2021)	355 455 Kč	358 830 Kč	355 636 Kč	404 455 Kč
Spotřební výdaje na člena domácnosti (2022)	153 657 Kč	162 808 Kč	175 107 Kč	201 860 Kč

³⁴ Například pro interval obcí s méně než 1 999 obyvateli byly průměrovány hodnoty za obce, ve kterých žilo méně než 999 obyvatel a méně než 4 999 obyvatel. Může tak docházet k drobným zkreslením.

Doporučující tabulka pro stanovení výživného

Parametr	Méně než 1 999 obyvatel	2 000 až 9 999 obyvatel	10 000 až 49 999 obyvatel	Více než 50 000 obyvatel
Spotřební výdaje na domácnost (2022)	390 289 Kč	393 995 Kč	390 489 Kč	444 092 Kč
Disponibilní příjem (2021)	31,5 %	27,3 %	21,3 %	19,8 %
Disponibilní příjem (2022)	24,8 %	20,2 %	13,6 %	12,0 %

Zdroj: Český statistický úřad

Z výše uvedeného vyplývá, že v případě, že by bylo počítáno s cenami roku 2021, bylo by možné uvažovat o mnohem vyšších disponibilních příjmech (řádově o sedm procentních bodů). Současně je však zřejmé, že při kalkulaci není zcela vhodné pracovat s cenami roku 2021, neboť ty neodpovídají současné ekonomické situaci domácností.

4.3 Pojednání o příjmech a finančním majetku

V rámci této podkapitoly je vypracováno výkladové pojednání o příjmech a druzích finančního majetku s odkazy na příslušnou legislativu. Ve stejné příjmové struktuře byly analyzovány příjmy v rámci realizovaného dotazníkového šetření, kdy pro základní dělení byla využita struktura definovaná zákonem č. 586/1992 Sb., zákon České národní rady o daních z příjmů.

Pojednání o příjmech

Výše jmenovaný zákon definuje následující druhy příjmů, které jsou předmětem daně z příjmů fyzických osob:

- 1) Příjmy ze závislé činnosti (§ 6 zákona č. 586/1992 Sb.)** - příjmy ze závislé činnosti představují zejména vyplácenou mzdu a vyplácený plat, tedy příjmy, které vznikají na základě pracovněprávního, služebního nebo členského vztahu. Tyto příjmy jsou mj. za současné praxe posuzovány např. při kalkulaci směřované při vzniku nároku na příspěvek na nezaopatřené dítě nebo při určování rozhodného příjmu v případě vyměření výživného, resp. při výpočtu rozhodného příjmu. Nejinak by tomu mělo být při testování

příjmů klienta, popř. ověřování příjmů okruhu osob povinných výživou. Mezi příjmy dle výše uvedeného paragrafu spadají:

- a. *„plnění v podobě příjmu ze současného nebo dřívějšího pracovněprávního, služebního nebo členského poměru a obdobného poměru, v nichž poplatník při výkonu práce pro plátce příjmu je povinen dbát příkazů plátce, popř. vytváří-li příjem funkční požitek.;*
- b. *příjmy za práci člena družstva, společníka společnosti s ručením omezeným, komanditisty komanditní společnosti;*
- c. *odměny člena orgánu právnické osoby nebo likvidátora.;*
- d. *příjmy plynoucí v souvislosti se současným, budoucím nebo dřívějším výkonem činnosti, ze které plynou příjmy podle písmen a. až c., bez ohledu na to, zda plynou od plátce, u kterého poplatník vykonává činnost, ze které plyne příjem ze závislé činnosti, nebo od plátce, u kterého poplatník tuto činnost nevykonává.“³⁵*

2) Příjmy ze samostatné činnosti (§ 7 zákona č. 586/1992 Sb.) jsou zejména příjmy ze živnostenského podnikání, ze zemědělské výroby, lesního a vodního hospodářství a z jiného podnikání, stejně jako podíly společníka veřejné obchodní společnosti a komplementáře komanditní společnosti na zisku, nejedná-li se o příjem ze závislé činnosti (viz dříve). Dále sem spadají příjmy z užití nebo poskytnutí práv z průmyslového vlastnictví, autorských práv včetně práv příbuzných právu autorskému, příjmy z nájmu majetku zařazeného v obchodním majetku a příjmy z výkonu nezávislého povolání. Stejně jako v případě příjmů ze závislé činnosti, i příjmy ze samostatné činnosti jsou aktuálně kalkulovány při posuzování nároku na nezaopatřené dítě. **Příjmy ze samostatné činnosti by měly být analogicky k současnému nastavení předmětem testování.**

3) Příjmy z kapitálového majetku (§ 8 zákona č. 586/1992 Sb.) tvoří:

- a. *„podíly na zisku obchodní korporace nebo podílového fondu, je-li v něm podíl představován cenným papírem, úroky z držby cenných*

³⁵ § 6 zákona č. 586/1992 Sb., zákon České národní rady o daních z příjmů.

papírů a výnosy dluhopisů podle zákona upravujícího dluhopisy s výjimkou výnosu určeného rozdílem mezi jmenovitou hodnotou dluhopisu a jeho emisním kurzem;

- b. podíly na zisku tichého společníka z účasti na podnikání;*
- c. úroky, výhry a jiné výnosy z vkladů na vkladních knížkách, úroky z peněžních prostředků na účtu, který není podle podmínek toho, kdo účet vede, určen k podnikání;*
- d. výnos z jednorázového vkladu a z vkladu jemu na roveň postaveného;*
- e. dávky penzijního připojištění se státním příspěvkem, dávky doplňkového penzijního spoření a z penzijního pojištění;*
- f. plnění ze soukromého životního pojištění nebo jiný příjem z pojištění osob, který není pojistným plněním a nezakládá zánik pojistné smlouvy;*
- g. úroky a jiné výnosy z poskytnutých úvěrů nebo zápůjček, úroky z prodlení, poplatek z prodlení, úroky z práva na dorovnání, úroky z vkladů na účtech neuvedených v písmeni c. s výjimkou příjmů poplatníka, jehož daň je rovna paušální dani, a úroky z hodnoty splaceného vkladu ve smluvené výši členů obchodních korporací;*
- h. úrokové a jiné výnosy z držby směnek (např. diskont z částky směnky, úrok ze směnečné sumy);*
- i. plnění ze zisku svěřenského fondu nebo rodinné fundace.³⁶*

Za příjem z kapitálového majetku se dále považuje příjem plynoucí z práva na splacení dluhopisu. Tím se pro účely daně z příjmů fyzických osob rozumí kladný rozdíl mezi jmenovitou hodnotou dluhopisu vyplacenou při jeho splacení nebo částkou vyplacenou při jeho předčasném splacení a cenou, za kterou poplatník dluhopis nabyl, nebo cenou určenou podle zákona upravujícího oceňování majetku ke dni jeho bezúplatného nabytí. Poslední kategorii tvoří příjmy z vkladního listu vydaného jako cenný papír nebo cenného papíru vkladnímu listu na roveň postaveného, kterým se pro účely

³⁶ § 8 zákona č. 586/1992 Sb., zákon České národní rady o daních z příjmů.

daně z příjmů fyzických osob rozumí kladný rozdíl mezi jmenovitou hodnotou vkladního listu vydaného jako cenný papír nebo cenného papíru jemu na roveň postaveného vyplacenou při jejich splacení nebo částkou vyplacenou při jejich předčasném splacení a cenou, za kterou poplatník cenný papír nabyt, nebo cenou určenou podle zákona upravujícího oceňování majetku ke dni jeho bezúplatného nabytí. **Příjmy z kapitálového majetku by taktéž měly být předmětem zjišťování tak, aby byla plně posouzena příjmová situace osoby povinné výživou.**

- 4) **Příjmy z nájmu** (§ 9 zákona č. 586/1992 Sb.) jsou tvořeny příjmy z nájmu nemovitých věcí nebo bytů, a z nájmu movitých věcí, kromě příležitostného nájmu podle § 10 odst. 1 písm. a) téhož zákona. **Příjmy z nájmu by měly být součástí ověřování finančních a majetkových poměrů při posuzování rozhodného příjmu.**
- 5) **Ostatní příjmy** (§ 10 zákona č. 586/1992 Sb.) lze charakterizovat jako příjmy (dříve nezmiňované), při kterých dochází ke zvýšení majetku. Jedná se zejména o:
 - a. *„příjmy z příležitostných činností nebo z příležitostného nájmu movitých věcí, včetně příjmů ze zemědělské výroby a lesního a vodního hospodářství, které nejsou provozovány podnikatelem, a příjmů z provozu výroben elektřiny, ke kterému není vyžadována licence Energetického regulačního úřadu;*
 - b. *příjmy z úplatného převodu nemovité věci, cenného papíru a jiné věci;*
 - c. *příjmy z převodu účasti na společnosti s ručením omezeným, komanditisty na komanditní společnosti nebo z převodu družstevního podílu;*
 - d. *příjmy ze zděděných práv z průmyslového a jiného duševního vlastnictví včetně práv autorských a práv příbuzných právu autorskému;*
 - e. *přijaté výživné, důchody a obdobné opakující se požitky;*

- f. podíly člena obchodní korporace s výjimkou společníka veřejné obchodní společnosti a komplementáře komanditní společnosti na likvidačním zůstatku, nebo majitele podílového listu z podílu připadajícího na podílový list při zrušení podílového fondu s výjimkou splynutí nebo sloučení podílového fondu;*
- g. vypořádací podíl při zániku účasti člena v obchodní korporaci, s výjimkou společníka veřejné obchodní společnosti a komplementáře komanditní společnosti, podíl na majetku transformovaného družstva, vrácení emisního ážia, příplatku mimo základní kapitál nebo těmto plněním obdobná plnění;*
- h. výhry z hazardních her; v případě výher z hazardních her jsou jednotlivým druhem příjmů výhry z loterie a tomboly, kursově sázky a totalizátorové hry, technické hry, živé hry s výjimkou turnaje živé hry, turnaje živé hry a turnaje malého rozsahu a jiných hazardních her než hazardních her, výhry z reklamních soutěží a reklamních slosování, ceny z úctenkové loterie, z veřejných soutěží, ze sportovních soutěží a ceny ze soutěží, v nichž je okruh soutěžících omezen podmínkami soutěže, anebo jde o soutěžící vybrané pořadatelem soutěže;*
- i. příjmy, které společník veřejné obchodní společnosti nebo komplementář komanditní společnosti obdrží v souvislosti s ukončením účasti na veřejné obchodní společnosti nebo komanditní společnosti od jiné osoby než od veřejné obchodní společnosti nebo komanditní společnosti, v níž ukončil účast;*
- j. příjmy z převodu jmění na společníka a příjmy z vypořádání podle zvláštního právního předpisu;*
- k. příjem z jednorázové náhrady práv s povahou opakovaného plnění na základě ujednání mezi poškozeným a pojistitelem;*
- l. příjem z výměnku;*
- m. příjem obmyšleného ze svěřenského fondu;*
- n. bezúplatný příjem;*

- o. příjem z rozpuštění rezervního fondu vytvořeného ze zisku nebo z rozpuštění obdobného fondu.³⁷*

V kontextu **zákona č. 110/2006 Sb., o životním a existenčním minimu**, by pak měly být vyjma již uvedených příjmů (na které se odkazuje § 7, odstavec 1 tohoto zákona) předmětem posuzování také:

- a. „dávky nemocenského pojištění, důchodového pojištění a dávky úrazového pojištění, s výjimkou bolestného, příspěvku za ztížení společenského uplatnění, náhrady nákladů spojených s léčením a náhrady nákladů spojených s pohřbem,*
- b. podpora v nezaměstnanosti a podpora při rekvalifikaci;*
- c. plnění z pojištění pro případ dožití určitého věku;*
- d. výživné a příspěvek na výživu rozvedeného manžela a neprovdané matce, s výjimkou těch uvedených příjmů, které byly vyplaceny z příjmů osoby, která se pro účely stanovení započitatelných příjmů považuje za společně posuzovanou osobu s osobou, která takové příjmy přijala;*
- e. dávky státní sociální podpory a dávky pěstounské péče, s výjimkou příspěvku na bydlení a jednorázových dávek, a náhradní výživné pro nezaopatřené dítě podle zákona o náhradním výživném;*
- f. příspěvek na živobytí;*
- g. mzdové nároky vyplacené Úřadem práce České republiky – krajskou pobočkou, popřípadě pobočkou pro hlavní město Prahu podle zákona č. 118/2000 Sb., o ochraně zaměstnanců při platební neschopnosti zaměstnavatele a o změně některých zákonů;*
- h. příjmy, které jsou předmětem daně z příjmů fyzických osob a jsou od této daně osvobozeny;*

³⁷ § 8 zákona č. 586/1992 Sb., zákon České národní rady o daních z příjmů.

- i. zvláštní příplatek nebo příplatek za službu v zahraničí poskytovaný podle zvláštních právních předpisů vojákům a příslušníkům bezpečnostních sborů vyslaným v rámci jednotky mnohonárodních sil nebo mezinárodních bezpečnostních sborů mimo území České republiky po dobu působení v zahraničí, a to ve výši po odpočtu výdajů vynaložených na jeho dosažení, zajištění a udržení, které se pro tento účel stanoví obdobně jako takové výdaje pro určení základu daně podle zákona o daních z příjmů;*
- j. příjem získaný ve formě náhrady mzdy, platu nebo odměny nebo sníženého platu nebo snížené odměny za dobu dočasné pracovní neschopnosti nebo karantény podle zvláštních právních předpisů, a to ve výši po odpočtu výdajů vynaložených na jeho dosažení, zajištění a udržení, které se pro tento účel stanoví obdobně jako takové výdaje pro určení základu daně podle zákona č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů;*
- k. příjmy za práci žáků a studentů z praktického vyučování a praktické přípravy;*
- l. příjmy ze závislé činnosti vykonávané na území České republiky, plynoucí poplatníkům daně z příjmů fyzických osob, kteří jsou daňovými nerezidenty, od zaměstnavatelů se sídlem nebo bydlištěm v zahraničí, podle zákona o daních z příjmů;*
- m. další opakující se nebo pravidelné příjmy.“*

S ohledem na výše uvedené je dle zákona č. 110/2006 Sb., o životním a existenčním minimu, lhotejné, zda k činnosti, na jejímž základě je příjem realizován, došlo v České republice či v zahraničí, neboť za příjmy se považují též příjmy ze zahraničí obdobné výše uvedeným druhům příjmů. Pokud je příjem vyplácen v cizí měně, přepočte se příjem na českou měnu podle příslušného kursu vyhlášeného Českou národní bankou platného k prvnímu dni období, za které se příjem zjišťuje.

Za příjem se současně dle výše uvedeného zákona nepovažuje „*příspěvek na péči, část příspěvku na úhradu potřeb dítěte náležející z důvodu závislosti na pomoci jiné fyzické osoby ve stupni I až IV, příspěvek na mobilitu, příspěvek na zvláštní*

pomůcku, příjem z prodeje nemovité věci a z odstupného za uvolnění bytu použitý k úhradě nákladů na uspokojení bytové potřeby a zvláštní příspěvek k důchodu podle zvláštních právních předpisů. Za příjem se dále nepovažuje příjem plynoucí z titulu spravedlivého zadostiučinění přiznaného Evropským soudem pro lidská práva ve výši, kterou je Česká republika povinna uhradit, nebo z titulu urovnání záležitosti před Evropským soudem pro lidská práva na základě smíru nebo jednostranného prohlášení vlády ve výši, kterou se Česká republika zavázala uhradit. Za příjem se dále také nepovažuje příjem plynoucí z titulu odškodnění přiznaného mezinárodním trestním soudem, mezinárodním trestním tribunálem, popřípadě obdobným mezinárodním soudním orgánem, které splňují alespoň jednu z podmínek uvedených v § 145 odst. 1 zákona č. 104/2013 Sb., o mezinárodní justiční spolupráci ve věcech trestních.“

Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, pak respektuje stejnou strukturu posuzovaných příjmů, kdy se přímo odkazuje na zákon č. 110/2006 Sb., o životním a existenčním minimu (viz dříve).

Předmětem posuzování by měly být, s ohledem na odpovědné posouzení příjmové a majetkové situace klienta sociální služby, popř. osoby odpovědné výživou, veškeré dříve uvedené příjmy. Aby bylo možné rozhodnout o vyživovací povinnosti, musí znát osoby příjmy prověřující (dle uvažovaného návrhu pracovníci Úřadu práce ČR) výši příjmů povinné osoby. Ta má proto povinnost v řízení o vyživovací povinnosti prokázat řádně své příjmy, a to předložením listin a dalších podkladů pro zhodnocení majetkových poměrů (v optimálním případě – viz dříve, by byl tento **mechanismus provázán na daňové přiznání fyzických osob**). V případě jiného nastavení důkazní povinnosti tak, aby byla snížena motivace své příjmy zatajovat či snižovat, tak je standardně pracováno s tzv. tvrdostní klauzulí, která má osoby povinné výživou motivovat k tomu, aby svou důkazní povinnost splnily. Pokud tak dobrovolně neučiní, stanovuje zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, nevyvratitelnou právní domněnku, že průměrný měsíční příjem činí pětadvacetinásobek částky životního minima jednotlivce.

Tvrdostní klauzule se aktuálně neuplatňuje pro všechny druhy vyživovací povinnosti. **Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, její aplikaci omezuje na řízení o vyživovací povinnosti rodiče k dítěti a dále na řízení o vyživovací**

povinnosti jiného předka k nezletilému dítěti, které nenabýlo plné svéprávnosti. V případě vzájemné vyživovací povinnosti by bylo nutné **zvážit úpravu související legislativy.**

Jako možné řešení se jeví být povinné uvedení vyživovaných osob například v rámci daňového přiznání, k čemuž by byla osoba mj. **pozitivně motivována například prostřednictvím odečitatelné položky.** Tímto způsobem by mohl být motivován vyšší počet osob náležících do OOPV, a to i těch vzdálenějších (účastnících se výživného na bázi dobrovolnosti). Současně by tímto způsobem byla vytvářena, a to prostřednictvím již zaběhlého systému, adekvátní datová základna. Návrh by znamenal legislativní úpravu.

Pojednání o majetku

Z hlediska posouzení možností úhrady souvisejících nákladů je, s ohledem na zadání Analýzy, vhodné posoudit i **finanční majetek klienta sociální služby (není uvažováno pro okruh osob povinných výživou).** Právní předpisy související s účetnictvím finanční majetek jako samostatnou kategorii nevymezují. Zákon č. 563/1991 Sb., o účetnictví, pracuje s kategorií dlouhodobý majetek (v podobě dlouhodobého finančního majetku) a krátkodobý majetek (v podobě dlouhodobého finančního majetku).

Za dlouhodobý majetek je obecně považován majetek s předpokládanou dobou životnosti, trvání či užití delší než jeden rok, ale mnohdy je nutné vzít v potaz i specifický charakter příslušné položky finančního majetku. Krátkodobý majetek pak představují dle uvedeného zákona peníze, účty v bankách, krátkodobé cenné papíry a podíly a pořízovaný krátkodobý finanční majetek, převody mezi účty nebo opravné položky ke krátkodobému majetku. Obecně pak finanční majetek představují zejména:

- peníze a ekvivalenty peněz;
- peněžní prostředky na účtech;
- úvěry a půjčky;
- cenné papíry;
- ceniny;

- finanční spoluúčast na podnikání jiných účetních jednotek;
- poskytnuté zálohy na dlouhodobý finanční majetek.

S ohledem na posuzování majtkových poměrů se jako nejvhodnější finanční majetek k posuzování jeví být **zejména krátkodobý a vysoce likvidní majetek, tj. peníze a finanční prostředky na běžných či spořicíh účtech, a to při respektování doporučeného limitu ochrany finančního majetku** (viz dříve).

Pro úplnost je uvedeno ještě vysvětlení toho, jaký je základní rozdíl mezi příjmem a finančním majetkem. Obecně je možné, s ohledem na výše uvedené, **vyjádřit finanční majetek jako stavovou veličinu**, která je vždy počítána k rozhodnému datu. **Příjem** (analogicky i výdaj) **představuje tokovou veličinu, která mění stav finančního majetku.**

5. VÝSLEDKY ŠETŘENÍ MEZI PRACOVNÍKY ÚŘADU PRÁCE

Šetření mezi pracovníky Úřadu práce ČR bylo realizováno dne 1. prosince 2022, a to v rámci Zpracovatelem organizovaného workshopu. Na ten byli pozváni relevantní pracovníci (kteří posuzují příjmy osob v hmotné nouzi s cílem kvalifikovaného odhadu časové náročnosti na posouzení příjmů okruhu osob povinných výživou a související administrativu) ze všech krajských poboček ÚP ČR. Pozvání přijali pracovníci z následujících krajů:

- Ústecký kraj;
- Moravskoslezský kraj;
- Kraj Vysočina;
- Středočeský kraj;
- Královéhradecký kraj;
- Liberecký kraj;
- Karlovarský kraj;
- Zlínský kraj;
- Pardubický kraj;
- Jihomoravský kraj;
- Olomoucký kraj;
- Plzeňský kraj.

Je zřejmé, že do posuzování tak byli zapojeni pracovníci Úřadu práce ČR celkem z 12 krajských poboček³⁸. Šetření mezi pracovníky identifikovalo řadu slepých míst, která je nutné zaplnit za účelem kvalifikovaného odhadu časové náročnosti souvisejícího zjišťovacího procesu. V tuto chvíli, a to **bez jasné informace o tom, jaké veškeré povinnosti a pravomoci budou přecházet** na pracovníky, kteří by posuzovali příjmové a finanční (majetkové) poměry klientů sociálních služeb a okruhu osob povinných výživou, **jaké legislativní změny budou učiněny a jaké datové zdroje a kapacity jiných spolupracujících institucí** (např. Policie ČR) **budou využívány, nelze z pohledu věcně odpovědných pracovníků Úřadu práce ČR jednoznačně kvantifikovat časovou a kapacitní náročnost.**

V rámci realizovaného workshopu byla identifikována některá současná slepá místa, která pracovníci Úřadu práce ČR, posuzující příjmy osob v hmotné nouzi, identifikovali při společné diskusi. Tato omezení jsou zásadní a v řadě případů

³⁸ Zpracovatel tímto vyjadřuje poděkování veškerým zapojeným pracovníkům Úřadu práce ČR.

vyžadují legislativní změny – určení časové a kapacitní náročnosti je dle pracovníků Úřadu práce ČR až jedním z posledních kroků, a to po vyřešení dále uvedených slepých míst (výčet nemusí být kompletní). Níže je uveden bodový výčet klíčových zjištění.

- Za současného nastavení není možné zjistit finanční poměry klienta sociální služby nebo jeho rodinných příslušníků. V případě hmotné nouze, pokud pracovníci Úřadu práce ČR zjišťují, zda má posuzovaná osoba bankovní účet a jaký má zůstatek, tak je **možné poskytnutí těchto údajů od bank pouze v případě, kdy je vymáhán přeplatek na poskytnuté dávce**. V ostatních případech podléhají finanční možnosti klienta, popř. okruhu osob povinných výživou, bankovnímu tajemství a banky (popř. jiné finanční instituce) nejsou povinni poskytovat a také neposkytují součinnost. **S ohledem na možnost ověřování finančních poměrů posuzovaných osob je nutná legislativní úprava, která umožní věcně odpovědným pracovníkům Úřadu práce ČR, vyžaduje-li to výkon jejich práce, umožnit přístup k informacím o finančních majetcích prověřovaných osob.**
- Je nutné zajistit **soulad s ostatními aktuálními možnostmi podpory** (například doplatkem na bydlení nebo příspěvkem na živobytí, zákonem č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, popřípadě s jinými právními předpisy. V tomto kontextu je nutné určit, **zda současné podpůrné nástroje budou aplikovány až v případě, kdy dojde k ověření, zda ke krytí nákladů na sociální péči nelze využít finanční majetek klienta, popř. příjmy okruhu osob povinných výživou, nebo zda tomuto testování budou předcházet**. Toto pořadí se jeví být z pohledu počtu procesních kroků efektivní, nicméně mohou s ohledem na očekávanou délku procesu testování vyvstat problémy s ohledem na naléhavost životní situace a potřebnost sociální služby. Z uvedeného je zřejmé, že uvažovaná změna bude muset být zasazena do kontextu celého sociálního systému, kdy bude muset být vypracováno důsledné hodnocení dopadů regulace (zkr. RIA).
- Z pohledu pracovníků Úřadu práce ČR je nutné blíže specifikovat informační kanály a napřímo spolupracující subjekty či instituce, kdy není zřejmé, zda by v oblasti řešené problematiky byla věc projednávána přímo s poskytovateli

sociálních služeb (popřípadě přímo s jejich klienty), nebo zda by bylo zapojení zprostředkované skrze například krajské úřady (nutnost upravení právními předpisy). Z tohoto pohledu dává smysl, aby věc byla jednotně komunikována ze strany krajských úřadů, které jsou odpovědné za krajské síť sociálních služeb.

- Za současného nastavení **není možné, aby pracovníci posuzující hmotnou nouzi, identifikovali veškeré osoby, které dle zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, resp. zákona č. 110/2006 Sb., o životním a existenčním minimu, spadají do okruhu osob povinných výživou.** Lze očekávat, že s ohledem na skutečnost, že klienti v domovech pro seniory, domovech se zvláštním režimem a domovech pro osoby se zdravotním postižením, kteří jsou v řadě případů ve III. či IV. stupni závislosti, nemusí být motivováni ani schopni identifikovat okruh osob povinných výživou, popř. zjištěné skutečnosti je nutné validovat. V této souvislosti by bylo nutné zřídit věcně odpovědným pracovníkům **přístup do registru obyvatel**, a to například prostřednictvím informačního systému OKcentrum, do které aktuálně pracovníci hmotné nouze nemají přístup (pracují s ním pracovníci státní sociální podpory). Pracovníci řešící otázky hmotné nouze mají přístup zejména do informačního systému OKnouze, který tento registr nezahrnuje.
- Je nutné **vyřešit otázky týkající se ochrany osobních údajů v souladu s Obecným nařízením o ochraně osobních údajů. Věc vyžaduje legislativní změnu**, na jejíž základě by mohli věcně odpovědní pracovníci Úřadu práce ČR zjišťovat a nakládat s osobními údaji klientů a osob povinných výživou, a to na základě § 5 zákona č. 110/2019 Sb., o zpracování osobních údajů, dle kterého je správce oprávněn zpracovávat osobní údaje, **pokud je to nezbytné pro splnění povinnosti, která je správcem uložena právním předpisem**, nebo úkolu prováděného ve veřejném zájmu nebo při výkonu veřejné moci, kterým je správce pověřen. Tato problematika by měla být dle MPSV upravena zákonem č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, popřípadě zákonem č. 151/1997 Sb. o oceňování majetku a o změně některých zákonů.

- Je nutné vyřešit **mechanismus dohledávání osob povinných výživou, kteří mohou dlouhodobě žít na adresách mimo svá trvalá bydliště nebo dokonce v zahraničí**. Toto je významný rozdíl oproti současné náplni práce pracovníků Úřadu práce ČR (se kterými byla vedena konzultace), kdy v případě řešení hmotné nouze se posuzuje okruh společně posuzovaných osob (např. žijících v jedné domácnosti), kdy žadatel za účelem identifikace předmětného okruhu a dokládá například rodné listy. Tuto praxi pravděpodobně nebude možné aplikovat, neboť klient sociální služby nemusí být motivován nebo schopný předmětný okruh osob povinných výživou identifikovat. V tomto kontextu lze uvažovat o zapojení dalších institucí za účelem vyhledání osob povinných výživou, kdy pracovníci Úřadu práce ČR na toto nemají kompetence, nástroje a kapacity (byla nastíněna potenciální spolupráce s Policií ČR v případě dohledávání osob). **Tato otázka je zcela klíčová k určení délky celého procesu, stejně jako časové alokace pracovníků Úřadu práce ČR na jeden řešený případ**. Současně lze očekávat, že bez významné legislativní úpravy nebude možné aplikovat princip fikce doručení, přičemž budou-li věcně odpovědní pracovníci rozhodovat z moci úřední, jsou standardně povinni zajistit veškeré a úplné dostupné informace (bude nutné v rámci poučovací povinnosti a povinností, které ukládá správní řád, dohledat osobu).
- V případě, že by se stal předmětem hodnocení i nefinanční majetek, bude muset dojít k navázání řady vazeb a multikriteriálnímu hodnocení za účelem ocenění posuzovaného majetku, a to například za účelem odhadu hodnoty nemovitého majetku. V tomto kontextu je nutné uvažovat i různou likviditu zejména nefinančních aktiv posuzovaných osob.
- Je nutné jednoznačně **stanovit rozdělení odpovědností za jednotlivé činnosti souvisejícího procesu**, například kdo bude vydávat rozhodnutí o posouzení finančního majetku klienta sociální služby nebo příjmových možnostech okruhu osob povinných výživou, kdo bude povinnost vymáhat (příslušný krajský úřad, Úřad práce ČR, nebo poskytovatel sociální služby) apod. Bez určení procesního a organizačního zjištění, které není předmětem Analýzy, není možné určit délku a časovou náročnost celého procesu.

- V oblasti procesu posuzování a vymáhání je nutné realizovat ve vztahu k výsledné variantě detailní **cost-benefit analýzu**, jejímž cílem bude porovnat, **zda proces zjišťování a případného vymáhání nebude ekonomicky nákladnější než možná úspora realizovaná na dotacích vyplácených kraji.**

6. KOMPARATIVNÍ ANALÝZA ŘEŠENÍ SE SYSTÉMY V NĚMECKU A RAKOUSKU

Předmětem této kapitoly je provést **kompaktivní analýzu se systémy v Německu a Rakousku**, resp. popsat, jakým způsobem je nastaven proces vstupu do sociálních služeb a zda a jakým způsobem v těchto státech probíhá **majetkové a příjmové testování zájemců o vstup do sociální služby**, a to i s ohledem na posuzování příjmů, popř. majetkových poměrů jejich rodinných příslušníků.

Jak uvádí „*Kompaktivní studie situace ve dvou oblastech poskytovaných sociálních služeb ve vybraných evropských zemích*“, tak příjmové a majetkové posuzování není v žádném z níže komparovaných států za současného nastavení aplikováno za účelem realizace rozhodnutí o tom, zda má osoba nárok sociální službu čerpat či nikoli. Současně však má příjmové a majetkové testování svou váhu, a to při stanovení výše úhrady klienta sociální služby. Český systém je aktuálně nejpodobnější nastavení ve Slovinské republice, přičemž za aktuální situace je hodnocen pouze příjem žadatele o sociální službu, a to prostřednictvím stanovení povinného minimálního zůstatku příjmů ve výši 15 %.

S ohledem na uvedené je možné na základě dále analyzované zahraniční praxe do prostředí České republiky převzít tezi, **že majetkové ani příjmové poměry nejsou předmětem rozhodnutí o tom, zda má osoba nárok na to čerpat sociální službu či nikoli**. Ty by měly být rozhodné ve vztahu k případnému posouzení nároku na sociální podporu, pokud klient sociální služby nedokáže ze svých pravidelných či nepravidelných příjmů plně pokrýt úhradu vymezenou poskytovatelem sociální služby, a to v kontextu úhrady v mezích úhradových limitů.

Současně je možné převzít dále uvedené principy, které uvádí, **jaké příjmy do příjmového testování vstupují a jaké nikoli**. V tomto kontextu je však nutné zejména jednotný přístup s ohledem na související právní předpisy, viz podkapitola 4.3 Pojednání o příjmech a finančním majetku, zejména pak s ohledem na zákon č. 586/1992 Sb., České národní rady o daních z příjmů, zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, nebo zákon č. 110/2006 Sb., o životním a existenčním minimu.

6.1 Příjmové a majetkové posuzování ve Spolkové republice Německo

První komparovanou zemí je Německo, ve kterém neprobíhá při vstupu do sociální služby majetkové ani příjmové testování zájemců. Jak již bylo uvedeno, toto posuzování je však rozhodné ve vztahu k finanční spoluúčasti klienta sociální služby nebo jeho příbuzných (v přeneseném významu okruhu osob povinných výživou). V první řadě jen nutné zmínit, že v tomto systému je ukotven tzv. „*Schonvermögen*“, který představuje majetek, jenž nesmí být použit za účelem úhrady nákladů na sociální péči. V případě neschopnosti klienta hradit sociální službu může tato osoba zažádat o sociální pomoc na Úřadu sociálního zabezpečení, který následně testuje výši příjmů a majetku žadatele a jeho rodinných příslušníků (partnera, dětí a v odůvodněných případech i vnoučat), jejichž výši uvádí žadatel o sociální službu do příslušného formuláře.

Právo na přidělení sociální pomoci nastává pouze tehdy, pokud osoba nemá dostatek finančních prostředků a z objektivních důvodů se nemohou na úhradě souvisejících nákladů podílet příbuzní. Jakou velkou část úhrady zajistí Úřad sociálního zabezpečení závisí na typu požadované péče, rodinném stavu a příjmovém limitu (viz dále). V případě přesažení tohoto příjmového limitu dochází k nutnosti vynakládat vlastní příspěvek na poskytovanou péči. Hranice příjmu je tvořena základní částkou (tzv. „*Grundbetrag*“). Dále jsou zde započítány náklady na ubytování a rodinný příspěvek ve výši 70 % standardní úrovně péče pro manžela/manželku nebo partnera, který není samostatně žijící. V případě, že příjem přesahuje takto stanovený limit, existuje povinnost si přispívat na péči. *„U lůžkové péče musí být pro péči využívány také příjmy pod prahovou hodnotou příjmu. Jednotlivé osoby, které péči potřebují, musí obecně vynaložit veškerý svůj příjem na pokrytí nákladů na ošetrovatelskou péči. Pro splnění osobních potřeb v zařízení se vyplácí pouze kapesné ve výši 110,43 EUR za měsíc (27 % úrovně stupně potřebnosti). Navíc, pro těžce zdravotně postižené osoby (úroveň péče 4 nebo 5) a nevidomé (pomoc pro nevidomé) se započítává pouze maximálně 40 % příjmů nad tento příjmový limit (§ 87 SGB XII). Sociální pomoc může pokrýt náklady v celé*

šíří za osoby, na které se nevztahuje zákonné zdravotní pojištění.“³⁹ Vyšší detail je dohledatelný v Německém sociálním zákoníku (zkráceně „SGB“) - „*Das deutsche Sozialgesetzbuch*“.

Příjmy, které se započítávají do příjmového testování, a tak mají potenciál snižovat sociální podporu, jsou následující:

- veškeré příjmy v daňovém smyslu, např. ze zaměstnání, pronájmu, obchodní činnosti, příjmy z kapitálového majetku aj. (jedná se ekvivalent veškerých zdanitelných příjmů v českém právním prostředí);
- důchody a příjmy z doplňkového starobního důchodu;
- naprostá většina sociálních dávek, např. dávky sociálního pojištění (podpora v nezaměstnanosti, podpora v nezaměstnanosti II, důchod atd.), příspěvek na bydlení, peněžité pomoci v mateřství, záloha na výživné, přídavek na zletilé děti (přídavek na nezletilé dítě se započítává do příjmu dítěte), nemocenská dávka, rodičovský příspěvek, bavorská rodinná dávka.

Srážka příjmů na sociální podporu je upravena v prováděcím předpisu k § 82 SGB XII. S ohledem na charakter posuzovaných příjmů nezáleží na tom, zda jde o příjem pravidelný či nepravidelný. Specifikem je, že **do posuzovaných příjmů mohou vcházet i příjmy nepeněžní**, například bezplatné stravování a ubytování se považuje za příjem v nepeněžním vyjádření a je zohledňován podle místní úrovně nákladů (§ 82 odst. 1 SGB XII). V případě, že je nutnost vynaložit krátkodobou či jednorázovou pomoc, může Úřad sociální péče po konzultaci se žadatelem příjmy krátkodobě odhadnout (§ 9 VO až § 82 SGB XII).

Příjmy, které se nezapočítávají do příjmového testování, jsou následující:

- dávky sociálního zabezpečení dle Německého sociálního zákoníku (SGB XII);
- základní důchod podle federálního zákona o důchodech;

³⁹ Ministerstvo práce a sociálních věcí (2019). *Komparativní studie situace ve dvou oblastech poskytovaných sociálních služeb ve vybraných evropských zemích*. Dostupné z <http://rsss.mpsv.cz/wp-content/uploads/2019/04/Komparativn%C3%AD-studie-syst%C3%A9m%C5%AF-posouzen%C3%AD-opr%C3%A1vn%C4%9Bnosti-n%C3%A1roku-z%C3%A1jemce-pro-vstup-do-soci%C3%A1ln%C3%AD-slu%C5%BEby.pdf>.

- důchody/dávky podle spolkového zákona o vyrovnání až do výše základního důchodu dle spolkového zákona o důchodech;
- vrácené zálohové platby (např. na elektřinu) příjemce sociální podpory ze standardní sazby;
- státní příspěvek na vzdělání (ve spolkové zemi Sasko) a bavorský rodinný příspěvek;
- státní příspěvky na péči ze spolkových zemí Bavorsko, Berlín, Braniborsko, Brémy a Porýní-Falc;
- federální nadační prostředky z „*Matka a dítě*“ a dary od jiných nadací, např. na pomoc při rakovině, pro oběti thalidomidu nebo z fondu pomoci AIDS pro lidi nakažené krevními zásobami;
- rodičovský příspěvek až do výše 300 EUR, pokud osoba s nárokem na rodičovský příspěvek byla před porodem zaměstnána;
- odškodnění za újmu na zdraví;
- příspěvek na péči pro potřebné a pečující příbuzné (příspěvek na péči na pojištění na péči, příspěvek na péči na sociální pomoc, příspěvek na péči na úrazové pojištění), pokud se nežadá o pomoc při péči;
- příspěvek na podporu zaměstnání a příspěvek na školení pro zaměstnance v dílnách pro osoby se zdravotním postižením (§ 59 odst. 2 SGB IX);
- bezplatné dary sociální péče (např. podpůrné služby od sdružení pro osoby v hmotné nouzi) a dary od lidí bez právní nebo morální povinnosti (§ 84 SGB XII).

Výhradně pro základní zabezpečení ve stáří a sníženou výdělečnou schopnost, jsou dále od příjmového posuzování očištěny rovněž o dodatečné dávky ke standardním sazbám podle státního práva (§ 43 odst. 4 SGB XII).

Výpočet příjmového limitu

Jak již bylo uvedeno, tak např. pro financování ošetřovatelské služby je stanovena individuální hranice příjmu (§§ 85 a SGB XII). Hranice příjmu se vypočítává na základě součtu níže uvedených položek:

- **základní částka je 898 EUR** (dvojnásobek standardní sazby potřeby prvního stupně závislosti);

- **reálné náklady na ubytování** vyjma nákladů na vytápění;
- **rodinný příspěvek** ve výši 315 EUR (odpovídá 70 % standardní sazby pro úroveň standardní potřeby – 1. stupně závislosti), pro manžela/manželku nebo životního partnera, který není odloučen, a pro každého z příbuzných, kteří jsou převážně podporováni osobou, která hledá sociální pomoc, nebo jejich manželský/životní partner nebo pro nezletilé a nesezdané osoby hledající pomoc pro jednoho rodiče, pokud rodiče žijí společně, a pro samotného příjemce sociální podpory a nebo jakoukoli jinou osobu, která je primárně závislá na rodičích nebo příjemci sociálních dávek.

U osob s nejvyšší potřebou péče (4. a 5. stupeň závislosti) a nevidomých se z dávky sociální pomoci odečte maximálně 40 % příjmu nad touto hranicí příjmu. V případě jednorázových dávek na věci, které se běžně používají alespoň 1 rok, může sociální Úřad sociální péče požadovat i příjem nad hranici příjmu, který se pobíral do 3 měsíců od rozhodnutí o žádosti (§ 87 odst. 3 SGB XII). Ve zvláštních případech může Úřad sociální péče požadovat i doložení příjmů pod stanovenou hranicí. Od roku 2017 byl federálním zákonem zaveden dodatečný příspěvek na příjem ve výši 40 % z hrubého příjmu, maximálně však 291,85 EUR. Tento příspěvek se vztahuje pouze na příjmy ze samostatně výdělečné činnosti nebo ze zaměstnání, nikoli na důchody. Současně je nutné zmínit zvláštní úpravu na užívání majetku (§ 66a SGB XII), která stanovuje dodatečný příspěvek na majetek až do výše 25 000 EUR na zabezpečení životního stylu a na stáří, pokud je tato částka tvořena zcela nebo převážně z příjmu osoby vyžadující péči po dobu, po kterou pobírá podporu.

Majetek, který vstupuje do majetkového testování, zahrnuje využitelný majetek osoby žádající o podporu, například: finanční úspory, akcie, šperky, umělecká díla, vozidla⁴⁰ (jsou umožněny nejružnější výjimky). Do výpočtu dále vstupuje pojištění (například životní) – výjimku představuje starobní pojištění, které je dotováno státem nebo pojištění nemovitostí, jež nejsou obývány osobou, která o podporu žádá.

⁴⁰ Osoba žádající o podporu si však příjmy na provoz vozidla musí zajistit samostatně, neboť nejsou zahrnuty ve standardní sazbě.

Majetek, který je chráněn a nezapočítává se do majetkového testování, je následující:

- majetek, který osoba žádající o podporu získala z veřejných prostředků za účelem založení nebo zajištění obživy nebo založení domácnosti;
- dodatečné starobní pojištění, které bylo dotováno státem, např. „*Riester-Rente*“;
- prostředky, které budou prokazatelně brzy použity na výstavbu domu nebo bytu a mají sloužit potřebným nebo osobám se zdravotním postižením;
- vhodné domácí potřeby, např. nábytek, domácí potřeby;
- předměty pro odbornou praxi, např. auta pro obchodní zástupce (viz dříve), pracovní prostředky, technická literatura, ochranné oděvy;
- dědictví, pokud by prodej způsobil zvláštní potíže osobě žádající o podporu nebo její rodině;
- předměty pro kulturní nebo vědecké potřeby, např. hudební nástroje, knihovny, desky, sbírky známek, pokud jejich vlastnictví není luxusem;
- nemovitost, která je vhodná z hlediska velikosti a tržní hodnoty a jež je využívána vlastníkem;
- menší částky v hotovosti nebo jiné peněžní hodnoty (od 1. dubna 2017 maximálně 5 000 EUR) za každou dospělou osobu, která má nárok na sociální pomoc, za každého jednotlivého nezletilého a za každou dospělou osobu, jejíž příjem a majetek se při žádosti o sociální pomoc zohledňují (dále maximálně 500 EUR pro každou vyživovanou osobu – zejména pro děti);
- majetek, jehož zahrnutí by představovalo pro osobu žádající o pomoc a její příbuzné zvláštní potíže (např. majetek související se zdravotní péčí);

Děti jsou povinni platit svým rodičům výživné pouze z ročního hrubého příjmu nad 100 000 EUR. Vlastní nemovitý majetek dětí není žádným způsobem předmětem posuzování. Jediné položky, které do příjmového testování (nad stanovenou hranici) mohou vstupovat, jsou: odměna v zaměstnání nebo příjem ze samostatně výdělečné činnosti, příjmy z pronájmu, zisky a zisky z kapitálu.

Od ročního hrubého příjmu lze odečíst některé výdaje (například výdaje na péči o dítě). V případě, že po započtení odečitatelných položek klesne příjem dítěte (osoby povinné výživou) pod hranici 100 000 EUR, pak se nemusí na výživném spolupodílet. Pokud dítě tento příjem přesáhne, hradí žadateli tzv. rodičovské výživné, které standardně odpovídají té části výdajů, které není rodič schopen uhradit ze svých vlastních příjmů.

6.2 Příjmové a majetkové posuzování v Rakouské republice

Další komparovanou zemí je Rakousko. V prvé řadě je vhodné navázat na závěry „Komparativní studie situace ve dvou oblastech poskytovaných sociálních služeb ve vybraných evropských zemích“, dle které „výše nákladů za pobyt se liší a závisí na tom, v jakém spolkové zemi se instituce nachází a na tom, zda jde o veřejně (v případě Vídně partner FSW) nebo soukromě řízenou institucí. Ve většině domovů pro seniory či pečovatelském domově jsou poplatky tvořeny základní částkou (denní sazby) a příplatkem podle rozsahu potřeb dlouhodobé péče, obvykle založené na výši příspěvku na dlouhodobou péči. V podstatě ale obyvatelé musí služby hradit také vlastními prostředky. Pokud však příjem (penze, příspěvek na dlouhodobou péči, další příjmy atd.) není dostatečný, může klient ve Vídni požádat FSW o finanční příspěvek. V žádosti o podporu (Antrag auf Förderung für Wohnen und Pflege) se uvádí osobní údaje žadatele, typ současného bydlení, náklady na pronájem a provoz, jakož i případné dotace, požadující typ bydlení, příjem, výše příspěvku na péči, údaje o zastupující osobě, údaje o závislé osobě. Majetek a příjmy dětí nejsou ve Vídni zohledňovány.“

Z uvedeného je zřejmé, že stejně jako v Německu dochází k příjmovému či majetkovému posuzování v případě, že byla realizována žádost o podporu (analogicky, má-li rozdíl mezi skutečnou a plnou úhradou doplácen kraj). Při posuzování dávek sociální pomoci jsou zohledňovány příjmy a využitelný majetek příjemců, obdobě, jak je tomu ve Spolkové republice Německu. Do příjmu se počítají v zásadě všechny příjmy klienta sociální služby, a to s výjimkou dále uvedených. Realizovatelná aktiva nezahrnují auta potřebná pro práci, invaliditu nebo úspory až do nezdanitelného příspěvku ve výši 5 867,64 EUR (v roce 2022). Pokud příjemce žije ve vlastním domě a pobírá sociální podporu déle než tři roky, lze nároky na odškodnění zajistit v katastru nemovitostí. Pokud existují nároky vůči třetím stranám

(např. alimenty nebo otevřené mzdové nároky), je třeba je uplatňovat, pokud to není zjevně nepřiměřené. Níže jsou uvedeny **příjmy, které nejsou předmětem testování**:

- dobrovolné nezákonné dávky sociální péče nebo dávky poskytované třetími osobami bez právní povinnosti, pokud tyto dávky nebyly poskytovány nepřetržitě po dobu čtyř měsíců nebo nedosáhly takové výše, že by již nebyly vyžadovány dávky sociální pomoci;
- rodinné přídavky, slevy na dani na dítě a slevy na dani podle § 33 odstavce 4 zákona o daních z příjmů („*Einkommensteuergesetz*“, zkráceně „*EstG*“);
- příspěvek na péči (pro osobu, která sama péči potřebuje) nebo podobné dávky;

V některých zemích navíc existují další výjimky (např. příspěvek na péči se nepočítá jako příjem ani u pečujícího příbuzného). Všechny opakující se dávky a nároky (jako jsou důchody, nároky na výživné) jsou nadále využívány k úhradě nákladů a nevztahuje se na ně zákaz využití péče. V případě ubytování v domově na náklady sociální pomoci **zůstává obyvatelům domova měsíčně 20 procent důchodu včetně zvláštních plateb a 10 procent příspěvku na péči 3. stupně**.

Než dojde k uspokojení žádosti o sociální pomoc, musí být využit mj. posouzen majetek žadatele. Některá aktiva však musí být z realizace vyloučena, pokud by to mohlo vyvolat nebo prodloužit stav nouze nebo ohrozit její řešení. Jedná se o následující **majetky, které nejsou předmětem posuzování, resp. které se nezapočítávají**:

- předměty, které jsou nutné pro výdělečnou činnost nebo uspokojování rozumných intelektuálních a kulturních potřeb;
- motorová vozidla, která jsou potřebná z pracovních důvodů nebo ze zvláštních okolností (zejména z důvodu zdravotního postižení nebo nedostatečné infrastruktury);
- běžné domácí potřeby.

Ustanovení státního práva v oblasti minimálního zabezpečení také stanoví povolenky k aktivům (4 890 EUR v roce 2022). Základní zákon o sociální pomoci zvyšuje tento příspěvek na 5 868 EUR a je k dispozici každému příjemci.

S přibývajícím věkem se zvyšuje pravděpodobnost potřeby péče a ošetřování. Mnoho lidí se nakonec stěhuje do domova důchodců nebo domů s pečovatelskou službou. Pro přijetí do důchodu nebo domova důchodců platí zásada dobrovolnosti – lidé jsou zahrnuti pouze s jejich výslovným souhlasem. Náklady na pobytové služby se mohou významně lišit, a to v závislosti na řadě faktorů. Záleží například na spolkové zemi, ve které instituce sídlí a zda se jedná o veřejnou nebo soukromou instituci (viz dříve). Ve většině domovů pro seniory a domovů s pečovatelskou službou jsou poplatky tvořeny základní částkou a příplatkem podle rozsahu potřeby péče, zpravidla podle výše příspěvku na péči. Kromě příspěvku na péči a důchodu jsou využívány k úhradě nákladů za péči i další příjmy klienta, popřípadě jeho rodiny (viz dříve). Není-li to možné, podílí se na financování veřejné zdroje prostřednictvím sociální pomoci a institutu minimálního příjmu. Příspěvek na dlouhodobou péči představuje bezúčelový peněžní příspěvek ze strany státu pro občany (klienty sociálních služeb), kteří potřebují péči a pomoc, z něhož mohou být částečně kryty náklady na péči. Úrovně příspěvků na péči (tzv. „*Pflegestufe*“) určují, jaké finanční podpory může osoba v závislosti na stupni potřebné péče dosáhnout.⁴¹ Příspěvky na péči jsou určovány podle očekávaného počtu hodin nutné poskytované péče měsíčně, a to pro rok 2021 následovně:

- pro 1. stupeň závislosti (více než 65 hodin péče měsíčně) je uveden příspěvek ve výši 162,5 EUR;
- pro 2. stupeň závislosti (více než 95 hodin péče měsíčně) je uveden příspěvek ve výši 299,6 EUR;
- pro 3. stupeň závislosti (více než 120 hodin péče měsíčně) je uveden příspěvek ve výši 466,8 EUR;
- pro 4. stupeň závislosti (více než 160 hodin péče měsíčně) je uveden příspěvek ve výši 700,1 EUR;
- pro 5. stupeň závislosti (více než 180 hodin péče měsíčně) je uveden příspěvek ve výši 951,0 EUR;

⁴¹ Stadt Wien (2018). *Pflege und Betreuung in Wien*. [online]. Dostupné z: https://www.fsw.at/downloads/broschueren/pflege_betreuung/PFLEGE.pdf

- pro 6. stupeň závislosti (více než 180 hodin péče měsíčně v případě, že je nezbytná časově nekonzistentní péče s pravděpodobní ohrožení klienta) je uveden příspěvek ve výši 1 327,9 EUR;
- pro 7. stupeň závislosti (více než 180 hodin péče měsíčně, pokud je) je uveden příspěvek ve výši 1 745,1 EUR.

„Před vstupem do sociálních služeb probíhá proces hodnocení žadatele – obecně se posuzuje potřebnost a úroveň péče a příjmy žadatele, konkrétní forma se však dle jednotlivých spolkových zemí liší. Jedná-li se o pobytovou službu, je zpravidla na samotném zařízení, zda žadatele přijme či odmítne (rozdíly jsou opět v jednotlivých zemích a jejich systémech). Většina domovů stacionární péče obvykle vyžaduje pro přijetí zájemce určitou úroveň potřebnosti péče, např. domovy pod správou města Vídeň přijímají osoby minimálně s úrovní péče 3.“⁴²

Zajímavostí je rovněž Národní certifikát kvality pro domovy důchodců a pečovatelské služby v Rakousku (NQZ), který existuje od roku 2013. Ministerstvo sociálních věcí a spolkové země společně zajistily, aby NQZ platil v celém Rakousku. Certifikát je udělován domovům, které nad rámec plnění zákonných požadavků usilují o další rozvoj své kvality v zájmu co nejlepší individuální kvality života.

Všechny opakující se dávky a nároky (jako jsou důchody, nároky na výživné) jsou nadále využívány k úhradě nákladů a nevztahuje se na ně zákaz využití péče. V případě ubytování v domově na náklady sociální pomoci zůstává obyvatelům domova měsíčně 20 procent důchodu včetně zvláštních plateb a 10 procent příspěvku na péči 3. stupně.

⁴² Ministerstvo práce a sociálních věcí (2019). *Komparativní studie situace ve dvou oblastech poskytovaných sociálních služeb ve vybraných evropských zemích*. Dostupné z <http://rsss.mpsv.cz/wp-content/uploads/2019/04/Komparativn%C3%AD-studie-syst%C3%A9m%C5%AF-posouzen%C3%AD-opr%C3%A1vn%C4%9Bnosti-n%C3%A1roku-z%C3%A1jemce-pro-vstup-do-soci%C3%A1ln%C3%AD-slu%C5%BEby.pdf>.

7. VYBRANÉ JUDIKÁTY A PŘÍKLADY ŘEŠENÍ

Předmětem této kapitoly je **překlad celkem dvou vybraných judikátů** souvisejících s řešenou problematikou a **popis celkem 10 typických a 5 krajních situací vyplývajících z realizovaného výzkumu** (dotazníkového šetření). V případě typických situací bylo cílem MPSV popsat kazuistiky 10 typických klientů, tedy ze skupiny průměrných klientů s průměrnými příjmy a výdaji. V případě krajních situací se pak jedná o kazuistiky 5 netypických klientů s různými atypickými kombinacemi vysokých příjmů a nízkých výdajů, nízkých příjmů a vysokých výdajů apod.

Nad rámec výše uvedeného došlo k **nastínění příkladů řešení vybraných situací, které se opírají o dobrou praxi, pravidla systémů ve vybraných komparovaných právních řádech** (bylo pracováno zejména s výstupy „*Komparativní studie situace ve dvou oblastech poskytovaných sociálních služeb ve vybraných evropských zemích*“), stejně jako o soudní rozhodnutí, která byla v minulosti učiněna. K některým očekávaným situacím, které mohou nastat, nebyly dle provedené rešerše dohledány judikáty, které by nastiňovaly způsob rozhodování soudů. V takových případech jsou uvedeny pouze možné příklady řešení, které se neopírají o dosavadní soudní praxi. Příklady řešení s ohledem na rozdílnosti v právních systémech je rovněž nutné brát spíše jako doporučující, neboť žádným způsobem nepředjímají možné budoucí rozhodování soudů v prostředí České republiky.

7.1 Vybrané judikáty

V rámci této podkapitoly byly vybrány dva relevantní judikáty, u kterých byl převeden překlad z německého jazyka do jazyka českého. Na základě schválení od MPSV byl výběr judikátů ponechán v režii Zpracovatele. Ten nejprve provedl rešerši a rámcovou analýzu obsahu judikátů, kdy na základě určení věcného obsahu a možné přínosnosti ve vztahu k vybranému problému vybral s ohledem na zadání po jednom judikátu pro Spolkovou republiku Německo a Rakouskou republiku. Je však nutné podotknout, že praxe v těchto zemích není zcela homogenní, kdy například výše nákladů za pobytovou sociální službu se liší v závislosti na tom, v jakém spolkové zemi se instituce nachází. S ohledem na skutečnost, že ve

Spolkové republiky Německo neprobíhá při vstupu do sociální služby majetkové ani příjmové testování zájemců (klientů) a v Rakouské republice platí od roku 2018 tzv. *Pflegeregresses*, dle kterého nesmí být majetek klientů přijatých do zařízení ústavní péče nebo jejich příbuzných využíván ke krytí nákladů na péči⁴³, se vybrané judikáty dotýkají řešených oblastí spíše nepřímo.

7.1.1 Překlad vybraného judikátu ze Spolkové republiky Německo

Níže je přeložen do českého jazyka vybraný judikát ze Spolkové republiky Německo, a to s označením ECLI:DE:LSGNIHB:2011:0127.L8SO195.08.0A, ke kterému bylo řízení realizováno dne 27. ledna 2011.

Judikát je dostupný na:

<https://www.rechtsprechung.niedersachsen.de/jportal/portal/page/bsndprod.psml?doc.id=JURE110015510&st=ent&doctyp=juris-r&showdoccase=1¶mfromHL=true#focuspoint>

1. Manžel/manželka osoby, která potřebuje péči, nemá právo podat žalobu na převzetí nekrytých nákladů na péči (podle rozsudku BSG ze dne 19. října 2010–B 14 AS 51/09 R).

2. Zásady, které vypracovala BSG (BSGE 100, 139 ff) pro použitelnost majetku ve smíšené komunitě potřeb, nelze přenést na případy, kdy žádný z partnerů nemá nárok na výhody podle SGB II. Teoretická možnost pozdějšího nároku na dávky není dostatečná; To by vedlo k rozšíření ustanovení o nouzi v § 90 odst. 3 SGB XII, které bylo vytvořeno jako individuální případová norma a směřovalo k atypickým individuálním případům, což zákonodárce nechtěl.

Řízení SG Lüneburg, 7. října 2008, Az: S 22 SO 248/07, rozh.

⁴³ Ministerstvo práce a sociálních věcí (2019). *Komparativní studie situace ve dvou oblastech poskytovaných sociálních služeb ve vybraných evropských zemích*. Dostupné z <http://rsss.mpsv.cz/wp-content/uploads/2019/04/Komparativn%C3%AD-studie-syst%C3%A9m%C5%AF-posouzen%C3%AD-opr%C3%A1vn%C4%9Bnosti-n%C3%A1roku-z%C3%A1jemce-pro-vstup-do-soci%C3%A1ln%C3%AD-slu%C5%BEby.pdf>.

[1] Žalobci po žalované žádají úhradu nekrytých nákladů pečovatelského domu, které vznikly měsíčně od umístění žalobce do pečovatelského domu, aniž by se přihlíželo k majetku žalobce.

[2] Žalobce narozený v prosinci 1933 byl dne 27.8.2007 přijat do domu s pečovatelskou službou H., I. Jeho manželka, žalobkyně, narozená v únoru 1945, byla rozhodnutím okresního soudu ve Winsen/Luhe v září 2007 jmenována jeho opatrovníkem; podpora zahrnovala i právní, aplikační a úřední záležitosti. Podle vyjádření předloženého v žalobě činily náklady pečovatelského domu za měsíc červenec 2008 2 671,87 EUR měsíčně; po odečtení příspěvku na péči přiznaného fondem pojištění dlouhodobé péče pro II. stupeň péče ve výši 1 279,00 EUR zbyla měsíční částka 1 393,09 EUR, kterou žalobce pravidelně platil.

[3] Od úpravy důchodu od 1. července 2007 pobírá žalobce starobní důchod z německého systému důchodového pojištění ve výši 724,99 EUR měsíčně včetně dotace na zdravotní pojištění ve výši 47,75 EUR. Žalobkyně měla ze zaměstnání v pohostinství, které vykonávala od 1. října 1996, čistý příjem 1 129,55 EUR měsíčně. Od dovršení 65 let pobírá starobní důchod od německého důchodového pojištění; naposledy ve výši 735,56 EUR netto. Žalobci mají nárok na pronájem budovy na pozemku v Seevetal/Maschen, parcela 4, pozemek 446/1, který je zastavěn řadovým domem a má velikost 229 m². Podle žalobce se podlahová plocha domu, ve kterém žalobce nadále bydlí, pohybuje kolem 100 metrů čtverečních. Nemovitost již po zaplacení poslední splátky v září 2007 není zatížena úvěrem ve výši 14.855 EUR.

[4] Žádostí o pomoc o péči ze dne 27.8.2007 žalobci předložili další důkazy o zůstatcích účtů na různých účtech vedených J. a K. Účty byly všechny vytvořeny na jméno žalobkyně, podle jejího vyjádření žalobce neměl vlastní účet. Dne 30. srpna 2007 měla tedy žalobkyně na účtech u K. majetek:

[5]

Běžný účet č. L.:	3 369,90 EUR
Běžný účet č. M	16 674,00 EUR
Spořicí účet #N	7 272,00 EUR
Spořicí účet č. O	10 000,00 EUR
Termínovaný vkladový účet	13 000,00 EUR

[6] Dne 17.9.2007 bylo z účtu M. převedeno 14 855,49 EUR z důvodu splátky úvěru a zůstatek kreditu 1 819,36 EUR. Žalobce měl u P. tyto účty:

[7]

Účet č. Q.:	1 712,79 EUR
Účet č. R.:	14 662,50 EUR

[8] Ten byl účtem cenných papírů. Konečně měl žalobce uzavřenou smlouvu o stavebním spoření se S., číslo pojištění T., jehož naspořená částka činila 2 998,93 EUR.

[9] Žalovaný rozhodnutím ze dne 17.10.2007 žádost zamítl. Jako odůvodnění vysvětlil, že žalobci měli úspory a zůstatky na bankovních účtech v celkové výši 51 836,55 EUR plus částku domácích úspor. Tento úvěr představuje aktiva, která, s výjimkou příspěvku ve výši 3 214,00 EUR, mají být primárně použita na bydlení žalobce. Proti tomu se žalobci dne 23.10.2007 ohradili. Na jedné straně byla z majetku mezitím splacena hypotéka ve výši cca 14 000,00 EUR, na straně druhé je zde určitá míra nouze, kterou je nutné dodržet v souladu s § 90 odst. 3 SGB XII. protože by to žalobci výrazně ztížilo udržení přiměřeného zabezpečení na stáří v případě požadovaného zpeněžení majetku. Sama žalobkyně byla u žalobce dlouhodobě zaměstnána s relativně nízkou mzdou. Podle posledních informací penzijní pojišťovny může očekávat starobní důchod ve výši cca 800,00 EUR. Nyní je jí 62 let a do 65 let si již nebude moci vytvářet rezervy. V tomto případě je alespoň obdobně použitelný § 12 odst. 2 č. 1 SGB II, protože žalobce musí být v tomto

ohledu postaven na stejnou úroveň jako zaměstnatelný příjemce SGB II. Výsledkem by byla opravná položka ve výši 26 000,00 EUR.

[10] Žalovaný námitku zamítl sdělením o námitce ze dne 27.11.2007. Po zohlednění částky, která byla použita na splacení úvěru a po odečtení opravné položky k aktivům, zbývá aktiva ve výši 48 621,60 EUR. Zajištění na stáří žalobce v podstatě není zajištěno majetkem, ale předpokládaným důchodem ve výši cca 800,00 EUR. Nutno podotknout, že žalobkyně bydlí v řadovém domě, který je nyní nezátížený a že s manželem vlastní každý polovinu. Kromě důchodového příjmu tedy je další zabezpečení na stáří. Hotovostní majetek nebyl investován jako zajištění na stáří, ale je kdykoliv k dispozici a použitelný. Účelové omezení s ohledem na zabezpečení na stáří nebylo rozpoznatelné ani prokázáno. Uznání nouze ve smyslu § 90 odst. 3 SGB XII proto nepřichází v úvahu. Analogická aplikace ustanovení SGB II není možná. Žalobce potřebuje majetek k zajištění vlastní obživy v pečovatelském zařízení, neboť jeho příjmy nestačí na úhradu nepokrytých nákladů na bydlení.

[11] Žalobci podali dne 28. prosince 2007 žalobu s odůvodněním, že podle jejich právního názoru by stávající majetek neměl být užíván. Na jedné straně jsou veškeré zůstatky na účtech výhradním vlastnictvím žalobkyně. Pokud jde o právo na výživné, žalobkyně rovněž není povinna užívat svůj majetek ve prospěch žalobce, protože by tím byla ohrožena její vlastní přiměřená výživa, zejména její vlastní důchodové zabezpečení, a v konečném důsledku by bylo zrušeno. I kdyby se jednalo o majetek k užívání, došlo by přinejmenším k atypické situaci, která představuje strádání ve smyslu § 90 odst. 3 SGB XII. Žalobkyně si celý život šetřila, aby si mohla ve stáří udržet přiměřenou úroveň. Zkušenosti ukazují, že ve stáří je třeba počítat s vyššími životními náklady. Žalobkyni je již 62 let a v dohledné době odejde z aktivního profesního života a zbývající úspory pak bude sama potřebovat. Žalobkyně v žalobě předložila informaci K. ze dne 14. července 2008 o zůstatcích na běžných účtech. Zůstatek na běžném účtu pak činil 356,44 EUR, na spořicímu účtu M. 5 100,00 EUR, na spořicímu účtu O. 10 275,00 EUR a na termínovaném účtu U. 13 000,00 EUR. Peníze na termínovaném účtu byly podle K. fixované do 19. března 2009 a nebylo možné je mít k dispozici ihned. Využití

smlouvy o stavebním spoření by měla za následek zpětnou ztrátu všech již přiznaných dotací na výstavbu domu.

[12] Podle informací J. byl zůstatek účtu na vkladní knížce žalobkyně dne 8. července 2008 727,72 EUR a zůstatek na účtu cenných papírů 14 692,50 EUR. Při ústním jednání před SG Lüneburg dne 7. října 2008 žalobkyně uvedla, že termínovaný účet ve výši 13 000,00 EUR je stále nevyužitý. Na spořicímu účtu u Volksbank je také částka 10 000,00 EUR.

[13] SG rozsudkem ze dne 7. října 2008 žalobu zamítla. Poukázal na to, že podle § 19 odst. 3 SGB XII mají být příjmy a majetek oprávněné osoby a jeho manžela, který není odloučen, použity i v případě doplňkových dávek pomoci při péči podle § 61 SGB XII. Majetek převyšující opravnou položku 3 214,00 EUR v celkové výši 51 385,60 EUR ke dni podání žádosti a minimálně 23 000,00 EUR ke dni 7. října 2008 je plně využitelný podle ustanovení § 90 odst. 1 odst. 3 SGB XII a není chráněn zákonem č. přítomnost tvrdosti. Nebylo prokázáno, že by majetek žalobkyně byl od počátku vkládán za účelem zabezpečení na stáří. Pozice aktiv lze okamžitě uvolnit a použít. Bez ohledu na to celkový pohled ukazuje, že existuje adekvátní zabezpečení ve stáří. Žalobce pobírá starobní důchod ve výši 724,99 EUR a žalobkyně má příjem 1 060,55 EUR, takže celkový měsíční příjem společného jmění manželského je těsně pod 1 800,00 EUR. Pro žalobkyni je navíc výhoda ubytování zdarma. To znamená, že je možný životní styl vysoko nad úrovní sociální pomoci.

[14] Proti rozsudku doručenému dne 15.10.2008 se žalobci dne 16.11.2008 odvolali. Jako odůvodnění v podstatě odkázali na úpravu osvobození od daně "§ 11 odst. 2 č. 1 SGB II". Pokud by byl použit majetek žalobkyně, byli by žalobci postaveni do horšího postavení než srovnatelný manželský pár, který pobíral výhody podle SGB II. K právu žalobkyně podat žalobu uvádějí, že pokud se odmítnutí dávek dotýká pouze žalobkyně, jde v tomto případě o správní akt proti žalobci s účinkem třetí osoby, neboť správní akt alespoň nepřímo zasahuje do žalobcovy vlastní chráněné sféry zájmů a dotýká se jejich právních zájmů. V případech tohoto druhu je potřeba, aby se dotyčná osoba formálně zapojila do správního řízení. V souladu s tím má žalobce právo podat žalobu podle čl. 19 odst. 4 základního zákona.

[15] Dne 8. 10. 2008 žalobci opětovně požádali žalovaného o převzetí neuhrazených nákladů pečovatelského domu pro žalobce z prostředků sociální pomoci, a to počínaje „dnešním dnem“ (8. 10. 2008). Žalovaný na tuto žádost odpověděl dopisem ze dne 14. října 2008 s tím, že nové rozhodnutí o nyní podané žádosti není nutné, neboť z předložených podkladů k žádosti nelze zjistit změnu skutkového ani právního stavu. Trvá na zamítnutém rozhodnutí a odkazuje na rozhodnutí vydané již 17. října 2007. Poukázal také na § 46 odst. 1 SGB X, podle kterého lze správní akt zrušit s účinností do budoucna, ledaže by muselo být znovu přijato správní akt se stejným obsahem. To je případ žalobců. Proti rozhodnutí ze 14. října 2008 podali žalobci námitku; odvolací řízení se přerušuje.

[16] Žalobci požadují následující:

[17] 1. Zrušit rozsudek SG Lüneburg ze dne 7. října 2008 a rozhodnutí žalovaného ze dne 17. října 2007 ve formě rozhodnutí o námitce ze dne 27. listopadu 2007,

[18] 2. Uložit žalované, aby za období od 27. 8. 2007 do 7. 10. 2008 zaplatila žalobci nefinancované náklady pečovatelského domu.

[19] Žalovaný žádá,

[20] dovolání zamítnout.

[21] Poukazuje na to, že výhody podle SGB II a SGB XII jsou různé okolnosti, které také vyžadují různé předpisy pro výpočet příjmů a majetku. Nedošlo tedy k nerovnému zacházení se žalobci ve srovnání se zaměstnatelnými příjemci dávek SGB II.

[22] Pro další podrobnosti o skutkovém stavu a stavu sporu se odkazuje na soudní spis a správní spis žalovaného. Ty byly k dispozici a byly předmětem slyšení a rozhodovacího procesu.

DŮVODY PRO ROZHODNUTÍ

[23] Odvolání žalobkyně a žalobce proti rozsudku sociálního soudu v Lüneburgu ze dne 7. října 2008 jsou přípustná, zejména byla podána v řádné formě a včas, avšak neopodstatněná. Byly proto zamítnuty.

[24] Dovolání žalobkyně je již nedůvodné, protože její žaloba byla nepřijatelná. Žalobkyně není oprávněna uplatňovat nárok žalobkyně na pomoc při péči vlastním jménem: správným typem žaloby pro žádost je kombinovaná žaloba na odstoupení a plnění podle § 54 odst. 4 SGG. Žalobní právo u tohoto typu žalob předpokládá, že právní nárok na službu a stížnost je uplatněn odporujícím (zamítajícím) správním aktem. Neexistuje žádná stížnost, pokud nárokovaná služba nemůže být z jakéhokoli hlediska oprávněná. Žalobkyně nemůže tvrdit, že sama má právní nárok na požadovanou službu (převzetí nekrytých nákladů na bydlení). Podle ustanovení 7. hlavy SGB XII (pomoc při péči) mají takový nárok pouze osoby, které z důvodu fyzického, duševního nebo psychického onemocnění nebo zdravotního postižení nemohou vykonávat obvyklé a pravidelné opakující se činnosti v průběhu každodenního života v dlouhodobém horizontu, bude pravděpodobně potřebovat pomoc po dobu nejméně šesti měsíců, a to ve značné nebo větší míře (§ 61 odst. 1 věta 1 SGB XII). Pouze tito lidé mají nárok na dávky. Žalobce se nesprávně opírá o svůj – údajný – zájem o třetí stranu, aby odůvodnil své právní postavení. Odmítnutí přiznání sociální pomoci (zde pomoc při péči) s odkazem na přiměřené získávání prostředků z manželova příjmu a majetku podle kapitoly 11 SGB XII (§ 19 odst. 3 SGB XII) se manželovi nejeví jako správné bez ohledu na toto rozhodnutí je žalobkyně povinna poskytovat manželovi výživné, a to i úhradou nezbytných nákladů na péči a ošetřování (§ 1360a BGB; sv. a kol. Weber-Monecke v Mnichově komentář, 5. vydání 2010, § 1360a BGB RdNr 5 m.w.N.). Sporné rozhodnutí nemá pro žalobce právní ani faktické účinky. Kromě toho zákonné ustanovení, kterého se žalobce dovolává, musí být rovněž určeno k ochraně jeho individuálních zájmů. V právu sociální pomoci to neplatí pro manžele, kteří vstupují především svými příjmy a majetkem; nárok na dávky podle SGB XII chrání pouze individuální zájmy těch, kteří mají z různých důvodů nárok na dávky (např. osoby vyžadující péči podle § 61 odst. 1 věta 1 SGB XII). Nechrání však ekonomické zájmy těch, kteří jsou povinni pracovat v souladu s § 19 odst. 1 až 3 SGB XII. I proto žalobci postrádají právo podat žalobu na kombinovanou žalobu o zrušení a plnění, která je zaměřena na plnění, a to převzetí nekrytých nákladů na péči (srov. též rozsudek BSG ze dne 19. října 2010–B 14 AS 51 /09 R – Rdnr 11 o chybějícím právu jednat člena dávkového společenství, který nemá nárok na dávky podle SGB II). Nechrání však ekonomické zájmy těch, kteří jsou povinni

pracovat v souladu s § 19 odst. 1 až 3 SGB XII. I proto žalobkyně postrádá právo podat žalobu na kombinovanou žalobu o zrušení a plnění, která je zaměřena na plnění, a to převzetí nekrytých nákladů na péči (srov. též rozsudek BSG ze dne 19. října 2010–B 14 AS 51 /09 R – Rdnr 11.

[25] Nedůvodné není ani dovolání žalobce.

[26] Na základě výslovně podané žádosti je třeba rozhodnout o době ode dne ubytování žalobce v Domě s pečovatelskou službou I., 27. 8. 2007, do 7. 10. 2008. Nová žádost o pomoc podaná dne 8. 10. 2008, rozhodnutí ze dne 14.10.2008 o odmítnutí péče nebylo předmětem tohoto řízení podle § 96 SGG, protože nemění ani nenahrazuje rozhodnutí ze dne 17.10.2007 ve formě rozhodnutí o námitce ze dne 27.11.2007. Končí však doba, po kterou nabývá účinnosti první zamítnuté rozhodnutí (srov. rozsudek BSG ze dne 31. října 2007–B 14/11b AS 59/06 R -, NJW 2008, 2458; rozsudek ze dne 9. listopadu 2010–B 4 AS 7/10 R – Rdnr 12, juris), takže rozhodnutí Senátu o době po 7. říjnu 2008 by zde ani bez výslovně podané žádosti nebylo možné.

[27] Žalobce má právo (bez ohledu na zde dotčenou potřebu) na další pomoc v péči podle § 61 odst. 1 věta první SGB XII v podobě převzetí neuhrazených nákladů na bydlení za jeho ústavní péči (§ 61 odst. 2 věta první SGB XII) narůstají. Pomoc při péči se poskytuje, nelze-li od příjemců a jejich manželů, kteří nejsou odloučení, reálně očekávat, že budou získávat prostředky ze svých příjmů a majetku podle ustanovení kapitoly 11 této knihy (§ 19 odst. 3 SGB XII). § 90 SGB XII určuje použití majetku. Poté má být použit celý použitelný majetek (§ 90 odst. 1 SGB XII). Manželka žalobce měla v době podání žádosti majetek v celkové výši 16 375,29 EUR na spořicímu účtu a účtu cenných papírů u P. a na různých účtech u V. ve výši 35 461,26 EUR (již minus částka použitá na splacení úvěru v září 2007) a částku 2 998,93 EUR na účtu stavebního spoření, tedy celkem 54 835,48 EUR. Po odečtení částky zajištění majetku dle § 90 odst. 2 č. 9 SGB XII ve spojení s § 1 odst. 1 č. 1b, č. 2 VO k § 90 odst. 2 č. 9 SGB XII (ve znění zák. zákona ze dne 27. prosince 2003, BGBl I, 3022) ve výši 3 214,00 EUR, zbyla částka 51 621,48 EUR. U této částky není zřejmé, zda částka téměř 3 000,00 EUR na účtu stavebního spoření u S. byla realizovatelným majetkem. Lze také ponechat otevřenou otázku, zda by částka na účtu termínovaného vkladu ve výši 13 000,00 EUR mohla být

aktuálně použita na životní náklady. Žalobkyně předložila opačné vyjádření V., podle kterého mohla s touto částkou disponovat až v březnu 2009. I po odečtení těchto dvou položek zůstalo celkem 35 622,55 EUR v aktivech k použití. V každém případě byl dne 7.10.2008 účet u V. s kreditní částkou 10 000,00 EUR nedotčen, stejně jako termínovaný vkladový účet s částkou 13 000,00 EUR k dispozici 1. března 2009, stejně jako manželka žalobce v r. potvrdilo ústní jednání před SG Lüneburg.

[28] Jak již SG správně uvedl, žalobce se nemůže úspěšně dovolávat ochranného ustanovení § 90 odst. 3 SGB XII. Sociální pomoc tedy nesmí být závislá na užívání nebo zpeněžení majetku, pokud by to znamenalo strádání pro osobu, která musí majetek užívat, a pro osoby na nich závislé. To platí zejména pro dávky podle kapitol 5 až 9, pokud by byl podstatně ztížen přiměřený životní styl nebo udržení přiměřeného starobního důchodu. Ustanovení o tvrdosti odstavce 3 se zaměřuje na atypické případy, které jsou srovnatelné se standardními příklady odstavce 2 a vedou k výsledku, který odpovídá vůdčím zásadám odstavce 2. V souladu s tím se jedná o těžkosti, pokud se v důsledku zvláštních okolností jednotlivého případu stane typická finanční situace atypickou, protože sociální postavení osoby hledající pomoc je trvale narušeno, především z důvodu jejího postižení, nemoci nebo potřeby péče (Hohm in Schellhorn/Schellhorn/Hohm, 18. vydání, SGB XII, § 90 Rdnr 91). Udržování přiměřeného starobního zabezpečení je ztíženo zejména tehdy, má-li být majetek použit k zajištění budoucího důchodu příjemce nebo jiných osob ve společnosti a pokud by zpeněžení majetku ohrozilo vhodný životní styl ve stáří. Takové ohrožení přiměřené životosprávy ve stáří nelze v případě manželky žalobce určit, jak již SG a žalovaný upozornili v námitce. Protože přiměřené starobní zabezpečení manželky žalobce je v podstatě zajištěno jejím vlastním důchodem a jejím dědickým právem na stavbu dnes již nezatíženého řadového domu. S tímto zbývajícím příjmem a majetkem si manželka žalobce může zajistit starobní důchod nad rámec sociálního zabezpečení. Bez ohledu na to nebylo prokázáno vyčlenění majetku manželky žalobce na zabezpečení na stáří.

[29] Užívání majetku žalobce nelze považovat za nouzi ve smyslu § 90 odst. 3 SGB XII ani z jiných důvodů. Žalobce se zejména nemůže úspěšně odvolávat na ustanovení o ochraně majetku § 12 odst. 2 č. 1 ve spojení s § 65 odst. 5 SGB II

(ochrana 520 EUR za rok věku dospělé osoby, která potřebuje pomoc, a jejího partnera, pokud narodili se před 1. lednem 1948, maximálně 33 800 EUR na osobu). V případě, který je zde řešen, se SGB II nepoužije ani přímo, ani nepřímo. Žalobce, narozený v roce 1933, není v žádném případě oprávněn uplatnit nárok podle SGB II, protože překročil věkovou hranici podle § 7 odst. 1 věta 1 č. 1 druhé knihy zákoníku sociálního práva § § 7 odst. 1 věta 1 č. 3, 9 SGB II. Netvořili tzv. "smíšené společenství potřeb", takže rozhodnutí BSG v rozsudku ze dne 18. března 2008 (B 8/9b SO 11/06 R, BSGE 100, 139ff) k otázce použitelnosti automobilu jako aktiva v komunitě smíšených dávek zde nelze použít. BSG se vyjádřil následovně: „Pokud by SGB II – příjemce, který žije ve smíšeném společenství potřeb, musel použít svůj automobil podle § 90 odst. 1 SGB XII k pokrytí potřeb partnera, který pobírá dávky podle SGB XII, aniž by bylo možné spoléhat na nouzi, byla by úprava § 12 odst. 3 S 1 č. 2 SGB II marná a byla by v takovém případě zcela znehodnocena. V tomto ohledu je rovněž otázkou, zda tato úvaha platí i pro použití základního volného majetku podle § 12 odst. 2 č. 1 SGB II. BSG se k této otázce zatím nevyjádřila; probíhají pouze revizní řízení, která se týkají otázky použití příjmů převyšujících nezbytné životní náklady manžela pobírajícího dávky podle SGB II (B 8 SO 20/09 R; B 8 SO 17/10 R; viz též usnesení Senátu ze dne 21. 16. září 2010, L 8 SO 172/10 B.)

[30] Přenesení výše uvedených úvah na případy, kdy – jako zde – žádný z partnerů nemá nárok na výhody podle SGB II, podle názoru Senátu nepřichází v úvahu. Účel zamýšlený – vyššími – majetkovými příplatky § 12 odst. 2 č. 1 SGB II, totiž mít možnost učinit opatření – případně i pro partnera – a vytvořit pobídky pro opětovné nastoupení do práce, nelze dosáhnout. Navíc zahrnutí případů, kdy neexistuje smíšené společenství potřeb, ale mohlo by existovat pouze v případě, že by partner osoby oprávněné na sociální pomoc byl nezaměstnaný, by v rozsahu § 90 odst. 3 S 1 SGB XII vedlo k překročení tohoto ustanovení jako normy tvrdosti (také SG Berlin, rozhodnutí ze dne 23. února 2007, S 51 SO 249/07 ER, ZfF 2008, 89ff). Pokud by se se zaměstnanými osobami, kteří žijí společně s příjemcem podle SGB XII, zacházelo „jako“ s příjemci podle SGB II a zároveň by v případech smíšených komunit bylo podřízeno ustanovení o nouzi § 90 odst. 3 SGB XII. k majetkovým opravným položkám § 12 odst. 2 ne SGB II – zde ve spojení s § 65 odst. V SGB II – vedlo k rozšíření ustanovení o nouzi vytvořené jako norma individuálního případu

a zaměřené na atypické jednotlivé případy v § 90 odst. 3 SGB XII, což zákonodárce nechtěl.

[31] Rozhodnutí o nákladech řízení vyplývá z § 193 SGG.

[32] V řízeních tohoto typu se soudní výlohy neúčtují.

[33] Není důvod k povolení revize (§ 160 odst. 2 SGG).

7.1.2 Překlad vybraného judikátu z Rakouské republiky

Níže je přeložen do českého jazyka vybraný judikát z Rakouské republiky, a to s evidenčním číslem 4Ob109/21i, ke kterému bylo rozhodnutí realizováno dne 22. 9. 2021.

Judikát je dostupný na:

https://www.ris.bka.gv.at/Dokument.wxe?Abfrage=Justiz&Dokumentnummer=JJT_20210922_OGH0002_0040OB00109_21I0000_000&Suchworte=RS0063121+sozialhilfe

Hlava

Nejvyšší soud jako odvolávací soud zastupoval předseda Senátu Dr. Vogel jako předseda a referenti Dr. Schwarzenbacher, Hon.-Prof. PD dr Rassi, Dr. Parzmayr a Hofrätin Mag. Istjan, LL.M., stejně tak další soudci v právní věci žalobce M* M*, zastoupeného zákonným zástupcem Mag. Kurtem Schickem, advokátem v Mistelbachu, proti obžalované S* M*, zastoupené Dr. Georgem Uherem, advokátem v Mistelbachu, kvůli výživnému, o dovolání žalované (odvolací úrok 6 000 EUR) proti rozsudku Krajského soudu v Korneuburg jako odvolacího soudu ze dne 14. ledna 2021, GZ 20 R 282/20s-21, čím byl potvrzen rozsudek Okresního soudu v Mistelbach ze dne 27. července 2020, GZ 24 C 8/20z-9.

ROZHODNUTÍ

Rčení

Revize je zamítnuta.

Žalovaný je povinen uhradit žalobci do 14 dnů náklady na vyjádření k odvolání, které byly stanoveny ve výši 626,52 EUR (včetně DPH 104,42 EUR).

Text

Důvod:

[1] Manželství uzavřené mezi stranami v roce 1992 bylo ukončeno převážně kvůli provinění žalobce. Rozsudek o rozvodu je pravomocný od 13. července 2019. Žalobce narozený v roce 1962 se během manželství staral o domácnost, zatímco žalovaná pracovala. Žalobce trpí fyzickými a psychickými problémy, takže ho při jednání s úřady a soukromými dodavateli i při správě příjmů zastupuje plnoletý zástupce. Dále bydlí v pečovatelském domě, kde je mu zajištěna strava. Žalobce není schopen pracovat, aby pokryl své životní náklady. Ke konci manželství obdržel žalobce od své matky částku 23 000 EUR, kterou od rozvodu s žalovanou vynaložil na živobytí, zbylo mu 12 000 EUR. Žalovaný naposledy dosáhl měsíčního čistého příjmu (dvanáctého roku) 3 315,17 EUR.

[2] Žalobce se domáhá pomanželského výživného podle § 68a EheG ve výši 850 EUR měsíčně počínaje 1. srpem 2019. To odpovídá 25 % příjmů žalované. Nedochozí k žádnému dvojímu plnění, protože dolnorakouský zákon o sociálním zabezpečení stanovuje právní postoupení.

[3] Žalovaná v podstatě namítla, že k dohodě o domácích pracích jejího manžela nedošlo; spíše se vyhýbal práci. Dokáže se uživit ze svého finančního majetku a dále má zajištěné jídlo a bydlení v pečovatelském domě.

[4] První soud přiznal žalobci měsíční výživné ve výši 500 EUR. Žalobce v rámci vzájemné úpravy manželského partnerství vedl 25 let společnou domácnost a nebyl schopen se s ohledem na svůj zdravotní a psychický stav živit. Přiznané výživné ve

výši 15 % z čistého příjmu žalované se pohybuje na spodní hranici s přihlédnutím k závažným manželským proviněním žalobce (opakované fyzické násilí v podobě fackování, tahání za vlasy, kopání atd.). Sociální dávky spolkové země Dolní Rakousko nesnižují vyživovací povinnost žalovaného, protože žalovaný již není příbuzným žalobce a orgán sociální péče má přístup k nárokům žalobce na výživné prostřednictvím právního postoupení. Majetek 12 000 EUR není dostačující, aby pokryl životní potřeby.

[5] Odvolací soud tento rozsudek potvrdil a následně připustil dovolání k otázce, zda při absenci odpovídajících argumentů účastníků řízení by měla být jako minimální požadavek uplatněna základní sazba vyrovnávacího příspěvku, pokud osoba, která se domáhá výživného, nedisponuje vlastními příjmy.

[6] Žalovaný žádá o jeho revizi – zodpovězenou žalobcem – žalobu zamítnout; v případě podá žádost o zrušení.

Právní posouzení

[7] Bez ohledu na rozhodnutí odvolacího soudu, které není pro Nejvyšší soud závazné, není revize přípustná, neboť neexistují závažné právní otázky ve smyslu § 502 odst. 1 ZPO, a musí být zamítnuta.

[8] Posouzení výživného jsou v zásadě individuálními rozhodnutími (RIS-Justiz RS0007204 [T12]). O závažný právní problém se jedná pouze v případě, že soud druhého stupně při jejich posuzování zjevně ignoruje faktory právního posouzení nebo porušuje vůli zákonodárce (RS0053263 [T3]).

[9] Podle § 68a odst. 2 EheG by manžel měl mít nárok na výživné po předložení zbývajících předpokladů, pokud mu nebude dokázána soběstačnost z důvodu nedostatku výdělečných příležitostí nebo pro dobu trvání manželského svazku nebo pro jeho věk nebo zdraví (RS0118900).

7.2 Možné situace klientů a příklady řešení

Tato podkapitola je vnitřně členěna na dvě části. V první části jsou popsány kazuistiky 10 typických a 5 krajních situací klientů, kteří byli identifikováni na základě realizovaného dotazníkového šetření. V druhé části jsou pak popsány některé situace, které mohou nastat a jež mohou být předmětem budoucích sporů v případě nejednoznačného vymezení v právních předpisech.

7.2.1 Kazuistiky klientů účastnících se výzkumu

V rámci této podkapitoly jsou ve stručnosti popsány kazuistiky 12 typických a 5 krajních situací klientů, které byly formulovány na základě realizovaného dotazníkového šetření.

Typické situace osob

- 1) **Respondent č. 521 (s OOPV) s měsíčním příjmem ve výši 14 001 až 18 000 Kč s úhradou za základní činnosti včetně ubytování a stravování ve výši 12 865 Kč měsíčně vynakládající (mimo uvedené) méně než 200 Kč měsíčně za léky, 201 až 400 Kč za nezbytné služby (drogerii, ošacení apod.) a méně než 200 Kč za ostatní nakupované zboží a služby.**

Jedná se o osobu patřící do skupiny klientů služby domov pro seniory bez snížené úhrady disponující okruhem osob povinných výživou, s mediánovými příjmy, mediánovými dodatečnými výdaji a s modusovou výší finančního majetku. Jedná se o klienty domovů pro seniory bez snížené úhrady, kterých je bez ohledu na ostatní kvótní znaky ve výběrovém souboru 85,2 %, jež disponují okruhem osob povinných výživou (54,0 % z celkového počtu klientů této sociální služby) a kteří dosahují mediánových příjmů ve výši 14 000 až 18 000 Kč měsíčně a vynakládají dodatečné výdaje (na léky, drogerii, ošacení apod.) ve výši 600 až 1 000 Kč měsíčně. Klienti domovů seniorů disponují nejčastěji (v 69,3 %) finančním majetkem v rozsahu nepřesahujícím 100 000 Kč. U těchto klientů lze předpokládat, a to s ohledem na skutečnost, že jejich příjmy plně pokrývají předepsanou výši úhrady a současně disponují

okruhem osob povinných výživou, že nebude pravděpodobně nutné na tyto klienty přispívat z dotací přerozdělovaných kraji.⁴⁴

- 2) Respondent č. 616 (bez OOPV) s měsíčním příjmem ve výši 14 001 až 18 000 Kč s úhradou za základní činnosti včetně ubytování a stravování ve výši 13 500 Kč měsíčně vynakládající (mimo uvedené) méně než 200 Kč měsíčně za léky, 401 až 600 Kč za nezbytné služby (drogerii, ošacení apod.) a 201 až 400 Kč za ostatní nakupované zboží a služby.**

Výše uvedená osoba představuje klienta služby domov pro seniory bez snížené úhrady, bez okruhu osob povinných výživou, s mediánovými příjmy, mediánovými dodatečnými výdaji a s modusovou výší finančního majetku – jedná se svými popisnými charakteristikami o velice obdobné klienty, jakými jsou typoví klienti 1), a to s tím rozdílem, že tyto klienti nedisponují okruhem osob povinných výživou (odpovídá 46,0 % za službu domov pro seniory). S ohledem na skutečnost, že tyto klienti mají příjmy, které jsou dostačující ke krytí předepsané úhrady, tak ani tyto klienti nepředstavují v současnosti zátěž ve vztahu k dotacím přerozdělovaným kraji. Mohou však být potenciálně rizikováni v případě snížení příjmů nebo zvýšení úhrad, neboť s ohledem na modusovou úroveň finančního majetku nedosahují dostatečné finanční rezervy ani okruhem osob povinných výživou, kteří by potenciální rozdíl mezi příjmy klienta a plnou úhradou dorovnávali.

- 3) Respondent č. 469 (s OOPV) s měsíčním příjmem ve výši 14 001 až 18 000 Kč s úhradou za základní činnosti včetně ubytování a stravování ve výši 13 485 Kč měsíčně vynakládající (mimo uvedené) 201 až 400 Kč měsíčně za léky, 601 až 800 Kč za nezbytné služby (drogerii, ošacení apod.) a 201 až 400 Kč za ostatní nakupované zboží a služby.**

Jedná se o osobu využívající služby domov pro seniory se sníženou úhradou disponující okruhem osob povinných výživou, s mediánovými příjmy

⁴⁴ V rámci typických situací klientů nejsou realizovány průniky všech kvótních znaků. S ohledem na jejich množství se vždy jedná o jednotky procent. K zobrazení je možné využít filtrů v příloze č. 2 tohoto dokumentu – je však nutné pracovat opatrně s filtry v rámci výdajů respondenta, neboť ty jsou členěny na více kategorií a klienti uváděli vždy intervaly (je zde riziko vzniku nezamýšlené chyby v použití filtrů). Průniky nejsou v těle dokumentu počítány pro žádného typického klienta sociálních služeb dle provedeného dotazníkového šetření.

a s modusovou výší finančního majetku – příjmy klienta nepokrývají (s ohledem na povinný zůstatek příjmů ve výši 15 %) plnou (předepsanou) úhradu klienta. Ze zpracovaného dotazníkového šetření je zřejmé, že disponuje-li klient okruhem osob povinným výživou, současná participace těchto osob je nízká (pohybuje se v případě dané služby na úrovni 18,3 %). To platí i v případě respondenta č. 469, kdy rozdíl mezi plnou a sníženou úhradou ve výši 531 Kč měsíčně je plně krytý dotacemi přerozdělovanými Středočeským krajem. S ohledem na modusovou úroveň finančního majetku (která je pod úrovní doporučeného limitu ochrany finančního majetku) bude v případě změny nastavení tato povinnost za předpokladu kladného příjmového testování přecházet na okruh osob povinných výživou. Lze tak v případě této skupiny klientů očekávat vznik možné úspory na dotacích přerozdělovaných krajem.

- 4) Respondent č. 753 (bez OOPV) s měsíčním příjmem ve výši 14 001 až 18 000 Kč s úhradou za základní činnosti včetně ubytování a stravování ve výši 13 841 Kč měsíčně vynakládající (mimo uvedené) 1 001 až 1 500 Kč měsíčně za léky, 401 až 600 Kč za nezbytné služby (drogerii, ošacení apod.) a 201 až 400 Kč za ostatní nakupované zboží a služby.**

Jedná se o klienta služby domov pro seniory se sníženou úhradou, bez okruhu osob povinných výživou, s mediánovými příjmy a s modusovou výší finančního majetku – klienti se sníženou úhradou a bez okruhu osob povinných výživou (kalkulován průnik těchto dvou kvótních znaků) představují podíl 6,9 % za službu domov pro seniory.⁴⁵ U těchto klientů lze očekávat, že bude přetrvávat nutnost dotační podpory ze strany krajských úřadů. S modusovou úrovní finančního majetku u těchto klientů pravděpodobně nebude možné využít disponibilní finančních prostředků klienta ke krytí rozdílu mezi skutečnou a předepsanou úhradou.

- 5) Respondent č. 563 (s OOPV) s měsíčním příjmem ve výši 14 001 až 18 000 Kč s úhradou za základní činnosti včetně ubytování a stravování ve výši 13 840 Kč měsíčně vynakládající (mimo uvedené) 601 až 800 Kč**

⁴⁵ Podíl klientů může být reálně vyšší – nebylo kalkulováno s respondenty, kteří na jednu či druhou otázku neodpověděli neznali, nebo nechtěli uvést odpověď).

měsíčně za léky, 801 až 1 000 Kč za nezbytné služby (drogerii, ošacení apod.) a méně než 200 Kč za ostatní nakupované zboží a služby.

Popisovaná osoba je klientem služby domov se zvláštním režimem bez snížené úhrady, disponující okruhem osob povinných výživou, s mediánovými příjmy a s modusovou výší finančního majetku – klienti domovů se zvláštním režimem bez snížené úhrady (představující 78,7 % z celkového počtu klientů v rámci této služby), přičemž disponují okruhem osob povinných výživou v 63,1 %. Mediánové příjmy jsou na úrovni 14 000 až 18 000 Kč měsíčně. Tito klienti současně disponují nejčastěji (v 60,1 %) finančním majetkem v rozsahu nepřesahujícím 100 000 Kč. V případě uvažovaného návrhu lze předpokládat, že nebude nutné na tyto klienty přispívat v rámci dotací přerozdělovaných kraji. Díky skutečnosti, že příjmy těchto typických klientů DZR plně pokrývají předepsanou výši úhrady a současně disponují okruhem osob povinných výživou.

- 6) Respondent č. 220 (bez OOPV) s měsíčním příjmem ve výši 14 001 až 18 000 Kč s úhradou za základní činnosti včetně ubytování a stravování ve výši 13 841 Kč měsíčně vynakládající (mimo uvedené) 601 až 800 Kč měsíčně za léky, 401 až 600 Kč za nezbytné služby (drogerii, ošacení apod.) a méně než 200 Kč za ostatní nakupované zboží a služby.**

Klient služby domov se zvláštním režimem bez snížené úhrady, bez okruhu osob povinných výživou, s mediánovými příjmy a s modusovou výší finančního majetku. Respondent č. 220 je svými příjmovými a výdajovými charakteristikami podobný předchozí skupině, nicméně s tím rozdílem, že tento klient nedisponuje okruhem osob povinných výživou. Tito typičtí klienti povětšinou nedisponují dostatečným finančním majetkem (odpovídající rezervou), tedy by v případě relativního růstu výdajů nebo poklesu příjmů hrozilo, že nedokáží ze svých příjmů pokrýt celou výši předepsané úhrady.

- 7) Respondent č. 135 (s OOPV) s měsíčním příjmem ve výši 14 001 až 18 000 Kč s úhradou za základní činnosti včetně ubytování a stravování ve výši 13 652 Kč měsíčně vynakládající (mimo uvedené) 601 až 800 Kč měsíčně za léky, 801 až 1 000 Kč za nezbytné služby (drogerii, ošacení apod.) a méně než 200 Kč za ostatní nakupované zboží a služby.**

Jedná se o klienta služby domov se zvláštním režimem se sníženou úhradou, disponujícím okruhem osob povinných výživou, s mediánovými příjmy a s modusovou výší finančního majetku – příjmy těchto klientů za současné situace nejsou dostatečné na pokrytí plně předepsané úhrady. Z uvedeného dotazníkového šetření je zřejmé, že pokud klient má ve svém okolí osobu povinnou výživou, tak ještě není jistá finanční spoluúčast této osoby na úhradě nákladů za pobytovou službu. Dle uvedeného dotazníkového šetření okruh osob povinných výživou pokrývá rámcově 27,4 % rozdílu mezi plnou a sníženou úhradou. V případě respondenta č. 135 rozdíl mezi plnou a sníženou úhradou ve výši 189 Kč měsíčně je plně krytý dotacemi přerozdělovanými Středočeským krajem (OOPV se nijak nepodílí na krytí tohoto rozdílu). Modusová úroveň finančního majetku je nízká a z tohoto důvodu by pravděpodobně nebylo možné využít vlastní finanční prostředky klienta. Vyživovací povinnost by v případě této skupiny klientů se sníženou úhradou ze značné míry přecházela na osoby povinné výživou.

- 8) Respondent č. 146 (bez OOPV) s měsíčním příjmem ve výši 14 001 až 18 000 Kč s úhradou za základní činnosti včetně ubytování a stravování ve výši 13 263 Kč měsíčně vynakládající (mimo uvedené) 401 až 600 Kč měsíčně za léky, 801 až 1 000 Kč za nezbytné služby (drogerii, ošacení apod.) a méně než 200 Kč za ostatní nakupované zboží a služby.**

Klient č. 146 představuje skupinu osob – klientů služby domov se zvláštním režimem, se sníženou úhradou, bez okruhu osob povinných výživou, s mediánovými příjmy a s modusovou výší finančního majetku. Jedná se o klienty, u kterých dochází k průniku dvou klíčových charakteristik. Tyto osoby mají sníženou úhradu a nedisponují okruhem osob povinných výživou. Z výše uvedeného (odpovídá 12 respondentům z 360 dotazovaných v rámci DZR) a průměrné úrovně finančních prostředků klienta lze předpokládat setrvávající nutnost podpory ze strany krajských úřadů.

- 9) Respondent č. 601 (s OOPV) s měsíčním příjmem ve výši 14 001 až 18 000 Kč s úhradou za základní činnosti včetně ubytování a stravování ve výši 11 780 Kč měsíčně vynakládající (mimo uvedené) 601 až 800 Kč**

měsíčně za léky, 401 až 600 Kč za nezbytné služby (drogerii, ošacení apod.) a 1 501 až 3 000 Kč za ostatní nakupované zboží a služby.

Klient služby domov pro osoby se zdravotním postižením bez snížené úhrady, disponující okruhem osob povinných výživou, s mediánovými příjmy a s modusovou výší finančního majetku. Tento typický respondent představuje okruh klientů služby domov pro osoby se zdravotním postižením bez snížené úhrady (představující 51,2 % z celkového počtu klientů v rámci této služby), jež disponují okruhem osob povinných výživou ve 22,5 %. Mediánové příjmy dosahují výše 14 000 až 18 000 Kč měsíčně. Tito klienti současně disponují nejčastěji (v 72,3 %) finančním majetkem v rozsahu nepřesahujícím 100 000 Kč. U těchto klientů lze předpokládat, že nebude nutné na tyto klienty přispívat z dotací přerozdělovaných kraji z důvodu, že jejich příjmy plně pokrývají předepsanou výši úhrady a současně disponují okruhem osob povinných výživou.

- 10) Respondent č. 157 (bez OOPV) s měsíčním příjmem ve výši 14 001 až 18 000 Kč s úhradou za základní činnosti včetně ubytování a stravování ve výši 11 550 Kč měsíčně vynakládající (mimo uvedené) 601 až 800 Kč měsíčně za léky, 401 až 600 Kč za nezbytné služby (drogerii, ošacení apod.) a 201 až 400 Kč za ostatní nakupované zboží a služby.**

Výše uvedená osoba představuje klienta služby domov pro osoby se zdravotním postižením bez snížené úhrady, bez okruhu osob povinných výživou, s mediánovými příjmy a s modusovou výší finančního majetku. Tito klienti se svými charakteristikami podobají předchozí skupině, avšak na rozdíl od předešlé skupiny tito klienti nedisponují okruhem osob povinných výživou (odpovídá 77,5 % za službu domov pro osoby se zdravotním postižením). V současnosti těmto klientům není nutné přispívat z dotací přerozdělovaných kraji, ale situace se může změnit v případě relativního růstu výdajů nebo poklesu příjmů. V takovém případě by se mohlo jednat o klienty, na které by z důvodu absence OOPV přispíval kraj skrze přerozdělované dotace.

- 11) Respondent č. 838 (s OOPV) s měsíčním příjmem ve výši 14 001 až 18 000 Kč s úhradou za základní činnosti včetně ubytování a stravování ve výši 14 391 Kč měsíčně vynakládající (mimo uvedené) méně než 200 Kč měsíčně za léky, méně než 200 Kč za nezbytné služby (drogerii, ošacení apod.) a 401 až 600 Kč za ostatní nakupované zboží a služby.**

Respondent č. 838 představuje klienta služby domov pro osoby se zdravotním postižením se sníženou úhradou, disponujícího okruhem osob povinných výživou, s mediánovými příjmy, mediánovými dodatečnými výdaji a s modusovou výší finančního majetku. Obecně se jedná o klienty s příjmy, které za současné situace nejsou dostatečné na pokrytí plně předepsané úhrady. Z uvedeného výzkumu je zřejmé, že pokud klient má ve svém okolí osobu povinnou výživou (22,5 % klientů této služby), tak spoluúčasť na krytí rozdílu úhrad je však velmi nízká, konkrétně se pohybuje v případě dané služby pouze na úrovni 1,3 %. To platí i v případě respondenta č. 838, kdy rozdíl mezi plnou a sníženou úhradou ve výši 1 851 Kč měsíčně je plně krytý dotacemi přerozdělovanými Středočeským krajem.

- 12) Respondent č. 463 (bez OOPV) s měsíčním příjmem ve výši 14 001 až 18 000 Kč s úhradou za základní činnosti včetně ubytování a stravování ve výši 25 555 Kč měsíčně vynakládající (mimo uvedené) méně než 200 Kč měsíčně za léky, 401 až 600 Kč za nezbytné služby (drogerii, ošacení apod.) a 401 až 600 Kč za ostatní nakupované zboží a služby.**

Jedná se o klienta služby domov pro osoby se zdravotním postižením se sníženou úhradou, bez okruhu osob povinných výživou, s mediánovými příjmy, mediánovými dodatečnými výdaji a s modusovou výší finančního majetku. Tento respondent představuje skupinu klientů, kteří nemají ve svém okolí osobu povinnou výživou, ale zároveň se řadí mezi osoby se sníženou úhradou. Jedná se o 64 osob z celkových 160 oslovených v rámci této cílové skupiny (40 %). S ohledem na kombinaci těchto dvou klíčových vlastností a výši disponibilních finančních prostředků těchto klientů lze předpokládat nutnost podpory ze strany krajských úřadů.

Krajní situace osob

Níže jsou uváděni krajní situace klientů sociálních služeb (DPS, DZR, DOZP) vycházejících z dotazníkového šetření.

- 1) Respondent č. 121 (s OOPV) s měsíčním příjmem ve výši 14 001 až 18 000 Kč, s finančním majetkem přesahujícím 500 000 Kč a se sníženou úhradou. Tato osoba vynakládá za základní činnosti včetně ubytování a stravování 12 625 Kč měsíčně. Kromě těchto výdajů jsou měsíční výdaje tohoto respondenta v následujících výších: 1 001 až 1 500 Kč měsíčně za léky, 1 001 až 1 500 Kč za nezbytné služby (drogerii, ošacení apod.) a 1 5001 až 3 000 Kč za ostatní nakupované zboží a služby.**

Tento respondent představuje skupinu klientů s nadstandardním finančním majetkem a sníženou úhradou – v rámci zjišťování uvedlo celkem 63 klientů (za všechny sociální služby), že disponují finančním majetkem k datu šetření, který přesahuje 500 000 Kč. Z těchto osob pak celkem 2 klienti uvedli, že nedisponují dostatečnými příjmy (mají sníženou úhradu), přičemž okruh osob povinný výživou (kterým oba disponují) nepřispívá na krytí rozdílu mezi skutečnou úhradou klienta a plnou úhradou poskytovatele. Je zřejmé, že finanční majetky těchto osob by bylo možné využít za účelem plného krytí nákladů za poskytované sociální služby.

- 2) Respondent č. 764 (s OOPV) s měsíčním příjmem ve výši více než 30 000 Kč s úhradou za základní činnosti včetně ubytování a stravování ve výši 33 305 Kč měsíčně vynakládající (mimo uvedené) 1 001 až 1 500 Kč měsíčně za léky, 801 až 1 000 Kč za nezbytné služby (drogerii, ošacení apod.) a 601 až 800 Kč za ostatní nakupované zboží a služby.**

Jedná se o klienta v krajní situaci, který i přes nadstandardní příjmy spadá do kategorie klientů se sníženou úhradou – celkem 60 klientů dotazníkového šetření (6 %) uvedlo, že jejich měsíční příjmy přesahují 30 000 Kč. Tito klienti si z naprosté většiny hradí výdaje za poskytované sociální služby samostatně. Z tohoto počtu celkem 6 osob uvedlo, že i přes svou výši měsíčního příjmu se jedná o klienta se sníženou úhradou. Poskytovatelé za tyto klienty uvedli, že předepsaná výše úhrady se pohybuje nad hranicí 30 000 Kč měsíčně (30,2 tis. Kč až 33,3 tis. Kč).

- 3) Respondent č. 791 (s OOPV) s měsíčním příjmem ve výši více než 30 000 Kč s úhradou za základní činnosti včetně ubytování a stravování ve výši 33 305 Kč měsíčně vynakládající (mimo uvedené) více než 3 000 Kč měsíčně za léky, více než 3 000 Kč za nezbytné služby (drogerii, ošacení apod.) a 1 5001 až 3 000 Kč za ostatní nakupované zboží a služby.**

Výše uvedený respondent představuje okruh klientů s mimořádnými dodatečnými výdaji – za všechny sociální služby 61 klientů uvedlo, že vydá měsíčně více než 3 000 Kč za léky. Celkem 29 klientů zvolilo možnost, že měsíčně utratí více než 3 000 Kč za drogerii, ošacení, služby kadeřníka/holiče, pedikúru a nákup inkontinenčních pomůcek. Z toho 9 klientů uvedlo, že i ostatní výdaje přesahují úroveň 3 000 Kč měsíčně (celkem tak uvedlo 56 klientů). Z uvedeného je zřejmé, že výše uvedených 9 klientů vynaložilo za uplynulých 6 měsíců v průměru více než 6 000 Kč měsíčně na nákup zboží a služeb, kterými nejsou léky. Většinu z těchto osob představují mladší klienti služby DOZP.

- 4) Respondent č. 57 (s OOPV, do kterého byl zařazen sourozenec) s měsíčním příjmem ve výši 14 001 až 18 000 Kč s úhradou za základní činnosti včetně ubytování a stravování ve výši 13 382 Kč měsíčně vynakládající (mimo uvedené) 401 až 600 Kč měsíčně za léky, 601 až 800 Kč za nezbytné služby (drogerii, ošacení apod.) a 601 až 800 Kč za ostatní nakupované zboží a služby.**

Jedná se o respondenta, který uvedl specifický okruh osob povinný výživou – celkem 3,3 % klientů uvedlo jinou osobu, než která byla Zpracovatelem předdefinována ve výběrovém seznamu odpovědí k vymezení okruhu osob povinných výživou. Zejména se jedná o sourozence klienta (představují 81,2 %), kteří jsou v řadě případů jedinými žijícími příbuznými posuzované osoby. Je vhodné uvažovat, zda sourozence přímo nezařadit do OOPV, nebo zda jim má být umožněno přispívat pouze prostřednictvím dobrovolně hrazeného výživného.

- 5) Respondent č. 414 (s rodičem starším 81 let, který patří do OOPV) s měsíčním příjmem ve výši 10 001 až 14 000 Kč s úhradou za základní činnosti včetně ubytování a stravování ve výši 11 160 Kč měsíčně**

vynakládající (mimo uvedené) 201 až 400 Kč měsíčně za léky, 201 až 400 Kč za nezbytné služby (drogerii, ošacení apod.) a 401 až 600 Kč za ostatní nakupované zboží a služby.

Jedná se o respondenta, jehož OOPV je tvořen rodičem v pokročilém věku. Deset klientů dotazníkového šetření uvedlo, že osobě s hlavní vyživovací povinností je více než 81 let. Jedná se zejména o rodiče klientů umístěných v domovech se zvláštním režimem nebo pro osoby se zdravotním postižením. V kontextu uvedeného je účelné uvažovat o věkové hranici, od které by byl okruh osob povinných výživou automaticky zproštěn této povinnosti, a to s ohledem na pokročilý věk. Samozřejmě by se na výživném mohl podílet na bázi dobrovolnosti.

7.2.2 Situace, které se mohou stát předmětem sporů

Níže je **nastíněno několik teoretických** (některé vychází z praxe z jiných států) **situací, u kterých lze očekávat, že se mohou stát předmětem řešení soudních sporů**. K těmto situacím byl uveden vždy možný příklad řešení, který se opírá o dobrou praxi, pravidla systémů ve vybraných komparovaných právních řádech nebo o soudní rozhodnutí, která byla v minulosti učiněna. K některým očekávaným situacím, které mohou nastat, nebyly dle provedené rešerše zahraničních systémů dohledány judikáty, které by nastiňovaly způsob rozhodování soudů. V takových případech jsou uvedeny pouze možné příklady řešení, které se neopírají o dosavadní soudní praxi. Bodový výčet situací a možných řešení je uveden níže. **Uvedené příklady nepředjímají rozhodování soudů.**

- **Umělé snižování příjmů klienta nebo okruhu osob povinných výživou** – s ohledem na vyhnutí se, nebo snížení výše finanční spoluúčasti klienta sociální služby, resp. alimentační povinnosti okruhu osob povinných výživou, mohou být zúčastněné osoby motivovány své peněžní příjmy směřovat na své blízké (např. druha/družku), na které se však přímo neváže vyživovací povinnost. V takovém případě je vhodné posuzovat příjmy celé ekonomické jednotky, tj. podle toho, zda osoba s vyživovací povinností může s příjmy ekonomické jednotky nakládat, a to bez ohledu na to, kdo tyto příjmy formálně realizoval. Příkladem k řešení je nastavení systému v Italské republice, ve které k určování rozhodného příjmu se využívá celková

ekonomická situace rodiny, která je brána jako jedna ekonomická jednotka, jež má povinnost podílet se na alimentární povinnosti.

- **Umělé navyšování výdajů** – v případě aplikace systému založeném na německém příkladu, je možné, že osoba povinná výživou, popřípadě její rodina, bude uměle navyšovat své výdaje tak, aby si snižovala disponibilní příjem, a tak méně doplácela na klienta sociální služby (rodinného příslušníka), který vyžaduje péči. S ohledem na uvedené lze nastavit limit, kterým bude možné nastavit maximální výši přípustných výdajů osoby s alimentární povinností, resp. této ekonomické jednotky. Ve Spolkové republice Německo tento limit není dle dostupných informací Zpracovatele jednoznačně vymezen. Umělé navyšování výdajů tak není žádným způsobem ošetřeno a je případně předmětem soudních sporů.
- **Osoba s vyživovací povinností nedisponuje odpovídajícími vlastními příjmy, ekonomická jednotka je však dostatečně finančně zabezpečena** – po vzoru italského příkladu, viz dříve, je vhodné posuzovat příjmy celé domácnosti, popř. rodiny, tj. podle toho, zda osoba s vyživovací povinností může s příjmy ekonomické jednotky nakládat, a to bez ohledu na to, kdo tyto příjmy formálně realizoval. V takovém případě může hlavní vyživovací povinnost reálně vykonávat osoba, která není v žádném příbuzenském vztahu s osobou, která se vyživovací povinností domáhá. Tuto skutečnost bude nutné ošetřit příslušným ustanovením, neboť lze očekávat, že se bude jednat o častou příčinu možných sporů.
- **Odmítnutí alimentární povinnosti v odůvodněných případech** – lze očekávat, že řada osob náležících do okruhu osob povinných výživou bude z objektivních důvodů odmítat svou alimentární povinnosti. Na příkladu Spolkové republiky Německo je možné ke krytí nákladů na péči využívat příjmu příbuzných – partnera, dětí, vnoučat apod. Současně je však možné, že okruh osob může alimentární povinnost odmítnout. Například děti nejsou povinny podílet se na úhradě v případě, že rodič v minulosti hrubě porušil

vyživovací povinnosti vůči svým dětem.⁴⁶ Obdobně je možné uvažovat v případech, kdy například rodič nežil spořádaný život (vyskytovalo se u něj např. sociálně patologické chování), nejevil o osobu povinnou výživou dlouhodobý zájem (v situaci, kdy se rodič svými dětmi po desítky let neshledal a ani tento záměr neinicioval) apod. V takových případech lze očekávat, že bude muset rozhodovat soud, který rozhodne v případě žádosti o odmítnutí alimentární povinnosti o pravdivosti a oprávněnosti tohoto požadavku. Německý příklad, kdy má osoba povinná výživou je jistě dobrou praxí, kdy v odůvodněných případech je morálně správné vybraných okruh osob zprostit vyživovací povinnosti.

- **Umělé snižování rozhodného majetku klienta sociální služby** – nelze vyloučit, že v případě, kdy bude předmětem testování pouze vymezený finanční majetek, že nebudou posuzované osoby uměle snižovat své finanční majetky například mimořádnými výdaji do movitého či nemovitého majetku. V tomto případě je možné uvažovat o zahrnutí do posuzování i jiných nežli finančních majetků klienta sociální služby, a to při zavedení pravidel ochrany majetku tak, jako je tomu ve Spolkové republice Německo. Za situace, kdy nemá klient ani příbuzní dostatečné příjmy, může klient požádat o podporu Úřad sociálního zabezpečení v souladu s § 61-66 SGB XII. Následně dochází k ověřování příjmové a finanční situace klienta a jeho rodinných příslušníků (okruhu osob povinných výživou). Existuje však seznam chráněných položek, které se do rozhodného příjmu či finanční situace nezapočítávají, jako je např. nemovitost klienta, pokud je v přiměřeném rozsahu a je obývána partnerem. Je zřejmé, že co je přiměřený rozsah, může být předmětem soudních sporů. V tomto případě může být účelné uvažovat o rozšíření posuzování i na jiné nežli finanční majetky, popř. jednoznačně stanovit rozhodné meze k veškerým posuzovaným majetkům.
- **Osoba povinná výživou nežije v České republice** – je zřejmé, že pravidla týkající se vyživovacích povinností jsou v jednotlivých zemích (včetně zemí

⁴⁶ Pflege durch Angehörige (2019). *Kombinationspflege: Pflegegeld und Pflegesachleistung als Kombinationsleistung beantragen*. [online]. Dostupné z: <https://www.pflege-durch-angehoerige.de/pflegegrade-pflegeleistungen/kombinationspflege/>

Evropské unie) významně odlišné, včetně úrovně podpory. Žádost o výživné je možné podat u soudu v zemi, ve které žije osoba povinná výživou, nebo v zemi, kde žije osoba, která má na výživné nárok (v tomto případě klient sociální služby). V případech, které se týkají dvou nebo více zemí Evropské unie, není nutně právem rozhodným pro vyživovací povinnost právo té země, kde je žádost podána. Kolizními normami se zabývají příslušné ústřední orgány, praxi v této oblasti nelze generalizovat. Je však nutné podotknout, že soudní rozsudky nebývají automaticky uplatnitelné na území jiného státu. Předpokladem pro výkon cizozemského rozhodnutí je jeho uznání ve státě, kde má mít právní účinky a kde má být podle něho vymáhána alimentární povinnost. Spolupráce je však umožněna díky mnoha právním závazkům, kterými je upraven jak proces uznávání rozsudků, tak postup při spolupráci ústředních orgánů při vymáhání alimentární povinnosti, resp. výživného (např. Nařízení (ES) č. 4/2009 o příslušnosti, rozhodném právu, uznávání a výkonu rozhodnutí a o spolupráci ve věcech vyživovacích povinností).

- **Vyměřená vyživovací povinnost neodpovídá současné ekonomické situaci osoby s vyživovací povinností** – navrhovaná úprava počítá s tím, že cyklus testování příjmů a finančního majetku bude realizován ve vztahu k uzavření smlouvy o poskytování sociální služby a do 30. dne každého listopadu po dobu poskytování sociální služby na období dalšího roku a při každé oznámené nebo zjištěné změně příjmů a finančního majetku. Lze očekávat, že v případě změny příjmu směrem dolů bude osoba z okruhu osob povinných výživou motivována neprodleně informovat o změně. Při změně příjmů směrem nahoru však bude motivace k ohlášení nižší, navíc je otázkou, jakým způsobem bude pracováno s mimořádnými příjmy, které osoba nemohla předvídat a jež neovlivňují pravidelné a opakující se příjmy dotčené osoby. S ohledem na snížení administrativních případů může být účelné uplatňovat povinnost informovat o změně jen v případě, kdy dojde ke zvýšení průměrných ročních příjmů o stanovenou procentuální hodnotu (např. 10 % oproti dříve vyměřenému rozhodnému příjmu).
- **Sdílená odpovědnost vůči vyživované osobě** – v řadě případů je možné, že klient sociální služby bude disponovat osobami s vyživovací povinností se

stejnou úrovní vyživovací povinnosti vůči vyživované osobě (například kdy klient sociální služby, jehož příjmy ani finanční majetek nedosahuje předepsané úhrady, disponuje třemi dospělými dětmi). V tomto případě je nutné rozhodnout, zda každé dítě se bude podílet na vyživovací povinnosti takovým podílem, který odpovídá jeho příjmovým možnostem (s nutností posoudit příjmy všech tří ekonomických jednotek), nebo zda neuvést jednotnou vyživovací povinnost, kdy stanovení podílu bude ponecháno v prvním kroku na dohodě mezi osobami s vyživovací povinností. Druhá varianta se jeví být administrativně i ekonomicky výhodnější. V případě, že se však osoby nedohodnou, hrozí že bude muset být v rámci jednoho případu testovány příjmy vícero ekonomických jednotek. V tomto kontextu je účelné stanovit hranici, nad kterou bude docházet k příjmovému testování. Například je zřejmé, že pokud rozdíl mezi využitelnými příjmy klienta a plnou úhradou bude v řádu desítek až stovek korun měsíčně, že proces posuzování a rozhodování bude dražší než samotná úspora na dotacích přerozdělovaných krajem.

- **Vymáhání vyživovací povinnosti** – je nutné rozhodnout, kdo bude vymáhat vyživovací klient, zda to bude klient sociální služby, poskytovatel sociální služby, kraj, popřípadě obec. V této souvislosti je možné využít polský příklad, dle kterého *„obce, pokud rodina odmítá ve věci spolupracovat a neumožní prošetření své finanční situace, vydávají rozhodnutí o úhradě nákladů, které za daného klienta v zařízení vydaly ze svých zdrojů a tyto náklady následně vymáhají“*.⁴⁷ Touto praxí je možné si inspirovat, čímž dojde ke částečnému zvýšení participace místních rozpočtů na zajištění sociálních služeb (mj. ve vztahu k příjmům z rozpočtového určení daní). Alternativně tato skutečnost může přecházet na kraj, který přerozděluje dotace

⁴⁷ Ministerstvo práce a sociálních věcí (2019). *Komparativní studie situace ve dvou oblastech poskytovaných sociálních služeb ve vybraných evropských zemích*. Dostupné z <http://rsss.mpsv.cz/wp-content/uploads/2019/04/Komparativn%C3%AD-studie-syst%C3%A9m%C5%AF-posouzen%C3%AD-opr%C3%A1vn%C4%9Bnosti-n%C3%A1roku-z%C3%A1jemce-pro-vstup-do-soci%C3%A1ln%C3%AD-slu%C5%BEby.pdf>.

vyrovnávající rozdíl mezi plnou (vyměřenou) úhradou a využitelnými příjmy klienta sociální služby.

- **Nejasné vymezení okruhu osob povinných výživou** – je doporučováno, jednoznačně a taxativně vymezit okruh osob povinných výživou, aby bylo zřejmé, jakých osob se vyživovací povinnost týká, jakým způsobem vzniká a jakým způsobem přechází z osoby na osobu. V rámci dotazníkového šetření například klienti sociálních služeb identifikovali jako osobu povinnou výživou nevlastní děti. Pokud se nevlastní rodič o nevlastní děti staral řadu let, lze jistě minimálně hovořit o morální vyživovací povinnosti vůči nevlastnímu rodiči. Na druhou stranu jsou situace, kdy nevlastní dítě vůbec nemuselo být vyživováno ze strany nevlastního rodiče a nemusí s ním mít žádný vztah.
- **Vymezení rozhodných příjmů** – v krajních situacích se může stát, že osoba bude bez zdanitelných příjmů, přesto jí nezdanitelné příjmy umožní podílet se na výživném – osoba nebude podávat daňové přiznání k ověření příjmů. Řešením této situace je jednoznačné a taxativní vymezení veškerých příjmů, které vstupují do rozhodného příjmu. V případě, že toto vymezení nebude obsahovat nezdanitelné příjmy, bude tento faktor ignorován. Morálně problematickou může být rovněž krajní situace, kdy okruh osob povinných výživou disponuje mimořádným finančním majetkem, ale nedisponuje příjmy, které odpovídají finanční situaci (např. v případě dřívější výhry v loterii).
- **Mimo okruh osob povinných výživou je osoba dobrovolně se podílející na výživě, zatímco okruh osob vyživovací povinnost odmítá** – Zpracovatel v této souvislosti nenalezl v zahraničí žádný příklad dobré praxe. Z pohledu normativní etiky lze usuzovat, že okruh osob povinných výživou by neměl být zbaven vyživovací povinnosti vůči klientovi v případě, že jiná osoba, mimo okruh osob povinných výživou a bez vzájemného stvrzení, že tuto vyživovací povinnost přejímá, se dobrovolně podílí na výživě klienta. V krajní situaci se může stát, že okruh osob povinných výživou může zneužívat dobrého vztahu klienta sociální služby s jinou osobou tak, aby se sám vyhnul vyživovací povinnosti, přičemž finanční a příjmová situace osoby

dobrovolně se podílející na výživě může být výživou klienta sociální služby významně negativně ovlivňována.

- **Na alimentální povinnosti se podílí jen jediná osoba z okruhu osob povinných výživou** – jedná se o obdobnou situaci, jakou je výše uvedená. Může se stát, že z vícero osob povinných výživou dostává alimentální povinnosti jen jedna osoba (např. jedno ze tří dětí), zatímco jiné osoby okruhu osob povinných výživou odmítají alimentální povinnosti dostát. Například s ohledem na snadnější vstup do sociální služby pak tato osoba pokrývá celkovou výši vyživovací povinnosti. V takovém případě není nutné využívat veřejných rozpočtů ke krytí rozdílu mezi využitelnými příjmy klienta a předepsanou výší úhrady. Stejně jako výše by okruh osob povinných výživou neměl být zbaven vyživovací povinnosti vůči klientovi v případě, že jiná osoba v tomto případě „nedobrovolně“ plní vyživovací povinnost za tyto osoby. V této souvislosti je doporučováno, aby rozdíl mezi vyměřenou a skutečně hrazenou vyživovací povinností vůči zbývajícím okruhu osob povinných osob byl předmětem vymáhání iniciovaného ze strany osoby, která je počínám okruhu osob povinných výživou poškozena.
- **Motivace klienta chránit okruh osob povinných výživou** – je zřejmé, a to i s ohledem na současné nastavení, že klienti nejsou motivováni přenášet vyživovací povinnost na okruh osob povinných výživou. V případě, že by vyživovací povinnost měla přecházet na druha/družku, lze očekávat, že v řadě případů nebude klient motivován požádat o uplatnění alimentální povinnosti (pokud by ji dle právní úpravy druh/družka vůči klientovi sociální služby měl/a). Z pohledu testování nebude možné tuto osobu bez identifikace klienta dohledat. V takovém případě je doporučením druha/družku neuvádět jako osobu s vyživovací povinností ale zahrnout ji do okruhu osob s dobrovolnou účastí na alimentální povinnosti.
- **Vyhýbání se okruhu osob povinných výživou k dostání alimentální povinnosti** – věcně odpovědní pracovníci Úřadu práce ČR se obávají situace, kdy osoby s vyživovací povinností nebudou dohledatelní (např. nebudou se nacházet na adrese trvalého bydliště) nebo se budou vyhýbat této povinnosti úmyslným nesplněním poučovací povinnosti. Lze

očekávat, že bez významné legislativní úpravy nebude možné aplikovat princip fikce doručení, přičemž budou-li věcně odpovědní pracovníci Úřadu práce ČR rozhodovat z moci úřední, jsou povinni zajistit si veškeré a úplné dostupné informace a osobu dohledat (v rámci povinností správního řádu) – vyplývá z věcné diskuse s pracovníky Úřadu práce na dané téma. Je doporučováno zvážit aplikaci fikce doručení i v takovém případě. V případě nemožnosti doručení je adresát upozorněn, že si má písemnost vyzvednout ve lhůtě deseti dnů a současně získá i informace, kde a kdy přesně lze zásilku získat a co se stane, pokud tak neučiní. Po uplynutí této doby se zpravidla vhazuje zásilka do schránky (pokud to správní orgán nevyloučil). Zvyšuje se tak pravděpodobnost, že se s ní adresát přece jen seznámí. Fikce doručení se začíná počítat podle správního řádu den následující po upozornění adresáta a nastává desátý den poté. Obdobně u datových schránek je dokument považován za doručený desátým dnem ode dne, kdy byl dokument dodán do datové schránky.

8. SHRnutí VÝSLEDKŮ ANALÝZY

V rámci této kapitoly jsou shrnuty vybrané klíčové výsledky a závěry z provedené Analýzy, a to ve vztahu k návrhu řešení (formulovaného MPSV) upravujícího vstup žadatele do sociální služby z hlediska příjmových a majetkových poměrů žadatele a okruhu společně posuzovaných osob (tj. ve vztahu k osobám, jejichž příjmy se při vyhodnocování nároku na získání sociální dávky posuzují spolu s příjmem žadatele).

- Dopadová analýza přináší návrh doporučeného limitu ochrany finančního majetku, a to na úrovni **150 000 Kč**. Cílem je, aby klientovi sociální služby zůstaly minimálně finanční prostředky na krytí výdajů souvisejících s pohřbem, který bude důstojný a dle představ zesnulého. Ze šetření současně vyplynulo, že **66,9 % klientů analyzovaných sociálních služeb disponuje finančními majetky, které jsou nižší než 100 000 Kč**.
- Dále je v rámci této analýzy realizován variantní návrh výpočtu využitelného podílu příjmů okruhu osob povinných výživou. Ten by se mohl týkat až **51,9 % klientů, kteří uvedli, že disponují okruhem osob povinným výživou**. Současná spoluúčast (založená na bázi dobrovolnosti) těchto osob kryje rámcově 14,8 % z rozdílu mezi skutečnou úhradou klienta a plnou úhradou poskytovatele. Stanovený využitelný podíl příjmů OOPV se dle variantních návrhů rámcově pohybuje mezi **7 až 20 %**, a to v závislosti na několika proměnných, včetně počtu vyživovacích povinností.
- Ze strany **MPSV je nutné jednoznačně určit procesní, organizační a technické parametry zjišťování příjmových a majetkových poměrů klientů, popřípadě OOPV**, a to za účelem kvalifikovaného určení časové náročnosti (v člověkohodinách pracovníků) a délky (v kalendářních dnech od podání žádosti po vydání rozhodnutí) souvisejícího procesu.
- Ve vztahu k pozitivní motivaci okruhu osob povinných výživou participovat na výživném, je vhodné **nalézt takové organizačně administrativní řešení, které bude co nejméně zatěžující**. Jako možné řešení se jeví být povinné uvedení vyživovaných osob například v rámci daňového přiznání, k čemuž by byla osoba mj. pozitivně motivována například prostřednictvím

odečitatelné položky. Tímto způsobem by mohl být motivován vyšší počet osob náležících do OOPV, a to i těch vzdálenějších (účastnících se výživného na bázi dobrovolnosti). Současně by tímto způsobem byla vytvářena, a to prostřednictvím již zaběhlého systému, adekvátní datová základna.

- Je nutné vyřešit **mechanismus dohledávání osob povinných výživou, kteří mohou dlouhodobě žít na adresách mimo svá trvalá bydliště nebo dokonce v zahraničí**. Toto je významný rozdíl oproti současné náplni práce pracovníků Úřadu práce ČR (se kterými byla vedena konzultace), kdy v případě řešení hmotné nouze se posuzuje okruh společně posuzovaných osob (např. žijících v jedné domácnosti), kdy žadatel za účelem identifikace předmětného okruhu dokládá například rodné listy. Tuto praxi pravděpodobně nebude možné aplikovat, neboť klient sociální služby nemusí být motivován nebo schopný (jedná se v řadě případů o klienty ve III. či IV. stupni závislosti) předmětný OOPV identifikovat.
- Uvažované návrhy by v případě realizace vyžadovali řadu legislativních změn – např. za současného nastavení není možné zjistit finanční poměry klienta sociální služby nebo jeho rodinných příslušníků. **S ohledem na možnost ověřování finančních poměrů posuzovaných osob je nutná legislativní úprava, která umožní věcně odpovědným pracovníkům Úřadu práce ČR, vyžaduje-li to výkon jejich práce, umožnit přístup k informacím o finančních majetcích prověřovaných osob.**
- V oblasti procesu posuzování a vymáhání je nutné realizovat ve vztahu k výsledné variantě detailní **cost-benefit analýzu**, jejímž cílem bude porovnat, **zda proces zjišťování a případného vymáhání nebude ekonomicky nákladnější než možná úspora realizovaná na dotacích vyplácených kraji.**

- Variantní návrhy mají potenciál **dosáhnout maximální možné úspory ve výši 157,4 mil. ročně Kč, pokud by byla kalkulace založena na stávajících úhradových limitech** (účinných k datu šetření a vypracování Analýzy, tj. do 31. prosince 2022). Dle novely vyhlášky č. 505/2006 Sb., kterou se provádí některá ustanovení zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, která upravuje maximální výše úhrady za poskytování sociálních služeb, dojde k 1. 1. 2023 oproti roku 2022 k nárůstu úhradového limitu o 60 Kč denně v součtu (na 280 Kč denně za ubytování a 235 Kč denně za celodenní stravu, resp. 105 Kč za oběd). Tento růst znamená očekávaný nárůst úhrady jednoho klienta o 21 900 Kč za rok (při 365 kalendářních dnech). Pokud by se o tuto částku navýšila kalkulace jen u osob se sníženou úhradou, lze hovořit při jinak nezměněných okolnostech o potenciální úspoře **ve výši 337,6 mil. Kč**. Současně je možné očekávat nižší podíl finančního krytí OOPV (při zvýšení rozdílu mezi plnou a sníženou úhradou), vyšší počet osob, kterých by se navrhovaná úprava týkala s ohledem na šíři OOPV, popřípadě s ohledem na vyšší podíl osob s OOPV. Tyto skutečnosti budou navyšovat potenciální úsporu veřejných rozpočtů, a to až na úroveň přesahující 0,5 miliardy Kč **ročně, a to v závislosti na konkrétním nastavení**. Oproti tomu však budou vznikat náklady na posuzování, rozhodování a vymáhání, které nejsou kalkulovány. Výsledná úspora, bude o tuto částku nižší.

9. ZÁVĚR

Předmětem „**Analýzy dopadu implementace návrhu úpravy podmínek pro posouzení nároku na poskytování sociální služby z hlediska vlivu na státní rozpočet a související legislativu**“ byla kromě zjišťování příjmových a majetkových poměrů klientů sociálních služeb (DPS, DZR a DOZP) rovněž analýza struktury jejich výdajů a určení podílu klientů, u kterých by bylo pravděpodobně možné využít jejich příjmů k úhradám za poskytované sociální služby, a to s ohledem na příjmové testování těchto společně posuzovaných osob. V této souvislosti je dále doporučováno realizovat zvláštní analýzu cílenou na okruh osob povinných výživou, respektive s ohledem na určení skutečných příjmových možností potenciálně zapojených (společně posuzovaných) osob.

S ohledem na ekonomické efekty uvažované změny ve financování pobytových zařízení sociálních služeb je účelné návrhy, které byly představeny v těle této Analýzy, dále zpřesňovat a validovat. Dále na základě diskuse s věcně odpovědnými pracovníky Úřadu práce ČR bylo zjištěno, že **je ze strany MPSV nutné jednoznačně určit procesní, organizační a technické parametry zjišťování příjmových a majetkových poměrů klientů, popřípadě OOPV**, a to za účelem kvalifikovaného určení časové náročnosti (v člověkohodinách pracovníků) a délky (v kalendářních dnech od podání žádosti po vydání rozhodnutí) souvisejícího procesu. V této souvislosti je nutné přesně vyčíslit kapacitní personální dopady uvažovaného rozšíření agendy a kompetencí Úřadu práce ČR. Současně, jak z Analýzy vyplývá, by si nastavení uvažovaného systému vyžádalo zásadní legislativní změny. Z pohledu Zpracovatele je pak naprosto klíčová, a to po zaplnění slepých míst, které byly touto Analýzou identifikovány, **komplexní cost-benefit analýza, která bude mít za úkol určit, zda očekávané úspory budou vyšší než vzniklé náklady spojené se zjišťováním, rozhodováním a vymáháním**. Stejně tak je s ohledem na rozsah uvažované změny realizovat důsledné **hodnocení dopadů připravované regulace (tzv. RIA)**.

Zpracovaná Analýza pak bude sloužit jako klíčový podklad, na jehož základě mohou stavět další analytické, strategické a koncepční dokumenty, které budou dále zpřesňovat a validovat uvažované návrhy. Ty se týkají **variantních návrhů metodického přístupu zaměřených na výpočet podílu využitelných příjmů**

osob povinných výživou ve vztahu ke krytí části úhrad za základní činnosti v sociálních službách, a **návrhu doporučeného limitu ochrany finančního majetku klientů sociálních služeb**, s ohledem na odůvodněnou úvahu vycházející ze zjištěných finančních poměrů klientů. Další analytické práce se rovněž budou moci dále opírat o výstupy z realizovaného dotazníkového šetření mezi poskytovateli pobytových sociálních služeb, resp. mezi jejich klienty, popřípadě osobami náležícími do okruhu osob povinných výživou.

Závěrem by pak Zpracovatel rád poděkoval veškerým zapojeným osobám, a to **pracovníkům MPSV**, zapojeným **poskytovatelům sociálních služeb a jejich klientům**, popřípadě jejich rodinným příslušníkům, kteří se aktivně účastnili dotazníkového šetření, a pracovníkům Úřadu práce ČR, stejně jako generálnímu ředitelství Úřadu práce ČR za vstřícný přístup a podporu.

10. SEZNAM ZKRATEK

V rámci tabulky níže jsou uvedeny veškeré zkratky a jejich významy, které byly využity v rámci této Analýzy.

Tabulka 19 Seznam zkratek

Zkratka	Význam
CAPI	Osobní dotazování pomocí elektronického dotazníku (z anglického „ <i>Computer Assisted Personal Interviewing</i> “)
ČNB	Česká národní banka
ČR	Česká republika
DOZP	Domov pro osoby se zdravotním postižením
DPS	Domov pro seniory
DZR	Domov se zvláštním režimem
ISE	Ukazatel ekonomické situace (zkratka z italského „ <i>Indicatore della Situazione Economica</i> “)
ISEE	Ukazatel ekvivalentní ekonomické situace (zkratka z italského „ <i>Indicatore della Situazione Economica Equivalente</i> “)
ISP	Souhrnná situace majetku (zkratka z italského „ <i>il Patrimonio e la Situazione Patrimoniale</i> “)
ISR	Souhrnná situace příjmů (zkratka z italského z „ <i>il Reddito e la Situazione Reddituale</i> “)
MPSV	Ministerstvo práce a sociálních věcí
OOPV	Okru osob povinných výživou
PAPI	Osobní dotazování pomocí papírového dotazníku (z anglického „ <i>Pen and Paper Interviewing</i> “)
RIA	Hodnocení dopadů regulace (z anglického „ <i>Regulatory Impact Assessment</i> “)
SGB	Německý sociální zákoník (z německého „ <i>Das deutsche Sozialgesetzbuch</i> “)
ÚP ČR	Úřad práce ČR

11. SEZNAMY TABULEK A GRAFŮ

Seznam tabulek

Tabulka 1 Rozsah a struktura výběrového souboru.....	12
Tabulka 2 Rozsah a struktura výběrového souboru.....	12
Tabulka 3 Vyplácené sólo starobní důchody a starobní důchody vyplácené v souběhu s pozůstalostním důchodem.....	34
Tabulka 4 Počet a podíl příjemců příspěvku na péči podle formy poskytování péče za prosinec 2021 .	42
Tabulka 5 Výpočet disponibilního příjmu	71
Tabulka 6 Doporučená výše výživného u varianty č. 1	72
Tabulka 7 Doporučená výše výživného u varianty č. 2	79
Tabulka 8 Kvantilové rozložení domácností dle čistého peněžního příjmu na osobu (2021).....	85
Tabulka 9 Domácnosti podle pracovní aktivity a velikosti obce (2021).....	87
Tabulka 10 Měsíční náklady na bydlení na základě nájemní smlouvy (10/2022).....	88
Tabulka 11 Měsíční náklady na bydlení v družstevních bytech a bytech vlastníků dle počtu členů v domácnosti (10/2022).....	88
Tabulka 12 Měsíční náklady na bydlení na základě nájemní smlouvy (2021).....	89
Tabulka 13 Měsíční náklady na bydlení v družstevních bytech a bytech vlastníků dle počtu členů v domácnosti (2021).....	89
Tabulka 14 Roční spotřební výdaje jednoho člena domácnosti dle velikosti obce (2021)	91
Tabulka 15 Roční spotřební výdaje jednoho člena domácnosti dle výše příjmu (2021).....	93
Tabulka 16 Doporučující tabulka pro stanovení výživného (2022)	95
Tabulka 17 Rozhodování o výši výživného (2020).....	95
Tabulka 18 Disponibilní příjem dle velikosti obce, ve které se domácnost nachází	97
Tabulka 19 Seznam zkratk.....	159

Seznam grafů

Graf 1 Struktura dotazovaných klientů dle druhů sociálních služeb	14
Graf 2 Struktura dotazovaných klientů dle veřejných/neveřejných poskytovatelů	15
Graf 3 Struktura dotazovaných klientů dle pohlaví.....	16
Graf 4 Struktura dotazovaných klientů dle pohlaví a druhů sociálních služeb.....	16
Graf 5 Struktura dotazovaných klientů dle pohlaví a veřejných/neveřejných poskytovatelů	17
Graf 6 Struktura dotazovaných klientů dle věku.....	17
Graf 7 Struktura dotazovaných klientů dle věku a druhů sociálních služeb.....	18
Graf 8 Struktura dotazovaných klientů dle věku a veřejných/neveřejných poskytovatelů	19
Graf 9 Struktura dotazovaných klientů dle krajské příslušnosti a druhů sociálních služeb	20
Graf 10 Struktura dotazovaných klientů dle krajské příslušnosti a veřejných/neveřejných poskytovatelů .	21
Graf 11 Přítomnost okruhu osob povinných výživou	22
Graf 12 Přítomnost okruhu osob povinných výživou dle druhů sociálních služeb	22
Graf 13 Přítomnost okruhu osob povinných výživou dle veřejných/neveřejných poskytovatelů	23
Graf 14 Určení osob s vyživovací povinností	24
Graf 15 Úhrnná plodnost a průměrný věk matek, 1920–2021	25
Graf 16 Určení jiné osoby s vyživovací povinností.....	26
Graf 17 Určení osoby/osob s vyživovací povinností dle druhu sociální služby.....	26
Graf 18 Určení osoby/osob s vyživovací povinností dle veřejných/neveřejných poskytovatelů	27
Graf 19 Věk osoby s hlavní vyživovací povinností	28
Graf 20 Věk osoby s hlavní vyživovací povinností dle druhu sociální služby	28
Graf 21 Věk osoby s hlavní vyživovací povinností dle veřejných/neveřejných poskytovatelů	29
Graf 22 Druhy příjmů klientů sociálních služeb	30
Graf 23 Druhy příjmů klienta dle druhu sociální služby.....	31
Graf 24 Druhy příjmů klienta dle veřejných/neveřejných poskytovatelů	31
Graf 25 Výše příjmů klientů sociálních služeb	32
Graf 26 Výše příjmů klientů dle druhů sociálních služeb	33
Graf 27 Výše příjmů klientů dle veřejných/neveřejných poskytovatelů	34
Graf 28 Výše finančního majetku klientů sociálních služeb	36
Graf 29 Výše finančního majetku klientů dle druhů sociálních služeb	37
Graf 30 Výše finančního majetku klientů dle veřejných/neveřejných poskytovatelů	38
Graf 31 Úhrady klientů za základní činnosti a stravování v sociální službě	39
Graf 32 Skutečné úhrady klientů za základní činnosti dle druhů sociálních služeb.....	40
Graf 33 Skutečné úhrady klientů za základní činnosti dle veřejných/ neveřejných poskytovatelů ..	41

Graf 34 Skutečné úhrady klientů za fakultativní služby	43
Graf 35 Skutečné úhrady klientů za fakultativní služby dle druhů sociálních služeb.....	43
Graf 36 Skutečné úhrady klientů za fakultativní služby dle veřejných/ neveřejných poskytovatelů	44
Graf 37 Klienti se sníženou úhradou za základní činnosti	45
Graf 38 Klienti se sníženou úhradou za základní činnosti dle druhů sociálních služeb.....	45
Graf 39 Klienti se sníženou úhradou za základní činnosti dle veřejných/ neveřejných poskytovatelů	46
Graf 40 Průměrný rozdíl mezi sníženou a plnou (předepsanou) úhradou dle druhu sociální služby	47
Graf 41 Průměrný rozdíl mezi sníženou a plnou (předepsanou) úhradou dle veřejných/neveřejných poskytovatelů.....	47
Graf 42 Spoluúčast okruhu osob povinných výživou	48
Graf 43 Spoluúčast okruhu osob povinných výživou dle druhů sociálních služeb.....	49
Graf 44 Spoluúčast okruhu osob povinných výživou dle veřejných/neveřejných poskytovatelů	50
Graf 45 Průměrné měsíční výdaje klienta za léky za 6 předchozích měsíců dle druhu sociální služby.....	51
Graf 46 Průměrné měsíční výdaje klienta za léky za 6 předchozích měsíců dle veřejných/neveřejných poskytovatelů.....	52
Graf 47 Průměrné měsíční výdaje klienta za léky za 6 předchozích měsíců očištěné o výši vratky zdravotních pojišťoven	53
Graf 48 Průměrné měsíční výdaje klienta za drogerii, ošacení, služby kadeřníka / holiče, pedikúru a nákup inkontinenčních pomůcek za 6 předchozích měsíců dle druhu sociálních služeb.....	54
Graf 49 Průměrné měsíční výdaje klienta za drogerii, ošacení, služby kadeřníka / holiče, pedikúru a nákup inkontinenčních pomůcek za 6 předchozích měsíců dle veřejných/neveřejných poskytovatelů	55
Graf 50 Průměrné měsíční výdaje klienta všechny ostatní (dříve neuvedené) měsíční výdaje klienta za 6 předchozích měsíců dle druhů sociálních služeb.....	56
Graf 51 Průměrné měsíční výdaje klienta všechny ostatní (dříve neuvedené) měsíční výdaje klienta za 6 předchozích měsíců dle veřejných/neveřejných poskytovatelů	57
Graf 52 Průměrná výše vratky zdravotních pojišťoven za léky za 6 předchozích měsíců dle druhu sociální služby	58
Graf 53 Průměrná výše vratky zdravotních pojišťoven za léky za 6 předchozích měsíců dle veřejných/ neveřejných poskytovatelů	59
Graf 54 Výdaje domácností vynakládané na bydlení (2021)	90

12. PŘÍLOHY

Příloha č. 1 Dotazníkové šetření (struktura otázek a možných odpovědí)

Příloha č. 2 Výsledky dotazníkového šetření (elektronická příloha ve formátu XLSX)

12.1 Příloha č. 1 – Dotazníkové šetření

Dotazníkové šetření realizované pro Ministerstvo práce a sociálních věcí: Analýza dopadu implementace návrhu úpravy podmínek pro posouzení nároku na poskytování sociální služby

Identifikace klienta sociální služby

1) Za klienta jaké sociální služby je dotazníkové šetření vyplňováno?

(Vyberte jednu z nabízených odpovědí)

- a) Domov pro seniory
- b) Domov se zvláštním režimem
- c) Domov pro osoby se zdravotním postižením

2) Uveďte pohlaví klienta.

(Vyberte jednu z nabízených odpovědí)

- a) Muž
- b) Žena
- c) Klient si nepřeje uvést.

3) Uveďte věk klienta.

a) Prosím, doplňte: _____

b) Klient si nepřeje uvést.

4) Disponuje klient okruhem osob s vyživovací povinností vůči klientovi dle zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku (např. dítětem/děťmi, manželem/manželkou, vnoučetem/vnoučaty)?

(Vyberte jednu z nabízených odpovědí)

- a) Ano
- b) Ne

- 5) Upřesněte ve spolupráci s klientem, kdo patří k 31. 10. 2022 do okruhu osob s vyživovací povinností vůči klientovi.

(Otázka se zobrazí pouze v případě, kdy respondent v otázce č. 4 zvolil možnost a))

(Vyberte jednu nebo více z nabízených odpovědí)

- a) Manžel/manželka klienta
- b) Dítě/děti klienta
- c) Vnouče/vnoučata klienta
- d) Rodič/rodiče klienta
- e) Registrovaný partner / registrovaná partnerka klienta
- f) Jiná osoba / jiné osoby, prosím, doplňte: _____

- 6) Odhadněte nebo uveďte ve spolupráci s klientem, kdo by měl k 31. 10. 2022 plnit hlavní vyživovací povinnost vůči klientovi, a to i ve vztahu ke schopnosti této povinnosti dostát (např. s ohledem na majetkové poměry).

(Otázka se zobrazí pouze v případě, kdy respondent v otázce č. 4 zvolil možnost a))

(Vyberte jednu z nabízených odpovědí)

- a) Manžel/manželka klienta
- b) Dítě/děti klienta
- c) Vnouče/vnoučata klienta
- d) Rodič/rodiče klienta
- e) Registrovaný partner / registrovaná partnerka klienta
- f) Jiná osoba / jiné osoby, prosím, doplňte: _____

- 7) Uveďte (popř. odhadněte) ve spolupráci s klientem věk osoby s hlavní vyživovací povinností.

(Otázka se zobrazí pouze v případě, kdy respondent v otázce č. 4 zvolil možnost a))

(Vyberte jednu z nabízených odpovědí)

- a) Méně než 20 let
- b) 21 až 40 let
- c) 41 až 60 let
- d) 61 až 80 let
- e) 81 a více let

Finanční poměry klienta

8) Uveďte druhy příjmů dle zákona č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, které klient pobíral k 31. říjnu 2022.

(Vyberte jednu nebo více z nabízených odpovědí)

- a) Přijaté výživné, důchody a obdobné opakující se příjmy (včetně výsluhových nároků)
- b) Příjmy ze závislé činnosti (zejména příjmy z pracovněprávního poměru mimo dohody konané mimo pracovní poměr)
- c) Příjmy z dohod o pracích konaných mimo pracovní poměr (DPP, DPČ)
- d) Příjmy ze samostatné činnosti (zejména příjmy ze živnostenského a jiného podnikání aj.)
- e) Příjmy z kapitálového majetku (zejména podíly ze zisku a úroky, dávky z penzijního připojištění, plnění ze životního pojištění aj.)
- f) Příjmy z nájmu (příjmy z nájmu movitých a nemovitých věcí)
- g) Příjmy mimo výše uvedené (zejména příjmy z úplatného převodu, příjmy ze zděděných práv aj.)

9) Jaká je průměrná měsíční výše všech příjmů (včetně důchodu a jiných opakujících se příjmů) klienta za 6 předchozích měsíců?

(Vyberte jednu z nabízených odpovědí)

- a) Méně než 6 000 Kč
- b) 6 001 Kč až 10 000 Kč
- c) 10 001 Kč až 14 000 Kč
- d) 14 001 Kč až 18 000 Kč
- e) 18 001 Kč až 22 000 Kč
- f) 22 001 Kč až 26 000 Kč
- g) 26 001 Kč až 30 000 Kč
- h) Více než 30 000 Kč

10) Odhadněte nebo uveďte ve spolupráci s klientem výši finančního majetku (hotovost a prostředky na běžných a spořicíh účtech), kterou má klient k dispozici k 31. říjnu 2022.

(Vyberte jednu z nabízených odpovědí)

- a) Méně než 100 000 Kč
- b) 100 001 Kč až 300 000 Kč
- c) 300 001 Kč až 500 000 Kč
- d) Více než 500 000 Kč

11) Uveďte skutečnou výši měsíční úhrady klienta za základní činnosti (vč. ubytování) a stravování v sociální službě k 31. říjnu 2022.

Prosím, doplňte: _____

12) Uveďte skutečnou výši měsíční úhrady klienta za fakultativní služby v sociální službě k 31. říjnu 2022.

Prosím, doplňte: _____

13) Jedná se o klienta se sníženou úhradou za základní činnosti (vč. ubytování) a stravování v sociální službě?

(Vyberte jednu z nabízených odpovědí)

a) Ano

b) Ne

14) Uveďte, jaký je v případě klienta rozdíl mezi předepsanou (plnou) a sníženou úhradou za základní poskytované činnosti (vč. ubytování) a stravování v sociální službě.

(Otázka se zobrazí pouze v případě, kdy respondent v otázce č. 13 zvolil možnost a))

Prosím, doplňte: _____

15) Uveďte rámcovou výši spoluúčasti okruhu osob povinných výživou vůči klientovi (popř. jiných blízkých osob), kterou se tyto osoby podílí na krytí rozdílu mezi předepsanou a sníženou úhradou za základní poskytované činnosti (vč. ubytování) a stravování v sociální službě.

(Otázka se zobrazí pouze v případě, kdy respondent v otázce č. 13 nezvolil možnost a))

(Vyberte jednu z nabízených odpovědí)

a) 0 %

d) 60 %

b) 20 %

e) 80 %

c) 40 %

f) 100 %

Struktura výdajů klienta

16) Odhadněte nebo uveďte průměrné měsíční výdaje klienta za léky za šest předchozích měsíců.

(Vyberte jednu z nabízených odpovědí)

a) Méně než 200 Kč	e) 801 Kč až 1000 Kč
b) 201 Kč až 400 Kč	f) 1 001 Kč až 1 500 Kč
c) 401 Kč až 600 Kč	g) 1 501 Kč až 3 000 Kč
d) 601 Kč až 800 Kč	h) Více než 3 000 Kč

17) Odhadněte nebo uveďte průměrné měsíční výdaje klienta za drogerii, ošacení, služby kadeřníka/holiče, pedikúru a nákup inkontinenčních pomůcek za šest předchozích měsíců.

(Vyberte jednu z nabízených odpovědí)

a) Méně než 200 Kč	e) 801 Kč až 1000 Kč
b) 201 Kč až 400 Kč	f) 1 001 Kč až 1 500 Kč
c) 401 Kč až 600 Kč	g) 1 501 Kč až 3 000 Kč
d) 601 Kč až 800 Kč	h) Více než 3 000 Kč

18) Odhadněte nebo uveďte průměrnou výši všech ostatních (dříve neuvedených) měsíčních výdajů klienta za 6 předchozích měsíců.

(Vyberte jednu z nabízených odpovědí)

a) Méně než 200 Kč	e) 801 Kč až 1000 Kč
b) 201 Kč až 400 Kč	f) 1 001 Kč až 1 500 Kč
c) 401 Kč až 600 Kč	g) 1 501 Kč až 3 000 Kč
d) 601 Kč až 800 Kč	h) Více než 3 000 Kč

19) Uvedte průměrnou výši vratky zdravotních pojišťoven za léky za 6 předchozích měsíců.

(Vyberte jednu z nabízených odpovědí)

a) Méně než 200 Kč

b) 201 Kč až 400 Kč

c) 401 Kč až 600 Kč

d) 601 Kč až 800 Kč

e) 801 Kč až 1000 Kč

f) 1 001 Kč až 1 500 Kč

g) 1 501 Kč až 3 000 Kč

h) Více než 3 000 Kč

We believe the information contained herein to be correct at the time of going to press, but we cannot accept any responsibility for any loss occasioned to any person as a result of action or refraining from action as a result of any item herein. Printed and published by © Moore Stephens International Limited. Moore Stephens International Limited, a company incorporated in accordance with the laws of England, provides no audit or other professional services to clients. Such services are provided solely by member and correspondent firms of Moore Stephens International Limited in their respective geographic areas. Moore Stephens International Limited and its member firms are legally distinct and separate entities. They are not and nothing shall be construed to place these entities in the relationship of parents, subsidiaries, partners, joint ventures or agents. No member firm of Moore Stephens International Limited has any authority (actual, apparent, implied or otherwise) to obligate or bind Moore Stephens International Limited or any other Moore Stephens International Limited member or correspondent firm in any manner whatsoever.

Moore Advisory CZ s.r.o.
Karolinská 661/4
186 00 Praha 8
Czech Republic
www.moore-czech.cz